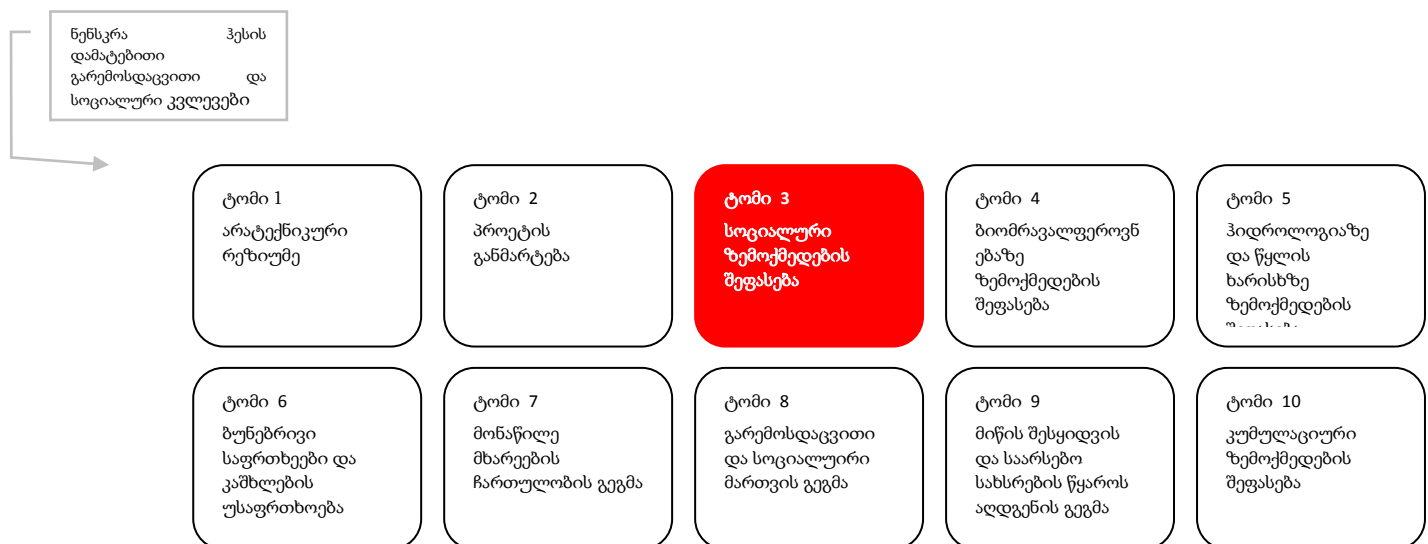

ნენსკრა ჰესის პროექტი

დამატებითი გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევები

მე- 3 ტომი სოციალური ზემოქმედების შეფასება

ნებადართულია გასაჯაროება

თებერვალი 2017

დოკუმენტის გამოცემის და ცვლილებების ნუსხა

ცვლილება	თარიღი	ავტორი	შემოწმებულია	აღწერა	დამტკიცებულია
1	06 ივნისი 2016	სს ნენსკრა ჰიდროს მიერ ნებადართულია გამოსაქვეყნებლად	კ. ეპუსარდი მ.ჭელიძე გ.ეპპლბი	დ. ბაფინი	ტაევ ვან სეო
2	06 ივნისი 2016	სს ნენსკრა ჰიდროს მიერ ნებადართულია გამოსაქვეყნებლად	კ. ეპუსარდი მ.ჭელიძე გ.ეპპლბი	დ. ბაფინი	ტაევ ვან სეო
3	06 ივნისი 2016	სს ნენსკრა ჰიდროს მიერ ნებადართულია გამოსაქვეყნებლად	კ. ეპუსარდი მ.ჭელიძე გ.ეპპლბი	დ. ბაფინი	ტაევ ვან სეო

უარი პასუხისმგებლობაზე:

ეს ანგარიში მომზადდა SLR Consulting-მა შესაბამისი კვალიფიკაციით, ყურადღებით და გულისყურით და დამკვეთ მხარესთან გაფორმებული ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ადამიანური და მატერიალური რესურსების გამოყენებით. წინამდებარე ანგარიში ეფუძნება შეგროვებული მონაცემების ინტერპრეტაციას და მიჩნეულია ზუსტ და საფუძვლიან ინფორმაციად.

წინამდებარე ანგარიში განკუთვნილია ექსკლუზიურად მისი დამკვეთის მიერ გამოსაყენებლად. ანგარიშში არ არის მოცემული და მესამე მხარის მიერ არ უნდა იქნეს ნაგულისხმევი რაიმე გარანტიები. სხვა მხარეს არ შეუძლია ამ ანგარიშით სარგებლობა SLR-ს თანხმობის გარეშე. SLR უარს ამბობს პასუხისმგებლობაზე დამკვეთის და სხვა მხარეების მიმართ იმ საკითხებში, რომელიც სცდება სამუშაოების შეთანხმებულ ფარგლებს.

ეს დოკუმენტი შეიცავს კონფიდენციალურ ინფორმაციას და წარმოადგენს დაპატენტებულ ინტელექტუალურ საკუთრებას. დაუშვებელია მისი ჩვენება სხვა მხარისთვის SLR-ს და დამკვეთი მხარის თანხმობის გარეშე.

SLR Consulting France SAS
155-157 CoursBerriat - 38000 Grenoble France
T: +33 4 76 70 93 41
www.slrconsulting.com

შინაარსი

დოკუმენტის გამოცემის და ცვლილებების ნუსხა.....	A
შინაარსი.....	B
რუკების ჩამონათვალი	G
სურათების ჩამონათვალი	G
ცხრილების ჩამონათვალი.....	I
ფოტოსურათების გვერდების ჩამონათვალი.....	J
შესავალი	i
რეზიუმე.....	iii
A. პროექტის მიმოხილვა	III
B. სოციალურ-ეკონომიკური გარემო	IV
კვლევის ფართობი და ამოსავალი მონაცემების შეგროვება.....	iv
დემოგრაფიული მონაცემები, დასახლებები და ეთნიკური შემადგენლობა	iv
მიწათსარგებლობა	vi
საარსებო წყაროები და ეკონომიკური საქმიანობა	vi
მოწყვლადობა და ქალების როლი.....	vi
საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა	viii
საზოგადოებრივი ჯანდაცვა.....	viii
უსაფრთხოება და ადამიანის უფლებები	viii
C. პოზიტიური ზემოქმედება და სარგებლის გაზიარება	IX
D. სოციალური და სოციალურ-ეკონომიკური ზემოქმედება	X
მიწის შეძენა და განსახლება	x
ნენსკრას ხეობის ზედა ნაწილში მისასვლელი	xii
წყალმომხმარებლებთან ურთიერთობა, თევზაობა, მეფუტკრეობა და სხვა საქმიანობა ქვედა ბიეფში.....	xii
E. მოსახლეობის ჯანმრთელობასთან და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკი	XIII
F. მუშახელი და სამუშაო პირობები	XVI
G. კულტურული მემკვიდრეობა.....	XVIII
1 შესავალი.....	1
1.1 პროექტის მიმოხილვა.....	1

1.1.1 პროექტის განმახორციელებელი	1
1.1.2 პროექტის ტიპი და სიტუაცია პროექტის ფართობზე	1
1.1.3 პროექტის ძირითადი კომპონენტები	1
1.1.4 ელექტროსადგურთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურა	5
1.1.5 პროექტის გრაფიკი	6
1.2 სოციალური ზემოქმედების შეფასების (სზა) მიზანი	6
1.3 მიდგომა და მეთოდოლოგია	6
1.3.1 სზა-ს მასშტაბების განსაზღვრა	6
1.3.2 კვლევის ფართობი	7
1.3.3 ამოსავალი მონაცემების შეგროვება	7
1.3.4 პოტენციური ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ოჯახების დადგენა	8
1.3.5 ზემოქმედების შეფასება და ზემოქმედების შემცირების ზომების განსაზღვრა	8
1.3.6 მონაწილე მხარეების შემფოთების და იმედების გათვალისწინება	9
1.4 კავშირი სხვა გარემოსდაცვით და სოციალურ კვლევებთან	23
1.5 ანგარიშის სტრუქტურა	23
2. არსებული სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაცია	25
2.1 კვლევის ფართობის აღწერა	25
2.1.1 პროექტის ზემოქმედების ფართობი	25
2.1.2 პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ფართობი	26
2.2 დემოგრაფიული სიტუაცია	28
2.2.1 დასახლება და მოსახლეობა	28
2.2.1.1 ნენსკრას ხეობა	28
2.2.1.2 ნაკრას ხეობა	29
2.2.2 დასახლების ისტორია	30
2.2.3 დასახლების მოდელი	32
2.2.4 მიწათსარგებლობა	32
2.2.5 ასაკი	33
2.2.6 სვანები	34
2.2.7 განათლება	39
2.3 ადგილობრივი ეკონომიკა	43
2.3.1 დასაქმება	46
2.3.2 სოფლის მეურნეობა	46
2.3.2.1 წარმოების ტექნოლოგია	48
2.3.2.2 ურთიერთდახმარება სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში	53
2.3.2.3 წარმოება და ტენდენციები	54
2.3.3 საქონელი და სამოვრები	57
2.3.3.1 საქონელი	57
2.3.3.2 სამოვრები	59
B. ნაკრას ხეობის ზაფხულის სამოვრები	67
2.3.4 ტყის ჭრა და ხე-ტყის სახერხი საამქოროები	70
2.3.4.1 ხეების ჭრა	70
2.3.4.2 ხე-ტყის სახერხი საამქოროები	71
2.3.5 ტყის მეორადი პროდუქცია	74
2.3.6 მეფუტკრეობა	75
2.3.7 სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამუშავება	76

2.3.8 თევზჭერა	77
2.3.9 ნადირობა	77
2.3.10 ფულადი დახმარება.....	78
2.3.11 ტურიზმი.....	79
2.3.12 სამთო მრეწველობა	81
2.3.13 რეზიუმე	81
2.4 მოწყვლადობა და გენდერული ასპექტები	81
2.4.1 მოწყვლადი ჯგუფები	81
A. მოწყვლადი ოჯახები.....	81
2.4.2 პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული მოწყვლადი ოჯახები	84
2.4.2.1 მიწის შესყიდვის ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი მოწყვლადი ოჯახები.....	84
2.4.2.2 სხვა პოტენციური ზემოქმედება მოწყვლად ჯგუფებზე	88
2.4.3 სოციალური ორგანიზაცია და ქალების მდგომარეობა	90
2.4.3.1 ადგილსაცხოვრებელი და ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია.....	90
2.4.3.2 მემკვიდრეობა და ქალთა უფლებები	90
2.4.3.3 ქალების საქმიანობა	91
2.4.3.4 საოჯახო ტექნიკა.....	91
2.4.3.5 ოჯახური ძალადობა	92
2.5 საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა.....	150
2.5.1 ტრანსპორტი.....	150
A. ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი).....	150
B. ნაკრას ხეობა (ნაკი).....	150
2.5.2 ტრანსპორტის მოძრაობა	150
A. ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი).....	150
B. ნაკრას ხეობა (ნაკი).....	150
2.5.3 სკოლები	154
A. ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი).....	154
B. ნაკრას ხეობა (ნაკი)	157
2.5.4 საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა და კლინიკები.....	157
A. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის მდგომარეობა	157
B. კლინიკები	158
ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი).....	158
ნაკრას ხეობა (ნაკი)	158
2.5.5 წყალმომარაგება.....	160
2.5.6 საკანალიზაციო სისტემები	161
2.5.7 უსაფრთხოება, ადამიანის უფლებები და საზოგადოებრივი წესრიგი	161
A. ადამიანის უფლებები.....	161

B. საზოგადოებრივი წესრიგი	162
C. პოლიტიკის განყოფილება	162
ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი)	162
ნაკრას ხეობა (ნაკი)	162
2.5.8 მაღაზიები და სარემონტო სახელოსნოები	162
A. ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი)	162
B. ნაკრას ხეობა (ნაკი)	163
2.5.9 წისქვილები	165
2.5.10 საკრებულოს შენობა	168
2.5.11 ეკლესიები	168
2.5.12 რეკრეაციული ინფრასტრუქტურა	170
2.6 პროექტზე შეხედულება და შეშფოთების მიზეზები	170
2.6.1 ქალების შეშფოთება პროექტთან დაკავშირებით	170
2.6.2 გამოთქმული პრობლემები	170
2.6.3 მოლოდინი	172
3. პოზიტიური ზემოქმედება და სარგებლის გაზიარება	175
3.1 ქვეყანაში ელექტროენერგიის წარმოება	175
3.2 დასაქმების შესაძლებლობები და მიწოდების ჯაჭვი	175
3.3 ძირითადი გზების გაუმჯობესება	176
3.4 გადასახადი	177
3.5 საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამა	177
4. მიწის შესყიდვა და არანებაყოფლობითი განსახლება	180
4.1 მიწაზე მოთხოვნა	180
4.2 მიწის შესყიდვის ზემოქმედება	181
4.2.1 ეკონომიკური ადგილმონაცვლეობა	183
4.2.2 ინფრასტრუქტურის ზემოქმედების განსაზღვრა	184
4.2.3 ზემოქმედება ექსპლუატაციის დროს	185
4.2.4 ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია	185
4.3 ზემოქმედება საზოგადოებრივ ინფრასტრუქტურაზე	186
4.4 ტყის და მინერალური რესურსების კონცესიების ურთიერთქმედება	186
5. ურთიერთქმედება მიწასთან არადაკავშირებულ საქმიანობასთან	188
5.1 ეკოსისტემის მომსახურებები	188
5.2 წყალსარგებლობა	188
5.3 თევზჭერა	189
5.3.1 მშენებლობა: სათევზაო ადგილების დაკარგვა	190
5.3.2 ექსპლუატაცია : თევზის მარაგების შემცირება	190
5.3.3 ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია	190
5.4 მეფუტკრეობა	191

5.4.1 მშენებლობა.....	191
A. საკვები ფართობების დაკარგვა მცენარეული საფარის განადგურების გამო.....	192
B. მშენებლობით და პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობით გამოწვეული არეულობა	192
5.4.2 ექსპლუატაცია.....	193
5.4.3 ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია.....	193
5.5 ზემოქმედება ფულად გზავნილებზე	193
5.6 ხელობა და მხატვრული რეწვა	194
5.7 ტურიზმი	194
5.7.1 მშენებლობა.....	194
A. გზების რეაბილიტაცია.....	194
B. ხეობების ზედა ნაწილში მისასვლელის ჩაკეტვა	194
5.7.2 ექსპლუატაცია.....	195
A. ნენსკრას კაშხალი და რეზერვუარი	195
B. მდინარეში ხარჯის ცვლილება	195
5.7.3 ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია.....	195
6. საზოგადოების ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება	197
6.1 შესავალი	197
6.2 ტრანსპორტის მოძრაობა და საგზაო უსაფრთხოება	197
6.2.1 სამშენებლო ტრანსპორტი.....	197
A. შეშფოთების საგანი	197
B. ზემოქმედებს შემცირება.....	199
6.2.2 ტრანსპორტის მოძრაობა ექსპლუატაციის დროს.....	200
6.3 ჯანდაცვა და უსაფრთხოება სამშენებლო უბანზე.....	201
6.3.1 განზოგადებები და პოტენციური ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი თემები.....	201
A. განზოგადებები	201
B. პოტენციური ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული თემები	202
6.3.2 საშიში მასალები	202
A. ზრუნვა 202	
B. სამუშაო ადგილზე თანამშრომელთა ჯანდაცვას და უსაფრთხოების მართვა	202
C. საზოგადოების ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა.....	203
6.3.3 ხმაური, მტვერი და ვიბრაცია.....	203
A. პრობლემა.....	203
ხმაურის, მტერის და ვიბრაციის წყარო.....	203
რეცეპტორები	204
B. სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა.....	204
C. თემების ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა	204

გზებზე ტრანსპორტის მოძრაობა	204
სამუშაო უბნები.....	205
6.3.4 ხანძარი და აფეთქება	206
A. პრობლემა.....	206
B. სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა.....	206
C. მოსახლეობის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა	207
6.3.5 სხვა საფრთხეები სამშენებლო უბანზე	207
A. პრობლემები	207
B. სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა.....	208
C. მოსახლეობის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა	208

რუკების ჩამონათვალი

რუკა 1-1 – პროექტის მდებარეობა	1
რუკა 1-2 – პროექტის ზემოქმედების ფართობი	3
რუკა 1-3 – კვლევის ფართობი	4
რუკა 2-1 - დასახლებები ნენსკრას ხეობაში.....	41
რუკა 2-2 - დასახლებები ნაკრას ხეობაში.....	42
რუკა 2-3 –ნენსკრას ხეობის საძოვრები	65
რუკა 2-4 – ნაკრას ხეობის საძოვრები	68
რუკა 2-5- საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა ნენსკრას ხეობაში.....	152
რუკა 2-6 - საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა ნაკრას ხეობაში.....	153

სურათების ჩამონათვალი

სურათი 1 - მოჯოძარდეების ბანაკი ნენსკრას ხეობაში დაგეგმილი ელექტროსადგურის ქვემოთ	80
სურათი 2 - ჯოძარდობა (დრაფტინგი) ნენსკრას ხეობაში დაგეგმილი ელექტროსადგურის ქვემოთ	80
სურათი 3 - წყალმომარაგების სისტემა სოფლებში	160

სურათი 4 – მინერალური წყაროები მდ. ნენსკრასთან(მარცხნივ) და მდ. ნაკრასთან (მარჯვნივ)	161
სურათი 5 - წისქვილები ნენსკრს (*მარცხნივ) და ნაკრას (მარჯვნივ) ხეობებში	166
სურათი 6 – შეხედულებები ნენსკრას პროექტზე ნენსკრას და ნაკრას ხეობების თემებში	171
სურათი 7 - ბანაკი რეზერვუარის ადგილას 2015 წლის აგვისტოში	194

ცხრილების ჩამონათვალი

ცხრილი 1 – პროექტის ძირითადი კომპონენტები და მახასიათებლები.....	1
ცხრილი 2 – სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორების სენსიტიურობის შეფასების კრიტერიუმები	11
ცხრილი 4 - პირიდაპირი და ირიბი ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული მოსახლეობა	25
ცხრილი 10 - განათლების დონე (მამაკაცები).....	40
ცხრილი 11 - ნაღდი ფულით შემოსავლების წყაროები ერთ ოჯახზე	43
ცხრილი 15 - ხვნა ცხოველებს ან მექანიზმების გამოყენებით.....	48
ცხრილი 16 -ცხოველებზემზრდელი და მექანიზირებული სასოფლო-სამეურნეო ურიკები, პროექტის ქვეზონების მიხედვით	49
ცხრილი 17 - დახმარება მოსავლის აღებისას პროექტის ქვეზონების მიხედვით.....	53
ცხრილი 18 - იმ დღეების საშუალო რაოდენობა, როდესაც ფერმერები დახმარებას იღებენ პროექტის ქვეზონების მიხედვით	53
ცხრილი 21-ოჯახების საშუალო სასოფლო-სამეურნეო წარმოება სს კულტურების და პროექტის ქვეზონების მიხედვით.....	55
ცხრილი 23 – ოჯახების საკუთრებაში არსებული ცხოველების საშუალო რაოდენობა	57
ცხრილი 24 იმ ოჯახების რაოდენობა, ვისაც საქონელი საზაფხულო სამოვრებზე გაჰყავს	59
ცხრილი 25 – აზაფხულო სამოვრებზე გაყვანილი ცხოველების საანგარიშო რაოდენობა	60
ცხრილი 26 – –თვეების საშუალო რაოდენობა, როდესაც ცხოველები საზაფხულო სამოვრებზე იმყოფებიან.....	60
ცხრილი 27 – გამოყენებული საზაფხულო სამოვრების რაოდენობა	60
ცხრილი 28 – გადახდები ცხოველების მწყემსისთვის საზაფხულო სამოვრებზე	61
ცხრილი 30 – ნენსკრას ხეობაში ოჯახების მიერ გამოყენებული სამოვრები.....	64
ცხრილი 35 - ცხრილი 32 - ტყის არამერქნული პროდუქცია	74
ცხრილი 35—მეფუტკრეების რაოდენობა ფართობზე	75
ცხრილი 41 - მოწყვლადი ოჯახების რაოდენობა	81
ცხრილი 55 - აღმსარებლობა	168

ფოტოსურათების გვერდების ჩამონათვალი

ფოტოსურათების გვერდი 1 - გზა ჭუბერისკენ და ნაკისკენ.....	27
ფოტოსურათების გვერდი 2 - სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკა	52
ფოტოსურათების გვერდი 3 – ჩრდილოეთის საძოვრები (ნენსკრას ხეობა).....	66
ფოტოსურათების გვერდი 4 –საძოვრები (ნაკრას ხეობა)	69
ფოტოსურათების გვერდი 5 - ხე-ტყის სახერხი საამქროები	73
ფოტოსურათების გვერდი 6–გზები და სატრანსპორტო საშუალებები.....	151
ფოტოსურათების გვერდი 7– სკოლები პროექტის ფართობზე.....	156
ფოტოსურათების გვერდი 8 – ჯანდაცვის ინფრასტრუქტურა	159
ფოტოსურათების გვერდი 9 - მაღაზიები	164
ფოტოსურათების გვერდი 10 - წისქვილები	166
ფოტოსურათების გვერდი 11 – ეკლესიები.....	169

შესავალი

ნენსკრა ჰესის პროექტი (პროექტი) მოამზადა სს „ნენსკრა ჰიდრომ“ (საპროექტო კომპანია). პროექტის განმახორციელებლის მთავარი აქციონერებია კორეის სახელმწიფო უწყება “ქეი ვოთერი” (K-water) და საპარტნიორო ფონდი, რომელსაც საქართველოს მთავრობა ფლობს.

2015 წლის აგვისტოში ნენსკრა ჰესის პროექტმა საქართველოს მთავრობას წარუდგინა გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების შეფასების ანგარიში (გსზშ), რაც გარემოსდაცვითი ნებართვის აღების პროცესის ნაწილს წარმოადგენს. 2015 წლის გსზშ მომზადებული იქნა კომპანია „გამას“ მიერ 2011-2014 წლებში განხორციელებული საველე კვლევების და 2015 წლის მაისში ჩატარებული საჯარო კონსულტაციების საფუძველზე გზშს ტაობაზე საქართველოს კანონების შესაბამისად. გარემოსდაცვითი ნებართვა გაცემული იქნა 2015 წლის ოქტომბერში. წინამდებარე დოკუმენტში 2015 წელს მომზადებული გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების შეფასების ანგარიში მოხსენიებულია, როგორც 2015 წლის გზშ ანგარიში.

2015 წელს გარემოსდაცვითი ნებართვის გაცემის შემდეგ გაკეთდა რამდენიმე საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტისადმი (სესხის გამცემებისადმი)¹ მიმართვა პროექტში ინვესტირებასთან დაკავშირებით. სესხის გამცემებმა თავისი გარემოსდაცვითი და სოციალური პოლიტიკის შესაბამისად მოითხოვეს, რომ 2015 წლის გსშ ანგარიშის დამატებით ჩატარდეს გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევები. დამატებითი გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევების პირველი ვერსია გამოქვეყნდა 2017 წლის თებერვალში.

წინამდებარე ანგარიში წარმოადგენს SLR Consulting-ის მიერ მომზადებული დამატებითი გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევების, სოციალური ზემოქმედების შეფასების საბოლოო მე-3 ტომს. გამოიცა 2017 წელს, მას შემდეგ რაც დასრულდა საზოგადოებისთვის გაცნობის პერიოდი, რომელიც მოიცავდა 2017 წლის მარტ-სექტემბერს. მასში ასახულ იქნა 2017 წლის მარტსა და სექტემბერს შორის პერიოდში, პროექტში დაკავებული სხვადასხვა მხარეებისაგან მიღებული შენიშვნები. ეს ანგარიში განხილული უნდა იქნეს დამატებითი გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევების სხვა ტომებთან კავშირში, რომლებიც შემდეგი სქემით არის ორგანიზებული:

- ტომი 1: არატექნიკური რეზიუმე
- ტომი 2: პროექტის განმარტება
- ტომი 3: სოციალური ზემოქმედების შეფასება (ეს ტომი)
- ტომი 4: ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შეფასება
- ტომი 5: ქვედა ბიეფში ჰიდროლოგიაზე და წყლის ხარისხზე ზემოქმედების შეფასება;
- ტომი 6: ბუნებრივი საფრთხეები და კაშხლების უსაფრთხოება

¹ 2016 წლის მაისში სესხის გამცემები იყო აზიის განვითარების ბანკი (ADB), ევროპის რეკონსტრუქციის და განვითარების ბანკი (EBRD), ევროპის საინვესტიციო ბანკი (EIB), კორეის განვითარების ბანკი (KDB) და კორეის ვაჭრობის დაზღვევის კორპორაცია (K-SURE)

- ტომი 7: მონაწილე მხარეების ჩართულობის გეგმა
- ტომი 8: გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა
- ტომი 9: მიწის შეძენის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმა
- ტომი 10: კუმულაციური ზემოქმედების შეფასება

რეზიუმე

A. პროექტის მიმოხილვა

შემოთავაზებული პროექტი მდებარეობს ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში, საქართველოს ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში, სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში. პროექტის ძირითადი კომპონენტებია 125მ სიმაღლის², 850მ სიგრძის ასფალტის ზედაპირიანი ქვყრილი კაშხალი მდ. ნენსკრას ზედა ნაწილში, რომლის სასარგებლო მოცულობა 176 მილიონ კუბურ მეტრს შეადგენს, ხოლო წყალსაცავი იკავებს 2673ა ფართობს. მდ. ნაკრა მიმართული იქნება ნენსკრას წყალსაცავისკენ 12 კმ სიგრძის გვირაბის საშუალებით. ელექტროსადგური შენდება მდ.ნენსკრას მარცხენა ნაპირას, კაშხლიდან 15კმ-ით ქვემოთ და წყალი რეზერვუარიდან ელექტროსადგურში მიეწოდება 15კმ-იანი წყალსადენით.

ეს სპეციალური ზემოქმედების შეფასების ანგარიში ეფუძნება ნენსკრა ჰესის კომპონენტების იმ განსაზღვრებებს და განხორციელების იმ გრაფიკს, რომელიც ცნობილი იყო 2016 წლის დეკემბერში. ის მოიცავს EPC (საინჟინრო მომსახურება-შესყიდვები-მშენებლობა) კონტრაქტორის მიერ 2015 წლის გსზმ ანგარიშის გამოცემის შემდეგ მოწოდებულ ინფორმაციას.პროექტისთვის საჭირო მიწა მოიცავს კაშხლის და რეზერვუარის, ოპერატორების დასახლების ელექტროსადგურის, ნაკრას წყალსაცავის და გვირაბის, დროებითი ინფრასტრუქტურისთვის, ასევე კარიერებისთვის და საყრდენებისთვის საჭირო მიწას. ასევე საჭიროა მიწა გზის გასაფართოებლად და 35 კილოვოლტიანი კაბელის გასაყვანად ელექტროსადგურიდან კაშხლამდე, თუმცა შეიძლება ის უზრალოდ გზას გაუყვეს.

გარკვეული სამუშაოები ჩატარდა 2015 წლის ოქტომბერში და გაგრძელდება სამშენებლო პერიოდის დაწყებამდე, რაც 2018 წლის პირველ ან მეორე კვარტალში არის დაგეგმილი. ძირითადი სამუშაოების ხანგრძლივობა 4 წელია და ელექტროენერგიის წარმოება დაიწყება 2021 წლის ბოლოს თუ პირობები ხელსაყრელი იქნება.

მშენებლობის პერიოდში პროექტის ენერგომომარაგება განხორციელდება 110 კილოვოლტიანი გადამცემი ხაზით ხაიშიდან ელექტროსადგურის სამშენებლო მოედნამდე. გადამცემ ხაზს დააპროექტებს, მოაწყობს და ექსპლუატაციას გაუწევს მესამე მხარე და შესაბამისად ის არ არის შეტანილი სოციალური ზემოქმედების შეფასებაში.

ელექტროსადგურის ამუშავების შემდეგ გამომუშავებული ენერგია გადაეცემა ახალ ქვესადგურს, რომელიც მდებარეობს ნენსკრას ხეობაში, მუდმივი 220 კილოვოლტიანი გადამცემი ხაზით, რომელიც ცენტრალური ენერგომომარაგების ქსელში იქნება ჩართული. გადამცემ ხაზს დააპროექტებს, მოაწყობს და ექსპლუატაციას გაუწევს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა. შესაბამისა დის ითვლება დაკავშირებულ ინფრასტრუქტურად და არ არის შეტანილი სოციალური

² კაშხლის სიმაღლედ თავდაპირველად განისაზღვრა 130მ. ამჟამად კაშხლის სიმაღლედ განსაზღვრულია 125მ, რაც წარმოადგენს სიმაღლეს ყველაზე ღრმა წერტილიდან კაშხლის სადაწნეო მხარეს, მაშინ როდესაც 130მ წარმოადგენდა სიმაღლეს ყველაზე ღრმა წერტილიდან კაშხლის უდაწნეო მხარეს. წყალსაცავის შეტბორვის ნორმალური დონე და კაშხლის კონსტრუქცია უცვლელია. ეს უნდა შეიცვალოს იმისთვის რომ უზრუნველყოფილ იქნეს შესაბამისობა პროექტის სხვა დოკუმენტებთან.

ზემოქმედების შეფასებაში საპროექტო კომპანიამ „ნენსკრა ჰიდროს“ და საქართველოს მთავრობას შორის განხორციელების ხელშეკრულებაში გაითვალისწინა მოთხოვნა, რომ საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემამ მოამზადოს გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების შეფასების ანგარიში და მიწის შეძენის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმა გადამცემის ხაზისთვის სესხის გამცემის გარემოსდაცვითი და სოციალური პოლიტიკის შესაბამისად.

B. სოციალურ-ეკონომიკური გარემო

კვლევის ფართობი და ამოსავალი მონაცემების შეგროვება

კვლევის ფართობი მოიცავს ნენსკრას და ნაკრას ხეობებს, სადაც ყველა დასახლება და მთელი მოსახლეობა პოტენციურად პროექტის ზემოქმედების ქვეშ ხვდება. ვინაიდან არ არსებობს ბოლო დროის ზუსტი მეორადი სოციალურ-ეკონომიკური მონაცემები ამ ფართობზე, განხორციელდა კომლების კვლევა. პროექტით მოცული კომლების 100%-ად განისაზღვრა ორ ხეობაში მუდმივად მაცხოვრებელი კომლები. მხოლოდ ორმა კომლმა განაცხადა უარი გამოკითხვაში მონაწილეობის მიღებაზე (იხილე დანართი 2). გამოკითხვის ფარგლებში შეგროვდა სოციალურ-ეკონომიკური და დემოგრაფიული ინფორმაცია, მოსახლეობა გაეცნო ძირითად ინფორმაციას პროექტის შესახებ, დაფიქსირდა ადგილობრივი მოსახლეობის შეხედულებები და შემოთავაზდა პროექტის თაობაზე. ასევე ჩატარდა ფოკუს-ჯგუფების და ძირითადი რესპონდენტების ინტერვიუები. განხორციელდა საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის ინვენტარიზაცია.

დემოგრაფიული მონაცემები, დასახლებები და ეთნიკური შემადგენლობა

ნენსკრას ხეობაშია სოფელი ჭუბერი და ხაიშის თემის ორი სოფელი. ამ ხეობაში არის 1148 მუდმივი მოსახლე (268 კომლი), რომლებიც 13 სოფელში ცხოვრობენ მდინარის გაყოლებაზე. ნაკრას ხეობაში არის ასევე სოფელი ნაკი და ლახამურას თემის ერთი სოფელი, 300 მუდმივი მაცხოვრებელი (85 კომლი) 5 სოფელში. ამჟამად 30-40 ოჯახი ცხოვრობს ამ ორი ხევის ფარგლებს გარეთ. მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი აქ არის დაბადებული და ეროვნებით ქართველები არიან.

კონსულტანტებმა, რომლებიც ატარებენ დამატებით გარემოსდაცვით და სოციალურ კვლევებს, განსაზღვრეს „indigenous people“-ის მიმართ პოტენციური სესხის გამცემის პოლიტიკა, ეხება თუ არა ამ პროექტს. კრიტერიუმები რომლებიც გამოყენებულ იქნა „indigenous people“-თან მიმართებაში პოტენციური სესხის გამცემების პოლიტიკის განსაზღვრისათვის, ეფუძნება ევროპის რეკონსტრუქციის და განვითარების ბანკის EBRD და აზიის განვითარების ბანკის ADB პოლიტიკას. მიუხედავად იმისა რომ არის მცირედი განსხვავება ფორმულირებებში, პოლიტიკა რომელსაც ატარებენ პროექტში ჩართული სხვა პოტენციური სესხის გამცემები (მაგალითად ევროპის საინვესტიციო ბანკის EIB და საერთაშორისო ფინანსური კორპორაციის IFC პოლიტიკა) მსგავსია არსითა და ტენდენციით.

აზიის განვითარების ბანკის 2009 წლის უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადში გამოყენებული ტერმინი «indigenous people» შეეხება განცალკევებულ, ნაკლებად დაცულ, სოციალურ და კულტურულ ჯგუფს, რომლებიც ცვლადი ხარისხით არიან შემდეგი მახასიათებლების მატარებლები:

მახასიათებელი 1: თვითიდენტიფიკაცია განსხვავებული ადგილობრივი კულტურული ჯგუფის წევრებად და ასეთი იდენტიფიკაციის ცნობა სხვების მიერ;

მახასიათებელი 2: კოლექტიური კავშირი გეოგრაფიულად განცალკევებული დასახლებებთან ან საგვარეულო ტერიტორიებთან პროექტის ფართობზე და ბუნებრივი რესურსებსადმი ამ დასახლებებსა და ფართობებზე;

მახასიათებელი 3: დამახასიათებელი კულტურული, ეკონომიკური, სოციალური ან პოლიტიკური ინსტიტუტები, რომლებიც განცალკევებულნი არიან დომინანტური საზოგადოებისა და კულტურის იგივე ინსტიტუტებისაგან;

მახასიათებელი 4: ცალკე ენა, ხშირად განსხვავებული ქვეყნის ან რეგიონის ოფიციალური ენისაგან.

ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკისათვის, პროექტების რეალიზაციისადმი მოთხოვნა 7, ტერმინს „indigenous people“ იყენებს იმ სოციალური და კულტურული ჯგუფის მიმართ, რომელიც განცალკევებულია ნაციონალური საზოგადოებების დომინანტური ჯგუფებისაგან, სხვადასხვა ხარისხით მატარებელია ზემოთ აღნიშნული ოთხივე მახასიათებლის და დამატებით, ეს ჯგუფი ასევე ცვლადი ხარისხით უნდა ხასიათდებოდეს ქვემოთ მოცემი/ლი მახასიათებლით:

მახასიათებელი 5: წარმომავლობა მოსახლეობისაგან რომელიც ტრადიციულად მისდევდა ნატურალურ (და ხშირად მომთაბარე/პირუტყვის გადადენა) მეურნეობას და რომელთა სტატუსიც რეგულირდებოდა საკუთრივ თავიანთი ჩვევებით ან ტრადიციებით ან განსაკუთრებული კანონებით ან რეგულაციებით. დამატებითი გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევებიდან მიღებული შედეგები და დეტალური ისტორიული და ანთროპოლოგიური კვლევები, რომლებიც სააქციო კომპანია ნენსკრა ჰიდროსთვის ჩატარებულ იქნა ცნობილი ქართველი მეცნიერების მიერ, მიუთითებენ რომ პროექტით მოცულ ტერიტორიაზე ადამიანები თავიანთ იდენტუფიცირებას ახდენენ სვანებად და ასეთად აღიქმებიან დანარჩენი საქართველოს მიერ. სვანები წარმოადგენენ ეთნიკურ ქვე-ჯგუფს ფართო „ქართული ეთნოსის“, რომელიც ასევე მოიცავს სხვა ეთნიკურ ქვე-ჯგუფებს, ისეთებს როგორებიც არიან მეგრელები, ლაზები.

სვანები ისტორიულად დამკვიდრებული არიან ზემო და ქვემო სვანეთის ტერიტორიებზე, სადაც ისინი ამჟამად ცხოვრობენ; ისინი საუბრობენ სვანურად, რომელიც განსხვავებულია ქართულისაგან, მაგრამ წარმოქმნილია იგივე პრო-ქართული პირველადი ენისაგან. სვანები ინტეგრირებული არიან თანამედროვე ქართულ საზოგადოებაში, ისინი ექვემდებარებიან და იზიარებენ ქართულ კანონმდებლობას, არ აქვთ მართვის განსხვავებული სისტემა, და მათი ცხოვრების სტილი მსგავსია საქართველოს სხვა მთიან რეგიონებში მაცხოვრებელი მოსახლეობის ცხოვრების სტილის. ერთი და იგივე რესურსებიდან და სოციალურ-ეკონომიკურ ინფრასტრუქტურაშიდან სარგებლობა, სვანებს აქვთ ისეთივე წვდომა, როგორიც სხვა ჯგუფებს. ქართული სახელმწიფოს მიერ სვანები არ განიხილება როგორც ადმინისტრაციული პერსპექტივის მქონე მინორიტარული ჯგუფი. არ არსებობს არანაირი ნიშანი იმისა რომ სვანები იყვნენ ან არიან მარგინალიზებული და ნაკლებად დაცული სოციალურ-კულტურული ჯგუფი საქართველოს სხვა ეთნიკურ ჯგუფებთან მიმართებაში. ამ მიღებული ცნობების საფუძველზე, კონსულტანტებმა, რომლებმაც ჩაატარეს დამატებითი გარემოს დაცვითი და სოციალური კვლევები, განსაზღვრეს რომ პოტენციური სესხის გამცემების პოლიტიკა „indigenous people“-ის მიმართ მათ არ ეხება (დეტალური ანალიზი წარმოდგენილია პარაგრაფში 1.1.1)

მიწათსარგებლობა

საკვლევ ფართობზე მიწის კანონიერი და ოფიციალური საკუთრება 2008 წელს იქნა შემოღებული. ეს სისტემა თანაარსებობს ტრადიციული (ჩვეულებითი) მიწათსარგებლობასთან, რომელიც ადგილობრივ დონეზე მკაფიოდ არის განსაზღვრული. მიუხედავად ამისა, არის ინფორმაცია, რომ ზოგჯერ მაცხოვრებლებს პრობლემები ექმნებათ ტრადიციულად მათ საკუთრებაში არსებული მიწის ოფიციალური რეგისტრაციისას. აუცილებელია ამ ფაქტორის გათვალისწინება მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების წყაროს აღდგენის დაგეგმვისას.

ნენსკარს და ნაკრას ხეობებში მიწა ოფიციალურად სახელმწიფო საკუთრებაშია და მიეკუთვნება სასოფლო-სამეურნეო მიწების კატეგორიას. დასახლებების ფარგლებს გარეთ მიწები რეგისტრირებულია, როგორც სატყეო ფონდის მიწები.

დასახლებების ფარგლებში მიწის ნაკვეთები მკაფიოდ არის გამოიჯნული და თითქმის ყოველთვის შემოღობილია. დასახლებების გარეთ, ტყით დაფარული ფართობების საკუთრებაც თითქმის ყოველთვის ზუსტად არის დადგენილი. სამოვრების საკუთრება და სარგებლობა ასევე ჩვეულებით (ტრადიციულ) უფლებებზეა დაფუძნებული. მონათესავე ოჯახები ფლობენ გარკვეულ ფართობებს და ეს უფლება მემკვიდრეობით გადადის. საქართველოს კანონმდებლობა არ აღიარებს სამოვრებზე ჩვეულებით უფლებებს. პროექტის გუნდმა ჩაატარა დეტალური კარტოგრაფიული და მოსახლეობის აღწერითი კვლევები, იმისათვის რათა გამოეველინა გავლენის ქვეშ მოხვედრილი სამოვრების მომხმარებლები, ადგილობრივ მოსახლეობასთან ინტენსიური კონსულტაციების გზით.

საარსებო წყაროები და ეკონომიკური საქმიანობა

კვლევის ფართობზე მაცხოვრებლები არიან ნატურალური მეურნეობით დაკავებული ფერმერები, რომლებიც ასევე ჭრიან ხეებს ირგვლივ ტყეებში თავისი შემოსავლების გაზრდის მიზნით ან ეწევიან სხვა ეკონომიკურ საქმიანობას. თითქმის ყველა ოჯახს შემოსავლის დამატებითი წყაროები აქვს. მხოლოდ 25 ოჯახი (353 ოჯახის 7%) არის მხოლოდ სოფლის მეურნეობით დაკავებული. რესპონდენტების უმრავლესობა აცხადებს, რომ ტყის ჭრა შემოსავლის მთავარი წყაროა ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში.

რაც შეეხება დასაქმებას, განსაკუთრებით პროექტის ადრეულ სამუშაოებზე, გამოკითხული ოჯახების 27%-ში მინიმუმ ერთი წევრი მუდმივად დასაქმებულია სახელმწიფო სამსახურში და ოჯახების 11%-ში მინიმუმ ერთი წევრი იღებს ხელფასს კერძო კომპანიაში. სოფლის მეურნეობის და მეცხოველეობის პროდუქციას ოჯახები ძირითადად შიდა მოხმარებისთვის იყენებენ. ოჯახების გამოკითხვამ გვიჩვენა, რომ საშუალოდ ერთი ოჯახი 4 ძროხას ფლობს. ოჯახებს მოჰყავთ მარცვლოვანი და ძირხვენი კულტურები, აწარმოებენ რძის პროდუქტს, მცენარეებს და ბოსტნეულს, ასევე აგროვებენ ტყის მეორად პროდუქტებს. მაცხოვრებლები ძირითადად ტვითონ ახორციელებს სარემონტო და სამშენებლო სამუშაოებს. მეზობლები დიდ დახმარებას უწევენ ერთმანეთს სამეურნეო და სხვა (მაგ. სახლის მშენებლობა) საქმიანობაში. მიუხედავად ამისა, მოსახლეობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული სხვა ადგილებიდან მოწოდებულ პროდუქციაზე და მოსახურებაზე.

მოწყვლადობა და ქალების როლი

ოჯახი მოწყვლადად ითვლება, თუ მას ქვემოთ ჩამოთვლილი კრუერიუმებიდან ერთ-ერთი მაინც ახასიათებს:

- რეგისტრირებულია, როგორც სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრები;
- ოჯახის უფროს ქალია;
- ოჯახის უფროსი ხანშიშესული (≥ 70 წლის) პირია და ოჯახს სხვა მარჩენალი არ ჰყავს.
- ოჯახის უფროსი შეზღუდული შესაძლებლობების პირია.

ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში სულ 150 ოჯახი (42%) მიჩნეულია მოწყვლადად. მათ შორის 82 ოჯახის (23%) უფროსი ქალია. 23 ოჯახის უფროსი ხანშიშესული პირია და ოჯახს სხვა მარჩენალი არ ჰყავს. 8 ოჯახის უფროსი შეზღუდული შესაძლებლობების პირია. პროექტის ფართობზე ოჯახების მეხუთედზე მეტი (78 ოჯახი 353--დან, ანუ 22%) იღებს დახმარებას და რეგისტრირებულია, როგორც სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრები (ცხრილი 42). ეს აღემატება ქვეყანის საშუალო მაჩვენებელს, რომელიც 2014 წელს 11%-ს შეადგენდა (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი), 2015), მაგრამ შორეულ მთიან რეგიონებში სიღარიბის დონე საშუალოზე მაღალია და შეიძლება 50%-ს აღწევდეს (აზიის განვითარების ბანკი, 2014).

მოწყვლადი ოჯახებიდან 29 ოჯახი, მათ შორის 10 ოჯახი, სადაც უფროსი ქალია, ხვდება მიწის შესყიდვის პროცესის ზემოქმედების ქვეშ.

- 13 მოწყვლადი ოჯახი (მათ შორის 6 ოჯახი, სადაც უფროსი ქალია) ხვდება ნენსკრას გზის გაუმჯობესების სამუშაოების ზემოქმედების ქვეშ. ისინი დაკარგავენ არაპროდუქტიულ მიწას გზის გასწვრივ, ღობეებს, 2 ნაგებობას და რამდენიმე ხეს. ეს ზემოქმედება მათ შემოსავლებზე და საარსებო წყაროებზე არ არის მიჩნეული მნიშვნელოვან ზემოქმედებად.
- 16 ოჯახი (მათ შორის 3 ოჯახი, სადაც უფროსი ქალია) კარგავს ზაფხულის საძოვრებს:

11 მოწყვლადი ოჯახი (მათ შორის 2 ოჯახი, სადაც უფროსი ქალია) დროებით (მშენებლობის პერიოდში) კარგავს მისადგომს ზაფხულის საძოვრებთან ნაკრას წყალამლების ადგილას. ეს ზემოქმედება მათ არ არის მიჩნეული მნიშვნელოვან ზემოქმედებად.

5 მოწყვლადი ოჯახი (მათ შორის 1 ოჯახი, სადაც უფროსი ქალია) კარგავს მისადგომს საძოვრებთან ნენსკრას კაშხლის და რეზერვუარის მშენებლობის დროს. 4 მოწყვლადი ოჯახისთვის (მათ შორის 2 ოჯახისთვის, სადაც უფროსი ქალია) ეს ზემოქმედება შემოსავლებზე და საარსებო წყაროებზე მიჩნეულია მნიშვნელოვან ზემოქმედებად. 1 მოწყვლადი ოჯახი სამუდამოდ კარგავს საძოვარს ნენსკრას რეზერვუარის ადგილას და მისთვის ეს ზემოქმედება მძიმე ზემოქმედებად იქნა მიჩნეული.

გამოკითხული ოჯახებიდან ორმოცდასამმა განაცხადა რომ ყველაზე მცირე, ოჯახის ერთი წევრი მაინც იღებს ლტოლვილის ფულად დახმარებას. ეს ლტოლვილები არიან შიდა მიგრანტები, რომლებიც შემოვიდნენ ნენსკრასა და ნაკრას ხეობებში, ადრეულ 1990-იან წლებში აფხაზეთში მომხდარი კონფლიქტის შემდეგ. ლტოლვილები არიან სვანები და ისინი დასახლდნენ ადგილობრივ თემებში, რომლებთანაც მათ ჰქონდათ ნათესაური კავშირები. ამ ოჯახებიდან ხუთს შეეხო მიწის შესყიდვის პროცედურა (იხილე ტომი 9. მიწის შესყიდვა და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმა LALERP). ასევე არის ხუთი ოჯახი, რომლებშიც წყვილიდან ერთი მაინც იძულებით გადაადგილებულია; მათაც შეეხო მიწის შესყიდვის პროცედურა. ამდენად, ჯამში არის 10 ოჯახი ერთი მაინც იძულებით გადაადგილებული წევრით, რომელთაც შეეხო მიწის

შესყიდვის პროცედურა. ის იძულებით გადაადგილებული პირები რომელთაც შეეხო პროექტი, მიიღებენ დახმარებას საარსებო სახსრების აღდგენის პაკეტებიდან, ისევე როგორც სხვა მოწყვლადი (დაუცველი) ადამიანები. პროექტის გამო არ გაღრმავდება ნებისმიერი არსებული ან პოტენციური მოწყვლადობა.

ქალების როლი ადგილობრივ საზოგადოებაში მნიშვნელოვანია, თუმცა მამაკაცზე დაქვემდებარებული. ქალებს აქვთ საკუთრების მემკვიდრეობით მიღების უფლება. ქალების მნიშვნელოვანი ნაწილი მუშაობს აღმზრდელებად, მასწავლებლებად, ექთნებად და სხვა. დიასახლისები აწარმოებენ ყველს, საკვებ პროდუქტებს და ხელნაკეთ ნივთებს ოჯახის ბიუჯეტის შესავსებად. როგორც ჩანს, ოჯახური ძალადობა არ წარმოადგენს სერიოზულ პრობლემას, თუმცა ქალების ორ ფოკუს-ჯგუფთან შეხვედრებზე ძნელია იმის განსაზღვრა, რამდენად საფუძვლიანად არის მოცული ეს საკითხი. ფოკუს-ჯგუფების ინფორმაციით ქალების მიმართ ძალადობა არ წარმოადგენს პრობლემას საკვლევ ფართობზე.

საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა

საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა ძირითადად მინიმალურია. სკოლის შენობები ცუდ მდგომარეობაშია, თუმცა მოსახლეობას ესმის მასწავლებლების და განათლების დიდი მნიშვნელობა. კლინიკა მხოლოდ პირველ სამედიცინო დახმარებას უწევს პაციენტებს. პოლიცია მდებარეობს ხაიშში, რომელიც ჭუბერიდან 10კმ და ნაკიდან 35კმ მანძილზეა. კანონი და წესრიგი ძირითადად ადგილობრივი მოსახლეობის ძალებით ხორციელდება. ჭუბერში რამდენიმე მაღაზიაა, ხოლო ნაკში - არც ერთი. საზოგადოებრივი ტრანსპორტი ჭუბერში ცოტაა, ხოლო ნაკში - არ არის.

ჭუბერში კვირაში რამდენჯერმე ადიან მოვაჭრეები და ყიდიან პირველადი მოხმარების საქონელს მანქანებიდან. ნაკში ამგვარი კომერციული საქმიანობისთვისაც კი მოთხოვნა ძალიან მცირეა. არც ერთ ხეობაში არ არის სარემონტო მომსახურება. ხეობებში მუშაობს რამდენიმე წყლის წისქვილი. ორივე თემს აქვს საკრებულოს შენობა, თუმცა ეს შენობები ძალიან ცუდ მდგომარეობაშია. ჭუბერში ორი მოქმედი ეკლესიაა. ნაკში 10 ეკლესიის შენობაა და მხოლოდ სამი მოქმედი ეკლესია. ორივე თემს აქვს საფეხბურთო მოედანი.

არ არსებობს ცენტრალიზებული წყალმომარაგება. ოჯახებს მოწყობილი აქვთ თვითდინებითი წყალმომარაგების სისტემები მიწების წყაროებთან და მდინარეების შენაკადებთან მიერთების საშუალებით. მდინარეების წყალს სასმელად არ იყენებენ.

საზოგადოებრივი ჯანდაცვა

ჭუბერში მხოლოდ ერთი პოლიკლინიკაა და ნაკრას ხეობაში საერთოდ არ არის სამედიცინო პუნქტი. მოსახლეობას ძირითადად აწუხებს გაცივება, რევმატიზმი, საკვებით და/ან ალკოჰოლით მოწამვლა, ნაჯახით ან ჯაჭვური ხერხით მიყენებული ტრავმები, ვირუსები. ბავშვებში ხშირია დიარეა. მესტიის მუნიციპალიტეტი არ არის მალარიოგენური ზონა.

უსაფრთხოება და ადამიანის უფლებები

უსაფრთხოების ძირითად რისკს გეოპოლიტიკური სიტუაცია წარმოადგენს. კაშხლიდან 7 კმ-ში დებარეობს საზღვარი საქართველოსა და მისგან გამოყოფილ აფხაზეთის რეგიონს შორის. საქართველოს მთავრობა ამ ტერიტორიას რუსეთის მიერ

ოკუპირებულად მიიჩნევა. უსაფრთხოების ეს რისკი სახელმწიფო დონის პრობლემაა, რომელსაც საქართველოს მთავრობა აკონტროლებს. ნებისმიერი რისკის შემთხვევაში პროექტი იმოქმედებს მთავრობის ინსტრუქციების შესაბამისად.

პროექტი ასევე თავიდან აიცილებს ეკონომიკურ, სამოქალაქო და სოციალურ რისკებს ძალადობის შესაძლებლობის დადგენის, კონფლიქტის მიზეზების კვლევის და მისი ადგილობრივ დონეზე გადაწყვეტის (მთავრობა და სასამართლო ხელისუფლებ, ასევე მათ პოტენციალი, რომ კანონიერი საშუალებებით მოახდინონ რეაგირება ძალადობის შემთხვევებზე). ადგილობრივმა მოსახლეობამ განაცხადა ერთი დანაშაულის შესახებ ნენსკრას ხეობაში ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში. ადგილობრივი თემები ამჯობინებენ უთანხმოების გადაჭრას თემის შიგნით უხუცესების ან რელიგიური ლიდერების ჩარევით. თუ შეთანხმება რა იქნა მიღწეული, სადავო საკითხი ადგილობრივი მმართველობის ორგანოებს გადაეცემა გადასაწყვეტად. პროექტს რეგულარული კავშირი ექნება ადგილობრივ სტრუქტურებთან სოციალური რისკების შეფასების და მონიტორინგის მიზნით.

ადამიანის უფლებების დაცვის თვალსაზრისით საქართველომ განამტკიცა კავშირები ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერით. ეს ხელშეკრულება ადასტურებს საქართველოს მზადყოფნას, რომ მიაღწიოს პროგრესს ადამიანის უფლებების დაცვის სფეროში. პროექტი ამ მხრივ დახმარებას გაუწევს მთავრობას და ხელს შეუწყობს ადამიანის უფლებების დაცვას.

პროექტი ითანამშრომლებს სახელმწიფო სამართალდამცავ ორგანოებთან, მარამ ამასთან ერთად უზრუნველყოფს მათ კომუნიკაციას და კოორდინაციას დაცვის კერძო სამსახურებთან. რაც შეეხება დაცვის კერძო სამსახურებს, პროექტის კომპანია უზრუნველყოფს კონტრაქტში უსაფრთხოების და ადამიანის უფლებების ნებაყოფილობითი პრინციპების გათვალისწინებას და დაიქირავებს მხოლოდ ლიცენზირებულ კერძო დაცვის სამსახურებს ცნობილი და მისაღები წარსული გამოცდილებით. პროექტი მიიღებს სათანადო ზომებს, რომ ამ საქმიანობაში არ იყოს ჩართული ის პირები, რომლებიც ადამიანის უფლებები დარღვევაში არიან დადანაშაულებული. კერძო დაცვის სამსახურების პერსონალი გაივლის რეგულარულ ტრენინგებს და განხორციელდება მათი საქმიანობის მონიტორინგი, რომ უზრუნველყოფილი იქნეს უსაფრთხოება, ნებაყოფილობითობის პრინციპებისა და უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების თანმიმდევრული უზრუნველყოფით.

პროექტის ფართობზე ადამიანის უფლებების დარღვევის შემთხვევები დაფიქსირდება და გადაეცემა სათანადო ადგილობრივ ორგანოებს. აუცილებელია, რომ ინფორმაცია საფუძვლიან მტკიცებებზე იყოს დაფუძნებული, წყაროს უსაფრთხოების დაცვის და ამგვარი შემთხვევები აღკვეთის თავიდან ასაცილებლად.

C. პოზიტიური ზემოქმედება და სარგებლის გაზიარება

პროექტი სარგებელს მოუტანს მთელს ქვეყანას ელექტროენერგიის წარმოების საშუალებით. პროექტი წარმოადგენს პრიორიტეტს ინფრასტრუქტურის განვითარების სფეროში და სარგებლობს საქართველოს მთავრობის მხარდაჭერით უმაღლეს დონეზე. პროექტის მთავარი მიზანია ზამთარში გარანტირებული ენერგომომარაგების უზრუნველყოფა, ზაფხულში ელექტროენერგიის იმპორტის მაქსიმალურად გზრდა და ქვეყნის ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებაში მნიშვნელოვანი წვლილის შეტანა.

პროექტის ასევე ექნება შემდეგი პოზიტიური ზემოქმედება:

ძირითადი გზების გაუმჯობესება ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში, რის შედეგადაც ნაკრას და ნენსკრას ხეობები უფრო იოლად მისადგომი გახდება, გაუმჯობესდება საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოძრაობა და შემცირდება ხარჯები, ასევე გაუმჯობესდება უსაფრთხოება;

პროექტის ავტომობილების მიერ გამოსაყენებელი ხიდების რეაბილიტაცია;

ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმება (შედარებით მეტად მშენებლობის პერიოდში და ნაკლებ მასშტაბებში - ექსპლუატაციის პერიოდში);

გადასახადები, რომლებსაც მიიღებს მესტიის მუნიციპალიტეტი;

შესყიდვების შესაძლებლობები;

მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპებზე, უზრუნველყოფილი უნდა იყოს უნარების განვითარება და პროფესიული სწავლება;

საზოგადოებრივი ინვესტიციის პროგრამის შემუშავება, რომელშიც ჩართული იქნება ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლები და ის განხორციელდება, როგორც სარგებლის გაზიარების მექანიზმი.

D. სოციალური და სოციალურ-ეკონომიკური ზემოქმედება

მიწის შეძენა და განსახლება

მე-9 ტომში (მიწის შეძენის და საარსებო სახსრების წყაროების აღდგენის გეგმა (LALRP) დეტალურად არის გაანალიზებული პროექტის ფარგლებში მიწის შეძენის ზემოქმედება და წარმოდგენილია ზემოქმედების შემცირების ზომები.

მიწის შეძენის და განსახლების ძირითადი საკითხებია:

მთლიანად საჭირო მიწის ფართობის შეადგენს 882,5ჰა-ს, აქედან 427,8 ჰა - მუდმივი ინფრასტრუქტურისთვის და 454,7 ჰა დროებითი ინფრასტრუქტურისთვის. დროებით და მუდმივად საჭირო მიწის შეძენა მოხდება მიწის შეძენის პროცედურების შესაბამისად, რომელსაც შეიმუშავებს პროექტი მთავრობასთან ერთად. სამშენებლო სამუშაოების დასრულების შემდეგ დროებით გამოყენებული მიწა აღდგენილი იქნება. ჯამში ზემოქმედების ქვეშ ხვდება 89 ოჯახი (როგორც ქვემოთ არის აღწერილი), მათ შორის 29 მოწყვლადი ოჯახი. მუდმივ ფიზიკური ადგილმონაცვლეობა არ განხორციელდება.

ორივე ხეობის საცხოვრებლისთვის გამოყენებულ მიწაზე ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი. სოფელ ჭუბერში პროექტის მიწა სახნავი მიწების (დამუშავებული და დაუმუშავებელი) 5%-ს შეადგენს (აქედან 0.75% მოექცევა მუდმივი ზემოქმედების ქვეშ) და საძოვრების 2%-ს შეადგენს (აქედან 0.8% მოექცევა მუდმივი ზემოქმედების ქვეშ). სოფელ ნაკში (ნაკრას ხეობა) პროექტის ფართობი წაიღებს საძოვრების 1%-ს (აქედან 0.16%-ზე მუდმივი ზემოქმედება მოხდება), ხოლო სახნავი მიწა არ იქნება წაღებული.

მიწის შეძენა ძირითადად აუცილებელია კაშხლისთვის, რომელსაც 560 ჰა ტყის/საძოვრების ფართობი სჭირდება, მათ შორის 205 ჰა საჭიროა დროებითი სამშენებლო ბანაკის და საყრელის მოსაწყობად. კაშხალი იკავებს 83 ჰა-ს და

რეზერვუარი - 2703ა-ს. მიწის შეძენა ზემოქმედებას მოახდენს ჯამში 25 ოჯახზე, რომლებიც კარგავენ საძოვრებს (16 ოჯახი დროებით მშენებლობის დროს და 9 ოჯახი - მუდმივად). ამ ოჯახებიდან ხუთი მოწყვლადია, 2 ოჯახის ჩათვლით, სადაც უფროსი ქალია.

მიწის ფართობის მიხედვით მეორე ადგილზეა ელექტროსადგური, რომლისთვისაც 188,83ა მიწაა საჭირო. მიწის დიდი ნაწილი (159,73ა) საჭიროა დროებითი სამშენებლო ბანაკისთვის და საყრელისთვის. მუდმივად წასაღები ფართობი მოიცავს 29,13ა-ს, სადაც განლაგდება ელექტროსადგური და შესაბამისი ინფრასტრუქტურა. ზემოქმედების ქვეშ მოექცევა ხუთი ოჯახი, რომლებიც დაკარგავს ხეებს, სახნავ მიწას და ღობეებს. ეს ოჯახები არ არის მოწყვლადი. მათ შორის არ არის ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია. ორი ოჯახი ელექტროსადგურიდან 500მ-ში ცხოვრობს. მშენებლობის დროს მათ შეაწუხებთ ბურღვით, აფეთქებით და სამშენებლო საქმიანობით გამოწვეული ხმაური, მტვერი და ვიბრაცია. EPC კონტრაქტორი განსაზღვრავს და განახორციელებს ტექნიკურ ზომებს ჯანდაცვის და უსაფრთხოების პირობების უზრუნველსაყფად ამ 2 ოჯახისთვის (15 ადამიანი) მშენებლობის დროს.

ნაკრას წყალსაშვისთვის და გვირაბისთვის საჭიროა 36.7 ჰა მიწა, სადიანაც 0,93ა მუდმივი ნაგებობისთვის იქნება გამოყენებული. ეს მიწა გამოიყენება საძოვრებად და სათიბებად. ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება 27 ოჯახი. მათგან 11 დაუცველია და ამ 11-დან ორი ოჯახის უფროსი ქალია.

ნენსკრას გზის გაფართოებისთვის საჭიროა 4,53ა სახნავი მიწის შეძენა და ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება 35 ოჯახი, მათ შორის 14 მოწყვლადი ოჯახი. ამ მოწყვლადი ოჯახებიდან 6 ოჯახის უფროსი ქალია. ოჯახებზე ზემოქმედება მოიცავს კერძო მიწის დაკარგვას, უძრავი ქონების დაკარგვას (როგორიცაა ღობეები, ხის ფარდულები), ხეების და ერთწლიანი სასოფლო-სამეურნეო კულტურების დანაკარგს.

ოპერატორების დასახლებისთვის საჭიროა 2.5 ჰა ტყის შეძენა და ზემოქმედების ქვეშ ქვდება ერთი ოჯახი, რომელიც არ არის დაუცველი.

დანარჩენი მიწა შესყიდული იქნება 45 კილოვოლტიანი მკვებავი ხაზის, 110 კილოვოლტიანი გადამცემის ხაზის მოსაწყობად და გზის გასაფართოებლად. შესასყიდი მიწა დაახლოებით 90 ჰა-ს შეადგენს, მაგრამ გადამცემი და მკვებავი კაბელების ტრასა მოგვიანებით დადგინდება და გზის გაფართოების სამუშაოებიც მოგვიანებით განისაზღვრება. აქედან გამომდინარე ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი ოჯახების რაოდენობა და მიწის კატეგორიები შემდეგ ეტაპზე გაირკვევა და მიწის შესყიდვის წინ მომზადდება განახლებული მიწის შეძენის და საარსებო სახსრების წყაროების აღდგენის გეგმა (LALRP).

ხის ჭრა მიმდინარეობს საძოვრების ტერიტორიების სიახლოვეს, სატყეო ფონდის მიწებზე. საინფორმაციო გამოკითხვის დროს დადასტურდა რომ საძოვრების ტერიტორიებზე, რომლებზეც გავლენას მოახდენს პროექტი, ხეები უკვე მოჭრილია, განსაკუთრებით იმ ტერიტორიებზე, რომლებიც დაიფარება ნენსკრის წყალსაცავით. ამიტომაც გავლენა ხის ჭრაზე განიხილება როგორც დაბალი. ამ პროექტამდე, მთავრობამ მოახდინა ხის ჭრის ფართო მასშტაბიანი ლიცენზირების პროგრამის ინიცირება, იმ მიზნით რომ მოეხდინა ტყით

დაფარული ტერიტორიების მენეჯმენტის აღდგენა. მაშინ როდესაც ადგილობრივი მოსახლეობისთვის ჭრის ნებადართული მოცულობა დარჩა 5მ³ წლის განმავლობაში ოჯახური მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად, ადგილობრივებს აღარ შეუძლიათ დაკავდნენ კომერციული ჭრით, იმდენად რამდენადაც ისინი სათანადო კონკურენციას ვერ გაუწევენ კომერციულ საწარმოებს, რომელთაც მიღებული აქვთ ფართო მასშტაბიანი ლიცენზიები. კვლევის ჩატარების დროს მთავრობამ გააგზავნა თავისი მოხელეები ადგილზე ახალი სისტემის დასანერგად. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ოჯახების ან ფოკუს-ჯგუფების გამოკითხვის დროს ადგილობრივ მოსახლეობას არ სურდა ღიად საუბარი ხეების ჭრაში და დახერხვაში მონაწილეობაზე. თუმცა, როგორც მიწის შესყიდვისა და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმის (ტომი 9) განხორციელების ნაწილი, ჩატარდება რეგულარული მონიტორინგი იმის უზრუნველსაყოფად რომ პროექტით გამოწვეული ყოველი ზემოქმედება საარსებო სახსრებზე იყოს დარეგულირებული.

ნენსკრას ხეობის ზედა ნაწილში მისასვლელი

ნენსკრას ხეობის რეზერვუარის ზედა ბიეფში არსებული სიტუაცია ძალიან მცირე ანთროპოგენური საქმიანობით ხასიათდება. აქ ძირითადად ნადირობენ და საბჭოთა პერიოდში ასევე მიმდინარეობდა ზის ჭრა, მაგრამ ამჟამად შეწყდა. ნენსკრას კაშხლის მშენებლობის დასრულების შემდეგ კაშხალი ჩაკეტავს მისასვლელს ამ ფართობისკენ და რუსეთის ფედერაციის საზღვრისკენ. შესაბამისად, პროექტი მოაწყობს ბილიკს საქონლის გადაადგილებისათვის კაშხლიდან ნენსკრას რეზერვუარის გასწვრივ რეზერვუარის ზედა ბიეფისკენ. ეს საშუალებას მისცემს ადგილობრივ მოსახლეობას, რომ ამჟამად გამოუყენებელი სამოვრებით ისარგებლონ, ხოლო სასაზღვრო ჯარებს - გააკონტროლონ საზღვარი.

წყალმომხმარებლებთან ურთიერთობა, თევზაობა, მეფუტკრეობა და სხვა საქმიანობა ქვედა ბიეფში

არ არის მოსალოდნელი რაიმე მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედება მოსახლეობის მიერ წყალსარგებლობაზე. აგრარული მიზნებისათვის არ არის მუდმივი საირიგაციო სისტემები, რომლებიც გამოიყენებდა მდინარეების ნენსკრასა და ნაკრას წყლებს. მდინარის წყალ სასმელად არ იყენებენ. მას იყენებენ ბაღების სარწყავად და ხანდახან (ზაფხულში) ასევე საყოფაცხოვრებო საჭიროებებისთვის. სასმელად და საყოფაცხოვრებო მიზნებისთვის იყენებენ წყაროების და ნაკადულების წყალს. პროექტი მაინც გაუწევს მონიტორინგს წყლის ხარისხს და ხელმისაწვდომობას და უარყოფითი ზემოქმედების შემთხვევაში პროექტი უზრუნველყოფს წყლის ალტერნატიულ წყაროებს.

თევზაობაზე ზემოქმედება მოსალოდნელია მდინარის მცირე ხარჯიან მონაკვეთებზე, ვინაიდან პოტენციურად შესაძლებელია თევზის პოპულაციის შემცირება. ამის მიუხედავად პროექტის განახორციელებს მდინარის საარსებო გარემოს მართვის გეგმას, რომლის მიზანია თევზების ქვირითობის ადგილების შენარჩუნება/გაუმჯობესება თევზების პოპულაციაზე ზემოქმედების შესამცირებლად.

მიუხედავად იმისა რომ გამოკითხვის დროს მეფუტკრეობა არ განისაზღვრა, როგორც შემოსავლის მნიშვნელოვანი წყარო, სამ ოჯახზე გავლენას მოახდენს ელექტროსადგურთან მიწის შესყიდვა; ისინი ეწევიან მეფუტკრეობას მიწის ნაკვეთზე, რომელსაც შეეხება პროექტი. მშენებლობის პერიოდში პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობის გამო შეიძლება ხელი შეეშალოს მეფუტკრეობას. არ არის მოსალოდნელი, რომ მოხდება გრძელვადიანი ზემოქმედება ფუტკრეობაზე და დაიკარგება მათი საკვები ადგილები. მშენებლობის დროს ზემოქმედების შემცირების მიზნით, მეფუტკრეები მიიღებენ დახმარებას სკების დროებით გადასადგილებლად ტრანსპორტისგან მოშორებით.

პროექტის ფართობზე არ მიმდინარეობს წიაღისეულის მოპოვება ან ტყის ჭრა და არ არის დაგეგმილი ახალი ნებართვების გაცემა. პროექტი არ მოახდენს ზემოქმედებას ბუნებრივი რესურსების კომერციულ ექსპლუატაციაზე.

ნენსკრას დანაკრას ხეობებში ტურიზმი არ არის განვითარებული რაფტინგის და ლაშქრობების გარდა). ტურიზმი არ წარმოადგენს მოსახლეობის შემოსავლის წყაროს. გზების გაუმჯობესებამ შეიძლება გაზარდოს ტურისტების რაოდენობა ხეობებში. დრაფტინგის სეზონზე, მაისიდან ოქტომბრამდე, ნენსკრას დინება პროექტის მიმდინარეობისას ძირითადად იქნება მისი ბუნებრივი დინების მსგავსი. წყალსაცავის შესაძლებლობამ მოახდინოს წყალდიდობების შეკავება ნენსკრას ხეობაში და შედეგად გააიშვიათოს ექსტრემალური დინებები, სარგებლის მომტანი იქნება რაფტინგის მოყვარულთათვის. წყლის უეცარი გამოშვება ელექტროსადგურიდან იქნება თანდათანობით ზრდადი და ახალ საშიშროებას არ შეუქმნის რაფტინგის მოყვარულებს. (ეს საკითხი განიხილება შემდეგ, პარაგრაფი 6 ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება).

ყველა სხვა, ოფიციალური და არაოფიციალური ბიზნესები, ისეთები როგორიც არიან საოჯახო სასტუმრო სახლები ან მაღაზიები, სარგებელს ნახავენ ახალი ბიზნეს შესაძლებლობებიდან.

E. მოსახლეობის ჯანმრთელობასთან და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკი

ქვემოთ შეჯამებული სახით წარმოდგენილია მშენებლობის დროს მოსალოდნელი რისკები:

- პროექტის ავტომობილების მოძრაობა წარმოქმნის მტვერს, გამონაბოლქვს, ხმაურს და ვიბრაციას, საცობებს და გაზრდის ავტოსაგზაო შემთხვევების რისკებს. დამატებით იქმნება უსაფრთხოების პოტენციური რისკები მსხვილფეხა პირუტყვისათვის, რომელიც თავისუფლად არის გაშვებული საძოვრად გზების გასწვრივ საპროექტო ტერიტორიაზე. ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება ძირითადად ნენსკრას კაშხლის და ნაკრას წყალსაშვის მისასვლელი გზები, ასევე ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება ზუგდიდი-ხაიშის გზა (თუმცა ნაკლებად) მასალების მიწოდების გამო. ამ რისკების შემცირების ზომები გათვალისწინებულია ტრანსპორტის მოძრაობის მართვის გეგმაში. სატრანსპორტო მოძრაობასთან მიმართებაში ბავშვები განხილულ უნდა იქნეს როგორც მაღალი რისკის ჯგუფი, ამიტომ უნდა განხორციელდეს ამ ფაქტის გაცნობიერების კამპანია ადგილობრივი სკოლის მოსწავლეებში.
- საქართველოს სხვა კუთხეებიდან მუშების ჩამოსვლა გამოიწვევს გადამდები დაავადებების გავრცელების რისკს სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების ჩათვლით. ადგილობრივი მუშახელის მაქსიმალურად გამოყენება და ჩამოსული მუშების საცხოვრებელი უზრუნველყოფა

შეამცირებს ამ რისკს. პროექტის მიზანი იქნება რომ მშენებლობაზე დასაქმებული არაკვალიფიციური მუშახელის 100%-ის დაქირავება მოახდინოს ნენსკრასა და ნაკრას ხეობებიდან. თუ ადგილზე არ იქნება საკმარისი რაოდენობის მუშახელი, მაშინ მათი დაქირავების არეალი გავრცელდება მესტიის მუნიციპალიტეტის უახლოეს სოფლებზე და სვანეთის რეგიონზე, როგორც მომსახურების მეორად ტერიტორიაზე. პროექტი ასევე მიზნად ისახავს ნახევრად კვალიფიციური მუშახელის 50% დაქირავებას მესტიის მუნიციპალიტეტიდან, თუ ამის შესაძლებლობა იქნება და 75% მთლიანად საქართველოდან. ჩატარდება მუშახელის ჯანმრთელობის სკრინინგი და მონიტორინგი და საინფორმაციო კამპანია ჯანმრთელობის საკითხების შესახებ.

- მშენებლობის პერიოდში წყალმომარაგებაზე რაიმე ზემოქმედება მოსალოდნელი არ არის, რადგან წყალმომარაგების სისტემები წყალს იღებს არა მდინარეებიდან, არამედ ფერდობებზე განლაგებული წყაროებიდან. თუმცა განხორციელდება ამ ასპექტის მონიტორინგი.
- უსაფრთხოების რისკის თავიდან ასაცილებლად სამუშაო უბანზე დაშვება უნდა კონტროლდებოდეს და შეზღუდული უნდა იყოს. მოსახლეობის სამუშაო უბანზე უნებართვოდ შესვლა აღკვეთილი იქნება დაცვის თანამშრომლების საშუალებით.

ექსპლუატაციასთან დაკავშირებული ძირითადი რისკები შემდეგია:

- კაშხლის ქვედა ბიეფში მდ. ნენსკრაში ხარჯის ცვლილება საზოგადოებრივი უსაფრთხოების საკითხს წარმოადგენს. ექსპლუატაციის პერიოდში მოსალოდნელია ხარჯის სწრაფი ცვლილება მდინარეში და ეს ცვლილება შეიძლება არარეგულარული იყოს. შესაბამისად, ადამიანები და საქონელი, რომლებიც ამ პერიოდში მდინარის კალაპოტში შეიძლება იმყოფებოდნენ, დახრჩობის საფრთხის წინაშე აღმოჩნდებიან. ჩატარდება საინფორმაციო კამპანია და მოსახლეობას გააფრთხილებენ საშიშროების შესახებ სპეციალური ნიშნების მოწყობის საშუალებით.
- კაშხლის ქვედა ბიეფში შეიძლება მოხდეს ხარჯის არარეგულარული მატება კაშხლიდან წყლის გაშვების გამო. ამ დროს მდინარის კალაპოტში მყოფ ადამიანებს და საქონელს დახრჩობის საფრთხე ემუქრებათ. ჩატარდება საინფორმაციო კამპანია და მოეწყობა ნიშნები ადამიანების გასაფრთხილებლად რისკების შესახებ. ნაკრას გვირაბზე მოეწყობა ფარი, რომელიც ჩაიკეტება წყალდიდობისას, როდესაც ნენსკრას რეზერვუარი სრულად შევსებულია, რომ ნენსკრაში წყალდიდობის ხარჯი არ აღემატებოდეს ბუნებრივ ხარჯს (ანუ ხარჯს კაშხლის გარეშე).
- თუ გაჩნდება უსაფრთხოების პრობლემა კაშხალ-რეზერვუარზე, შეიძლება საჭირო გახდეს რეზერვუარის ფსკერული ფარის გახსნა წყლის დონის დასაწევად. ეს გამოწვევს მდინარე ნენსკრაში წყლის დონის მკვეთრ მატებას და შესაძლოა შექმნას დატბორვის რისკი. თუმცა ამგვარი მოვლენა იშვიათი იქნება და შეიძლება მოხდეს სერიოზული მიწისძვრის შემთხვევაში, თუ საჭირო იქნება რეზერვუარში წყლის დონის დაწევა ან თუ წყალსაგდები დაიბლოკება იმავე დროს, როდესაც მოხდება წყალდიდობა. ჩატარდება წყალდიდობის კვლევები, რომ განისაზღვროს ყველა წყალდიდობის

მასშტაბი და გათვალისწინებული იქნეს საგანგებო სიტუაციების მართვის სამოქმედო გეგმაში (იხ. ქვემოთ).

- კაშხლის არსებობა და მისი მტყუნების პოტენციური შესაძლებლობა წარმოადგენს რისკს ქვედა ბიეფში მაცხოვრებლებისთვის. კაშხალი ისე დაპროექტდება, აშენდება და გაეწევა ექსპლუატაცია, რომ მისი მტყუნების შანსი ძალიან მცირე იქნება. პროექტის კომპანიამ აიღო პასუხისმგებლობა, რომ კაშხლის მტყუნების რისკი იქნება დასაშვებ ფარგლებში, როგორც განსაზღვრულია GIIP-ის მიერ, როგორიცაა ავსტრალიის დიდი კაშხლების კომისია (ANCOLD). კაშხლების მტყუნების და ზემოქმედების შემცირების დეტალური აღწერა წარმოდგენილია მე-6 ტომში (ბუნებრივი საფრთხეები და კაშხლების უსაფრთხოება). ეს ზომებია:

კაშხლის მტყუნების რისკის შეფასება ჩატარდება დიდი კაშხლების საერთაშორისო კომისიის (ICOLD) მეთოდოლოგიის შესაბამისად;

კაშხალი დაპროექტებულია მაქსიმალური სავარაუდო მიწისძვრის და მაქსიმალური სავარაუდო წყალდიდობის გასაძლევად. ორივე ამ მოვლენის განმეორებადობა 10 000 წელს აღემატება;

ჩატარდა ბუნებრივი საფრთხეების შესწავლა, რომელთაც შეიძლება მოქმედებაში მოიყვანოს კაშხლის მტყუნების გამომწვევი მოვლენების ჯაჭვი. ბუნებრივი საფრთხეები უშუალოდ არ არის კაშხლის მტყუნების გამომწვევი, თუმცა ზვავმა და ნარჩენებმა შეიძლება დააზიანოს კაშხლის გარკვეული კომპონენტები, როგორიცაა წყალსაგდები და ფსკერული წყალგამშვები. ეს კომპონენტები კაშხლის უსაფრთხოებას უზრუნველყოფას და შესაბამისად შემუშავებული იქნა უსაფრთხოების ზომები ამგვარი სრისკების მონიტორინგის, ნაგებობების დაცვის და გადაუდებელი ზომების დაგეგმვის მიზნით.

ზღუდარი ასევე დაპროექტებული იქნა სეისმური მოვლენების და წყალდიდობის მიმართ მდგრადობის გათვალისწინებით, მაგრამ ის მხოლოდ 10მ სიმაღლისაა და მის მიერ დატბორილი წყლის მოცულობა ძირითად რეზერვუარზე გაცილებით მცირეა.

მომზადდა საგანგებო სიტუაციებისთვის მზადყოფნის გეგმა, რომელშიც განსაზღვრულია მოსახლეობის რომელ ნაწილზე მოახდენს გავლენას კაშხლის მტყუნება, დადგენილია გაფრთხილების და ევაკუაციის წესები და სხვა ზომები, რომლებიც უნდა განხორციელდეს საგანგებო სიტუაციის შემთხვევაში.

- მდ. ნაკრაზე შეიძლება მოხდეს წყალდიდობა მის შენაკადებზე ღვარცოფების გამო. ღვარცოფები იწვევს მდ. ნაკრას დროებით ამოვსებას და ამოვსების ადგილის ზედა ბიეფის დატბორვას, ხოლო როდესაც მდინარე არღვევს ღვარცოფით მოტანილ დაბრკოლებას, იტბორება ქვედა ბიეფი. ზემოქმედების შემცირების სათანადო ზომების გარეშე პროექტი გაზრდის ამ რისკებს, ვინაიდან ხარჯის შემცირებასთან ერთად შემცირდება მდინარეში ნატანის გამორეცხვა და ნატანი დაგროვდება. ამ რისკების თავიდან ასაცილებლად პროექტში გათვალისწინებულია ფარები ნაკრას წყალსაცავზე და ფარი გადასასვლელი გვირაბის სათავისზე. ფარების ამოქმედებით შესაძლებელია მდ. ნაკრაზე ბუნებრივი ხარჯის აღდგენა. ჩატარდება კვლევები იმის

დასადგენად რა ზომები უნდა იქნეს მიღებული ღვარცოფით და ნატანის დაგროვებით გამოწვეული დატბორვის რისკის მინიმუმამდე შესამცირებლად.

მშენებლობის დროს არ არის მოსალოდნელი წყალმომარაგებაზე ან მდინარესთან განლაგებულ მინერალური წყლის წყაროებზე ზემოქმედება, ვინაიდან ისინი არ არის დაკავშირებული მდინარის წყალთან. ამის მიუხედავად, მაინც განხორციელდება წყლის ხარისხზე მონიტორინგი, და პროექტის შედეგად მიყენებული ზემოქმედების აღმოჩენის შემთხვევაში მოხდება წლის მიწოდების ალტერნატიული წყაროების უზრუნველყოფა.

F. მუშახელი და სამუშაო პირობები

მშენებლობის პიკურ პერიოდში პროექტში იმუშავენ დაახლოებით 1000 ადამიანი. მშენებლობის პერიოდში ადგილობრივი მოსახლეობისთვის მაქსიმალური სარგებლის უზრუნველსაყოფად და სხვა რეგიონებიდან მუშების შემოყვანის მინიმუმამდე შესამცირებლად, პროექტი მაქსიმალურდ დაასქმებს ადგილობრივ მოსახლეობას.

- პროექტის მიზანია, რომ არაკვალიფიციური მუშახელის 100%² ადგილობრივი მოსახლეობით დაკომპლექტდეს (ნენსკრას და ნაკრას ხეობები), რამდენადც ეს შესაძლებელია. თუ ეს შეუძლებელია, მუშახელის დაქირავება მოხდება მესტიის მუნიციპალიტეტის სხვა უახლოესი სოფლებიდან და სვანეთის რეგიონიდან;
- პროექტის მიზანი იქნება რომ ნახევრად კვალიფიციური მუშახელის 50%³ დაქირავებული იქნეს მესტიის მუნიციპალიტეტიდან (თუ შესაძლებელია) და ჯამში 75% - საქართველოდან.
- პროექტის მიზანია, რომ დაქირავებული მუშახელის (არაკვალიფიციური, ნახევრად კვალიფიციური და კვალიფიციური) 80%-ს საქართველოს მოქალაქეები შეადგენდეს.

დასაქმებული მუშახელის დიდი ნაწილი მშენებლობის დასრულების შემდეგ დემობილიზებული იქნება. მათი დემობილიზაცია გამოიწვევს შემოსავლის შემცირებას. თუ დემობილიზაცია სათანადოდ არ იქნა დაგეგმილი, ამან შეიძლება სოციალური დაძაბულობა გამოიწვიოს.

ჰიდროელექტროსადგურის ექსპლუატაციაზე დასაქმდება 50-100 ადამიანი. პოზიციების უმრავლესობა კვალიფიციურ სპეციალიტებს საჭიროებს. არაკვალიფიციური მუშახელის დაკავებული პოზიციები ძირითადად შემოიფარგლება მცველებად და სოფლების ოპერატორების დამხმარე პერსონალად მუშაობით. პროექტის ფარგლებში, მშენებლობის ეტაპზე განხორციელდება პროფესიული ტრენინგები და უნარების განვითარების აქტივობები, იმ მიზნით რომ საექსპლუატაციო ეტაპისათვის ადეკვატურობის ამაღლდეს დასაქმების დონეები.

² არაკვალიფიციური საქმიანობა შეესაბამება საქმიანობის საერთაშორისო სტანდარტული კლასიფიკაციის (ISCO-08) უნარების 1-ელი დონე. იხ. შორის საერთაშორისო ოფისი - ISCO-08 „I ტომი - საქმიანობის საერთაშორისო სტანდარტული კლასიფიკაცია - სტრუქტურა, ჯგუფების განსაზღვრა და შესაბამისობის ცხრილები“

³ ნახევრად კვალიფიციური მუშახელი შეესაბამება ISCO უნარების მე-2 დონეს, ხოლო კვალიფიციური საქმიანობა შეესაბამება ISCO უნარების მე-3 და მე-4 დონეს.

სავარაუდოდ მშენებლობა არ აგმოიწვევს შიდა მიგრაციას. შიდა მიგრაციამ შეიძლება წარმოქმნას ანტისოციალური ქმედებების რისკი, გაზარდოს დატვირთვა სოციალურ სამსახურებზე, გაზარდოს სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების გავრცელების რისკი, ადგილობრივი ინფლაცია. ეს რისკები ეხება ასევე მუშახელს, რომელიც საქართველოს სხვა რეგიონებიდან ჩამოვა პროექტში სამუშაოდ.

რაც შეიძლება იძულებით შრომას და ბავშვთა შრომას, საქართველოში ორივე აკრძალულია. საქართველოს შრომითი კანონმდებლობაში შევიდა შესწორებები და დამატებები 2008 წლიდან და 2013 წლის ივნისში მიღებული იქნა ახალი შრომის კოდექსი. შრომის საერთაშორისო ოფისთან (ILO) კონსულტაციების მიუხედავად მაინც არსებობს შეუსაბამოები საქართველოს კანონსა და სესხის გამცემის მოთხოვნებს შორის ბავშვთა შრომის, დამქირავებელსა და დაქირავებულებს შორის კოლექტიური შეთანხმების, მუშების საცხოვრებლის, გენდერული დისკრიმინაციის და არათანამშრომლების შრომის საკითხებში. საქართველოს შრომის კოდექსში, მაგალითად განსაზღვრულია, რომ 14-16 წლის ბავშვებს შეუძლიათ მსუბუქი სამუშაოს შესრულება, მაგრამ არ არის დაკონკრეტებული, რა ითვლება „მსუბუქ სამუშაოდ“, რამდენი საათი და რა პირობებში შეიძლება იშრომონ ბავშვებმა.

ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია მოიცავს შემდეგ ზომებს:

- EPC (ინჟინერინგი, შესყიდვა, მშენებლობა) კონტრაქტორი განსაზღვრავს და დანერგავს მუშახელზე ორიენტირებულ ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების გეგმას, რომლის მონიტორინგიც უნდა განხორციელდეს;
- ასევე უნდა ხდებოდეს ლოგისტიკური ჯაჭვის მონიტორინგი, რათა დავრწმუნდეთ რომ მართვისას დაცულია სოციალური პასუხისმგებლობა, არ ხდება ბავშვთა და იძულებითი შრომის გამოყენება და რომ არის შესაბამისობა საქართველოს შრომის კანონმდებლობასთან და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) ყველა იმ ძირითად კონვენციასთან, რომლების იცავენ დასაქმებულთა უფლებებს;
- პროექტი მაქსიმალურად გამოიყენებს ადგილობრივ მუშახელს, დასაქმების ადგილობრივი მიზნებისათვის, რომელშიც ვაკანსიების 15% განსაზღვრული იქნება ქალებისათვის, რაც დადგენილია EPC-ის კონტრაქტორთან ერთად. მოხდება დაქირავებისა და შრომის მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგი ადგილობრივი მუშახელის დასაქმებაზე;
- ჩატარდება მუდმივად დასაქმებულთა სტანდარტების შემოწმება, იმის დასადასტურებლად რომ შრომის პირობები შესაბამისობაშია შრომის კანონმდებლობასთან, სესხის გამცემის მოთხოვნებთან და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) ძირითად სტანდარტებთან;
- მოხდება ვაკანსიების ადგილობრივ დონეზე გამოცხადება და ჭუბერში და ნაკში გაიხსნება დასაქმების ოფისები.
- მიწოდების ჯაჭვის მონიტორინგი ხელს შეუწყობს ადგილობრივ არაპირდაპირ ბიზნეს შესაძლებლობებს.
- საქართველოს სხვა კუთხეებიდან ჩამოყვანილი მუშახელი დასახლებული იქნება მუშათა ბანაკებში.
- მომზადდება შტატების შემცირების გეგმა, დემობილიზაციისათვის განკუთვნილი მუშახელის დადგენის და ამ პროცესის მაქსიმალურად შეუფერხებელი მართვის მიზნით.
- ადგილობრივი მმართველობის ორგანოებთან ერთად შემუშავდება და განხორციელდება შიდა მიგრაციის მონიტორინგის სქემა.

- თემის საინვესტიციო პროგრამის ფარგლებში პროექტი ითანამშრომლებს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებთან ამ ორ ხეობაში არსებული ჯანდაცვის ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის და დახმარების უზრუნველყოფის მიზნით, ვინაიდან ჩამოსული მუშახელი დამატებითი დატვირთვა იქნება ამ ინფრასტრუქტურისთვის. მომზადდება და შეთანხმდება ურთიერთთავაგების მემორანდუმი, რომელშიც განსაზღვრული იქნება ორივე მხარის (პროექტი და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები) მოვალეობები.
- საზოგადოების განვითარების ფონდის ფარგლებში პროექტი განსაზღვრავს და შემუშავებს უნარების განვითარების და პროფესიული ტრეინინგების პროგრამებს ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების ხელშეწყობის მიზნით;

G. კულტურული მემკვიდრეობა

ამ ფართობზე არ არის ისტორიული და არქეოლოგიური მონუმენტები. პროექტის ინფრასტრუქტურის ახლოს არ მდებარეობა ეკლესიები ან სამლოცველოები. თუმცა სვანეთის რეგიონს მდიდარი ისტორიული წარსულია აქვს და ზემოაღნიშნულ ორ ხეობაში აღმოჩენილი იქნა არქეოლოგიური არტეფაქტები (ლითონის ნაკეთობები). შესაბამისად, შეიძლება სამშენებლო სამუშაოების დროს აღმოჩენილი იქნეს რაიმე არტეფაქტები. ამ შემთხვევაში მშენებლობის გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის შემთხვევითი აღმოჩენის პროცედურის შესაბამისად კონტრაქტორი დაიცავს ისტორიულ ან არქეოლოგიურ არტეფაქტებს. შემთხვევითი აღმოჩენის პროცედურები შეესაბამება საქართველოს კანონს „კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის თაობაზე“ (2007).

არ არის მოსალოდნელი პროექტის რაიმე გავლენა სვანების არამატერიალურ კულტურულ მემკვიდრეობაზე, წეს-ჩვეულებებსა და ტრადიციებზე. პოტენციური გავლენა არამატერიალურ კულტურულ მემკვიდრეობაზე მშენებლობის პერიოდში შეიძლება ზემოთ განსაზღვრული ღონისძიებებით: (i) პროექტთან დაკავშირებული მიგრაციის მინიმიზაცია და (ii) ადგილობრივი თემების სოციალურ ერთობაზე ზრუნვა. დამატებით და იმ მიზნით რომ უზრუნველყოფილ იქნეს არა თუ რაიმე შეზღუდვა, არამედ გაუმჯობესება, პროექტისთვის განვითარდება საინვესტიციო პროგრამა, რომელიც მოიცავს სვანების არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის, წეს-ჩვეულებებისა და ტრადიციების დაცვას

1 შესავალი

1.1 პროექტის მიმოხილვა

1.1.1 პროექტის განმახორციელებელი

პროექტის ახორციელებს სს „ნენსკრა ჰიდრო“ (მას ასევე „პროექტის კომპანია“ ეწოდება) რომლის მთავარი აქციონერებია კორეის სახელმწიფო უწყება „ქეი ვოთერი“ (K-water) და საპარტნიორო ფონდი, რომელსაც საქართველოს მთავრობა ფლობს.

1.1.2 პროექტის ტიპი და სიტუაცია პროექტის ფართობზე

პროექტი მოიცავს ჰიდროელექტროსადგურის „ნულიდან“ აშენებას და მდებარეობს ნენსკრას და ნაკრას ზეობების ზედა ნაწილში, საქართველოს ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში, კერძოდ სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში. იხ. რუკა 1-1 და 1-2.

1.1.3 პროექტის ძირითადი კომპონენტები

პროექტის ძირითადი კომპონენტები და მახასიათებლები ქვემოთ ცხრილში არის შეჯამებული. დეტალური აღწერა მოცემულია მე-2 ტომში (პროექტის განმარტება)

ცხრილი 1 – პროექტის ძირითადი კომპონენტები და მახასიათებლები

კომპონენტი	მახასიათებელი
კაშხლის ტიპი	ასფალტის საფარიანი ქვყრილი
კაშხლის სიმაღლე	125მ ⁶
კაშხლის სიგრძე	870 მ
რეზერვუარის მოცულობა	176 მილიონი მ ³
რეზერვუარის ფართობი	267 ჰა მაქსიმალური დონის შემთხვევაში
ნაკრას წყალსაშვი	ბეტონის კონსტრუქცია ორი ფართი ნატანის კონტროლისთვის
ნაკრას გვირაბი	12.25 კმ სიგრძის, ალჭურვილი შემყვანი ფართი
მიმყვანი გვირაბი	15.1 კმ სიგრძეში
დაწნეითი მილსადენი (მიწისქვეშა)	1,790 მ სიგრძეში
ელექტროსადგური (მიწისზედა)	3 ტურბინა 280 მეგავატი ჯამური სიმძლავრით

რუკა 1-1 – პროექტის მდებარეობა

⁶ კაშხლის სიმაღლედ თავდაპირველად განისაზღვრა 130მ. ამჟამად კაშხლის სიმაღლედ განსაზღვრულია 125მ, რაც წარმოადგენს სიმაღლეს ყველაზე ღრმა წერტილიდან კაშხლის სადაწნეო მხარეს, მაშინ როდესაც 130მ წარმოადგენდა სიმაღლეს ყველაზე ღრმა წერტილიდან კაშხლის უდაწნეო მხარეს. წყალსაცავის შეტბორვის ნორმალური დონე და კაშხლის კონსტრუქცია უცვლელია. ეს უნდა შეიცვალოს იმისთვის რომ უზრუნველყოფილ იქნეს შესაბამისობა პროექტის სხვა დოკუმენტებთან.

გვერდი სპეციალურად არის დატოვებული ცარიელი

ჩასვით რუკის PDF ვერსია

რუკა 1-2 – პროექტის ზემოქმედების ფართობი

გვერდი სპეციალურად არის დატოვებული ცარიელი

ჩასვით რუკის PDF ვერსია

რუკა 1-3 – კვლევის ფართობი

გვერდი სპეციალურად არის დატოვებული ცარიელი

ჩასვით რუკის PDF ვერსია

1.1.4 ელექტროსადგურთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურა

220 კილოვოლტიანი გადამცემი ხაზი, რომელიც პროექტის ელექტროსადგურს აერთებს ნენსკრას ხეობაში დაგეგმილ ახალ ქვესადგურთან, იმისთვის რომ ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგური ცენტრალურ ქსელს მიუერთდეს. გადამცემ ხაზს დააპროექტებს, მოაწყობს და ექსპლუატაციას გაუწევს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა (მესამე მხარე) და ის ითვლება ჰიდროელექტროსადგურთან დაკავშირებულ ინფრასტრუქტურად. ამგვარად, ის არ არის შეტანილი მოცემულ სოციალური ზემოქმედების შეფასებაში. გადამცემი ხაზის ტრასა/მარშრუტი მოგვიანებით განისაზღვრება და საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემამ დაადასტურა, რომ მოამზადებს გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების შეფასების ანგარიშს (E&S) და მიწის შეძენის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმა (LALRP) გადამცემის ხაზისთვის სესხის გამცემი საფინანსო ინსტიტუტების გარემოსდაცვითი და სოციალური პოლიტიკის შესაბამისად. გადამცემი ხაზის E&S სა და LALRP მომზადდება ძირითადი პროექტის დასრულების შემდეგ, რაც დაგეგმილია 2017 წლის მეორე ნახევრისთვის. სს “ნენსკრა ჰიდრომ” „ნენსკრა ჰიდროს“ და საქართველოს მთავრობას შორის განხორციელების ხელშეკრულებაში გაითვალისწინა მოთხოვნა, რომ საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემამ მოამზადოს E&S და LALRP გადამცემის ხაზისთვის სესხის გამცემის გარემოსდაცვითი და სოციალური პოლიტიკის შესაბამისად.

1.1.5 პროექტის გრაფიკი

მშენებლობის პერიოდი იწყება 2018 წლის პირველ ან მეორე კვარტალში და 4 წელი გრძელდება. ზოგიერთი ადრეული სამუშაო განხორციელდება 2015 წლის ოქტომბრიდან 2017 წლის სექტემბრამდე, კერძოდ მისასვლელი გზების გაუმჯობესება, მუშების ბანაკის მშენებლობა და ტექნიკური მოწყობილობების მონტაჟი. ელექტროენერგიის წარმოების დაწყება დაგეგმილია 2021 წლის ბოლოს ხელსაყრელი პირობების შემთხვევაში.

1.2 სოციალური ზემოქმედების შეფასების (სზა) მიზანი

სზა მომზადდა დამატებითი გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევების ფარგლებში, რომლებიც ჩატარდა სესხის გამცემის გარემოსდაცვითი და სოციალური პოლიტიკის შესაბამისად. სზა-ს მიზანია ადგილობრივ მოსახლეობაზე პოტენციური ზემოქმედების დადგენა, რომ ნეგატიური შედეგები თავიდან იქნეს აცილებული, მინიმუმამდე დაყვანილი ან შემცირებული, ხოლო პოზიტიური ზემოქმედება გაძლიერდეს.

სზა ეფუძნება პროექტის ამჟამინდელ სტატუსს, როგორც აღწერილია მე-2 ტომში (პროექტის განმარტება). ამ სზა-ში წარმოდგენილი იქნება ნენსკრას და ნაკრას ხეობების პერსპექტივები. პროექტის სოციალურ-ეკონომიკური ზემოქმედება შეფასდება ისეთი კრიტერიუმების მიხედვით, როგორიცაა ზემოქმედების კატეგორია და ტიპი, ზემოქმედების წარმოქმნის პერიოდი და ხანგრძლივობა, მისი წარმოქმნის ალბათობა და სიმძლავრე. თითოეული ზემოქმედებისთვის შემოტავებული იქნება შემცირების ზომები. მონიტორინგის პროგრამა შემუშავებული იქნება პროექტის განხორციელების პერიოდში.

1.3 მიდგომა და მეთოდოლოგია

სზა შემდეგ ეტაპებად მომზადდა:

- მასშტაბების განსაზღვრა;
- კვლევის ფართობის განსაზღვრა;
- არსებული სოციალური სიტუაციის დახასიათება;
- პოტენციური ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ოჯახების დადგენა;
- ზემოქმედების შეფასება და ზემოქმედების შემცირების ზომების განსაზღვრა;
- მონაწილე მხარეების შეხვედრებზე ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ გამოთქმული შემფოთების და იმედების გათვალისწინება.

1.3.1 სზა-ს მასშტაბების განსაზღვრა

გარემოსდაცვითი ნებართვის აღების პროცესის ფარგლებში 2015 წლის გსზ მომზადებული იქნა კომპანია „გამას“ მიერ. შეუსაბამოების დეტალურ ანალიზი ჩატარდა 2015 წლის მაის-ივნისში სესხის გამცემის პოლიტიკასთან არსებული შეუსაბამოების დასადგენად, ადგილზე ვიზიტების და ძირითადი

რესპონდენტების გამოკითხვის ჩათვლით. შეუსაბამოების ანალიზი ითვლება სზა-ს მასშტაბების განსაზღვრის ეტაპად.

1.3.2 კვლევის ფართობი

კვლევის ფართობი განისაზღვრა პროექტის ზემოქმედების ფართობის მიხედვით, რომელიც ზემოთ 1-2 რუკაზე არის წარმოდგენილი. ის მოიცავს ფართობებს, რომელზედაც პროექტის პირდაპირ ზემოქმედებას ახდენს და ასევე იმ ფართობებს, რომლებიც პროექტის ირიბი ზემოქმედების ქვეშ ხვდება.

პირდაპირი ზემოქმედების ფართობი მოიცავს ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში მცხოვრებ მთელ მოსახლეობას. ნენსკრას ხეობაში კაშხალი კაშხალი უახლოესი დასახლებიდან 5.6 კმ მანძილზე მდებარეობს. წყალსაშვის კაშხალი მდ. ნაკრაზე სოფელ ნაკიდან 3.3 კმ მანძილზეა.

პროექტის ზემოქმედება სცილდება ნენსკრას და ნაკრას ხეობებს და შეიძლება შეეხო მთლიანად მესტიის მუნიციპალიტეტს და ენგურის ხეობის მაცხოვრებლებს. ამ მოსახლეობაზე გავლენას მოახდენს პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობა, დასაქმება და მასალების ადგილობრივი მიწოდება. მე-6 ტომში (ბუნებრივი საფრთხეები და კაშხლების უსაფრთხოება) აღწერილია ენგურის ხეობაში მაცხოვრებლებზე ზემოქმედება კაშხლის უსაფრთხოების თვალსაზრისით. კუმულაციური ზემოქმედება, რომელიც მოიცავს ამ მაცხოვრებლებს და მთლიანად მესტიის მუნიციპალიტეტს, შეფასებულია მე-10 ტომში (კუმულაციური ზემოქმედების შეფასება).

1.3.3 ამოსავალი მონაცემების შეგროვება

ამოსავალი მონაცემების შეგროვება დაიგეგმა იმის საფუძველზე, რომ იმ დროს არ იყო ხელმისაწვდომი მეორადი სოციალურ-ეკონომიკური მონაცემები ნენსკრასა და ნაკრას ხეობებში მუდმივად მცხოვრები 353 ოჯახის (268 ოჯახი ნენსკრა და 85 ნაკრა) შესახებ. სოციალურ-ეკონომიკური ამოსავალი მონაცემების შესაგროვებლად გამოყენებული იქნა რამდენიმე მეთოდი:

- 2015 წლის 6-14 სექტემბერს ჩატარდა ნენსკრას ხეობის ყველა მუდმივად მაცხოვრებელი ოჯახების კვლევა;
- 2015 წლის 20-22 ნოემბერს ჩატარდა ნაკრას ხეობის ყველა მუდმივად მაცხოვრებელი ოჯახების კვლევა;
- 2015 წლის სექტემბერში ორგანიზებული იქნა ქალების და სხვა სტრატეგიული კატეგორიის მოსახლეობის (მაგ. ფერმერების) ფოკუს-ჯგუფები გენდერული ურთიერთობების და საარსებო სახსრების საკითხებზე;
- საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის (სკოლების, კლინიკების მალაზიების) ინვეტარზაცია განხორციელდა ოჯახების კვლევის დროს.

ოჯახების კვლევის წინ აეროფოტოსურათების საშუალებით და ადგილობრივი ხელისუფლების დახმარებით მომზადდა გამოსაკვლევი ოჯახების სრული ჩამონათვალი. დადგენილი იქნა მიტოვებული და ცარიელი ოცდაათობიანი შენობა. ზოგიერთ მათგანს ეკუთვნის ოჯახებს, რომელთა ძირითადი საცხოვრებელი სხვაგან არის და ისინი ამოდიან თავის სახლებში მთაში მხოლოდ ზაფხულში ან მეგობარ-ნათესავების სანახავად. პროექტი არ მოახდენს მნიშვნელოვან გავლენას ამ ოჯახების საარსებო წყაროებზე და შემოსავლებზე, ამიტომ ისინი არ იქნა შეტანილი არსებული

მდგომარეობის კვლევაში. შეიძლება რომ ამ ოჯახებმა თავიანთი ზაფხულის არდადეგების პერიოდში განიცადონ საავტომობილო მოძრაობის, ხმაურისა და მტვრის ზემოქმედება.

რუკა 1-3-ზე ზემოთ ნაჩვენებია საკვლევი ფართობი. ეს ფართობი არ მოიცავს 220 კილოვოლტ გადამცემ ხაზს, რომელიც დაკავშირებულ ინფრასტრუქტურად ითვლება და არ არის შეტანილი ამ სზა-ში (იხ. ნაწილი 1.1).

მე-2 დანართში წარმოდგენილია გამოკითხული ოჯახები სოფლების მიხედვით. კითხვები მოცემულია მე-3 დანართში.

1.3.4 პოტენციური ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ოჯახების დადგენა

მიწის შესყიდვის ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ოჯახების აღწერა ჩატარდა ჭუბერის და ნაკის სოფლებში მიწის ნაკვეთების და უძრავი ქონების ინვენტარიზაციის პარალელურად, 2015 წლის 27 ოქტომბერს-1 ნოემბერს და 2015 წლის 24-28 ნოემბერს.

საბოლოო თარიღის და გამოსაყენებელი მეთოდოლოგიის გამოცხადების მიზნით ჩატარდა შეხვედრები 2015 წლის ოქტომბერში კადასტრის და შეფასების კვლევის წინ, რომელიც მე-9 ტომის (მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმა) საველე კვლევები ფარგლებში განხორციელდა. ერთი შეხვედრა შედგა ჭუბერში 2015 წლის 25 ოქტომბერს და მეორე ნაკში - 2015 წლის 26 ოქტომბერს. ეს შეხვედრები დეტალურად არის წარმოდგენილი მე-7 ტომში (მონაწილე მხარეების ჩართულობის გეგმა).

1.3.5 ზემოქმედების შეფასება და ზემოქმედების შემცირების ზომების განსაზღვრა

შეფასების მიზანია შემდეგ კითხვებზე პასუხის გაცემა:

- პროგნოზი- რა მოუვა ადგილობრივ თემს პროექტის შედეგად?
- შეფასება - აქვს მნიშვნელობა ამ ზემოქმედებას? რამდენად მნიშვნელოვანია ის და ვისთვის?
- ზემოქმედების შემცირება - თუ ზემოქმედება მნიშვნელოვანია, რა შეიძლება გაკეთდეს მის შესამცირებლად?
- ნარჩენი ზემოქმედება - კვლავ მნიშვნელოვანია, თუ არა ზემოქმედება მისი შემცირების ღონისძიებების განხორციელების შემდეგ?

ამ კითხვებზე პასუხის გასაცემად სოციალური ზემოქმედების შეფასება შემდეგ ეტაპებად უნდა განხორციელდეს:

- გარემოსდაცვითი და სოციალური კომპონენტის სენსიტიურობის შეფასება (იხ. ცხრილი 2);
- პროექტის პოტენციური ზემოქმედების დახასიათება, კერძოდ:
 - ზემოქმედების გეოგრაფიული მასშტაბი და განაწილება
 - ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული პირების რაოდენობა;
 - ზემოქმედების ალბათობა;
 - ზემოქმედების ხანგრძლივობა, სიხშირე და შექცევადობა;

ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული კომპონენტის იშვიათობა, სენსიტიურობა და აღდგენის უნარი;

მონაწილე მხარეებისთვის მისაღებობა.

- პოტენციური ზემოქმედების სიძლიერის შეფასება (უმნიშვნელო, მცირე, საშუალო, მაღალი, იხ. ცხრილი 3);
- შემოთავაზებული კონტროლის და ზემოქმედების შემცირების ღონისძიებების განსაზღვრა, პოტენციური ზემოქმედების თავიდან ასაცილებლად, მინიმუმამდე შესამცირებლად, შესამცირებლად და საკომპენსაციოდ;
- მნიშვნელოვანი ნარჩენი ზემოქმედების შემთხვევაში შეიძლება საჭირო გახდეს ზემოქმედების შემცირების დამატებითი ზომები და ზემოქმედების ხელახლა შეფასება სანამ ზემოქმედება იმდენად მცირე არ იქნება, რამდენადაც ეს შესაძლებელია მოცემული პროექტისთვის.

სოციალური ზემოქმედების შეფასების ამ ანგარიშის მე-9 ნაწილში შეჯამებულია მოსალოდნელი ზემოქმედება, მათი მნიშვნელობა, ზემოქმედების შემცირების ზომები, რომელთა განხორციელებას აპირებს პროექტი და ნარჩენი ზემოქმედება.

1.3.6 დაინტერესებული მხარეების შეშფოთების და მოლოდინების გათვალისწინება

დაინტერესებულ მხარეებს ბევრჯერ მიეცათ შესაძლებლობა, რომ გამოეხატათ თავისი შეშფოთება და მოლოდინები პროექტთან დაკავშირებით. კერძოდ:

- 2015 წლის 5 სექტემბერს ჩატარდა შეხვედრები ჭუბერის და ნაკის სოფლების ხელმძღვანელობასთან და მათ ეცნობათ დაგეგმილი სოაიცილურ-ეკონომიკური კვლევების და დამატებითი გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევების შესახებ.
- ოჯახების კლევისას ჩატარებულ ინტერვიუების დროს მკვლევარები რესპონდენტებს აცნობდნენ ძირითად ინფორმაციას პროექტის შესახებ ინტერვიუს წინ და რესპონდენტებისგან იგებდნენ მათ შეხედულებას პროექტზე და მათ შეშფოთებას პროექტთან დაკავშირებით.
- 2015 წლის 16 დეკემბერს ჩატარდა საინფორმაციო შეხვედრა მოსახლეობასთან სოფ. ჭუბერში, ხოლო 2015 წლის 17 დეკემბერს - სოფელ ნაკში. ადგილობრივ მოსახლეობას გააცნეს სოციალური ზემოქმედების ანალიზის და სხვა დამატებითი გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევების ფარგლებში მოკვლეული წინასწარი მონაცემები. დამსწრეებს ჰქონდათ შესაძლებლობა, გამოეხატათ თავისი შეხედულებები, შეშფოთება, მოლოდინი და წინადადებები ზემოქმედების შემცირების შესახებ. ეს შეხვედრები აღწერილია მე-7 ტომში (მონაწილე მხარეების ჩართულობის გეგმა), რომელშიც ასევე წარმოდგენილია დარიგებული მასალის ასლი.
- 2016 წელს ჩატარდა რამდენიმე შეხვედრა მიწის შესყიდვის ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილ პირებთან.
- 2017 წლის ზაფხულში სოფელ ჭუბერში გაიხსნა და ფუნქციონირებდა პროექტის საჯარო საინფორმაციო ცენტრი, სოფლის მოსახლეობის თხოვნით შედგა ფორმალური და არაფორმალური შეხვედრები.
- 2016 წლის სექტემბერ-ოქტომბერში ჩატარდა დამატებითი სოციალურ-ეკონომიკური კვლევები იმ მიზნით, რომ (i) შეფასებულიყო ნაკრას წყალსაშვისის და ნენსკრას კაშხლისთვის საჭირო მიწის შესყიდვის გამო სამოვრების დაკარგვის ზემოქმედება; (ii) ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილ მოსახლეობასთან ერთად განხილულიყო საარსებო

სახსრების წყაროების აღდგენის ტექნიკურად და სოციალურად განხორციელებადი შესაძლებლობები.

- მოსახლეობის საჭიროებების შეფასება განხორციელდა 2016 წლის სექტემბერ-ოქტომბერში პროექტის საზოგადოებრივი ინვესტირების გეგმის განსასაზღვრად.
- დამატებითი გარემოს დაცვითი და სოციალური კვლევების აღწერისას, 2017 წლის მარტიდან აგვისტომდე ჩატარდა შეხვედრები და კონსულტაციები თბილისსა და ორ ხეობაში.
- სათემო შეხვედრები ნენსკრასა და ნაკრას ხეობებში 2017 წლის 3-დან 7 აპრილამდე (1 თვე დამატებითი გარემოს დაცვითი და სოციალური კვლევების პუბლიკაციიდან).
- საზოგადოებრივი საკონსულტაციო შეხვედრები არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, სამოქალაქო საზოგადოებასთან და მოქალაქეებთან სვანეთიდან, 2017 წლის 27 და 28 აპრილს.
- საზოგადოებრივი საკონსულტაციო შეხვედრები ნენსკრასა და ნაკრას ხეობებში 2017 წლის 1-დან 3 მაისამდე.
- ქალებისა და მოწყვლადი ადამიანების დამატებითი ფოკუს ჯგუფები ჩატარდა 2017 წლის 2-დან 4 აგვისტომდე.
- მოსახლეობის ღია შეხვედრები ჭუბერსა და ნაკრაში 2017 წლის 22-დან 24 აგვისტომდე.
- ადგილობრივი მოსახლეობის და დაინტერესებულ მხარეების მიერ გამოთქმული მოსაზრებები და შეშფოთება თუ როგორ მოხდება მათი ინტეგრაცია პროექტის სქემაში, გარემოს დაცვითი და სოციალური კვლევები და მენეჯმენტის გეგმები და მონაწილე მხარეების ჩართულობის პროცესი ძირითადად დაფიქსირებულია მე-7 ტომში.

ცხრილ 2 – სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორების სენსიტიურობის შეფასების კრიტერიუმები

რეცეპტორი	ძალიან დაბალი სენსიტიურობა	დაბალი სენსიტიურობა	საშუალო სენსიტიურობა	მაღალი სენსიტიურობა
1. საზოგადო- ებრივი ჯანმრთელობა	• ჯანდაცვის ძალიან კარგი ინფრასტრუქტურა და მომსახურება • ჯანმრთელობის საკითხების ცოდნის და მკურნალობის მეთოდების მაღალი დონე • სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების და სხვა გადამდები დაავადებების ძალიან დაბალი დონე (ინფექციების გადამტანებთან, წყალთან და ნიადაგთან დაკავშირებული დაავადებები) • გარემოს კარგი სანიტარული მდგომარეობა (მაგ. პოტენციურად საშიში მასალების ზემოქმედება, საშუალო საცხოვრებელი პირობები) • ავადობის და ფატალური შემთხვევების საშუალო რაოდენობა • საშუალო ნუტრიციული პირობები	• ჯანდაცვის ნორმალური ინფრასტრუქტურა და მომსახურება • ჯანმრთელობის საკითხების ცოდნის და მკურნალობის მეთოდების საშუალო დონე • სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების და სხვა გადამდები დაავადებების დაბალი დონე (ინფექციების გადამტანებთან, წყალთან და ნიადაგთან დაკავშირებული დაავადებები) • გარემოს საშუალო სანიტარული მდგომარეობა (მაგ. პოტენციურად საშიში მასალების საშუალო ზემოქმედება, საშუალო საცხოვრებელი პირობები) • ავადობის და ფატალური შემთხვევების საშუალო რაოდენობა	• ჯანდაცვის ცუდი ან შეზღუდული ინფრასტრუქტურა და მომსახურება • ჯანმრთელობის საკითხების ცოდნის და მკურნალობის მეთოდების დაბალი დონე • სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების და სხვა გადამდები დაავადებების მაღალი დონე (ინფექციების გადამტანებთან, წყალთან და ნიადაგთან დაკავშირებული დაავადებები) • გარემოს ცუდი სანიტარული მდგომარეობა (მაგ. პოტენციურად საშიში მასალების ზემოქმედება, ცუდი საცხოვრებელი პირობები) • ავადობის და ფატალური შემთხვევების დიდი რაოდენობა • ცუდი ნუტრიციული პირობები	• ჯანდაცვის ინფრასტრუქტურა და მომსახურება ან ძალიან შეზღუდულია ან არ არსებობს • ჯანმრთელობის საკითხების ცოდნის და მკურნალობის მეთოდების ძალიან დაბალი დონე • სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების და სხვა გადამდები დაავადებების ძალიან მაღალი დონე (ინფექციების გადამტანებთან, წყალთან და ნიადაგთან დაკავშირებული დაავადებები) • გარემოს ძალიან ცუდი სანიტარული მდგომარეობა (მაგ. პოტენციურად საშიში მასალების ზემოქმედება, ძალიან ცუდი საცხოვრებელი პირობები) • ინციდენტების და უბედური შემთხვევების ძალიან დიდი რაოდენობა

ცხრილ 2– –სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორების სენსიტიურობის შეფასების კრიტერიუმები

რეცეპტორი	ძალიან დაბალი სენსიტიურობა	დაბალი სენსიტიურობა	საშუალო სენსიტიურობა	მაღალი სენსიტიურობა
	ზემოქმედება, კარგი საცხოვრებელი პირობები) - ავადობის და ფატალური შემთხვევების ძალიან დაბალი რაოდენობა - კარგი ნუტრიციული პირობები			საკვების ნაკლებობა/არასათანადო კვება
2. მიწათ-სარგებლობა	- არსებობს მიწათ-სარგებლობის მხოლოდ ერთი აღიარებული სისტემა - მიწასთან დაკავშირებული დამაბულობა არ არსებობს ან მცირეა - არსებობს ფართოდ გამოყენებადი და თანამედროვე კადასტრის ან მიწის რეგისტრაციის სისტემა	- თანაარსებობს მიწათ-სარგებლობის რამდენიმე სისტემა, ერთ-ერთი მათგანი პრიორიტეტულია - მიწასთან დაკავშირებით არსებობს გარკვეული დამაბულობა - არსებობს კადასტრის ან მიწის რეგისტრაციის ხშირად გამოყენებადი, მაგრამ მოძვლებული სისტემა - მიწის უკმარისობის პრობლემა საშუალოა	- თანაარსებობს მიწათ-სარგებლობის რამდენიმე სისტემა პრაქტიკაში მკაფიოდ ჩამოყალიბებული იერარქიით - ხშირია მიწასთან დაკავშირებული დავები - არსებობს კადასტრის ან მიწის რეგისტრაციის სისტემა, მაგრამ ძირითადად არ გამოიყენება - მიწის უკმარისობის პრობლემა მძაფრია	- თანაარსებობს მიწათ-სარგებლობის რამდენიმე სისტემა პრაქტიკაში იერარქიის გარეშე - ბევრია მიწასთან დაკავშირებული გადაუწყვეტელი დავები - არ არსებობს კადასტრის ან მიწის რეგისტრაციის სისტემა - მიწის უკმარისობის პრობლემა ძალიან მძაფრია

ცხრილ 2– სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორების სენსიტიურობის შეფასების კრიტერიუმები

რეცეპტორი	ძალიან დაბალი სენსიტიურობა	დაბალი სენსიტიურობა	საშუალო სენსიტიურობა	მაღალი სენსიტიურობა
	მიწის უკმარისობის პრობლემა მცირეა			

3. საარსებო სახსრები და ეკონომიკური საქმიანობა	• დომინირებს ეკონომიკური საქმიანობა • საარსებო სახსრები არ არის დამოკიდებული მიწის რესურსებზე ან საზოგადოებრივ რესურსებზე • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ ფართობზე მოსახლეობა არ არის დამოკიდებული ბუნებრივ რესურსებზე • ადგილობრივ მოსახლეობაშია მაღალია განათლებული და კვალიფიცირებული მუშახელის პროცენტული ოდენობა • არ ხდება ზემოქმედება ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ გამოყენებულ რესურსებზე	• ეკონომიკური საქმიანობის და ნატურალური მეურნეობის კომბინაცია • საარსებო სახსრების მხოლოდ მცირე ნაწილი არის დამოკიდებული მიწაზე • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ ფართობზე მოსახლეობა ნაწილობრივ (მცირედ) არის დამოკიდებული ბუნებრივ რესურსებზე • ადგილობრივ მოსახლეობაშია მაღალია განათლებული და კვალიფიცირებული მუშახელის პროცენტული ოდენობა საშუალოა • მცირეა ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ გამოყენებულ რესურსებზე ზემოქმედება • პროექტის ფართობის სიხლოვეს, თუმცა გარკვეულ მანძილზე ხელმისაწვდომია ეკვივალენტური ბუნებრივი ან ეკონომიკური რესურსები • ეკონომიკური შესაძლებლობების საკმაოდ დიდი რაოდენობა	• ეკონომიკური საქმიანობის და ნატურალური მეურნეობის კომბინაცია • საარსებო სახსრების დიდი ნაწილი დამოკიდებულია მიწაზე • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ ფართობზე მოსახლეობა ნაწილობრივ (მნიშვნელოვნად) არის დამოკიდებული ბუნებრივ რესურსებზე • ადგილობრივ მოსახლეობაშია მცირეა განათლებული და კვალიფიცირებული მუშახელის რაოდენობა • დიდაა ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ გამოყენებულ რესურსებზე ზემოქმედება • ხელმისაწვდომია გარკვეული ალტერნატიული ბუნებრივი ან ეკონომიკური რესურსები ადგილობრივი მოსახლეობისთვის, თუმცა არასაკმარისი რაოდენობით და/ან პროექტის ფართობისგან მოშორებით • ეკონომიკური შესაძლებლობების შეზღუდული რაოდენობა	• მხოლოდ ნატურალური მეურნეობა • საარსებო სახსრები დამოკიდებულია მიწაზე • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ ფართობზე მოსახლეობა მთლიანად არის დამოკიდებული ბუნებრივ რესურსებზე • ადგილობრივ მოსახლეობაშია მცირე რაოდენობითაა ან არ არის განათლებული და კვალიფიცირებული მუშახელი • ადგილობრივი რესურსები არ არის საკმარისი ადგილობრივი მოსახლეობის საარსებო სახსრების უზრუნველსაყოფად • ეკვივალენტური ბუნებრივი ან ეკონომიკური რესურსები არ არის ხელმისაწვდომი ადგილობრივი მოსახლეობისთვის • ეკონომიკური შესაძლებლობების ძალიან შეზღუდული რაოდენობა

ცხრილ 2--სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორების სენსიტიურობის შეფასების კრიტერიუმები

რეცეპტორი	ძალიან დაბალი სენსიტიურობა	დაბალი სენსიტიურობა	საშუალო სენსიტიურობა	მაღალი სენსიტიურობა
	პროექტის ფართობის სიხლოვეს ხელმისაწვდომია ეკვივალენტური ბუნებრივი ან ეკონომიკური რესურსები ეკონომიკური შესაძლებლობების დიდი მარვალფეროვნება			
4.სოციალური სტრუქტურა/გენ დერული საკითხები	- ინტეგრირებულ ი სოციალური ჯგუფები - უაღრესად მონეტიზირებული ეკონომიკა - ადგილობრივი სოციალური ჯგუფი გამოიყენება სოციალური ცვლილებებისთვის - მოწყვლადი (დაუცველი) ადამიანების და ჯგუფების მცირე	- ინტეგრირებული სოციალური ჯგუფები - მონეტიზირებული ეკონომიკა - ადგილობრივი სოციალური ჯგუფი გამოიყენება სოციალური ცვლილებებისთვის - მოწყვლადი (დაუცველი) ადამიანების და ჯგუფების საშუალო პროცენტული ოდენობა - გადაწყვეტილებების მიღებაში ქალების მონაწილეობის საშუალო პროცენტი	- იზოლირებული სოციალური ჯგუფები - ნაწილობრივ მონეტიზირებული ეკონომიკა - ტრადიციული სოციალური სტრუქტურა სოციალური ცვლილებების მხოლოდ ნაწილობრივი ზემოქმედებით - მოწყვლადი (დაუცველი) ადამიანების და ჯგუფების მაღალი პროცენტული ოდენობა - გადაწყვეტილებების მიღებაში ქალების მონაწილეობის მცირე პროცენტი	- იზოლირებული სოციალური ჯგუფები - ძირითადად არამონეტიზირებული ეკონომიკა - ტრადიციული სოციალური სტრუქტურა სოციალური ცვლილებების ზემოქმედების გარეშე - მოწყვლადი (დაუცველი) ადამიანების და ჯგუფების ძალიან მაღალი პროცენტული ოდენობა (ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული მოსახილოების 30%-ზე მეტი) - გადაწყვეტილებების მიღებაში ქალების

ცხრილ 2--სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორების სენსიტიურობის შეფასების კრიტერიუმები

რეცეპტორი	ძალიან დაბალი სენსიტიურობა	დაბალი სენსიტიურობა	საშუალო სენსიტიურობა	მაღალი სენსიტიურობა
	პროცენტული ოდენობა - გადაწყვეტილებების მიღებაში ქალების მონაწილეობის მაღალი პროცენტი - შრომის ბაზარზე ქალების მონაწილეობის მაღალი პროცენტი - საარსებო სახსრების დიდ ნაწილს ქალები ქმნიან	- შრომის ბაზარზე ქალების მონაწილეობის საშუალო პროცენტი - საარსებო სახსრების საშუალო წილს ქალები ქმნიან	- შრომის ბაზარზე ქალების მონაწილეობის მცირე პროცენტი - საარსებო სახსრების მცირე წილს ქალები ქმნიან	მონაწილეობის ძალიან მცირე პროცენტი - შრომის ბაზარზე ქალების მონაწილეობის ძალიან მცირე პროცენტი - საარსებო სახსრების ძალიან მცირე წილს ქალები ქმნიან
5. კომუნალური მეურნეობა და სამსახურები / ინფრასტრუქტურა	- მსხვილ დასახლებულ ცენტრთან სიახლოვე - კომუნიკაციების და საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის მაღალი სიხშირე - საზოგადოებრივი ვი	- მსხვილ დასახლებულ ცენტრთან სიახლოვე - კომუნიკაციების და საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის საშუალო სიხშირე - საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის და კომუნიკაციების საშუალო ხარისხი, ადგილი აქვს წყვეტას და შეფერხებებს	- დაშორებული ფართობი - ძირითადი კომუნიკაციების და საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის სიხშირე არასაკმარისია ადგილობრივი მოსახლეობისთვის - საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის და კომუნიკაციების ცუდი ხარისხი, ხშირი წყვეტა, უკმარისობა და შეფერხებები	- ძალიან დაშორებული ფართობი - ძირითადი კომუნიკაციების და საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის ნაკლებობა - საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის და კომუნიკაციების ძალიან ცუდი ხარისხი,

ცხრილ 2–სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორების სენსიტიურობის შეფასების კრიტერიუმები

რეცეპტორი	ძალიან დაბალი სენსიტიურობა	დაბალი სენსიტიურობა	საშუალო სენსიტიურობა	მაღალი სენსიტიურობა
	ინფრატრექტური ს და კომუნიკაციების კარგი ხარისხი, არ არის ნაკლებობა			რეგულარული წყვეტა და შეფერხებები
6. კულტურული მემკვიდრეობა	- აქტივების (მატერიალური და არამატერიალური) მცირე რაოდენობა ძალიან მცირე ან ნულოვანი არქეოლოგიური მნიშვნელობის (მონუმენტი ადრე ძლიერ იყო დაზიანებული ან განადგურებული) - კულტურული ღირშესანიშნაობები ან აქტივები არ არის კანონის და/ან ტრადიციული ან ჩვეულებითი სამართლის შესაბამისად დაცული	- ადგილობრივი მნიშვნელობის განსაზღვრული ან განუსაზღვრელი აქტივები (მატერიალური ან არამატერიალური/კულტურული) - შეზღუდული მნიშვნელობის აქტივები, რომლებმაც შეიძლება ხელი შეუწყოს ადგილობრივი კვლევის მიზნებს, მაგ. მონუმენტები, რომელიც იხვენება და ხვნის გამო ამ აქტივებს განადგურება ემუქრება - კულტურული მონუმენტები და აქტივები, რომლებიც კანონით არის აღიარებული, მაგრამ არ არის დაცული და/ან ტრადიციულად მნიშვნელოვანია - კულტურული მემკვიდრეობის გამოყენება	- ადგილობრივი კანონმდებლობით დაცული აქტივები (მატერიალური ან არამატერიალური/კულტურული), მონუმენტები, რომლებიც დაცული ძეგლების სიაშია შეტანილი - აქტივები, რომლებიც ხელს უწყობს კვლევებს ქვეყნის ან რეგიონული მასშტაბით - ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ კულტურული მონუმენტების გამოყენება ინტენსიურია და მნიშვნელოვან სოციალურ ფაქტორს წარმოადგენს - მსგავსი მონუმენტები არ არსებობს ამ რეგიონში ან ქვეყანაში. - შეიძლება ამ მონუმენტების გადაადგილება ან ჩანაცვლება,	- აქტივები დაცულია ეროვნული კანონმდებლობით და/ან დასახლებულია UNESCO-ს მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის მონუმენტად მისი კულტურული, ისტორიული ან არქეოლოგიური მნიშვნელობის გამო (ნომინირებული მონუმენტების ჩათვლით) - აქტივები ((მატერიალური ან არამატერიალური/კულტურული), რომლებიც მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს საერთაშორისო დონის კვლევებში - ადგილობრივი საზოგადოების იდენტობა

ცხრილ 2– –სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორების სენსიტიურობის შეფასების კრიტერიუმები

რეცეპტორი	ძალიან დაბალი სენსიტიურობა	დაბალი სენსიტიურობა	საშუალო სენსიტიურობა	მაღალი სენსიტიურობა
	- ადგილობრივი მოსახლეობა აღარ იყენებს კულტურული მემკვიდრეობის აქტივებს ან მათი გამოყენება მკვეთრად შემცირებულია - პროექტის სიახლოვეს არის სხვა მსგავსი კულტურული მემკვიდრეობის მონუმენტები - იოლად შეიძლება ამ მონუმენტების შეკეთება, შეცვლა ან გადაადგილება	ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ შემცირდა, მაგრამ მაინც გრძელდება - პროექტის ახლოს არ არის მსგავსი კულტურული მემკვიდრეობის მონუმენტი, მაგრამ მსგავსი მონუმენტები არსებობს ამ რეგიონში ან ქვეყანაში. - შეიძლება ამ მონუმენტების შეკეთება, შეცვლა ან გადაადგილება , თუმცა ეს ტექნიკურ სირთულეებთან არის დაკავშირებული	მაგრამ ეს დიდი სირთულეებთან არის დაკავებული	დამოკიდებულია კულტურული მემკვიდრეობის მონუმენტზე - მსგავსი კულტურული მონუმენტები არ არსებობს მსოფლიო მასშტაბით - შეუძლებელია მონუმენტების გადატანა ან ჩანაცვლება

ცხრილ 2– სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორების სენსიტიურობის შეფასების კრიტერიუმები

რეცეპტორი	ძალიან დაბალი სენსიტიურობა	დაბალი სენსიტიურობა	საშუალო სენსიტიურობა	მაღალი სენსიტიურობა
«	•	•	•	•

7. ადამიანის უფლებები	• სტაბილური პოლიტიკური და სოციალური სიტუაცია • ოპოზიციის და უთანხმოების მიმართ ტოლერანტობის მაღალი დონე, პროფკავშირების ჩათვლით • კარგი ურთიერთობა ცენტრალურ მთავრობას და ადგილობრივ მმართველობას შორის • კარგი ურთიერთობა ცენტრალურ მთავრობას და ადგილობრივ მმართველობას შორის • კარგი ურთიერთობა ცენტრალურ მთავრობას, ადგილობრივ მმართველობას და ბიზნესს შორის (კერძო უსაფრთხოების ძალების ჩათვლით) • წარსულში ან ახლახან ადგილი	• სტაბილური პოლიტიკური და სოციალური სიტუაცია • ოპოზიციის და უთანხმოების მიმართ ტოლერანტობის კარგი დონე, პროფკავშირების ჩათვლით • კარგი ურთიერთობა ცენტრალურ მთავრობას და ადგილობრივ მმართველობას შორის • ურთიერთობა ცენტრალურ მთავრობას, ადგილობრივ მმართველობას და ბიზნესს შორის (კერძო უსაფრთხოების ძალების ჩათვლით) • ბოლო პერიოდში ძალიან მცირე რაოდენობის სოციალური დაძაბულობა ან კონფლიქტები • კორუფციის დაბალი დონე • ყველა სახის დისკრიმინაციის დაბალი დონე	• არასტაბილური პოლიტიკური და სოციალური სიტუაცია • ოპოზიციის და უთანხმოების მიმართ ტოლერანტობა, პროფკავშირების ჩათვლით • დაძაბულობა ცენტრალურ მთავრობას და ადგილობრივ მმართველობას შორის • დაძაბულობა ცენტრალურ მთავრობას, ადგილობრივ მმართველობას და ბიზნესს შორის (კერძო უსაფრთხოების ძალების ჩათვლით) • კონფლიქტები ბოლო პერიოდში • კორუფციის მაღალი დონე • ადგილობრივი სოციალური ჯგუფების მიმართ ან შიგნით დისკრიმინაცია •	• უაღრესად არასტაბილური პოლიტიკური და სოციალური სიტუაცია • ოპოზიციის და უთანხმოების მიმართ ტოლერანტობის არარსებობა, პროფკავშირების ჩათვლით • დავები და კონფლიქტები ცენტრალურ მთავრობას და ადგილობრივ მმართველობას შორის • დავები და კონფლიქტები ცენტრალურ მთავრობას, ადგილობრივ მმართველობას და ბიზნესს შორის (კერძო უსაფრთხოების ძალების ჩათვლით) • უახლოეს წარსულში შეიარაღებული კონფლიქტები • ფართომასშტაბიანი კორუფცია • ფართომასშტაბიანი დისკრიმინაცია ადგილობრივი

ცხრილ 2 – სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორების სენსიტიურობის შეფასების კრიტერიუმები

რეცეპტორი	ძალიან დაბალი სენსიტიურობა	დაბალი სენსიტიურობა	საშუალო სენსიტიურობა	მაღალი სენსიტიურობა
	არ ჰქონია სოციალურ დამაბულობას ან კონფლიქტებს • კორუფციის დაბალი დონე • ყველა სახის დისკრიმინაციის ძალიან დაბალი დონე			სოციალური ჯგუფების მიმართ ან შიგნით

ცხრილი 3 – სოციალურ-ეკონომიკური ზემოქმედების სიმძლავრის შეფასების კრიტერიუმები

სიმძლავრე	აღწერა
მაღალი	• ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული სოციალურ-ეკონომიკური ჯგუფები მნიშვნელოვნად არიან დამოკიდებული ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ სოციალურ-ეკონომიკურ რესურსებზე და სტრუქტურებზე • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორები დაცულია ეროვნული ან საერთაშორისო კანონმდებლობით და აქვთ მაღალი კულტურული ღირებულება ადგილობრივი საზოგადოებისთვის • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ სოციალურ რეცეპტორებს თვითაღდგენის დაბალი უნარი აქვთ • არ არის ხელმისაწვდომი ეკვივალენტური ბუნებრივი, ეკონომიკური, საზოგადოებრივი და კულტურული რესურსები
საშუალო	• ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული სოციალურ-ეკონომიკური ჯგუფების მნიშვნელოვანი ნაწილი დამოკიდებულია ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ სოციალურ-ეკონომიკურ რესურსებზე და სტრუქტურებზე • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორები დაცულია ეროვნული ან საერთაშორისო კანონმდებლობით, დაცვის განხორციელების იძულებითი ზომების გარეშე და/ან აქვთ მაღალი კულტურული ღირებულება ადგილობრივი საზოგადოებისთვის • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ სოციალურ ელემენტებს თვითაღდგენის დაბალი უნარი აქვთ

სიმბლავრე	აღწერა
	• ეკვივალენტური ბუნებრივი, ეკონომიკური, საზოგადოებრივი და კულტურული რესურსები მხოლოდ ნაწილობრივ არის ხელმისაწვდომი ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული რეცეპტორებისგან გარკვეულ მანძილზე
დაბალი	• ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული სოციალურ-ეკონომიკური ჯგუფების მხოლოდ მცირე ნაწილია დამოკიდებული ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ სოციალურ-ეკონომიკურ რესურსებზე და სტრუქტურებზე • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორები დაცულია ეროვნული ან საერთაშორისო კანონმდებლობით, დაცვის განხორციელების იძულებითი ზომების გარეშე და/ან აქვთ მაღალი კულტურული ღირებულება ადგილობრივი საზოგადოებისთვის • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ სოციალურ ელემენტებს თვითაღდგენის საშუალო უნარი აქვთ • ეკვივალენტური ბუნებრივი, ეკონომიკური, საზოგადოებრივი და კულტურული რესურსები ნაწილობრივ არის ხელმისაწვდომი ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული რეცეპტორებისგან გარკვეულ მანძილზე
უმნიშვნელო	• სოციალური ელემენტები არ არის დამოკიდებული ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ სოციალურ-ეკონომიკურ რესურსებზე და სტრუქტურებზე • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული სოციალურ-ეკონომიკური რეცეპტორები არ არის დაცული ეროვნული ან საერთაშორისო კანონმდებლობით, და არა აქვთ კულტურული ღირებულება ადგილობრივი საზოგადოებისთვის • ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ სოციალურ ელემენტებს თვითაღდგენის მაღალი უნარი აქვთ • ეკვივალენტური ბუნებრივი, ეკონომიკური, საზოგადოებრივი და კულტურული რესურსები ხელმისაწვდომია ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული რეცეპტორების ახლოს

1.4 კავშირი სხვა გარემოსდაცვით და სოციალურ კვლევებთან

სოციალური ზემოქმედების შეფასება დაკავშირებულია სხვა დამატებით გარემოსდაცვით დასოციალურ კვლევებთან, კერძოდ:

- მე-2 ტომი (პროექტის განსაზღვრება) გამოყენებული იქნა პროექტის ყველა ტექნიკურ ასპექტში;
- მე-4 ტომი (ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შეფასება) იძლევა ინფორმაციას ნადირობის, თევზაობის და ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ გარკვეული ცხოველების დანახვის სიხშირეზე. მე-4 ტომი გამოყენებული იქნა ამ სოციალური ზემოქმედების შეფასებაში თევზჭერაზე პროექტის ზემოქმედების შეფასებისას (მე-5 თავი);
- მე-5 ტომი (ჰიდროლოგიაზე და წყლის ხარისხზე ზემოქმედება) გამოყენებული იქნა პროექტის ზემოქმედების შესაფასებლად გარკვეულ საქმიანობაზე, როგორიცაა ტურიზმი, (მე-5 თავი) და საზოგადოების ჯანდაცვაზე და უსაფრთხოებაზე (მე-6 თავი);
- მე-6 ტომი (ბუნებრივი საფრთხეები და კაშხლების უსაფრთხოება) გამოყენებული იქნა საზოგადოების ჯანდაცვაზე და უსაფრთხოებაზე ზემოქმედების შესაფასებლად (მე-6 თავი);
- მე-7 ტომში (მონაწილე მხარეების ჩართულობის გეგმა) წარმოდგენილია სხვადასხვა მონაწილე მხარეების ჩართულობის გეგმა, რომლებსაც ან რაიმე ინტერესი აქვთ პროექტში ან ექცვიან პროექტის ზემოქმედების ქვეშ, ასევე მომავალში მათი მონაწილეობა.
- მე-8 ტომში (გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა) წარმოდგენილია პროექტის მიერ ნაკისრი ვალდებულებები და ზემოქმედების შემცირების ზომები, მთ შორის წინამდებარე ამ SIA-ში წარმოდგენილი ზომები. ამ ტომში ასევე წარმოდგენილია დეტალური ინფორმაცია პროექტის საზოგადოებრივი ინვესტირების გეგმის შესახებ.
- მე-9 ტომში (LALRP) წარმოდგენილია მიწის შესყიდვის დეტალური აღწერა ოჯახის დონეზე ზემოქმედების შეფასებასთან ერთად, ასევე საარსებო სახსრების წყაროების აღდგენის ზომები.
- მე-10 ტომი არის კუმულაციური ზემოქმედების შეფასება.

კულტურულ მემკვიდრეობაზე ზემოქმედების თვალსაზრისით წინამდებარე SIA-ში გაკეთებულია მითითება 2015 წლის გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედების შეფასებაზე (ESIA), სადაც ადეკვატურად არის არწერილი და შეფასებული კულტურულ მემკვიდრეობაზე ზემოქმედება.

1.5 ანგარიშის სტრუქტურა

სოციალური ზემოქმედების შეფასების ანგარიში იყოფა 10 ნაწილად:

- 1-ელი თავი - შესავალი და სოციალური ზემოქმედების შეფასების მეთოდოლოგია;
- მე-2 თავი - არსებული სოციალურ-ეკონომიკური პირობები
- მე-3 თავი - პროექტის პოზიტიური ზემოქმედება და სარგებლის გაზიარების მექანიზმი;
- მე-4 თავი - მიწის შეძენასთან დაკავშირებული ზემოქმედების შეფასება;
- მე-5 თავი - წყალსარგებლობაზე, თევზჭერაზე, მეფუტკრეობაზე და ტურიზმზე ზემოქმედების შეფასება;

- მე-6 თავი - საზოგადოების ჯანმრთელობაზე და უსაფრთხოებაზე ზემოქმედების და რისკების შეფასება;
- მე-7 თავი - დასაქმებასთან და სამუშაო პირობებთან დაკავშირებული ზემოქმედება, რისკები და მართვის ზომები ;
- მე-8 თავი - კულტურულ მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული ზემოქმედება, რისკები და მართვის ზომები ;
- მე-9 თავი - ზემოქმედებების სინთეზი, მათი მნიშვნელობა და ზემოქმედების შემცირების ზომები.

2. არსებული სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაცია

2.1 კვლევის ფართობის აღწერა

2.1.1 პროექტის ზემოქმედების ფართობი

პროექტის ზემოქმედების ფართობი ძირითადად მოიცავს ორ მეზობელ ხეობას, სადაც აშენდება პროექტის ინფრასტრუქტურა და ნაგებობები. ეს ხეობებია ნენსკრას ხეობა დასავლეთში და ნაკრას ხეობა აღმოსავლეთში და მათ შორის მდებარე ფართობი. ეს ფართობი მთიანია, შედარებით დაშორებული და მეჩხერად დასახლებული. ფართობის გეოგრაფიული თავისებურებების გამო შეზღუდულია ადგილობრივი წარმოება, მოსახლეობა დამოკიდებულია ბარში მდებარე კომერციული ცენტრებიდან მოწოდებულ პროდუქციაზე.

პროექტი ასევე ზემოქმედებას მოახდენს, თუმცა ნაკლები მასშტაბით მდ. ენგურის ხეობაზე მდ. ნენსკრასთან შეერთების ზედა და ქვედა ბიეფებში. პროექტის მოახდენს ზემოქმედებას მესტიის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობაზე. ამ მუნიციპალიტეტის მთავარი ქალაქებია არის მესტია (მდინარეების შეერთების ზედა ბიეფში), ხაიში (შეერთების ადგილას) და ზუგდიდი და მის ირგვლივ სოფლები (შეერთების ქვედა ბიეფში). ეს ადგილები ზემოქმედების შედარებით ვრცელ ფართობად ითვლება. მათზე გავლენას მოახდენს ტრანსპორტის მოძრაობა ზუგდიდი-მესტიას გზაზე მშენებლობის დროს. ასევე ეს მოსახლეობა მიიღებს სარგებელს დასაქმების შესაძლებლობიდან და მშენებლობის პერიოდში გაზრდილი ეკონომიკური საქმიანობიდან.

ქვემოთ ცხრილი 4-ში წარმოდგენილია ეს ფართობები და პირდაპირი და ირიბი ზემოქმედება. პროექტის ზემოქმედების ფართობი ნაჩვენებია ზემოთ 1-2 რუკაზე.

ცხრილი 3 - პირდაპირი და ირიბი ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული მოსახლეობა

ადგილი	პოტენციური ზემოქმედება	
	მშენებლობა	ექსპლუატაცია
ნენსკრას ხეობა სოფელი ჭუბერი + თობარი და ლუხი (სოფელ ხაიშის ნაწილი) ნაკრას ხეობა სოფელი ნაკი + შტიხირი (სოფელ ლახამულას ნაწილი)	მიწის შესყიდვა, ჯანდაცვა და უსაფრთხოება, ძირითადი გზების გაუმჯობესება, დასაქმების შესაძლებლობა, სათემო საინვესტიციო პროგრამა	კაშხლის უსაფრთხოება, ნენსკრა და ნაკრა მდინარეებში ხარჯზე ზემოქმედება დასაქმება
დასახლებები მდ. ენგურის გასწვრივ ნაკრას და ენგურის შერწყმის და ნენსკრა და ენგურის შერწყმის ადგილებს შორის. ლახამულა, ჯორკვალი, ქერი	პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობის ზემოქმედება - დასაქმების საშუალება	--

ადგილი	პოტენციური ზემოქმედება	
	მშენებლობა	ექსპლუატაცია
ქვედა ბიეფის დასახლებები ენგურის ხეობაში, ნენსკრა- ენგურის შერწყმის ადგილის ქვემოთ ენგურის კაშხლამდე, სოფლები ბარში, თოთანის, ლებურცხილა, ნალქორვალი, სკორძეთი, ლალხორალი, ხაიში	პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობის ზემოქმედება - დასაქმების საშუალება	კაშხლის უსაფრთხოება
მესტიის მუნიციპალიტეტი (ყველა ზემოაღნიშნული დასახლების ჩათვლით)	პოზიტიური ზემოქმედება - ყოველწლიური ქონების გადასახადი, დასაქმების შესაძლებლობები, მიწოდების ჯაჭვი	პოზიტიური ზემოქმედება - ყოველწლიური ქონების გადასახადი,
ჯვარი და წალენჯიხა	პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობის ზემოქმედება - დასაქმების საშუალება	კაშხლის უსაფრთხოება
ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი	პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობის ზემოქმედება - დასაქმების საშუალება, მიწოდების ჯაჭვი	კაშხლის უსაფრთხოება

2.1.2 პროექტის ზემოქმედების ქვემოთ მოქცეული ფართობი

პროექტის ზემოქმედების ქვემოთ მოქცეული ოჯახები ცხოვრობენ სოფლებში, რომლებიც მდებარეობს (i) ნენსკრას ხეობაში კაშხლის ქვედა ბიეფში და (ii) ნაკრას ხეობაში წყალსაშვის ქვედა ბიეფში. ეს ფართობები გამოყოფილია მდ. ენგურის შერწყმით თითოეულ ზემოაღნიშნულ მდინარესთან. არსაღნიშნავია, რომ ჰიდროტექნიკური ნაგებობების ზედა ბიეფში არ არის ოჯახები, თუმცა ზოგიერთ ოჯახს იქ აქვს საძოვრები სანადირო და ხის საჭრელი ფართობები (რაც ამჟამად კანონით იკრძალება).

ოჯახების უმეტესობა ცხოვრობს ჭუბერის თემში (ნენსკრას ხეობა) და ნაკის თემში (ნაკრას ხეობა). ორივე მესტიის მუნიციპალიტეტშია განლაგებული.

ადმინისტრაციული თვალსაზრისით ნენსკრას ხეობა იყოფა ორ თემად ნენსკრას ხეობის სამხრეთ ნაწილი არის ხაიშის თემის და მოიცავს თობარს და ლუხს. დანარჩენი დასახლებები ჭუბერის თემის ნაწილს წარმოადგენს.

ნაკრას ხეობაც ორ თემად არის გაყოფილი. სოფელი შტიხირი ძირითადი გზის ახლოს ლახამულას თემის ნაწილია, ხოლო დანარჩენი ნაკის თემის ნაწილი.

ზუგდიდი-მესტიის ძირითადი გზიდან ჭუბერის თემის (ნენსკრას ხეობა) და ნაკის თემის (ნაკრას ხეობა) შორეულ სოფლებში მიდის უასფალტო გზები. ჭუბერის გზა ხაიშთან ეყოფა ზუგდიდი-მესტიის მთავარ გზას (მდ. ენგურის და ნენსკრას შერწყმის ადგილი) და ადმინისტრაციულ ცენტრში ქვემო მარლში (იხ. სურათების გვერდი 1), რომელიც ხაიშიდან 6.5კმ-ის მანძილზეა. კაშხალი ქვემო მარლიდან 15 კილომეტრშია. ნაკის თემის გადასახვევი ხაიშიდან 20კმ-შია (მდ. ნაკრას და ენგურის შერწყმის ადგილას). სოფლამდე მიდის 4კმ უასფალტო გზა. ნაკრას წყალსაშვი მდებარეობს ნაკის ბოლო სახლიდან 4.2კმ მანძილზე.

გზა ჭუბერის სამხრეთით (07/11/2015)

გზა სოფელ ლწვერის შიგნით, ჭუბერის თემი (09/09/2015)

გზა ნაკისკენ (05/09/2015)

ფოტოსურათების გვერდი 1 - გზა ჭუბერისკენ და ნაკისკენ

2.2 დემოგრაფიული სიტუაცია

ამ თავში განხილულია დასახლების მოდელი და ისტორია პროექტის ფართობზე, ადგილობრივი მოსახლეობის ეთნიკური შემადგენლობა, ენა და რელიგია.

2.2.1 დასახლება და მოსახლეობა

2.2.1.1 ნენსკრას ხეობა

ნენსკრას ხეობა მოიცავს 13 სოფელს, რომლებიც ეკუთვნის ორ ადმინისტრაციულ ერთეულს ჭუბერის და ხაიშის თემს. ხევში შედის მტლიანად ჭუბერის თემი და მისი 11 სოფელი, აქედან 5 მარჯვენა ნაპირზე და 6 მარცხენა ნაპირზე. სამხრეთში ორი სოფელი თობარი და ლუხი, ხაიშის თემის ნაწილს წარმოადგენს.

ანალიზისას ნენსკრას ხევის მარჯვენა და მარცხენა ნაპირები განცალკევებულია, რადგან პროექტის ზემოქმედება განსხვავებული იქნება. სახელმწიფო ავტომაგისტრალიდან ჭუბერის ცენტრამდე არსებული გზა გადის მარჯვენა ნაპირზე. სოფლები მარჯვენა ნაპირზე ეკუთვნის ჭუბერის თემს და ყველა მათგანი იმ მოსახლეობის ჩრდილოეთით მდებარეობს, სადაც პროექტის ავტომობილები გადაკვეთავენ მდინარეს მომავალი ელექტროსადგურისკენ გზაზე. პროექტის ავტომობილები გააგრძელებენ გზას მარცხენა ნაპირზე კაშხლისკენ და აუცილებლად გაივლიან რამდენიმე სოფელს ქვემო მარდის ჩრდილოეთით.

ადგილობრივი ხელისუფლებიდან შეკრებილი უკანასკნელი დემოგრაფიული მონაცემები უჩვენებს რომ 1185 მაცხოვრებელი და 321 კომლი არის ჭუბერში რეგისტრირებული.

სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაციის შესახებ 2015 წლის სექტემბერ-ოქტომბერში ჩატარებული გამოკითხვის საფუძველზე ნენსკრას ხეობაში მუდმივად ცხოვრობს 1,148 ადამიანი, 753 მარჯვენა ნაპირზე და 395- მარცხენაზე. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, 353 კომლი ცხოვრობს ნენსკრას გასწვრივ, 172 მარჯვენა ნაპირზე და 96 მაცხენა ნაპირზე. ოჯახის საშუალო ზომა მერყეობს ლეწვერში 3.4 წევრს და პატარა სოფელ ქედანში 5 წევრს შორის. საშუალო ოჯახის ზომაა 4 ადამიანზე ოდნავ მეტი. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სოფლებში ძირითადად ნუკლეარული ოჯახებია. ცოლი საცხოვრებლად გადადის ქმრის სახლში, რომელიც ხშირად მისი მშობლების სახლის გვერდით მდებარეობს.

ამ თემებში შედარებით მცირეა სეზონური შრომითი მიგრაცია, რაც ცვლის გენდერულ ბალანსს. პროექტის ფართობზე მხოლოდ ორმა ოჯახმა განაცხადა, რომ მათი წევრები პერიოდულად ბრუნდებიან სხვაგან მუშაობის შემდეგ. შვიდ ოჯახს ჰყავს სტუდენტი შვილები, რომლებიც პროექტის ფართობის საზღვრებს გარეთ სწავლობენ და შინ არდადეგებზე ბრუნდებიან. 2015 წლის სექტემბერში ჩატარებულია აღწერის მიხედვით დაახლოებით 20 ოჯახი ნენსკრას ხეობაში და კიდევ 20 ოჯახი ნაკრას ხეობაში სეზონური მაცხოვრებლები არიან. მათი სახლები თითქმის მთელი წელი ცარიელია. ქვემოთ ცხრილი 5-ში შეჯამებული სახით წარმოდგენილია მოსახლეობის, კომლების რაოდენობა თემების მიხედვით, ოჯახის საშუალო ზომა, გენდერული ბალანსი სოფლებში მდ. ნენსკრას ხეობაში.

ცხრილი 5 - მდ. ნენსკრას ხეობის მუდმივად მაცხოვრებელი მოსახლეობის დახასიათება

თემი	სულ (მუდმივად მაცხოვრებელი)	კომლების რაოდენობა (მუდმივად მაცხოვრებელი)	კომლის საშუალო ზომა	მამაკაცების რაოდენობა	ქალების რაოდენობა
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი					
სგურიში	154	35	4.4	81(53%)	73(47%)
კაერი	177	40	4.4	92(52%)	85(48%)
დევრა	52	12	4.4	27(52%)	25(48%)
ლეწფერი	100	29	3.5	50(50%)	50(50%)
ლახამი	233	47	5	116(49.8%)	117(50.2%)
ლუხი	37	9	4.1	23 (62.2%)	14 (37.8%)
ქვეჯამი	753	173	4.4	389 (51.7%)	364 (48.3%)
ნანსკრას მარცხენა ნაპირი					
ტიტა	9	2	4.5	3 (33%)	6 (77%)
ზემო მარლი	67	15	4.5	31 (46%)	36 (54%)
ლარილარი	100	20	5.0	50 (50%)	50 (50%)
ქვემო მარლი	151	43	3,5	76 (50.3%)	75 (49.7%)
ლეკალმახე	31	8	3.9	18 (58%)	13 (42%)
ქედანი	15	3	5.0	8 (53%)	7 (47%)
თობარი	22	5	4.4	12 (54.5%)	10 (45.5%)
ქვეჯამი	395	68	4.6	153 (49.2%)	158 (50.8%)
სულ	1,148	268	4.3	587 (51.1%)	561 (48.9%)

2.2.1.2 ნაკრას ხეობა

ნაკრას ხეობაში ადგილობრივი მოსახლეობა ცხოვრობს სოფელ ნაკრაში და შდიხირში, რომელიც წარმოადგენს ლახამულას თემის ნაწილს

ადგილობრივი ხელისუფლებიდან შეკრებილი უკანასკნელი დემოგრაფიული მონაცემები უჩვენებს რომ 360 მაცხოვრებელი და 128 კომლი არის ნაკრაში რეგისტრირებული.

სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაციის შესახებ 2015 წლის სექტემბერ-ოქტომბერში ჩატარებული გამოკითხვის საფუძველზე ნაკრას ხეობაში მუდმივად ცხოვრობს 300 ადამიანი. ქვემოთ ცხრილში 6 შეჯამებულია მოსახლეობის, კომლების რაოდენობა თემების მიხედვით, ოჯახის საშუალო ზომა, გენდერული ბალანსი სოფლებში მდ. ნაკრას ხეობაში.

ცხრილი 6 - მდ. ნაკრას ხეობის მუდმივად მაცხოვრებელი მოსახლეობის დახასიათება

თემი	სულ (მუდმივად მაცხოვრებელი)	კომლების რაოდენობა (მუდმივად მაცხოვრებელი)	კომლის საშუალო ზომა	მამაკაცები ს რაოდენობა	ქალების რაოდენობა
ნაკრა	205	55	3,7	106(52%)	99(48%)
ანილი	9	4	2.3	7(77%)	2(23%)
კვიცანი	54	15	3.6	26(48%)	28(52%)
ლაწომბა	20	7	2,9	10(50%)	10(50%)
შტიხირი	12	4	3.0	6(50%)	6(50%)
სულ	300	85	3,5	155(51.5%)	145(48.5%)

მდ. ნაკრას ხეობაში ოთხი თემი ეკუთვნის სოფ. ნაკის და შტიხირს, რომელიც სოფ. ლახამულა ნაწილია. ნაკრას ხეობაში მუდმივად ცხოვრობს 300 ადამიანი. ყველაზე დიდი სოფელია ნაკრა 55 კომლით და ყველაზე პატარა შტიხირი 4 კომლით. კომლის საშუალო ზომაა 3.4 ადამიანი, რაც ნიშნავს მცირე ნუკლეარულ ოჯახს. გენდერული ბალანსი თანასწორია, გარდა ძალიან პატარა სოფელი ანილისა, სადაც სამჯერ მეტი მამაკაცია, ვიდრე ქალი.

2.2.2 დასახლების ისტორია

მცოდნე ადგილობრივი რესპონდენტების მიერ მოწოდებული ინფორმაციით ნენსკრას ხეობის სოფლები 200-ზე მეტი წლისაა, ხოლო ნაკრას სოფლები - მხოლოდ 50 წლის. ამჟამინდელი სოფლები ნენსკრას ხეობაში მე-19 საუკუნის დასაწყისში გაჩნდა, თუმცა ეს ადგილები უძველესი დროიდან იყო დასახლებული, რასაც მოწმობს უძველესი ქვები, მათ შორის კომკები და ბრინჯაოს ხანის სასაფლაო, სადაც აღმოჩენილი იქნა სამკაულები. ისინი ამჟამად ინახება მესტიის მუზეუმში. აღნიშნულის მიუხედავად, დიდი ხნის განმავლობაში ხეობა დაუსახლებელი ან მცირედ დასახლებული იყო. დასახლება გაჩნდა 200 წლის წინ., როდესაც ძირითადად ახლოს მდებარე თემებიდან ფარი და ნაკრა, მოსახლეები ნებაყოფლობით გადმოსახლდნენ, ნენსკრას ხეობაში, სადაც მეტი თავისუფალი მიწა იყო. ყველაზე ჩრდილო დასახლება სგურიში დაარსდა მხოლოდ 7-80 წლის წინ 1930-იან 1940-იან წლებში. ყველა ეს დასახლება ჭუბერის თემის ნაწილია.

ბოლო წლებში ხეობებში და ხეობებიდან ხდება მოსახლეობის მიგრაცია, თუმცა ძირითადად მოსახლეობა მიდის ხეობებიდან. მაგალითად, ლეწვერის სკოლის დირექტორმა აგვიხსნა, რომ 1976 წლის მიწისძვრის გამო ზოგიერთი ოჯახი გადასახლდა ნენსკრას ხეობიდან. მოგვიანებით ზოგიერთი ოჯახი დაბრუნდა. 1987 წელს მეორე მიწისძვრამ წარმოქმნა ხეობიდან მიგრაციის ახალი ტალღა. 1993 წელს აფხაზეთთან შეიარაღებული კონფლიქტის დროს ზოგიერთი ლტოლვილი დასახლდა ხეობაში იმ იმედით, რომ მალე შესძლებდნენ შინ დაბრუნებას. ამ იმედების მიუხედავად იძულებით გადაადგილებულ პირთა დიდი ნაწილი ვერ დაბრუნდა და აგრძელებს ამ ადგილებში ცხოვრებას. მათ ნაწილს ნათესავები ჰყავს ხეობებში, ნაწილი კი დაქორწინდა ადგილობრივ მაცხოვრებლებზე. 2015 წლის სექტემბრის აღწერის მიხედვით გამოკითხულმა 43 ოჯახმა განაცხადა, რომ მათი ოჯახის მინიმუმ ერთი წევრი იღებს დახმარებას, როგორც იძულებით გადაადგილებული პირი. 188 ადამიანმა განაცხადა, რომ ისინი იღებენ ამ დახმარებას.

ამ შიდა მიგრაციის მიუხედავად ხეობაში მოსახლეობის რაოდენობა ბოლო წლებში კლებულობს. შემცირდა მოწაფეების რაოდენობა (იხ. ცხრილი 51 85-ე გვერდზე)

ნენსკრას ხეობაში განსახლების ისტორია სხვაგვარია. ნაკრას თემი შედგება 12 ძველი სოფლისაგან, რომლებშიც 50 წლის წინ მოსახლეობა იძულებით ჩამოსახლდა დაშორებული თემებიდან. აღნიშნული სოფლებია ცალერი, თავლარი, ლაშხრაში, ხერხვაში, კირჩხულდაში, ჩუბარი, ლაწომბა, კვიცანი, ანილი, ლენკვაში და ნაკრა; ეს უკანასკნელი წარმოადგენს თემის ადმინისტრაციულ ცენტრს. ამჟამად ცალკეულ, მთებში მდებარე სოფლებში ამ ჩამონათვალიდან (ცალერი, თავლარი, ლაშხრაში და ხერხვაში), მხოლოდ ზაფხულის პერიოდში ადის რამოდენიმე ოჯახი. რამოდენიმე წლის წინ მეწყერის ჩამოწოლის გამო მოსახლეობამ დატოვა სოფელი ლენკვაში. ამასთან ერთად ჩუბარის ტერიტორიაზე არავინ არ ცხოვრობს. ნაკრას თემის სოფლებიდან მუდმივად დასახლებულია ნაკრა, ლაწომბა, კვიცანი და ანილი.

ამ მოსახლეებს ახსოვთ თავისი ძველი დასახლებები და ზოგიერთს იქ სახლ-კარი აქვს შენარჩუნებული. მათ ასევე მკაფიო წარმოდგენები აქვთ ტრადიციულ (ჩვეულებით) უფლებებზე, მაგალითად სამოვრებთან მიმართებაში. ნაკში მოსახლეობას არ ჰყავს ნათესავები ძველი სამოსახლოში, რადგან საბჭოთა პერიოდში ყველა გადმოსახლდა ნაკში.

განსახლების ადგილობრივი ისტორია აისახა რესპონდენტების პასუხებში კითხვაზე „საიდან გადმოვიდა თქვენი ოჯახი ხეობაში?“ როგორც მოსალოდნელი იყო, რაც უფრო დიდი ხანია ცხოვრობს ოჯახი ხეობაში, მით უფრო მეტად სწამთ, რომ ყოველთვის ამ ადგილებში ცხოვრობდნენ. ამგვარად, ნენსკრას ველის მოსახლეობის 80%-ს სჯერა, რომ მათი ოჯახი ბოლო ორი საუკუნეა დასახლდა ხეობაში ან ყოველთვის აქ ცხოვრობდა (იხ. ცხრილი 7). ნენსკრას ხეობისგან განსხვავებით, ნაკრას ხეობაში ოჯახების მხოლოდ 60%-ს სჯერა, რომ ისინი ყოველთვის აქ ცხოვრობდნენ. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ნაკრას ხეობაში ოჯახების 40% აცხადებს, რომ ისინი ჩამოსახლდნენ ბოლო საუკუნეში. ნენსკრას ხეობაში ამგვარი ოჯახები მთლიანი რაოდენობის ნახევარს შეადგენს.

ცხრილი 7 - ოჯახების ხეობაში ჩამოსახლეობის დრო

	ყოველთვის აქ ცხოვრობდნენ	ჩამოსახლდნენ დაახლოებით თ 200 წლის წინ	ჩამოსახლდნენ დაახლოებით თ 100 წლის წინ	ჩამოსახლდნენ 90-100 წლის წინ	10-ზე ნაკლები წლის წინ	სულ
ნაკრას ხეობა	48 56%	2 2%	19 22%	15 18%	1 1%	85 100%
ნენსკრას ხეობა	71 74%	2 2%	9 9%	12 13%	2 2%	96 100%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	132 77%	8 5%	13 8%	17 10%	2 1%	172 100%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	251 71%	12 3%	41 12%	44 12%	5 1%	353 100%

2.2.3 დასახლების მოდელი

ნენსკრას და ნაკრას ხეობების მოსახლეობა თავმოყრილია გზის გასწვრივ (იხ. რუკა 2-1 და რუკა 2-2). მაღალმთიან საძოვრებზე მიმოფანტულია ქოხები, რომლებიც სეზონურად გამოიყენება, მაგრამ ძირითადი დასახლება წარმოადგენს მომიჯნავე სახლების ერთობლიობას დაშორებული, იზოლირებული სახლების გარეშე.

2.2.4 მიწათსარგებლობა

მესტიის მუნიციპალიტეტში არსებული მიწათსარგებლობის მოდელი ადგილობრივი ისტორიის საფუძველზე ჩამოყალიბდა. ოფიციალური დადაკონებული მიწათსარგებლობა შედარებით ახალი მოვლენაა. უმეტესად გავრცელებულია ჩვეულებითი მიწათსარგებლობა, ტყეების ჩათვლით. რამდენიმე არასამთავრო ორგანიზაციის მიერ (მწვანე ალტერნატივა, 2011) მომზადებულ ანგარიშში განმარტებულია მესტიაში საკუთრების უფლების მოდელი, ვინაიდან საუკუნეების განმავლობაში მოსახლეობა მიწას მემკვიდრეობით ფლობდა და მიწის განაწილება და გადანაწილება ხდებოდა წინაპრებს შორის შეთანხმების საფუძველზე. ანგარიშში ასევე მითითებულია, რომ საქართველოს მლიანეთში, მათ შორის სვანეთში, მიწის ნაკვეთები არასოდეს ყოფილა იურიდიულად რეგისტრირებული.

კომუნიტური სისტემის დროს სვანებს წაართვეს წინაპრების მიწის საკუთრების უფლება და ეს მიწა საბჭოთა მთავრობის საკუთრება გახდა. კომუნიტების მიერწადებული მიწების დაბრუნების შემდეგ სვანებმა აღადგინეს ჩვეულებითი მიწათსარგებლობა, თუმცა მათ დიდ ნაწილს არ ჰქონდა საკუთრების დამადასტურებელი ოფიციალური დოკუმენტაცია.

2007 წლიდან მოყოლებული მიწაზე საკუთრების უფლების აღიარების კომისიის ჩამოყალიბების შემდეგ მესტიის მუნიციპალიტეტის კომისიამ დაიწყო მიწის ნაკვეთების რეგისტრაცია.

ამ ანგარიშში აღნიშნულია, რომ მესტიის მაცხოვრებლები წააწყდნენ სიძნელეებს ტრადიციულად მათ საკუთრებაში არსებული მიწის ნაკვეთების რეგისტრაციისას (რაც

მესტიის რაიონის დაახლოებით 80%-ს მოიცავს). საქართველოს კანონმდებლობაში გათვალისწინებულია საკუთრების აღიარების საფუძველად მიჩნეულია თვითნებურად დაკავება და მალთლზომიერი მფლობელობა, მაგრამ არც ერთი მათგანი არ შეესაბამება მესტიაში (და ზოგადად სვანეთში) არსებულ საკუთრების ფორმას, ანუ ტრადიციულ (ჩვეულებით) სამართალზე დაფუძნებულ საკუთრებას.

ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში მიწა ოფიციალურად სახელმწიფო საკუთრებაშია და მიეკუთვნება სასოფლო-სამეურნეო მიწების კატეგორიას. დასახლებების ფარგლებს გარეთ მიწები რეგისტრირებულია, როგორც სატყეო ფონდის მიწები. მიწის რეგისტრაცია რთული პროცესია, რადგან ხშირად საკუთრების დამადასტურებელი დოკუმენტები არ არსებობს. ზოგიერთ მოსახლეს ოფიციალურად დარეგისტრირებული აქვს მიწა, როგორც საკარმიდამო ნაკვეთი, მაგრამ ეს მიწა მაინც სასოფლო-სამეურნეო მიწების კატეგორიას მიეკუთვნება. ამ შემთხვევებში მიწა ამჟამინდელი მფლობელის სახელზეა რეგისტრირებული.

ტრადიციული (ჩვეულებითი) მიწათსარგებლობა ადგილობრივ დონეზე მკაფიოდ არის განსაზღვრული. დასახლებების ფარგლებში მიწის ნაკვეთები მკაფიოდ არის გამიჯნული და თითქმის ყოველთვის შემოღობილია. დასახლებების გარეთ, ტყით დაფარული ფართობების საკუთრებაც თითქმის ყოველთვის ზუსტად არის დადგენილი. მონათესავე ოჯახები ფლობენ გარკვეულ ფართობებს და ეს უფლება მემკვიდრეობით გადადის. საქართველოს კანონმდებლობა არ აღიარებს ჩვეულებით სამართალზე დაფუძნებულ საძოვრების საკუთრებას.

მიწის რეგისტრაცია გართულებულია, ვინაიდან დაინტერესებულმა პირმა უნდა დაამტკიცოს საკუთრება და უმეტეს შემთხვევაში ამის დამადასტურებელი დოკუმენტები არ არსებობს. ზოგიერთმა მოსახლემ შესძლო საკარმიდამო ნაკვეთებზე საკუთრების უფლების რეგისტრაცია, მაგრამ ეს მიწა მაინც სასოფლო-სამეურნეო მიწების კატეგორიას მიეკუთვნება. ამ შემთხვევაში მიწა ამჟამინდელი მფლობელის სახელზეა რეგისტრირებული.

2.2.5 ასაკი

შრომითი ასაკის მოსახლეობა (19-60 წლის) შეადგენს ორივე ხეობის მთლიანი მოსახლეობის 54.1%-ს. მოსახლეობის 56.7% მამაკაცებია და 51.4% - ქალები (იხ. ცხრილი 8).

ცხრილი 8 –ორი ხეობის მოსახლეობის ასაკობრივი ჯგუფები

	მამაკაცები		ქალები		სულ	
	რაოდ	%	რაოდ		რაოდ	%
6 წლამდე ასაკის ბავშვები	62	8.3%	67	9.4%	129	8.8%
7-18 წლის	153	20.4%	131	18.3%	284	19.4%
19-60 წლის	425	56.7%	367	51.4%	792	54.1%
60 წელზე მეტი	110	14.7%	149	20.9%	259	17.7%
სულ	750	100.0%	714	100.0%	1464	100.0%

2.2.6 სვანები

ისტორიული, ანთროპოლოგიური და ლინგვისტური კვლევები, რომლებიც გახდა ქვემოთ მოცემულ პარაგრაფებში წარმოდგენილი ინფორმაციის წყარო, ჩამოთვლილია დანართში 1.

A. ისტორიული, ლინგვისტური და ისტორიული მონაცემები სვანების შესახებ

პროექტი მდებარეობს სვანეთის ისტორიულ რეგიონში (კონკრეტულად ზემო სვანეთში ანუ მდინარე ენგურისა და მისი შენაკადების ზედა დინების ხეობაში) რომელიც დასახლებულია სვანებით. ზემო სვანეთი წარმოადგენს სამეგრელო-ზემო სვანეთის ადმინისტრაციული რეგიონის ნაწილს. სვანეთი, როგორც ისტორიული რეგიონი მოიცავს ქვემო სვანეთსაც, რომელიც მდებარეობს მდინარე ცხენისწყლის ხეობაში, რაჭა-ლეჩხუმ ქვემო სვანეთის ადმინისტრაციულ რეგიონში.

სვანეთი სვანების ისტორიული სამშობლოა. ამჟამინდელი მეცნიერული კონსენსუსის მიხედვით, რაც დაფუძნებული ხელმისაწვდომ ისტორიულ და ანთროპოლოგიურ კვლევებზე (ბილაძე, 2014), სვანები განიხილება როგორც საერთო ქართველური ეთნოსის ეთნიკური ქვე-ჯგუფი

მათი ენა (სვანური ენა) წარმოადგენს ქართველური ენების ჯგუფის ნაწილს. ეს ჯგუფი მოიცავს ქართულს, სვანურს (ასევე მეგრულს და ლაზურს); ისინი წარმოადგენენ კუთხურ ენებს, რომელთაც ჰყავთ საერთო წინაპარი - პროტო-ქართველური ენა. მიუხედავად სტრუქტურული მსგავსებისა სვანური და ქართული ენები არ არიან ერთნაირად აღქმადი. სვანურ ენას არა აქვს დამწერლობა და ამიტომ დაწყებითი განათლების მიღება სვანეთში მიმდინარეობს ქართულად; შედეგად სვანები ორივე ენაზე საუბრობენ. სვანეთში სვანური ენა გამოიყენება ერთმანეთს შორის ყოველდღიური კომუნიკაციისათვის, მაშინ როდესაც ქართული გამოიყენება ნებისმიერი ოფიციალური კომუნიკაციისათვის და საქართველოს არა სვან მოსახლეობასთან ურთიერთობისათვის.

ბერძენი გეოგრაფი სტრაბონი პირველად მოიხსენიებს სვანებს ჩვენს წელთაღრიცხვამდე პირველ საუკუნეში. სვანეთი იყო რამოდენიმე გაერთიანებული ქართული პოლიტიკური წარმონაქმნების (როდესაც ისინი არსებობდნენ) ნაწილი, რაც მოიცავს ანტიკურ ხანაში კოლხეთის⁸ სამეფოს და საქართველოს გაერთიანებული სამეფოს შუა საუკუნეებში, ახალი წელთაღრიცხვის მე-9 და მე-15 საუკუნეებს შორის.

საქართველოს სამეფოს დაშლის შემდეგ სვანეთი საქართველოს სხვა რეგიონების მსგავსად გახდა ნახევრად დამოუკიდებელი სამთავრო ცვლადი კავშირებით სხვა ქართულ პოლიტიკურ წარმონაქმნებთან, რომლებიც არსებობდნენ იმ დროს⁹. 1858 წლიდან სვანეთი გახდა საქართველოს ნაწილი: თავდაპირველად რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში, შემდეგ საბჭოთა კავშირის და საბოლოოდ 1991 წლიდან დამოუკიდებელი საქართველოსი. საბჭოთა პერიოდში სვანეთს არ მიუღია ავტონომია საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის ფარგლებში, განსხვავებით აფხაზეთის, სამხრეთ ოსეთისა და აჭარისაგან.

B. დასახლების ისტორია

ამჟამინდელი დასახლება ნენსკრას ხეობაში თარიღდება მე-19 საუკუნის დასაწყისიდან. მანამდე ხეობა დაუსახლებელი იყო. ყველაზე უკიდურესი

⁸ ამჟამინდელი დასავლეთ საქართველო და თურქეთის შავი ზღვის რეგიონი

⁹ გაერთიანებული ქართული სამეფოს დაშლიდან შემდგომ მონღოლების შემოსევამდე მე-15 საუკუნეში და რუსეთის მიერ მათ ანექსიამდე 1858 წელს.

ჩრდილოეთ დასახლებული პუნქტი, სოფელი სგურიში დაფუძნდა სულ რაღაც 70 წლის წინ. დასახლებებს ნაკრას ხეობაში შეიძლება აქვთ უფრო ძველი ისტორია, მაგრამ ეს თემები იძულებით იქნენ გადასახლებული ნაკრას თემში თავიანთი თავდაპირველი შორეული სამოსახლოდან, საბჭოთა კავშირის არსებობის პერიოდში, დაახლოებით 50 წლის წინ. იმაზე რომ დასახლებები ახლო წარსულში არის დაფუძნებული მიუთითებს ტრადიციული სვანური კომპოზების არ არსებობა.

C. კულტურა და ტრადიციები

სვანები მართლმადიდებელი ქრისტიანები არიან და ადგილობრივი სამღვდელოება წარმოადგენს ქართული მართლმადიდებელი ეკლესიის ნაწილს. ამ არეალის გაქრისტიანება მოხდა დაახლოებით მე-6 საუკუნეში. თუმცა, ტრადიციები, რაინდობის რთული კოდექსის ჩათვლით სათავეს იღებს გაქრისტიანებამდე პერიოდიდან და შენარჩუნდა რეგიონის ფიზიკური იზოლაციის გამო (არც თუ ისე დიდი ხნის წინ ზემო სვანეთი მიუწვდომელი იყო ზამთრის პერიოდში, დაახლოებით 6 თვის განმავლობაში). მაგალითად Voell et al 2014-ში გადმოცემულია ტრადიციული, დაუწერელი წეს-ჩვეულებები სვანებთან მიმართებაში „მათი გააზრებით თუ როგორი უნდა იყოს საზოგადოებრივი წყობა, როგორ უნდა იყოს ორგანიზებული ნათესაური კავშირები, სათანადო პატივი მიეგოს რელიგიურ ინსტიტუტებს და პრაქტიკას და ორგანიზებული იქნეს სოფლის ცხოვრება“. რელიგიური დღესასწაულები, ხშირად გადაჯაჭვული აგრარული კალენდრის მნიშვნელოვან თარიღებთან, ყოველთვის განუხრელად აღინიშნებოდა და ასეა დღემდე. ტრადიციული ცეკვა და სიმღერა (განსაკუთრებული სვანური პოლიფონია¹⁰) წარმოადგენს ადგილობრივი ტრადიციული კულტურული მემკვიდრეობის თავისებურებას, რომელსაც სხვადასხვა პოპულარული ფოლკლორული ჯგუფები აცოცხლებენ.

სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შესახებ ჩატარებულმა გამოკითხვამ აჩვენა რომ პროექტის მოქმედების არეალზე არ მოიპვება მატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ელემენტები, რომლებიც გამოიყენებოდა კულტურული, რიტუალური ან სულიერი მიზნებისათვის (იხილე ნაწილი 8). დამატებით, ტიპიური სვანური კომპოზები, რომლებიც წარმოადგენენ ზემო სვანეთის მთავარ ტურისტულ ობიექტებს, არ არის ნენსკრას ან ნაკრას ხეობებში.

D. ტრადიციული მმართველობა

საქართველოს სხვა მთიანი რეგიონების მსგავსად ტრადიციული მმართველობა მოიცავს თემის არჩეულ ლიდერებს (მახვში), რომლებიც იწვევენ თემის საერთო შეკრებებს (როგორც კაცების ასევე ქალების მონაწილეობით) საერთო ინტერესის მქონე მნიშვნელოვანი საკითხების განსახილველად. ამ შეკრებების მოწვევა ასევე ხდება ტრადიციული წეს-ჩვეულებების ან რელიგიური წესების არსებითი დარღვევის დროს (მოიცავს ღვთის გმობას, ქურდობას, ადიულტერს და ა.შ.). ტრადიციულ ლიდერებს შეუძლიათ გამოვიდნენ როგორც მედიატორი, როდესაც ოჯახებს შორის არის კონფლიქტი მიწის ან სხვა საკითხის გარშემო. ეს ტრადიციული მექანიზმი მოქმედებდა საბჭოთა კავშირის დროსაც, იმდენად რამდენადაც სვანები ნაკლებად ენდობოდნენ საბჭოთა პოლიტიკასა და მართმსაჯულებას.

როდესაც საკითხი მოიცავს ყველა სვანურ თემს, შეიძლება მოწვეულ იქნეს ყველა სვანი უზუცესების ყრილობა. უკანასკნელ ასეთ ყრილობას ადგილი ჰქონდა 1875

¹⁰ მირითადად მსგავსია სხვა ქართული პოლიფონიების, მაგრამ ხასიათდება განსაკუთრებული ჰარმონიით და განსხვავებული ლირიზმით

წელს, როდესაც სვანებმა გადაწყვიტეს გაეპროტესტებინათ რუსეთის იმპერიის მთავრობის მიერ დაწესებული ახალი საგადასახადო წესები, რომლებიც მოითხოვდა მიწისა და საქონლის რეგისტრაციას.

ამჟამად, იმდენად რამდენადაც სათემო მედიაციის მექანიზმები მსგვსია, მათ (პატივცემული უხუცესების კონსულტაცია) შეუძლიათ მიიღონ მონაწილეობა ცალკეულ დისკუსიებში, რომლითაც დაზარალებული ინდივიდები მიმართავენ ადმინისტრაციულ და სამართლებრივ სისტემას. პოლიტიკური, ადმინისტრაციული და სამართლებრივი მმართველობის სისტემა სვანეთში, არ განსხვავდება საქართველოს დემოკრატიული მმართველობის სისტემისაგან და მთლიანად არის მასში ინტეგრირებული. როგორც საქართველოს მოქალაქეები სვანები აღასრულებენ თავიანთ უფლებებსა და მოვალეობებს პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობით, საქართველოს სხვა მოქალაქეების მსგავსად.

E. ტრადიციული საარსებო საშუალებები

საბჭოთა პერიოდამდე სასოფლო-სამეურნეო მიწები იყო კერძო საკუთრებაში სამოვრებითა და ტყით და იმართებოდა თემის უხუცესების მიერ; ასევე ეკლესიაც იყო მნიშვნელოვანი მიწათმფლობელი. სვანების ტრადიციული საქმიანობა მოიცავდა მიწის დამუშავებას (ქერი, შვრია და სორგო), პირუტყვის მწყემსვას, ნადირობას და ხელოსნობას. თუმცა ცხოვრების ეს წესი განვითარდა დროთა განმავლობაში: სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოებით დაკავება შემცირდა და გაჩნდა შემოსავლის ახალი წყაროები, კერძოდ ხე-ტყის მოჭრა-დამუშავება და ოფიციალური დასაქმება სახელმწიფო და კერძო სექტორებში. ამჟამად სოციალ-ეკონომიკმა ანალიზმა აჩვენა რომ სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოყვანა და მეცხოველეობა ფართოდ გამოიყენება საოჯახო მოხმარებისთვის; ამასთან ოჯახების უმეტესობას აქვს შემოსავლის სხვადასხვა წყაროები (პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ ტერიტორიაზე მაცხოვრებელი მხოლოდ 7 ოჯახი არის დამოკიდებული უშუალოდ ნატურალურ მეურნეობაზე) ასეთი მრავალმხრივი აქტივობა ტიპურია საქართველოს მთიანი რეგიონებისათვის.

F. პოტენციური სესხის გამცემების „indigenous people“-ის პოლიტიკის გამოყენებადობა

კონსულტანტებმა, რომლებიც ატარებენ გარემოს დაცვით და სოციალურ კვლევებს, შეაფასეს პოტენციური სესხის გამცემების „indigenous people“-ის პოლიტიკა პროექტთან მიმართებაში. დამატებით სხვადასხვა სოციალურ ექსპერტებზე, რომლებიც მუშაობდნენ გარემოს დაცვით და სოციალურ კვლევებზე, პროექტში დასაქმებული იყო ანთროპოლოგი თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტიდან, სვანების ეთნიკური იდენტობის, ენის, ისტორიის, ტრადიციების, ცხოვრების წესის და საარსებო საშუალებების შესასწავლად. კვლევაში ასევე გაანალიზდა პოტენციური სესხის გამცემების პოლიტიკის კრიტერიუმების ნაკრები. ამასთან ერთად, დამატებითი გარემოს დაცვითი და სოციალური კვლევებით მიღებული შედეგების დამატებითი ანალიზი ჩატარებულ იქნა დამოუკიდებელი საერთაშორისო სოციალური ექსპერტის მიერ, როგორც IPOE-ს ნაწილი. შეფასების დასკვნები წარმოდგენილია აქ ქვემოთ. ყოველი მახასიათებელი რომელიც მოითხოვება მომავალი მსესხებლის პოლიტიკით,

განხილულია ქვემოთ, იმის განსასაზღვრად არიან თუ არა სვანები ამ მახასიათებლების მატარებლები.

სესხის გამცემისთვის¹¹, ტერმინი „indigenous people“ გამოიყენება სამუშაო მიზნებისათვის. აზიის განვითარების ბანკის 2009 წლის უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადში გამოყენებული ტერმინი «indigenous people» ზოგადად შეეხება განცალკევებულ, ნაკლებად დაცულ (მოწყვლად), სოციალურ და კულტურულ ჯგუფს, რომლებიც ცვლადი ხარისხით არიან შემდეგი მახასიათებლების მატარებლები:

- 1: თვითიდენტიფიკაცია განსხვავებული ადგილობრივი კულტურული ჯგუფის წევრებად და ასეთი იდენტიფიკაციის ცნობა სხვების მიერ;
- 2: კოლექტიური კავშირი გეოგრაფიულად განცალკევებული დასახლებებთან (ტრადიციული მიწები)¹² ან საგვარეულო ტერიტორიებთან პროექტის ფართობზე და ბუნებრივი რესურსებსადმი ამ დასახლებებსა და ფართობებზე;
- 3: დამახასიათებელი კულტურული, ეკონომიკური, სოციალური ან პოლიტიკური ინსტიტუტები, რომლებიც განცალკევებულნი არიან დომინანტური საზოგადოებისა და კულტურის იგივე ინსტიტუტებისაგან;
- 4: ცალკე ენა (ან დიალექტი EBRD PR7-ისათვის) ხშირად განსხვავებული ქვეყნის ან რეგიონის ოფიციალური ენისაგან (ან დიალექტისაგან EBRD PR7-ისათვის)

EBRD-ისათვის მოთხოვნა შედეგებზე 7 იყენებს ტერმინს „indigenous people“ ტექნიკური გაგებით, ეროვნული ერთობლიობის დომინანტური ჯგუფებში განცალკევებული უმცირესობის სოციალურ და კულტურულ ჯგუფებთან მიმართებაში, რომლებიც სხვადასხვა ხარისხით არიან ზემოთ მითითებული ოთხი (ADB-ს პოლიტიკის მსგავსად ზემოთ) მახასიათებლის მატარებლები და დამატებით ამაზე, ჯგუფი გარკვეული ხარისხით უნდა იყოს ქვემოთ მოცემული მეხუთე მახასიათებლის მატარებელი:

- 5: წარმომავლობა მოსახლეობისაგან რომელიც ტრადიციულად მისდევდა ნატურალურ (და ხშირად მომთაბარე/პირუტყვის გადადენა) მეურნეობას და რომელთა სტატუსიც რეგულირდებოდა საკუთრივ თავიანთი ჩვევებით ან ტრადიციებით ან განსაკუთრებული კანონებით ან რეგულაციებით;

პირველი მახასიათებელი ნაწილობრივ გამოყენებადია სვანების ჯგუფთან მიმართებაში

- ოფიციალურ აღწერაში სვანები შესულები არიან როგორც ეთნიკურად ქართველები. მათი ცხოვრების წესი მსგავსია საქართველოს სხვა მთიან რაიონებში მცხოვრები ქართველების ცხოვრების წესთან;
- თუმცა სვანები - პროექტის ფართობზე მცხოვრები ადამიანების ჩათვლით - ახდენენ თავიანთ იდენტიფიკაციას სვანებად (თუმცა ამავე დროს მათ შეუძლიათ მოახდინონ თავიანთი იდენტიფიკაცია ქართველებად); ასევე იდენტიფიცირდებიან ისინი სხვების მიერ და ისინი ინარჩუნებენ განსაკუთრებულ, ძველ ტრადიციებსა და ეთნოგრაფიულ თავისებურებებს. მათი განსაკუთრებული კულტურული იდენტურობა აღიარებულია მათი და სხვების მიერ და როგორც შედეგი პირველი მახასიათებელი გამოყენებადია.

¹¹ „სოციალური ზემოქმედების შეფასების“ (SIA) ამ კვლევაში გამოყენებული «indigenous people»-ის განმარტება, ეფუძნება EBRD-ისა და ADB-ს პოლიტიკას. მიუხედავად მცირედი განსხვავებისა ფორმულირებაში, პროექტში ჩართული სხვა მეიჯარეების მიერ (ე.ი. AIIIB-ს, EIB-სა და KDD-ს მეთოდოლოგიები) არის მსგავსი თავისი არსითა და სულისკვეთებით.

¹² ტრადიციული მიწები შედის EBRD-ის კრიტერიუმებში, მაგრამ არა ADB-ს SPS-ის კრიტერიუმებში

მეორე მახასიათებელი ასევე ნაწილობრივ გამოყენებადია სვანების მიმართ:

- სვანის ცხოვრების ტრადიციული წესი, რომელიც ძირითადად ეფუძნებოდა ნატურალურ მეურნეობას და მეცხოველეობას, ამ ბოლო დროს შეიცვალა და ოჯახის შემოსავალი აგრეთვე მოიცავს ხელფასსაც, ისევე როგორც შემოსავალს ხის მასალის დამზადებისა და სადურგლო სამუშაოებისაგან, განსაკუთრებით საპროექტო ფართობზე;
- თუმცა მაინც ჭარბობს ცხოვრების ტრადიციული წესი და სვანებს აქვთ ძალიან მტკიცე კულტურული კავშირი თავიანთ რეგიონთან.

მესამე მახასიათებელი არ არის გამოყენებადი სვანებთან მიმართებაში.

- სვანები აღიარებენ ტრადიციული პრაქტიკის მნიშვნელობასა და ღირებულებას, რაც მოიცავს საკამათო/კონფლიქტური საკითხების გადაწყვეტას სოფლის უხუცესების მიერ;
- თუმცა :

ასეთი სისტემა შეიძლება აღმოაჩინოთ საქართველოს სხვა მხარეებშიც და ის არ არის დამახასიათებელი მხოლოდ სვანეთისათვის;

საპროექტო არეალში, სადაც უხუცესები ვერ გადაწყვეტენ საკამათო/კონფლიქტურ საკითხს, ეს საკითხი წყდება საქართველოს ოფიციალური ინსტიტუტების მიერ, ისეთების როგორც არის ადგილობრივი მმართველბა და/ან სასამართლო.

ამჟამად სვანეთი მთლიანად ინტეგრირებულია საქართველოს სამართლებრივ, სოციალ-ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ინსტიტუტებში.

მეოთხე მახასიათებელი გამოყენებადია სვანების მიმართ:

- ძალიან იშვიათი გამონაკლისის გარდა, სვანები საუბრობენ ორ ენაზე; ისინი საუბრობენ თავიანთ, დამწერლობის არ მქონე სვანურ ენაზე, ისევე როგორც ქართულ ენაზე, რომელიც წარმოადგენს ოფიციალურ სახელმწიფო ენას და გამოიყენება კომუნიკაციისათვის დანარჩენ ქართველებთან და წერილობითი კომუნიკაციისათვის.
- თუმცა, სვანური წარმოადგენს ცალკე ენას და ის განსხვავებულია ქართულისაგან. ამასთან, როგორც ეს გამოკვლეულია ლინგვისტების მიერ სვანური, მეგრული და ლაზური მიეკუთვნება ქართველური ენების ჯგუფს; ჩათვლილია რომ სვანური როგორც ცალკე ენა გამოიყო ძველი წელთაღრიცხვის მე-2 ათასწლეულში.

მეხუთე მახასიათებელი არ არის გამოყენებადი სვანებთან მიმართებაში.

სვანების წარმომავლობა მოდის მოსახლეობიდან, რომლებიც ტრადიციულად მისდევდნენ უხელოფასოდ არსებობის წესს (თუმცა თანამედროვე არსებობის წესი დივერსიფიცირებულია და მოიცავს ხელფასებს, როგორც ეს ახსნილია ნაწილში საარსებო საშუალებების შესახებ დანართში 4).

თუმცა ახალი წელთაღრიცხვის მე-9 საუკუნიდან სვანეთის საზოგადოება მტკიცედ იყო დაკავშირებული და ინტეგრირებული დანარჩენ საქართველოსთან იურიდიული, პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური და ადმინისტრაციული სახით, ყოველგვარი განსაკუთრებული კანონების ან რეგულაციების გარეშე.

დასკვნის სახით: მიუხედავად იმისა რომ სვანები გარკვეული ხარისხით ავლენენ „indigenous people“-ის“ ცალკეულ მახასიათებლებს, განსაკუთრებით ზემო სვანეთის გეოგრაფიული იზოლირების გამო, მთლიანად სვანური საზოგადოების მიმართ არ არსებობს შესაბამისობა

„indigenous people»-ის“ პოტენციური მსესხებლისეულ განმარტებასთან და შესაბამისად პოტენციური მსესხებლის „indigenous people»-ის“ პოლიტიკა არ არის მოქმედებაში

სოციალ-კულტურული ჯგუფის მოწყვლადობა წარმოადგენს «indigenous people»-ის განმარტების, 2009 წლის ADB - ს უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადის გამოყენების სხვა არსებით ასპექტს. მოწყვლადი სოციალური და კულტურული ჯგუფები შეიძლება განისაზღვროს როგორც სოციალური და კულტურული ჯგუფები, რომლებიც არიან სიღარიბის და სოციალური იზოლაციის ძალიან მაღალი რისკის ქვეშ, ძირითად მოსახლეობასთან შედარებით. ეს არ არის ის შემთხვევა რომელიც შესატყვისია სვანებთან და პროექტის ტერიტორიაზე მაცხოვრებელ ხალხთან მიმართებაში. არ არსებობს რაიმე ხელმისაწვდომი ჩანაწერი, რომელიც უჩვენებს რომ სვანები არიან იზოლირებული და მოწყვლადი ჯგუფი, საქართველოს სხვა ეთნიკურ ჯგუფებთან ან ქვე-ჯგუფებთან შედარებით. ასევე, პროექტის ტერიტორიაზე სვანების საარსებო საშუალებები ძირითადად მსგავსია საქართველოს სხვა შორეული მთიანი რეგიონების საარსებო საშუალებების სვანებს აქვთ წვდომა და სარგებელი იგივე თანამედროვე სამომხმარებლო პროდუქციასთან, როგორც აქვს საქართველოს დანარჩენ მოსახლეობას.

2.2.7 განათლება

ორივე ხეობის მოსახლეობას განათლების კარგი დონე აქვს. ყველა მაცხოვრებელი, ყველაზე ასაკოვანი კაცების და ქალების ჩათვლით, მინიმუმ ერთი ან ორი წელი სწავლობდა სკოლაში. ორივე ხეობის მოსახლეობა განათლების დონე ასაკის და სქესის მიხედვით წარმოდგენილია მე-9 და მე-10 ცხრილში. 16 წელზე მეტი ასაკის ი განათლების დონე მაღალია. 16-20 წლის ქალების ნახევარს დასამთავრებელი აქვს საშუალო სკოლა. 45%-ს აქვს სრული საშუალო განათლება და 6% იღებს უმაღლეს ან პროფესიულ განათლებას რეგიონის ფარგლებს გარეთ. 21-25 წლის ახალგაზრდებში ქალების მხოლოდ 12%-ს აქვს არასრული საშუალო განათლება. ქალების მესამედი იღებს უმაღლეს ან პროფესიულ განათლებას რეგიონის საზღვრებს გარეთ.

მამაკაცების განათლებს დონე პროექტის ფართობზე კიდევ უფრო მაღალია. 16-20 წლის ახალგაზრდების 50%-ს დასამთავრებელი აქვს საშუალო სკოლა, 46%-ს - დამთავრებული აქვს. 21-25 წლის ახალგაზრდებში განათლების დონე კიდევ უფრო მაღალია. ამ საკობრივ ჯგუფში მამაკაცების მხოლოდ 4%-ს აქვს არასრული საშუალო განათლება. მამაკაცების სამ მეოთხედს (75%) აქვს სრული საშუალო განათლება და 18% იღებს პროფესიულ და უმაღლეს განათლებას.

ცხრილი 9 - განათლების დონე (ქალები)

საკი (ქალები)	დაწყებითი (1-2 კლასი)	არასრული საშუალო	სრული საშუალო	პროფესიულ ი	უმადლეს ი	სკოლა მდელ ი	განათლე ბის გარეშე
6 - 10	17 40%	16 38%	0 0%	0 0%	0 0%	8 19%	1 2%
11 - 15	7 13%	49 88%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%
16 - 20	0 0%	28 50%	25 45%	2 4%	1 2%	0 0%	0 0%
21 - 25	0 0%	6 12%	31 60%	5 10%	10 19%	0 0%	0 0%
26 - 30	0 0%	1 2%	23 51%	4 9%	17 38%	0 0%	0 0%
31 - 40	0 0%	3 3%	45 43%	11 11%	45 43%	0 0%	0 0%
41 - 50	0 0%	0 0%	36 44%	27 33%	16 20%	0 0%	2 2%
51 - 60	1 2%	2 3%	31 50%	17 27%	11 18%	0 0%	0 0%
> 60	2 1%	12 8%	82 55%	40 27%	14 9%	0 0%	0 0%

ცხრილი 104 - განათლების დონე (მამაკაცები)

საკი (მამაკაცები)	დაწყებითი (1-2 კლასი)	არასრული საშუალო	სრული საშუალო	პროფესიული	უმადლესი	სკოლამდელი	განათლების გარეშე
6 - 10	27 44%	24 39%	0 0%	0 0%	0 0%	9 15%	1 2%
11 - 15	4 9%	40 85%	2 4%	0 0%	0 0%	0 0%	1 2%
16 - 20	0 0%	34 50%	31 45.5%	1 1.5%	0 0%	1 1.5%	1 1.5%
21 - 25	0 0%	3 4%	52 75%	1 1%	12 17%	0 0%	1 1%
26 - 30	0 0%	0 0%	42 78%	1 2%	11 20%	9 17%	0 0%
31 - 40	0 0%	3 3%	82 70%	1 1%	31 26%	0 0%	0 0%
41 - 50	1 1%	1 1%	52 62%	10 12%	20 24%	0 0%	0 0%
51 - 60	0 0%	1 1%	45 58%	17 22%	15 19%	0 0%	0 0%
> 60	1 1%	6 5%	58 53%	29 26%	15 14%	0 0%	1 1%

რუკა 0-1 - დასახლებები ნენსკარს ხეობაში

რუკა 0-2 - დასახლებები ნაკრას ხეობაში

2.3 ადგილობრივი ეკონომიკა

ორივე ხეობაში ტრადიციული საქმიანობაა სოფლის მეურნეობა. თუმცა ტრადიციული ცხოვრების წესი შეიცვალა და ოჯახების უმრავლესობას აქვს შემოსავლის დამატებითი წყაროები, როგორცაა ხის ჭრა კომერციული მიზნებისთვის და სხვა.

თითქმის ყველა ოჯახს აქვს შემოსავლის რამდენიმე წყარო (ცხრილი 10). მარტო სოფლის მეურნეობით მხოლოდ 25 ოჯახია დაკავებული (353 ოჯახის 7%). ოჯახების დიდი უმეტესობა რამდენიმე სხვადასხვა საქმიანობას ეწევა. რესპონდენტების უმრავლესობა აცხადებს, რომ ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში შემოსავლის ძირითად წყაროს წარმოადგენს ხის ჭრა.

რაც შეეხება დასაქმებას, ოჯახების 27%-ში მინიმუმ ერთი წევრი სახელმწიფო სამსახურშია და ოჯახების 11%-ში მინიმუმ ერთი წევრი ხელფასს იღებს კერძო კომპანიაში. მიწათმოქმედების და მესაქონლეობის პროდუქციას ძირითადი შიდა მოხმარებისთვის აწარმოებენ. შიდა მოხმარებისთვის ასევე მნიშვნელოვანია მარცვლეულის, ძირხვეწების, რძის პროდუქტების, მწვანე ხაჭაპურის და ბოსტნეულის წარმოება. სხვა ასპექტებში მოსახლეობა დამოკიდებულია გარე მომსახურებაზე და პროდუქციაზე.

მოსახლეობა ძირითადად თვითკმაყოფიერა და თვითონ ხორციელებს სამშენებლო სამუშაოებს და მექანიზმების შეკეთებას. მეზობლები ერთმანეთს ეხმარებიან სასოფლო-სამეურნეო და სხვა ტიპის საქმიანობაში (მაგ. სახლების მშენებლობა). მიუხედავად ამისა, მოსახლეობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული გარე მომსახურებაზე და პროდუქციაზე.

ორ ხეობას შორის განსხვავება ძირითად ტოპოგრაფიული პირობებით არის განპირობებული. მდ. ნენსკრას ხეობის ფერდობებზე მეტი ადგილია სასოფლო-სამეურნეო წარმოებისთვის, ვიდრე მდ. ნაკრას ხეობის მთებში. აქედან გამომდინარე, ნენსკრას ხეობის მოსახლეობას მეტი მიწის ნაკვეთი აქვს, ვიდრე ნაკრას ხეობის მოსახლეობას. ნაკრას ხეობაში მაცხოვრებლებს აქვთ საკარმიდამო ნაკვეთები, მაგრამ ძირითადად დამოკიდებული არიან მესაქონლეობაზე სახნავი მიწების სიმცირის გამო.

თითქმის ყველა ოჯახს აქვს შემოსავლის რამდენიმე წყარო (ცხრილი 11). მარტო სოფლის მეურნეობით მხოლოდ 25 ოჯახია დაკავებული (353 ოჯახის 7%). ოჯახების დიდი უმეტესობა რამდენიმე სხვადასხვა საქმიანობას ეწევა. ოჯახების თითქმის ნახევარს აქვს კიდევ ერთი დამატებითი საქმიანობა (168 ოჯახი ანუ 353 მუდმივად მაცხოვრებელი ოჯახის 47%). ოჯახების მეოთხედზე მეტს აქვს ორი დამატებითი საქმიანობა (100 ოჯახი ანუ 28%). ზოგიერთი ოჯახი სოფლის მეურნეობის გარდა ორზე მეტ დამატებით საქმიანობას ეწევა, კერძოდ 42% (12%) სამ დამატებით საქმიანობას ეწევა, 14 ოჯახი (4%) - ოთხ საქმიანობას და 4 ოჯახი (1%) - ხუთ საქმიანობას.

ცხრილი 115 - ნაღდი ფულით შემოსავლების წყაროები ერთ ოჯახზე

ფართობი	შემოსავლის წყაროების საშუალო რაოდენობა, სოფლის მეურნეობის გარდა	ოჯახების რაოდენობა, რომლებიც მხოლოდ ნატურალურ მეურნეობაზე არის დამოკიდებული	ოჯახების რაოდენობა, რომლებსაც შემოსავლის 1 დამატებითი წყარო აქვთ სოფლის მეურნეობის გარდა	ოჯახების რაოდენობა, რომლებსაც შემოსავლის 2 დამატებითი წყარო აქვთ სოფლის მეურნეობის გარდა	ოჯახების რაოდენობა, რომლებსაც შემოსავლის 3 დამატებითი წყარო აქვთ სოფლის მეურნეობის გარდა	ოჯახების რაოდენობა, რომლებსაც შემოსავლის 4 დამატებითი წყარო აქვთ სოფლის მეურნეობის გარდა	ოჯახების რაოდენობა, რომლებსაც შემოსავლის 5 დამატებითი წყარო აქვთ სოფლის მეურნეობის გარდა
პროექტის ფართობი	1.6	25	168	100	42	14	4
ნაკრა	1.5	8	42	22	11	2	0
ნენსკრა	1.7	17	126	78	31	12	4
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	1.5	9	45	30	9	2	1
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	1.7	8	81	48	22	10	3

სოფლის მეურნეობის გარდა დამატებითი შემოსავლების წყაროები სხვადასხვაა (მე-12 ცხრილი). ოჯახების ორი მესამედი (353 ოჯახიდან 230, ანუ 65%) აცხადებს, რომ იღებენ პენსიებს ან სხვა სახელმწიფო დახმარებას. ორივე ხეობაში მაცხოვრებელი ოჯახების მესამედზე მეტი (133 ოჯახი ან 38%) დასაქმებულია ან სახელმწიფო სამსახურში (94 ოჯახი) ან კერძო კომპანიებში (39 ოჯახი). ხეტყის ჭრაზე ინფორმაცია აშკარად არასრულია (309 ოჯახი ანუ გამოკითხულთა 11%). სხვა საქმიანობა ოჯახების მცირე რაოდენობისთვის არის მნიშვნელოვანი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამამუშავება და ტყის არამერქნული პროდუქტების შეგროვებაში 16 ოჯახია დასაქმებული (4.5%) და ხელობით დაკავებულია მხოლოდ 4 ოჯახი (1%).

ცხრილი 12 -ოჯახების ნაღდი ფულით შემოსავლის წყაროები

ფართობი	მუდმივი ხელფასი სახელმწიფო	მუდმივი ხელფასი კერძო კომპანიაში	პენსია/სხვა დახმარება	თანხების მუდმივი აღება	მიწის იჯარა	ტყის ჭრა	ხე-მცენარეული ფაქტორი	ტყის დამამუშავებელი პროდუქტი	ხელოსნობა	სხვა	
პროექტის ფართობი	30	6	54	2	1	0	0	6	1	1	0
	35%	7%	64%	2%	1%	0%	0%	7%	1%	1%	0%
ნაკრა	64	33	176	18	3	23	16	3	6	3	10
	24%	12%	66%	7%	1%	9%	6%	1%	2%	1%	4%

ნენსკრა	24	10	69	7	2	5	2	1	2	1	1
	25%	10%	72%	7%	2%	5%	2%	1%	2%	1%	1%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	40	23	107	11	1	18	14	2	4	2	9
	23%	13%	62%	6%	1%	10%	8%	1%	2%	1%	5%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	94	39	230	20	4	23	16	9	7	4	10
	27%	11%	65%	6%	1%	7%	5%	3%	2%	1%	3%

10 ოჯახმა განაცხადა, რომ აქვთ შემოსავლების სხვა წყაროები, რომელიც მოიცავს შემდეგს:

- ორი ოჯახი ყიდის ავტონაწილებს - 1 ოჯახი ქვემო მარლში (ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი) და 1 ოჯახი ლახამში (ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი);
- ოთხი ოჯახის წვერი დაქირავებულ მძღოლებად მუშაობენ - 4 ოჯახი ნენსკრას მარჯვენა ნაპირზე, 1 ყარში, 1 ლახამში და 2 ლეწფერში.;
- კერძო კომპანიის ერთი მფლობელი - 1 ოჯახი ლახამში ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი;
- ორი მაღაზიის მეპატრონე - 2 ოჯახი ყარში ნენსკრას მარჯვენა ნაპირზე
- ერთი მწყემსი - 1 ოჯახი სგურიშში, ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი;
-

2.3.1 დასაქმება

ქვემოთ მე-13 ცხრილში წარმოდგენილია ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში დასაქმების მონაცემები. ეს მონაცემები მიღებული იქნა ოჯახების გამოკითხვის დროს 2015 წლის სექტემბერში, სანამ დაიწყებოდა სამშენებლო სამუშაოები პროექტის ფარგლებში. ნაკრას ხეობაში დასაქმებულია შრომითი ასაკის მაკაცების 27%, ხოლო ნენსკრას ხეობაში - 13%. ნაკრას ხეობაში ქალების დასაქმების პროცენტული ოდენობა არის 17% და ნენსკრას ხეობაში - 20%. ბევრი მაცხოვრებელი დასაქმებულკია სახელმწიფო სამსახურში ან კერძო კომპანიებში.

როგორც ნაჩვენებია მე-12 ცხრილში, გამოკითხული ოჯახების 65%-მა განაცხადა, რომ ოჯახის ერთი წევრი მაინც ღებულობს პენსიას. 18-წელზე მეტი ასაკის მაცხოვრებლები, რომელთაც განაცხადეს, რომ იღებენ პენსიას, შეადგენენ მოსახლეობის 16.5%-ს (174 18 წელზე უფროსი 1,048 ადამიანიდან, იხ. მე-8 ცხრილი). 60 წელზე მეტი ასაკის მაცხოვრებლებს შორის ეს მაჩვენებელი არის 67.2% (174 259 60 წელზე უფროსი ადამიანიდან, იხ. მე-8 ცხრილი).

ცხრილი 13 – დასაქმების მაჩვენებლები 18 წლის და 18 წელზე უფროსი ასაკის პირებს შორის

		შრომისუნარიანი ასაკის პირები* (A)	სახელმწიფო სამსახურში დასაქმებული (B)	კერძო კომპანიაში დასაქმებული (C)	დასაქმების დონე $(=(B+C)/A)$
		რაოდ.	რაოდ.. %	რაოდ.. %	რაოდ.. %
მამაკაცი	ნაკრა	98	23 23%	3 3%	26 27%
	ნენსკრა	381	30 8%	21 6%	51 13%
	სულ	479	53 11%	24 5%	77 16%
ქალი	ნაკრა	71	16 23%	3 4%	19 27%
	ნენსკრა	306	44 14%	18 6%	62 20%
	სულ	377	60 16%	21 6%	81 21%
მამაკაცი + ქალი	ნაკრა	169	39 23%	6 4%	45 27%
	ნენსკრა	687	74 11%	39 6%	113 16%
	სულ	856	113 13%	45 5%	158 18%

წყარო: ოჯახების კვლევა ჩატარდა არსებული სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაციის კვლევის ფარგლებში 2015 წლის სექტემბერ-ოქტომბერში.

*შრომისუნარიანი ასაკის პირებად ითვლება 18 წლის და უფროსი ასაკის მამაკაცები 65 წლამდე და ქალები 60 წლამდე (ეს არის ასევე პენსიაზე გასვლის ასაკი საქართველოში).

2.3.2 სოფლის მეურნეობა

ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში სს კულტურები ძირითადად შიდა მოხმარებისთვის მოჰყავთ და არა გასაყიდად. ძირითადი კულტურებია კარტოფილი და სიმინდი, რომელიც თითქმის ყველა ოჯახს აქვს (იხ. მე-14 ცხრილი). ოჯახების ოთხ

მეხუთედზე მეტს მოჰყავს ასევე ბოსტნეული და ხილი. ბოსტნეული, რომელიც მოიცავს პამიდორს, პილპილს, ბულგარულ წიწაკას, ლობიოს, გოგრას და ყვავილებს ჩვეულებრივ მოჰყავთ საკარმიდამო ნაკვეთზე ბოსტანში, რომელსაც ქალები უვლიან. ხეხილი გაშენებულია საკარმიდამო ნაკვეთზე ხშირად ნაკვეთის საზრებზე ან სახლისკენ მიმავალი ბილიკის გასწვრივ. კაკალი და ყურძენი მხოლოდ ნენსკრას ხეობაში მოჰყავთ. ნაკრას ხეობაში კაკლის ხეები აქვთ მხოლოდ ერთ ოჯახს და არავის მოჰყავს ყურძენი. მამაკაცები ტრადიციულად უვლიან სიმინდს და ლობიოს, ქალები კი ბოსტანს.

ოჯახების ოთხ მეხუთედს აქვს სათიბები, სადაც ამზადებენ საქონლის საკვებს ზამთრისთვის. 2015 წლის სექტემბერ-დეკემბერში ჩატარებული კვლევების დროს დადგენილი იქნა, რომ ორი სათიბი მდებარეობს ნენსკრას კაშხლის და რეზერვუარის ადგილას, ხუთი - ნაკრას წყალაღების ადგილას და არც ერთი არ არის ელექტროსადგურის ადგილას.

ცხრილი 14 - სასოფლო-სამეურნეო წარმოების მოდელი პროექტის ქვეზონების მიხედვით

ფართობი	სიმინდი	ბილი	კარტოფილი	ბოსტნეული	თივა	ღობი	კაკალი	ყურბენი	სხვა თხილი	სს	კოლოჩორი- უცნობია	პასუხი არ არის	ყველა გამოთვლილი
ნაკრა	63	57	80	59	68	36	1	0	0	1	1	1	85
	74.1%	67.1%	94.1%	69.4%	80.0%	42.4%	1.2%	0.0%	0.0%	1.2%	1.2%	1.2%	100%
ნენსკრა	232	228	231	229	215	87	103	11	2	4	2	0	268
	86.6%	85.1%	86.2%	85.4%	80.2%	32.5%	38.4%	4.1%	0.7%	1.5%	0.7%	0.0%	100%
ნენსკრას მარცხენა ანპირი	84	76	87	77	80	37	27	4	1	0	2	0	96
	87.5%	79.2%	90.6%	80.2%	83.3%	38.5%	28.1%	4.2%	1.0%	0.0%	2.1%	0.0%	100%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	148	152	144	152	135	50	76	7	1	4	0	0	172
	86.0%	88.4%	83.7%	88.4%	78.5%	29.1%	44.2%	4.1%	0.6%	2.3%	0.0%	0.0%	100%
პროექტის ფართობი	295	285	311	288	283	123	104	11	2	5	3	1	353
	83.6%	80.7%	88.1%	81.6%	80.2%	34.8%	29.5%	3.1%	0.6%	1.4%	0.8%	0.3%	100%

ფერმერები თესავენ აპრილის შუა რიცხვებიდან მაისის ათვლით პირობების (თოვლის) შესაბამისად და იღებენ მოსავალს აგვისტოში. თივას ყიდულობენ აგვისტოში და სექტემბერში. სასოფლოს-სამეურნეო სეზონი დასრულებულია სექტემბრის ბოლოს.

2.3.2.1 წარმოების ტექნოლოგია

ველებს ჩვეულებრივ ამუშავებენ ტრაქტორით. ოჯახების თითქმის ორი მესამედი იყენებს ტრაქტორებს. ფერმერების მეათედი (25 ანუ 11%) ფლობს ტრაქტორებს, სხვები თხოულობენ ან ქირაობენ ტრაქტორებს (30 ანუ 14%) ნათესავებისგან ან მეზობლებისგან.

ფერმერების უმრავლესობა (154 ანუ 74%) დამმოკიდებულია მთავრობის ვაუჩერებზე (ცხრილი 15). სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკით მომსახურების სახელმწიფო პროგრამა აქვს გრაფიკის პრობლემები, რადგან ყველას ერთსა და იმავე დროს სურს სამუშაოების განხორციელება.

ცხრილი 65 - ხვნა ცხოველებს ან მექანიზმების გამოყენებით

ფართობი	ტრაქტორი					გუთანი ცხოველებით			
	მოსარგებლეები სულ რაოდენობა (გამოკითხული ოჯახების %)	საკუთარი : რაოდენო ბა (მოსარგებ ლეთა %)	თხოუ ლობს ან ქირაობ ს: რაოდენ ობა (მოსარგ ებლეთ ა %)	სახელმწიფო ვაუჩერი: რაოდენობა (მოსარგებლ ეთა %)	სხვა რაოდენ ობა (მოსარ გებლეთ ა %)	მოსარგებ ლეები სულ რაოდენო ბა (გამოკით ხული ოჯახების %)	საკუთარ ი : რაოდენო ბა (მოსარგებ ლეთა %)	თხოულ ობს ან ქირაობს: რაოდენ ობა (მოსარგებ ლეთა %)	სახელმწ იფო ვაუჩერი: რაოდენ ობა (მოსარგებ ლეთა %)
პროექტის ფართობი	221	25	30	154	12	196	128	64	4
	63%	11%	14%	70%	5%	56%	65%	33%	2%
ნენსკრა	175	14	11	145	5	145	96	45	4

	65%	8%	6%	83%	3%	54%	66%	31%	3%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	57	5	3	46	3	52	29	19	4
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	59%	9%	5%	81%	5%	54%	56%	37%	8%
ნაკრა	118	9	8	99	2	93	67	26	0
	69%	8%	7%	84%	2%	54%	72%	28%	0%
	46	11	19	9	7	51	32	19	0
	54%	24%	41%	20%	15%	60%	63%	37%	0%

ნაკრას ხეობაში, რომელც უფრო იზოლირებული და სახელმწიფო უწყებები ნაკლებ მომსახურებას უწევენ, მეტ ფერმერს აქვს საკუთარი ტრაქტორი, ვიდრე ნენსკრას ხეობაში (შესაბამისად 24% და 8%). ორივე ხეობაში ტექნიკა მცირე რაოდენობითაა. მხოლოდ ერთ ოჯახს აქვს სათესი მანქანა და კიდევ ერთ ოჯახს აქვს თივის შემეკვრელი მანქანა. ოჯახების თითქმის ნახევარს აქვს სასოფლო-სამეურნეო ურიკები ან მექანიზირებული (23%) ან ცხოველებზემყოფი (24%, ცხრილი 16).

ცხრილი 76 -ცხოველებზემყოფი და მექანიზირებული სასოფლო-სამეურნეო ურიკები, პროექტის ქვეზონების მიხედვით

ფართობი	მექანიზირებული ურიკა			ცხოველებზემყოფი ურიკა		
	მოსარგებლეები სულ რაოდენობა (გამოკითხული ოჯახების %)	საკუთარი : რაოდენობა (მოსარგებლე თა %)	თხოულობს ან ქირაობს: რაოდენობა (მოსარგებლეთა %)	მოსარგებლეები სულ რაოდენობა (გამოკითხული ოჯახების %)	საკუთარი : რაოდენობა (მოსარგებლე თა %)	თხოულობს ან ქირაობს: რაოდენობა (მოსარგებლეთა %)
პროექტის ფართობი	80	42	28	84	63	21
ნენსკრა	23%	53%	35%	24%	75%	25%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	70	35	26	62	49	13
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	26%	50%	37%	23%	79%	21%
ნაკრა	18	8	7	17	14	3
	19%	44%	39%	18%	82%	18%
	52	27	19	45	35	10
	30%	52%	37%	26%	78%	22%
	10	7	2	22	14	8
	12%	70%	20%	26%	64%	36%

დიდ ბოსტნებს ამუშავენ ან ტრაქტორით ან ცხოველებზემყოფი გუთნით. უფრო მცირე ბოსტნებისთვის შეიძლება გამოყენებული იქნეს კულტივატორები ან როტოტილერები, რომლებიც შედარებით იშვიათია პროექტის ფართობზე. მხოლოდ 15 ოჯახი იყენებს ხელის კულტივატორებს, მათ შორის 11 ოჯახი მექანიკურ კულტივატორებს (ყველა მათგანი ერთი გარდა ნენსკრას ხეობაში ცხოვრობს) და ოთხი ოჯახი თხოულობს კულტივატორს ნათესავებისგან ან მეზობლებისგან. ოჯახები მექანიკური აღჭურვილობის ბარავენ ნიადაგს.

აღსანიშნავია, რომ სასოფლო-სამეურნეო წარმოება არ არის დამოკიდებული ინდივიდუალურ ან კერძო საირიგაციო სისტემაზე. ნენსკრას ან ნაკრას ხეობებში არ

არსებობს საირიგაციო არხები ან წყალამღებები. რამდენიმე ოჯახი მდ. ნენსკრას ნაპირზე ტუმბავენ წყალს მდინარიდან ზაფხულში ბაღების მოსარწყავად. ბაღის მორწყვის ერთი შემთხვევა დაფიქსირდა ქედანში (ნენსკრას ხეობის მარცხენა ნაპირის ქვედა ნაწილში, იხ. ფოტოსურათების გვერდი 2), მაგრამ მსგავსი პრაქტიკა იშვიათია.

ძროხები ტიტაში, ნენსკრას ხეობა (09/09/2015)

ტუმბო, რომელიც გამოიყენება ზაფხულში
წყლის სატუმბად ბაღებში, ქედანი
(06/11/2015)

ცხვარი ნაკრას ხეობაში (08/11/2015)

თივის თიბვა მდ. ნენსკრას გასწვრივ (06/11/2015)

ძროხები ნაკრას ხეობაში (08/11/2015)

ფოტოსურათების გვერდი 2 - სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკა

2.3.2.2 ურთიერთდახმარება სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში

მოსავლის აღების დროს ოჯახების დახმარებით მეხუთედს სჭირდება დახმარება (ცხრილი 17). ამ ოჯახებს სჭირდებათ დამატებითი მუშახელი 10 ან მეტი დღის განმავლობაში, ძირითადად ხვნის და მოსავლის არების პერიოდში (ცხრილი 18). თითქმის ყოველთვის ეს დამხმარებები არიან ნათესავები და მეზობლები. მხოლოდ რამდენიმე ოჯახი ქირაობს მუშახელს. გასამრჯელო შეადგენს 20-50 ლარს დღეში.

ცხრილი 8 - დახმარება მოსავლის აღებისას პროექტის ქვეზონების მიხედვით

სარგებლობით დახმარება მოსავლის არების დროს	დიახრაოდ. (გამოკითხული ოჯახების %)	ნათესავებისგან რაოდ. (დახმარების მიმღები ოჯახების %)	დახმარების მიღება:		
			მეზობლებისგან რაოდ. (დახმარების მიმღები ოჯახების %)	დაქირავებული მუშახელისგან რაოდ. (დახმარების მიმღები ოჯახების %)	სხვა რაოდ. (დახმარების მიმღები ოჯახების %)
პროექტის ფართობი	66 19%	38 58%	25 38%	2 3%	1 2%
ნენსკრა	48 9%	23 48%	23 48%	2 4%	0 0%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	18 19%	8 44%	9 50%	1 6%	0 0%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	30 17%	15 50%	14 47%	1 3%	0 0%
ნაკრა	18 21%	15 83%	2 11%	0 0%	1 6%

ცხრილი 98 - იმ დღეების საშუალო რაოდენობა, როდესაც ფერმერები დახმარებას იღებენ პროექტის ქვეზონების მიხედვით

დახმარება მოსავლის აღებისას	დღეების საშუალო რაოდენობა	მაქსიმალური	მინიმალური
ნაკრა	4.4	30	1
ნენსკრა	9	30	1
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	7.1	10	1
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	9.7	30	2
პროექტის ფართობი	7.2	30	1

ოთხმა რესპონდენტმა განაცხადა, რომ უხდიან დამხმარებებს 20-50 ლარს დღეში მოსავლის აღებისას (იხ. ცხრილი 19).

ცხრილი 19 – დღიური გასამრჯელო

ხეობა/ნაპირი	სოფელი	საშუალო დღიური გასამრჯელო	ანაზღაურებული დღეების საშუალო რაოდენობა
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	ქვემო მარდი	20 ლარი	7

ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	ყარი	50 ლარი	5
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	ლახამი	35 ლარი	10
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	ლახამი	50 ლარი	7

ოჯახების უმრავლესობა (85%) ასევე აცხადებს, რომ ისინი დახმარებას უწევენ მეზობლებს და ნათესავებს სხვა საქმიანობაში, როგორცაა თიბვა, ხვნა ან სახლის მშენებლობა (ცხრილი 20).

ცხრილი 20 – გაწეული დახმარების ტიპი

	ეხმარებიან მეზობლებს რაოდ. (გამოკითხული ოჯახების %)	არ ეხმარებიან მეზობლებს რაოდ. (გამოკითხული ოჯახების %)	დახმარება გათიბვაში რაოდ. (დახმარებული ოჯახების %)	დახმარება ხვნაში რაოდ. (დახმარებული ოჯახების %)	დახმარება მოსავლის აღებაში რაოდ. (დახმარებული ოჯახების %)	იარაღები თხოვება რაოდ. (დახმარებული ოჯახების %)	დახმარება სახლის მშენებლობაში რაოდ. (დახმარებული ოჯახების %)	სხვა რაოდ. (დახმარებული ოჯახების %)
პროექტის ფართობი	301 85%	52 15%	265 88%	235 78%	228 76%	254 84%	249 83%	2 1%
ნენსკრას ხეობა	233 87%	35 13%	206 88%	198 85%	188 81%	195 84%	191 82%	2 1%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	74 77%	22 23%	66 89%	64 86%	58 78%	67 91%	61 82%	0 0%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	159 92%	13 8%	140 88%	134 84%	130 82%	128 81%	130 82%	2 1%
ნაკრა	68 80%	17 20%	59 87%	37 54%	40 59%	59 87%	58 85%	0 0%

2.3.2.3 წარმოება და ტენდენციები

ბოსტანი ძალიან მნიშვნელოვანია ოჯახებისთვის. თითქმის ყველა ოჯახს (353 ოჯახიდან 269, ანუ 84%) მოჰყავს ბოსტნეული, ჩვეულებრივ ლობიო, პამიდორი, კიტრი, ხახვი, ნიორი და მწვანელები (ოხრახუმი, კამა, ტარხუნა). მიღებული მოსავლის დიდ ნაწილს ოჯახი მოიხმარს (იხ. ცხრილი 21).

ოჯახების ოთხ მეხუთედზე მეტს (296 ოჯახი 353-დან) აქვს ხეხილი ალუბლის, ვაშლის, ატმის და მსხლის ხეები ჩათვლით. ხილი ძირითადად შიდა მოხმარებისთვის არის განკუთვნილი. ოჯახების მესამედს (116 ოჯახი 353-დან) აქვთ კაკლის ხეები. როგორც წესი, ქალები ყიდნიან მცირე რაოდენობის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციას სხვა საჭირო საქონლის, მაგაითად მარილის და სიმინდი ფქვილის საყიდლად.

ცხრილი 101-ოჯახების საშუალო სასოფლო-სამეურნეო წარმოება სს კულტურების და პროექტის ქვეზონების მიხედვით

ფართობი	მოყვანილი სიმინდის საშუალო მოცულობა (კგ)	ოჯახის მოხმარებულ ი სიმინდის საშუალო %	ცხოველების საკვებად გამოყენებული სიმინდის საშუალო %	გაციდული სიმინდის საშუალო %	მოყვანილი ხილის საშუალო მოცულობა (კგ)	ოჯახის მოხმარებელი ხილის საშუალო %	ცხოველების საკვებად გამოყენებული ხილის საშუალო %	გაციდული ხილის საშუალო %
ნაკრა	218	82	39	0	452	90	34	0
ნენსკრა	542	64	58	43	1130	82	45	48
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	597	72	52	38	1721	83	47	51
ნენსკრას მრჯვენა ნაპირი	511	60	60	50	833	82	44	46
პროექტის ფართობი	473	68	55	43	994	84	43	48
ფართობი	მოყვანილი კარტოფილის საშუალო მოცულობა (კგ)	ოჯახის მოხმარებულ ი კარტოფილი ს საშუალო %	ცხოველების საკვებად გამოყენებული კარტოფილის საშუალო %	გაციდული კარტოფილი სი საშუალო %	მოყვანილი ბოსტნეულის საშუალო მოცულობა (კგ)	ოჯახის მოხმარებელი ბოსტნეულის საშუალო %	ცხოველების საკვებად გამოყენებული ბოსტნეულის საშუალო %	გაციდული ბოსტნეულის საშუალო %
ნაკრა	542	84	27	51	66	99	20	50
ნენსკრა	557	95	23	52	150	97	30	58
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	877	94	25	50	131	96	0	56
ნენსკრას მრჯვენა ნაპირი	364	95	21	54	159	98	30	60
პროექტის ფართობი	553	92	25	52	132	98	28	57
ფართობი	მოყვანილი ლობიოს საშუალო მოცულობა (კგ)	ოჯახის მოხმარებულ ი ლობიოს საშუალო %	ცხოველების საკვებად გამოყენებული ლობიოს საშუალო %	გაციდული ლობიოს საშუალო %	მოყვანილი კაკლის საშუალო მოცულობა (კგ)	ოჯახის მოხმარებელი კაკლის საშუალო %	ცხოველების საკვებად გამოყენებული კაკლის საშუალო %	გაციდული კაკლის საშუალო %
ნაკრა	37	98	0	35	100	20	0	80
ნენსკრა	55	94	0	51	278	62	0	65
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	61	91	0	68	304	71	0	60
ნენსკრას მრჯვენა ნაპირი	50	97	0	34	269	59	0	66
პროექტის ფართობი	50	95	0	48	276	62	0	65

ფართობი	მოყვანილი ყურძნის საშუალო მოცულობა (კგ)	ოჯახის მოხმარებულ ი ყურძნის საშუალო %	ცხოველების საკვებად გამოყენებული ყურძნის საშუალო %	გაციდული ყურძნის საშუალო %	მოყვანილი თხილის საშუალო მოცულობა (კგ)	ოჯახის მოხმარებულ თხილის საშუალო %	ცხოველების საკვებად გამოყენებული თხილის საშუალო %	გაციდული თხილის საშუალო %
ნაკრა	none	-	-	-	none	-	-	-
ნენსკრა	677	100	0	0	100	100	0	0
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	1350	100	0	0	150	100	0	0
ნენსკრას მრჯვენა ნაპირი	293	100	0	0	50	100	0	0
პროექტის ფართობი	677	100	0	0	100	100	0	0

2.3.3 საქონელი და სამოვრები

2.3.3.1 საქონელი

სოფლის ეკონომიკა წარმოადგენს სს კულტურების დამესაქონლეობის კომბინაციას. ნენსკრას ხეობაში ოჯახების 86% და ნაკრას ხეობაში ოჯახების 80%-ს ჰყავს პროხები (ცხრილი 22). სატრანსპორტო ცხოველები, მაგ. ცხენები, ნაკლებად გვხვდება ნენსკრას ხეობაში, სადაც ოჯახების 25%-ს ჰყავს ცხენები. ნაკრას ხეობაში ამგვარი ოჯახების პროცენტული ოდენობა არის 56%.

ოჯახების ნახევარს ჰყავთ შინაური ფრინველები. ნაკრას ხეობაში ოჯახების 14%-ს და ნენსკრას ხეობაში ოჯახების 27%-ს ჰყავთ ღორები. ცხვრები, რომლებიც ადრე ადგილობრივი ეკონომიკის მნიშვნელოვან კომპონენტს წარმოადგენდა, მაჟამად შედარებით იშვიათია. შედეგად, ქალაქები ყიდულობენ ნარტს ქალაქში იმის ნაცვლად, რომ თვითონ დაართონ და შეღებონ მატყლი. შინაური ცხოველების საშუალო რაოდენობა ნაჩვენებია 23-ე ცხრილში.

ქალები წველავენ პროხებს და ამზადებენ ყველს და კარაქს, რომელსაც ჰყიდიან ხაიში ან ზუგდიდში. ქალებია ასევე ინახავენ ყველს ზამთარში მარილწყალში ჩაწყობის საშუალებით.

ცხრილი 22 – ოჯახები, რომლებიც ფლობენ ცხოველებს, სახეობების და პროექტის ფართობის ქვეზონების მიხედვით

	ოჯახები ცხოველ ების გარეშე	ოჯახები, რომელთა ც ჰყავთ პროხები	ოჯახები, რომელთა ც ჰყავთ ცხენები	ოჯახები, რომელთა ც ჰყავთ ღორები	ოჯახები, რომელთა ც ჰყავთ ცხვრები	ოჯახები, რომელთა ც ჰყავთ ფრინველ ი	ყველა ოჯახი
ნაკრა	12 14%	68 80%	48 56%	12 14%	6 7%	48 56%	85 100%
ნენსკრა	32 12%	232 87%	64 24%	70 26%	1 0%	141 53%	268 100%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	10 10%	83 86%	25 26%	25 26%	1 1%	54 56%	96 100%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	22 13%	149 87%	39 23%	45 26%	0 0%	87 51%	172 100%
პროექტის ფართობი	44 12%	300 85%	112 32%	82 23%	7 2%	189 54%	353 100%

ცხრილი 1123 – ოჯახების საკუთრებაში არსებული ცხოველების საშუალო რაოდენობა

	საქონელი (საკუთრებაში არსებული საშუალო რაოდენობა)	ცხენი ან ვირი (საკუთრებაში არსებული საშუალო რაოდენობა)	ღორი (საკუთრებაში არსებული საშუალო რაოდენობა)	ცხვარი (საკუთრებაში არსებული საშუალო რაოდენობა)	ფრინველი (საკუთრებაში არსებული საშუალო რაოდენობა)
ორივე ხეობა	3.9	0.4	0.8	0.1	5.6
ნაკრას ხეობა	3.3	0.6	0.3	0.2	4.1
ნენსკრას ხეობა	4.1	0.3	0.9	0.0	6.1
ნენსკრას ხეობა - მარცხენა ნაპირი	4.3	0.3	1.1	0.0	7.3
ნენსკრას ხეობა - მარჯვენა ნაპირი	4.1	0.3	0.8	0.0	5.4

2.3.3.2 საძოვრები

ნაკრას და ნენსკრას ხეობებში ორი ტიპის საძოვრებია:

- სოფლის ირგვლივ განლაგებული საძოვრები, რომლებიც გამოიყენება, როდესაც თოვლით არ არის დაფარული;
- შორეული საძოვრები მაღლა მთებში, რომლებიც გამოიყენება ზაფხულში ივნის-ივლისიდან ოქტომბრის დაწყებამდე. ამ საძოვრებისკენ მიმავალი გზები მიუყვება გზებს და ბილიკებს ნენსკრას და ნაკრას მდინარეების შენაკადების გასწვრივ.

ზამთარში ოჯახები საქონელს სოფელთან ახლოს ან ბოსელში ინახავენ და კვებავენ ზაფხულის განმავლობაში დამზადებული თივით. გაზაფხულზე სანამ მაღალმთიან საძოვრებზე იზრდება ბალახი, საქონელს აბალახებენ სათიბებზე ან სოფელთან ახლოს მდებარე საძოვრებზე. ზაფხულში საქონელს აგზავნიან მაღალმთიან საძოვრებზე და ამასობაში სოფლის ახლოს მდებარე სათიბებზე ბალახი ასწრებს გაზრდას. შემდეგ მას თუბავენ და თივას ინახავენ ზამთრისთვის. ზაფხულის მაღალმთიან საძოვრებს რამდენიმე ოჯახი. ეს საძოვრები არ არის კერძო საკუთრებაში, არამედ საერთოა. ზამთრის საძოვრები და სოფლის ახლოს მდებარე საძოვრები, პირიქით კერძო საკუთრებაშია.

საბჭოთა პერიოდში ადგილობრივი მოსახლეობა თივას აბარებდა მთავრობას, ისინი თიბავდნენ სოფლის ახლოს მდებარე სათიბებს. საკუთარი ოჯახისთვის თივის დასამზადებლად, მოსახლეობა თიბავდა მაღლა მთაში მდებარე სათიბებს. თივა ჩამოჰქონდათ სოფელში მდებარე ბოსლებში. იმავე გზებით ნახირი ადიოდა მაღალმთიან საძოვრებზე ზაფხულში. ამჟამად მხოლოდ რამდენიმე ძველი გზაა დარჩენილი. გამოკითხული მოსახლეობა აცხადებს, რომ საბჭოთა პერიოდში საქონლის რაოდენობა მეტი იყო და დროთა განმავლობაში შემცირდა, როცა გზები გაუვალი გახდა.

რამდენიმე რესპონდენტმა განაცხადა, რომ ზოგიერთ სოფლებში ზოგიერთ ოჯახს ჰყოფნის სოფლის ირგვლივ განლაგებული სათიბებიდან აღებული თივა საზამთროდ. ისინი თივას მთებში მხოლოდ იმ შემთხვევაში აგროვებენ, თუ არ ჰყოფნით სოფლის ირგვლივ სათიბებიდან აღებული თივა.

სავლე დაკვირვებები გვიჩვენებს, რომ საძოვრების ხარისხის ზოგადად დაბალია და ორივე ხეობაში ადგილი აქვს გადამოვას. საქონელი ბალახიბს ტყეში და გზებს გასწვრივ. ქვემოთ 24-ე ცხრილში წარმოდგენილია ოჯახების მიერ საძოვრებით სარგებლობის საშუალო მაჩვენებლები, ხოლო 25-ე ცხრილში - საზაფხულო საძოვრებზე გაყვანილი საქონლის საანგარიშო რაოდენობა.

ცხრილი 124 იმ ოჯახების რაოდენობა, ვისაც საქონელი საზაფხულო საძოვრებზე გაჰყავს

	ოჯახები შინაური ცხოველების გარეშე	არ გაჰყავთ ცხოველები საზაფხულო საძოვრებზე	ოჯახები, რომელთაც გაჰყავთ საქონელი საზაფხულო საძოვრებზე	ოჯახები, რომელთაც გაჰყავთ ცხენები საზაფხულო საძოვრებზე	ოჯახები, რომელთაც გაჰყავთ ცხვები საზაფხულო საძოვრებზე	ოჯახები, რომელთაც გაჰყავთ ლორები საზაფხულო საძოვრებზე
ნაკრა	12	10	63	14	1	0
	14%	12%	74%	16%	1%	0%

ნენსკრა	32	72	164	18	0	2
	12%	27%	61%	7%	0%	1%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	10	35	51	8	0	0
	10%	36%	53%	8%	0%	0%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	22	37	113	10	0	2
	13%	22%	66%	6%	0%	1%
პროექტის ფართობი	44	82	227	32	1	2
	12%	23%	64%	9%	0%	1%

ცხრილი 135 – აზაფხულო საძოვრებზე გაცვანილი ცხოველების საანგარიშო რაოდენობა

	საქონელი	ცხენები	ცხვრები	ღორები
ნაკრა	268	16	4	0
ნენსკრას	926	25	0	13
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	307	8	0	0
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	619	17	0	13
პროექტის ფართობი	1194	41	4	13

ოჯახები საქონელს საზაფხულოზე საძოვრებზე ჩვეულებრივ სამი თვით აგზავნიან, ივნისი ბოლოდან ოქტომბრის დასაწყისამდე. საძოვრებზე ერთად აიან ძროხები, ცხენები და ცხვარი. ქვემოთ 26-ე ცხრილში ნაჩვენებია საზაფხულო საძოვრებზე საქონლის ყოფნის საშუალო დრო.

ცხრილი 146 – თევების საშუალო რაოდენობა, როდესაც ცხოველები საზაფხულო საძოვრებზე იმყოფებიან

ნაკრა	3.1
ნენსკრა	3.3
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	3.0
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	3.4
პროექტის ფართობი	3.2

ზოგ ოჯახს მხოლოდ ერთი საზაფხულო საძოვარი აქვს, ზოგიერთს - ორი ან მეტი. ეს დამოკიდებულია საძოვრის ზომებზე და ცხოველების რაოდენობაზე. ქვემოთ 27-ე ცხრილში ნაჩვენებია რამდენ ოჯახი იყენებს ერთ ან რამდენიმე საზაფხულო საძოვარს.

ცხრილი 157 – გამოყენებული საზაფხულო საძოვრების რაოდენობა

	ზაფხული 2015			ზაფხული 2014		
	1	2	3	1	2	3
პროექტის ფართობი	175	44	8	182	38	7
	77.1%	19.4%	3.5%	80.2%	16.7%	3.1%

ნაკრას ხეობა	41	19	3	40	19	4
	65.1%	30.2%	4.8%	63.5%	30.2%	6.3%
ნენსკრას ხეობა	134	25	5	142	19	3
	81.7%	15.2%	3.0%	86.6%	11.6%	1.8%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	46	4	1	48	3	0
	90.2%	7.8%	2.0%	94.1%	5.9%	0.0%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	88	21	4	94	16	3
	77.9%	18.6%	3.5%	83.2%	14.2%	2.7%

ოჯახების უმრავლესობა თავის ჯოგს აერთიანებს მეზობლების ან ნათესავების ჯოგებთან და ოჯახები რიგ-რიგობით უვლიან ნახირს ცხოველებს სამოვრებზე (იხ ფოტოსურათების გვერდები 3 და 4). სამოვრებზე სატვირთო მანქანებით რეგულარულად ააქვთ სურსათი და სხვა საქონელი და ჩამოაქვთ იქიდან ყველი და რძე.

ზოგიერთი ოჯახი მწყემსებს ქირაობს საზაფხულო სამოვრებზე მათი ჯოგების და ფარების მოსავლელად. ორმოცდახუთმა რესპონდენტმა (იმ რესპონდენტების 20%, რომელსაც მიჰყავთ ცხოველები საზაფხულო სამოვრებზე) განაცხადა, რომ მათ ჯოგს/ფარას მწყემსავს დაქირავებული პირი. გადახდები წარმოდგენილია 28-ე ცხრილში. ნენსკრას ხეობაში გადახდები ძირითადად ნაღდი ფულით ხორციელდება, ხოლო ნაკრას ხეობაში ანაზღაურება ხდება პროცენტის რძის გაზიარების საშუალებით.

ცხრილი 168 – გადახდები ცხოველების მწყემსისთვის საზაფხულო სამოვრებზე

	200 ლარამდე თვეში	300-500 ლარი თვეში	600-1000 ლარი თვეში	ნატურით გადახდა (რძე)	პასუხი არ გასცა	სულ
ნაკრა	0	1	0	6	1	8
	0%	13%	0%	75%	13%	100%
ნენსკრა	26	7	2	0	1	37
	70%	19%	5%	0%	3%	100%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	11	0	1	0	2	14
	79%	0%	7%	0%	14%	100%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	15	7	1	0	0	23
	65%	30%	4%	0%	0%	100%
პროექტის ფართობი	26	8	2	6	2	45
	58%	18%	4%	13%	4%	100%

საერთო სამოვრებით სარგებლობის უფლებები მკაფიოდ არის განსაზღვრული, ამიტომ ოჯახები ძირითადად ყოველ წელს ერთსა და იმავე სამოვრებს იყენებენ. იმ რესპონდენტებს შორის, რომლებსაც გაჰყავთ საქონელი საზაფხულო სამოვრებზე, 78% აცხადებს, რომ ისინი იმავე სამოვრებს იყენებდნენ შარშან და იმის წინა წელს. (29-ე ცხრილი). ქვემოთ აღწერილია ნაკრას და ნენსკრას ხეობებში სამოვრებით სარგებლობის უფლებები.

ცხრილი 29 – ოჯახები, რომლებიც იყენებდნენ ერთსა და იმავე სამოვრებს 2014-2015 წლებში

	იგივე სამოვარი, რაც გასულ წელს	სხვა სამოვარი	სულ
ნაკრა	42 67%	21 33%	63 100%
ნენსკრა	135 82%	29 18%	164 100%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	46 90%	5 10%	51 100%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	89 79%	24 21%	113 100%
პროექტის ფართობი	177 78%	50 22%	227 100%

A. ნენსკრას ხეობის ზაფხულის სამოვრები

სამოვრები განაწილებულია ხეობების სოფლებს შორის.

- სოფ. თობარის და ლუხის ოჯახები ტრადიციულად იყენებენ სამოვრებს დარჩი-ორმელეთის მდინარის გასწვრივ;
- სოფ. ლეწფერის და ლახანის ოჯახები იყენებენ მდ. ლახამის გასწვრივ სამოვრებს;
- სოფ. დევრას და ყარის ოჯახები იყენებენ სამოვრებს მდ. დევრას გასწვრივ, რატიანის მთებზე და შაურულას ფართობზე;
- სოფ. ზემო მარლის და ქვემო მარლის მოსახლეობა იყენებს სამოვრებს მდ. მარლის გასწვრივ, სოფლების აღმოსავლეთით;
- ზედა ტიტას სამოვრებს იყენებენ სოფ. ტიტას, ლარილარის, ლეკალმახეს, ქედანის და სგურიშის ოჯახები;
- სგურიშის ოჯახები იყენებენ ასევე სამოვრებს გზის გასწვრივ მომავალი რეზერვუარის ადგილამდე და მდ. ნენსკრას მარჯვენა ნაპირზე ოკრილის და მემულის შენაკადებამდე.

ამჟამად ოჯახები იყენებენ სამოვრება არა მარტო სცხოვრებელი ადგილის, არამედ ქორწინებითი კავშირების მიხედვით. ოჯახი, რომელსაც რამდენიმე სოფელში აქვს ნათესაური კავშირები შეიძლება იყენებდეს სხვა სოფლის სამოვრებს.

საბჭოთა პერიოდში გამოიყენებოდა დაგეგმილი რეზერვუარის ადგილის ჩრდილოეთით განლაგებული სამოვრები. რესპონდენტების ინფორმაციით იმ დროს იყო გზები და ხიდები, რომლითაც შესაძლებელი იყო სამოვრებამდე მისვლა. ეს სამოვრები აღარ გამოიყენება, რადგან ეს გზები განადგურებულია.

საზაფხულო სამოვრების ფართობები განლაგებულია შემდეგ ადგილებში:

- ჩრდილოეთის სამოვრები სოფ. ტიტას ჩრდილოეთით მდ. ნენსკრას კალაპოტის გასწვრივ მარჯვენა ნაპირის შენაკადებამდე (ოკრილი და მემული);
- დასავლეთის სამოვრები მდებარეობს მარჯვენა ნაპირზე ნენსკრას შენაკადებამდე;
- აღმოსავლეთის სამოვრები მდებარეობს მარცხენა ნაპირზე ნენსკრას შენაკადებამდე.
- აღმოსავლეთის სამოვრები მდებარეობს მარცხენა ნაპირზე ნენსკრას შენაკადებამდე.

ცხრილი 30 გვიჩვენებს იმ ოჯახებს, რომლებიც 2015 წლის ზაფხულში იყენებენ რომელიმე ზემოაღნიშნულ სამოვრებს. გარდა ამ სამი ძირითადი ადგილისა (აღმოსავლეთ, დასავლეთ და ჩრდილოეთ სამოვრები) ცხრილში ნაჩვენებია კიდევ ორი ფართობი. C სვეტში წარმოდგენილია ოჯახები, რომლებიც იყენებენ მარცხენა ნაპირზე არსებულ სამოვრებს ელექტროსადგურის ადგილას (სოფ. ქედანი ან მის ზემოთ) ან მის სიახლოვეს. E სვეტში ნაჩვენებია ოჯახები, რომლებიც იყენებენ დაგეგმილი ნენსკრას კაშხლის ზემოთ არსებულ სამოვრებს ან შენაკადზე არსებულ სამოვრებს, ან ადგილას მსგავს შესაძლებელია მხოლოდ პროექტის ზონის გადაკვეთით. C და E სვეტებში მითითებული ოჯახების სამოვრები სავარაუდოდ მოხვდება პროექტის ზემოქმედების ქვეშ, ვინაიდან ისინი ან პროექტის ინფრასტრუქტურის ადგილას არის, ან პროექტის ინფრასტრუქტურა დაბლოკავს ამ სამოვრებთან მისასვლელს.

ცხრილი 3017 – ნენსკრას ხეობაში ოჯახების მიერ გამოყენებული საძოვრები

ოჯახები, რომლებიც 2015 წლის ზაფხულში იყენებდნენ ხეობის სამ ძირითად ფართობზე განლაგებულ საძოვრებს.

	A. საძოვრები მდ. ნენსკრას დასავლეთი თ	B. საძოვრები მდ. ნენსკრას აღმოსავლეთით	C. სამხრეთის საძოვრები მარცხენა ნაპირზე ელექტროსადგ ურის ადგილას ან მის სიახლოვეს	D. ჩრდილოეთის საძოვრები	E. ჩრდილოეთის საძოვრები კაშხლის ადგილას და ზემოთ
ნენსკრას ხეობა	79	58	4	22	20
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	8	43	1	0	0
ზემო მარდი	0	2	0	0	0
თობარი	3	0	0	0	0
ტიტა	0	0	0	0	0
ქედანი	0	3	0	0	0
ლეკალმახი	1	7	1	0	0
ლარილარი	2	11	0	0	0
ქვემო მარდი	2	20	0	0	0
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	71	15	3	22	20
სგურიში	4	9	0	17	17
ლუხი	2	0	0	0	0
ლეწფერი	7	2	0	1	1
ლახამი	36	4	3	0	0
ყარი	15	0	0	4	2
დევრა	7	0	0	0	0

2-3 რუკაზე წარმოდგენილია საძოვრებზე არსებული სიტუაცია. ფოტოები მოცემულია ფოტოების მე-3 გვერდზე.

გაანგარიშებით ჭუბერის თემის საზაფხულო საძოვრების საერთო ფართობი შეადგენს 695ჰა-ს. ამ ანგარიშში არ არის შეტანილი ლუხის და თობარის საძოვრები, ადგან ისინი ჭუბერის თემს არ მიეკუთვნება და არ მოხდება პროექტის ზემოქმედების ქვეშ.

ეს გაანგარიშება ეფუძნება აეროფოტოსურათებზე ასახულ ბალახით დაფარული ფართობების აღრიცხვას. სავარაუდოდ გაანგარიშებული ფართობი საძოვრების რეალურ ფართობზე ნაკლებია, რადგან საქონელი ძოვს არა მარტო ღია საძოვრებზე, რომელიც ფოტოსურათებზეა აღზეჭდილია, არამედ ასევე ტყით დაფარულ ადგილებში.

რუკა 0-3 – ნენსკრას ხეობის საძოვრები

ფოტოსურათების გვერდი 3 – ჩრდილოეთის საძოვრები (ნენსკრას ხეობა)

მაშრიკალას საძოვარი რეზერვუარის ადგილას (07/09/2015)

ქოხები ზედა ტიტას საძოვრებზე (08/09/2015)

Field cabiქოხები მემულის საძოვარზე (08/09/2015)

B. ნაკრას ხეობის ზაფხულის სამოვრები

ნაკრას ხეობაში ზაფხულის სამოვრები მდებარეობს შემდეგ ადგილებში:

- ფართობი მთებში მარცხენა ნაპირზე;
- ფართობი მთებში მარჯვენა ნაპირზე
- და მესამე ფართობი მდინარის გასწვრივ ხეობის ჩრდილოეთ ნაწილში.

ისევე როგორც ნენსკრას ხეობაში, სამოვრების ტრადიციული უფლებები კარგად არის ცნობილი და დამოკიდებულია ნათესაურ კავშირებზე:

- ნაკრას და კვიცანის სოფლებს შეუძლიათ ამ სამოვრებიდან ნებისმიერის გამოყენება;
- სოფ. ანილის მოსახლეობა იყენებს ჩრდილოეთ ან აღმოსავლეთ სამოვრებს;
- სოფ. ლაწომბას ოჯახები იყენებენ აღმოსავლეთ სამოვრებს;
- სოფ. შტიხირის ოჯახები იყენებენ მდ. ლუხლას სამოვრებს მდინარის მარჯვენა ნაპირზე. მისასვლელი ამ სამოვრებთან არის ან ნაკრას ხეობიდან ან ენგურის ხეობიდან.

ქვემო 31-ე ცხრილში ნაჩვენებია ოჯახები, რომლებიც 2015 წლის ზაფხულში იყენებენ რომელიმე ზემოაღნიშნულ სამოვართან. ჩრდილოეთის სამოვრები (C სვეტი) მდებარეობს ან პროექტის ინფრასტრუქტურის ზემოთ ან ნაკრას წყალამღების ადგილას.

ცხრილი 31 – ოჯახები, რომლებიც იყენებენ სამოვრებს ნაკრას ხეობაში

ოჯახები, რომლებიც 2015 წლის ზაფხულში იყენებდნენ ნაკრას ხეობის სამოვრებს			
	A. სამოვრები მდ. ნაკრას დასავლეთით	B. სამოვრები მდ. ნაკრას აღმოსავლეთით	C. ჩრდილოეთის სამოვრები ნაკრას წყალამღების ადგილას და ზემოთ
ანილი	0	1	1
ნაკრა	25	18	8
კვიცანი	4	8	3
ლაწომბა	0	6	0
შტიხირი	1	0	0
ნაკრას ხეობა	30	33	12

ამ სამოვრებზე არსებული სიტუაცია წარმოდგენილია რუკა 2-4-ზე და ფოტოსურათები მოცემულია ფოტოსურათების მე-4 გვერდზე.

ნაკის სოფელში საზაფხულო სამოვრების ფართო გაანგარიშებებით შეადგენს 549 ჰა-ს. გაანგარიშებებში არ არის შესული შტიხირის სამოვრები, რადგან ისინი არ არის სოფ. ნაკის ნაწილი და არ მოხვდება პროექტის ზემოქმედების ქვეშ.

ვინაიდან საზაფხულო სამოვრები არ არის რეგისტრირებული, არ არსებობს საკადასტრო ჩანაწერები. აქედან გამომდინარე, ეს გაანგარიშება ეფუძნება აეროფოტოსურათებზე ასახულ ბალახით დაფარული ფართობების აღრიცხვას. სავარაუდოდ გაანგარიშებული ფართობი სამოვრების რეალურ ფართობზე ნაკლებია, რადგან საქონელი მოვს არა მარტო ღია სამოვრებზე, რომელიც ფოტოსურათებზეა აღბეჭდილი, არამედ ასევე ტყით დაფარულ ადგილებში.

რუკა 0-4 – ნაკრას ხეობის საძოვრები

ფოტოსურათების გვერდი 4 –სამოვრები (ნაკრას ხეობა)

ფართობები წყალსაშვის ადგილას მდ. ნაკრაზე
(06/09/2015)

ქოხების გარე და შიდა ხედი წყალსაშვის ადგილას მდ. ნაკრაზე (06/09/2015)

ორი ქოხის ხედი, მდ. ნაკრას წყალსაშვისგან 1.5კმ-ის ჩრდილოეთით
(27/08/2015)

2.3.4 ტყის ჭრა და ხე-ტყის სახერხი საამქორები

რესპონდენტების დიდი ნაწილის მტკიცებით ტყის ჭრა შემოსვალის ძირითადი წყარო იყო ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ მსოხლეობა შეუზღუდავად ჭირდა ხეებს. ამ პროექტის დაწყებამდე მთავრობამ შემოიღო ფართომასშტაბიანი ლიცენზიები ხეების ჭრაზე ტყიანი ფართობების კონტროლის აღსადგენად. ადგილობრივ მოსახლეობას, რომელსაც ნებართვები აქვთ, შეუძლიათ მოჭრან 5მ3 წელიწადში ოჯახისთვის, მაგრამ ადგილობრივ მოსახლეობას არ შეუძლია კონკურენცია კომერციულ საწარმოებს კომპანიებთან, რომლებიც იღებენ ხეების ჭრის ლიცენზიებს. ლიცენზიების ახალი მფლობელები პატრულირებენ თავის ფართობზე, რომ მოსახლეობამ არ მოჭრას ხეები. კვლევის ჩატარების დროს მთავრობამ გააგზავნა თავისი მოხელეები ადგილზე ახალი სისტემის დასანერგად.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ოჯახების ან ფოკუს-ჯგუფების გამოკითხვის დროს ადგილობრივ მოსახლეობას არ სურდა ღიად საუბარი ხეების ჭრაში და დახერხვაში მონაწილეობაზე. შეუძლებელი იყო ხის ჭრის ამჟამინდელი სტატისტიკური მონაცემების დაზუსტება, მოჭრილი ხის მასალის მოცულობის და მიღებული შემოსავლების გაანგარიშება.

გარემოს დაცვის სამინისტროსთან ზეპირი კომუნიკაციის შედეგად გაირკვა, რომ პროექტის ფართობზე არ არის გაცემული ლიცენზიები. ნენსკრას ხეობაში გაცემული იყო 2 კონცესია ხის ჭრაზე, მაგრამ მათი ვადა ამოიწურა 2016 წლის მარტში და მათი განახლება არ მოხდებოდა.

2.3.4.1 ხეების ჭრა

ყველა მოსახლე ჭრის ხეებს საშინაო მოხმარებისთვის, ანუ გასათბობად და მშენებლობისთვის. ფაქტიურად ხე-ტყე გათბობის ძირითადი საშუალებაა პროექტის ფართობზე. მხოლოდ რამდენიმე ოჯახი იყენებს ბუნებრივ აირს და ელექტროენერგიას. გაანგარიშებებით ორივე ხეობის მოსახლეობის დაახლოებით ნახევარი ეწევა კომერციულ ხის ჭრას ნაღდი ფულის მისაღებად, რომელიც სჭირდებათ სხვა საქონლის (მად. სიმინდი ან ხორბლის ფქვილის) საყიდლად. ხის ჭრა სეზონური საქმიანობაა და გრძელდება მაისიდან ოქტომბრამდე. ოჯახების ტიტექმის 40% ორივე ხეობაში (134 ოჯახი 353-დან) აცხადებს, რომ აქვთ ჯაჭვური ხერხი. სავარაუდოდ ეს მაჩვენებელი უფრო მაღალია, რადგან კვლევის პერიოდში მოსახლეობის დიდ ნაწილს არ სურდა საუბარი ტყის ჭრაში მათი მონაწილეობის შესახებ. მოსახლეობის მთვლელები ხშირად პოულობდნენ ხერხს იმ ოჯახებში, რომლებიც აცხადებდნენ, რომ არ ჰქონდათ ხერხი. შესაძლებელია ჯაჭვური ხერხის თხოვება მეზობლისგან ან ნათესავისგან, მაგრამ ეს შედარებით იშვიათია (ცხრილი 32).

ცხრილი 32 - ჯაჭვური ხერხის საკუთრება

	ოჯახები, რომლებიც ფლობენ ჯაჭვურ ხერხს რაოდ. (გამოკითხული ოჯახების %)	ოჯახები, რომლებიც თხოულობენ ჯაჭვურ ხერხს რაოდ. (გამოკითხული ოჯახების %)	ოჯახები, რომლებიც არ იყენებენ ჯაჭვურ ხერხს რაოდ. (გამოკითხული ოჯახების %)	არ გაუციათ პასუხი რაოდ. (გამოკითხული ოჯახების %)
პროექტის ფართობი	134 38%	800% 2%	210 59%	1 0%
ნაკა	17 20%	3 4%	64 75%	1 1%
ნენსკრა	117 44%	500% 2%	146 54%	0 0%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	38 40%	100% 1%	57 59%	0 0%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	79 46%	400% 2%	89 52%	0 0%

საბჭოთა პერიოდში ხის ჭრა მკვად კონტროლდებოდა. თითოეულ ოჯახს ჰქონდა გამოყოფილი ფართობი ხეების საჭრელად და ყველა ოჯახს ცენტრალურ ხე-ტყის სახერხ საამქროში უნდა მიეტანა ხე-ტყე დასახერხად. სახელმწიფოს ჰქონდა სანერგეები და რგავდა ხალ ხეებს მოჭრილის ნაცვლად. ფაქტიურად, ამჟამად ტყეების ნაწილი წარმოადგენს 35 წლის წინანდელ სახელმწიფო სანერგეებს. აღნიშნულის მიუხედავად, ადგილობრივი მოსახლეობა არ არის დაინტერესებული სანერგეების აღდგენაში.

ამჟამად ხის ჭრა შედარებით უკონტროლოდ მიმდინარეობს. ორივე ხეობაში ხის ჭრას მხოლოდ კაცები ახორციელებენ. საორგანზიაციო ფორმა განსხვავებულია. ზოგი ინდივიდუალურად ჭრის ხეებს, ზოგი ჯგუფებად ან სახერხ საამქროსთან პარტნიორობით. რამდენიმე ხე-ტყის სახერხი საამქრო ქირობს ადგილობრივ მოსახლეობას ხის საჭრელად. როგორც წესი, ასეთ შემთხვევაში შეგი საამქროს მფლობელის ნათესავების არიან. ზოგჯერ საამქროს მფლობელი აძლევს სხვებს უფლებას მოჭრან ხეები მის ტრადიციულ ფართობზე. გაჩეხილი ტყე სამოვრად გამოიყენება.

მოჭრილი ხის სახეობა მის დანიშნულებაზეა დამოკიდებული. შიდა მოხმებისთვის ძირითადად ჩეხავენ ფიჭვს. გასაყიდად ჩეხავენ ან ფიჭვს ან მაგარმერქნა ჯიშებს ბაზრის მოთხოვნილებების შესაბამისად.

მორები სატვირთო მანქანებით მიაქვთ სახერხ საამქროებში. წარსულში ზოგიერთ ხის მჭრელს მარხილით მიჰქონდა მორები ზამთარში. ზოგიერთი აცურებდა მორებს მდინარეზე, ოდესაც წყლის დონე მაღალი იყო. ამჟამად ეს მეთოდები აღარ გამოიყენება სატვირთო მანქანების ხელმისაწვდომობის გამო.

2.3.4.2 ხე-ტყის სახერხი საამქროები

კვლევის დროს რესპონდენტებმა ხე-ტყის საამქროების ნაკლები რაოდენობა დაასახელეს, ვიდრე მიუთითა კომპეტენტურმა ადგილობრივმა რესპონდენტებმა (ცხრილი 33). მხოლოდ 20-მა ადამიანმა განაცხადა, რომ ამთ აქვთ სახერხი საამქრო, ხოლო რესპონდენტების მიხედვით ამ ნენსკრას ხეობაში 75-ზე მეტი საამქროა და

ნაკრას ხეობაში - დაახლოებით 15. 2015 წლის ნოემბერში ველზე უშუალო დაკვირვების შედეგად ნაკრას ხეობაში დაფიქსირდა მინიმუმ 7 საამქრო და ნენსკრას ხეობაში - 32.

სახერხი საამქროების უმეტესობა შედარებით მცირეა და ისინი ძირითადად შიდა მოხმარებისთვის გამოიყენება. საშუალო ზომის საამქროს შეუძლია ოთხი მუშაკით 10მ3 ხე-ტყე დახერხოს დღეში. მექანიზმების გაფუჭების და სათადარიგო ნაწილების შოვნის პრობლემების გამო, ფაქტიურად საამქროები 5მ3 ხე-ტყეს ხერხავენ დღეში. მსხვილ საამქროებში უკეთესი აღჭრუვილობაა და მეტი მუშაკები და დღეში იხერხება 25-20მ3, ძირითადად ფიცრები. ფოტოსურათების გვერდი 5-ზე წარმოდგენილია სხვადასხვა ტიპის სახერხი საამქროები.

ცხრილი 33 - ხე-ტყის სახერხი საამქროების რაოდენობა

	საკუთარი	ნათხოვარი	ნაქირავები	არ გამოიყენება	პასუხი არ გაუცია
პროექტის ფართობი	20 (5.7%)	5 (1.4%)	2 (0.6%)	325 (92.1%)	1 (0.3%)
ნენსკრას ხეობა	19 (7.1%)	4 (1.5%)	2 (0.7%)	243 (90.7%)	0 (0%)
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	13 (7.6%)	4 (2.3%)	2 (1.2%)	153 (89%)	0 (0%)
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	6 (6.3%)	0 (0%)	0 (0%)	90 (93.8%)	0 (0%)
ნაკრას ხეობა	1 (1.2%)	1 (1.2%)	0 (0%)	82 (96.5%)	1 (1.2%)

პირველი ხე-ტყის სახერხი საამქრო გაიხსნა ჭუბერში 1995 წელს. იქ ოფიციალურად რეგისტრირებულია 14 საამქრო. საამქროების რეგისტრაცია პრობლემებთან არის დაკავშირებული. ორივე ხეობაში მიწა ოფიციალურად სასოფლო-სამეურნეო მიწის კატეგორიას მიეკუთვნება, დასახლებული ადგილების ჩათვლით. საამქროები (როგორც კომერციული საწარმოები) არ კიეკუთვნება სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობას და მათი რეგისტრაცია დაუშვებელია. ამ სიტუაციას ართულებს მიწის შესახებ საარქივო მონაცემების დაკარგვა, თუმცა სანოტარო ბიუროებში არის ასლები და ბიუროები ეხმაება მოსახლეობას საამქროების რეგისტრაციამ ი სათანადო ანაზრაურების სანაცვლოდ. ნაკვ 15 საამქროა.

სამუდლო ზომის ხე-ტყის სახერხი საამქრო ნენსკრას ხეობაში (07/11/2015)

მსხვილი ხე-ტყის სახერხი საამქრო, ნაკრას ხეობა (08/11/2015)

მცირე საოჯახო ხე-ტყის სახერხი საამქრო, ნაკრას ხეობა (05/09/2015)

ფოტოსურათების გვერდი 5 - ხე-ტყის სახერხი საამქროები

ხის ჭრა ადგილობრივი მოსახლეობის საქმიანობაა, მაგრამ საამქროების მუშახელი ძირითადად ჩამოსულია. მათი უმრავლესობა მოსულია ზუგდიდის ირგვლივ მდებარე სოფლებიდან. დაქირავებული მუშახელის გასამჯელო შეადგენს 20-30 ლარს დღეში. როგორც წესი, მუშები ცხოვრობენ საამქროსთან მდებარე ქოხებში.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ხის ჭის მასშტაბები და ხეების სახეობები დამოკიდებულია საბაზრო მოთხოვნებზე. ხის მჭრელები ძირითადად ჭრიან ფიჭვს და მაგარმერქნიან სახეობებს. ამჟამად ხის ჭრის მასშტაბები გაიზარდა, რადგან ტრანსპორტის გაუმჯობესებასთან ერთად შესაძლებელი გახდა ხის მასალის გაყიდვა არა მარტო ზუგდიდიში, არამედ უფრო შორს, დედაქალაქში და მეზობელ ქვეყნებში, მაგ. თურქეთში და აზერბაიჯანში. 2000 წლამდე ხე-ტყის გაყიდვა ხდებოდა ადგილობრივად. შემდეგ გაიხსნა საექსპორტო ბაზარი და მკვეთრად გაიზარდა ხე-ტყით ვაჭრობა.

2.3.5 ტყის მეორადი პროდუქცია

მთლიანობაში, ოჯახების ორი მესამედი აგროვებს ტყის არამერქნულ პროდუქციას, ოჯახების ორმა მესამედმა განაცხადა, რომ აგრივებენ შეშას სათბობად. ოჯახების ერთი მესამედი აგროვებს კენკრას. მოსახლეობის მცირე პროცენტი აგრივებს სამკურნალო და/ან საკვებ მცენარეებს (34-ე ცხრილი). ტყის არამერქნულ პროდუქციას აგროვებენ დასახლებების ირგვლივ არსებულ ფართობებზე. მოსახლეობა არ მიდის ღრმად ტყეში ამ მიზნით.

ცხრილი 18 - ცხრილი 19 - ტყის არამერქნული პროდუქცია

	ოჯახები, რომლებიც აგროვებენ ტყის არამერქნულ პროდუქციას რაოდ. (გამოკითხული ოჯახების %)	შეგროვებული პროდუქციის პირი რაოდ. (გამოკითხული ოჯახების %)					
		კენკრა	შეშა	ველური ხილი	საკვები ბალახები	სამკურნალო ბალახები	სოკო
პროექტის ფართობი	227	97	213	9	27	43	30
	68%	29%	63%	3%	8%	13%	9%
ნაკრა	37	25	33	4	2	13	11
	48%	32%	43%	5%	3%	17%	14%
ნენსკრა	190	72	180	5	25	30	19
	73%	28%	69%	2%	10%	12%	7%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	60	31	54	3	12	13	5
	68%	35%	61%	3%	14%	15%	6%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	130	41	126	2	13	17	14
	76%	24%	74%	1%	8%	10%	8%

2.3.6 მეფუტკრეობა

ოჯახების მხოლოდ 10% ამ ფართობებზე აცხადებს, რომ აქვთ სკები (ცხრილი 33). ფუტკრეების დიდი ნაწილი დაილუპა 20 წლის წინ გაურკვეველი დაავადების გამო. მეფუტკრეები მცირე რაოდენობით დარჩა, რადგან აუცილებელი იყოს წამლების ყიდვა სკების ჯანმრთელობის უზრუნველსაყოფად. მეფუტკრეობით მამაკაცები არიან დაკავებული. თაფლის დიდი ნაწილს ოჯახში იყენებენ, მაგრამ ნაწილს ასევე ყიდიან რეგიონში.

წელიწადში წარმოებული თაფლის საანგარიშო მოცულობა მერყეობს რამდენიმე კგ-დან 300კგ-მდე. მეფუტკრეების დაახლოებით ერთმა მეოთხედმა განაცხადა, რომ საშუალოდ წელიწადში 100კგ თაფლს აწარმოებენ (ცხრილი 36). 1 კგ თაფლის ფასი საშუალოდ 12 ლარია.

ჩვიდმეტმა ოჯახმა (მეფუტკრეების 46%) განაცხადა, რომ არ ყიდიან თაფლს. 7 ოჯახმა (19%) განაცხადა, რომ ყიდიან თავისი პროდუქციის 60%-ზე ნაკლებს და 11 ოჯახმა (30%) განაცხადა, რომ ყიდიან თავისი პროდუქციის 70%-ს ან მეტს. 5 ოჯახმა განაცხადა, რომ ყიდიან მთელ თავის თაფლს.

ცხრილი 20—მეფუტკრეების რაოდენობა ფართობზე

თქვენს ოჯახში ვინმე დაკავებულია მეფუტკრეობით შიდა მოხმარებისთვის ან გასაყიდად თაფლის დასამზადებლად?			
	დიახ რაოდ. %	არა რაოდ. %	სულ რაოდ. %
პროექტის ფართობი	37 10%	316 90%	353 100%
ნაკრას ხეობა	5 6%	80 94%	85 100%
ნენსკრას ხეობა	32 12%	236 88%	268 100%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	17 10%	155 90%	172 100%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	15 16%	81 84%	96 100%

ცხრილი 36 - წარმოებული თაფლის საანგარიშო მოცულობა

	≤ 20 კგ რაოდ. მეფუტკრეების ს %	[20 - 50] კგ რაოდ. მეფუტკრეების ს %	[50 - 100] კგ რაოდ. მეფუტკრეების ს %	[100 - 300] კგ რაოდ. მეფუტკრეების ს %	>300 კგ რაოდ. მეფუტკრეების ს %
პროექტის ფართობი	10 28%	9 25%	9 25%	5 14%	3 8%
ნაკრა	2 40%	1 20%	2 40%	0 0%	0 0%
ნენსკრა	8 26%	8 26%	7 23%	5 16%	3 10%
	5	4	2	2	1

ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	36%	29%	14%	14%	7%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	3	4	5	3	2
	18%	24%	29%	18%	12%

2.3.7 სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამუშავება

ოჯახების თითქმის 90% (306 ოჯახი 3 53-დან) დაკავებულია სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამუშავებით (ცხრილი 37). ეს ძირითადად, თუმცა არა მთლიანად, ქალების სამუშაოა. ოჯახების უმეტესობა (292 ოჯახი, ანუ 83%) აკეთებს ხილის მურაბებს ან ხილფაფებს (265 ოჯახი ოჯახი ან 75%). მეორე ადგილზეა ყველის დამზადება (170 ოჯახი ანუ 48%) და სვანური მარილის დამზადება (167 ოჯახი ანუ 49%)¹, მჟავულის დამზადება (104 ოჯახი ანუ 30%), ფქვავენ სიმინდს (107 ოჯახი ანუ 30%), პამიდვრის წვენის დამზადება (112 ოჯახი ანუ 32%), ჯემს (50 ოჯახი ანუ 14%), მაწონს (22 ოჯახი ანუ 6%). მამაკაცები ხდიან არაყს (64 ოჯახი ანუ 18%) და ღვინოს (20 ოჯახი ანუ 6%).

ცხრილი 37 - სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამუშავება

ამუშავებთ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტს? თუ კი, რომელს?	ნაკრა		ნენსკრა		ნენსკრას მრცხ. ნაპ		ნენსკრას მარჯ. ნაპირი		პროექტის ფართობი	
	რაო დენ ომა	გამოკი თხული ოჯახების %	რაო დენ ომა	გამოკი თხული ოჯახების %	რაო დენ ომა	გამოკი თხული ოჯახების %	რაო დენ ომა	გამოკი თხული ოჯახების %	რაო დენ ომა	გამოკი თხული ოჯახების %
კი	69	81%	237	88%	84	88%	153	89%	306	87%
ხილის მურაბები	60	71%	232	87%	83	86%	149	87%	292	83%
ხილფაფები	52	61%	213	79%	75	78%	138	80%	265	75%
მჟავული	34	40%	73	27%	25	26%	48	28%	107	30%
სვანური მარილი	38	45%	129	48%	38	40%	91	53%	167	47%
ყველი	30	35%	140	52%	39	41%	101	59%	170	48%
სიმინდი ფქვილი	23	27%	84	31%	25	26%	59	34%	107	30%
კონსერვები	9	11%	64	24%	22	23%	42	24%	73	21%
არაყი	4	5%	60	22%	14	15%	46	27%	64	18%
პამიდვრის წვენი	2	2%	110	41%	27	28%	83	48%	112	32%
ჯემი	3	4%	47	18%	10	10%	37	22%	50	14%
მაწონი	0	0%	22	8%	8	8%	14	8%	22	6%
ტყემალი	3	4%	5	2%	3	3%	2	1%	8	2%
ჭვინო	4	5%	16	6%	3	3%	13	8%	20	6%
სუნელები	0	0%	1	0%	0	0%	1	1%	1	0%
ყურძნის წვენი	0	0%	2	1%	0	0%	2	1%	2	1%
დაკონსერვებული პამიდორი	1	1%	0	0%	0	0%	0	0%	1	0%
ჩურჩხელა	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

¹ ქალები ყიდულობენ მარილს და უმატებენ სუნელებს. სვანური მარილის ნაწილს ყიდენ რეგიონის ბაზრებზე.

ხორცი	0	0%	1	0%	0	0%	1	1%	1	0%
ჩირი	0	0%	2	1%	1	1%	1	1%	2	1%
ყველა გამოკითხული ოჯახი	85	100%	268	100%	96	100%	172	100%	353	100%

პროდუქციის ნაწილს ყიდნიან რეგიონულ ბაზარზე, როდესაც ოჯახები ქალაქში მიდნიან. ძირითადი პროდუქტია მაწონი (საშუალოდ სეზონზე 200 ლიტრი), ყველი (საშუალოდ სეზონზე 139კგ) და სვანური მარილი (საშუალოდ სეზონზე 45კგ). მამაკაცები ყიდნიან ღვინოს და არაყს (საშუალოდ 100 ლიტრს).

2.3.8 თევზჭერა

გამოკითხული ოჯახების 38 % (135 ოჯახი) აცხადებს, რომ ოჯახის ერთი წევრი მაინც თევზაობს. თევზაობა უფრო გავრცელებულია ნენსკრას ხეობაში, ვიდრე ნაკრას ხეობაში. შესაბამისად ორ ხეობაში თევზაობს ოჯახების 41% და 29% (იხ. ცხრილი 38).

ცხრილი 38 - თევზჭერა

	ოჯახების რაოდენობა, ს ადაც მინიმუმ ერთი წევრი თევზაობს	იმ ოჯახების პროცენტული ოდენობა, სადაც ერთი წევრი მაინც თევზაობს
ნაკრას ხეობა	25	29%
ნენსკრას ხეობა	110	41%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	36	38%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	74	43%
პროექტის ფართობი	135	38%

თითქმის ყველა ოჯახი თევზაობს ანკესით. მხოლოდ ოთხი ოჯახი აცხადებს, რომ თევზაობენ ბადით. ორი ოჯახი ორივე ტექნიკას იყენებს. თევზაობა მიმდინარეობს გაზაფხულიდან შემოდგომამდე, მაგრამ არა ზამთარში. იჭერენ მხოლოდ კალმახს და მოიხმარენ ოჯახში ან უზიარებენ მეგობრებს.

სათევზაო ადგილები არის ან ნენსკრაზე და ნაკრაზე ან მათ შენაკადებზე.

2.3.9 ნადირობა

როგორც ხე-ტყის ჭრის შემთხვევაში, კვლევის დროს მოკვლეული ნადირობის შესახებ მონაცემებიც არასრულია, რადგან ნადირობა უკანონოა. აქედან გამომდინარე, პასუხები არ ასახავს ნადირობის შესახებ ზუსტ ინფორმაციას. ეს პასუხები გვიქმნის წარმოდგენას ნადირობის სახეობების შესახებ.

რეპონდენტების 95%-მა პროცენტმა განაცხადა, რომ არ ნადირობენ. 353 ოჯახიდან მხოლოდ 13-მა განაცხადა, რომ ნადირობს. 13-ვე ოჯახმა თქვა, რომ ნანადირევს ოჯახში ან მეგობრებთან ერთად დამილთმევენ. ნადირობა არ არის კომერციული საქმიანობა. 13 რესპონდენტიდან, რომლებმაც თქვეს, რომ ნადირობენ, მხოლოდ ერთმა თქვა, რომ ნადიროს ნენსკრას დაგეგმილი რეზერვუარის ადგილას. დანარჩენები აცხადებენ, რომ ნადირობენ ნაკრას ხეობაში დაგეგმილი წყალამდების ადგილას. ყველა სხვამ თქვა, რომ სანადიროდ დადიან მთებში მდინარის აღმოსავლეთით და დასავლეთით,

პროექტის ინფრასტრუქტურის ქვემოთ (ნენსკრას კაშხალი და ნაკრას წყალამღები). შემთხვევითი არ არის, რომ სანადირო ფართობები საძოვრების ახლოს არის განლაგებული.

ორივე ხეობაში ძირითადად ნადირობენ დათვებზე და ველურ ფრინველებზე (ცხრილი 39). ნენსკრას ხეობაში ნადირობენ მგლებზე, არჩვებზე და გარეულ ხარებზე.

ცხრილი 39 – სანადირო ცხოველები

	დათვი	მგელი	გარეული თხა	ფინველები	გარეული ხარი	არჩვი	მელა
	მონდირების რაოდენობა მონადირეების %	მონდირების რაოდენობა მონადირეების %	მონდირების რაოდენობა მონადირეების %	მონდირების რაოდენობა მონადირეების %	მონდირების რაოდენობა მონადირეების %	მონდირების რაოდენობა მონადირეების %	მონდირების რაოდენობა მონადირეების %
Project area	9 69,2%	2 15,4%	1 7,7%	6 46,2%	1 7,7%	2 15,4%	1 7,7%
Nakra valley	4 57,1%	0 0,0%	1 14,3%	4 57,1%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%
Nenskra valley	5 83,3%	2 33,3%	0 0,0%	2 33,3%	1 16,7%	2 33,3%	1 16,7%
Nenskra Left Bank	3 100,0%	2 66,7%	0 0,0%	1 33,3%	1 33,3%	2 66,7%	0 0,0%
Nenskra Right Bank	2 66,7%	0 0,0%	0 0,0%	1 33,3%	0 0,0%	0 0,0%	1 33,3%

2.3.10 ფულადი დახმარება

13 ოჯახმა (3.8%) განაცხადა, რომ პერიოდულად იღებენ ფულად დახმარებას ნათესავებისგან, რომლებიც ცხოვრობენ საქართველოს სხვა ადგილებში ან საზღვარგარეთ (ცხრილი 40). ფულადი დახმარების პერიოდულობა არის წელიწადში ერთხელ (5 შემთხვევა), ორ-სამჯერ წელიწადში (3 შემთხვევა) და ყოველ 2 თვეში (3 შემთხვევა) და თვეში ერთხელ (2 შემთხვევა).

ფულადი დახმარება ჩვეულებრივ იგზავნება საბანკო სისტემის საშუალებით (11 შემთხვევა 13-დან). მხოლოდ ორ შემთხვევაში ფულს აგზავნიან ფიზიკური პირების საშუალებით. გაგზავნილი თანხების მოცულობა მერყეობს 100 აშშ დოლარს და 1000 ევროს შორის.

ცხრილი 40 - იმ ოჯახების რაოდენობა, რომლებიც იღებენ ფულად დახმარებას

	დიახ	არა	პასუხი არ გაუცია	სულ
პროექტის ფართობი	13 3.7%	338 95.8%	2 0.6%	353 100%
ნაკრას ფართობი	2 2.4%	83 97.6%	0 0.0%	85 100%
ნენსკრას ფართობი	11 4.1%	255 95.1%	2 0.7%	268 100%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	5 5.2%	91 94.8%	0 0.0%	96 100%
	6	164	2	172

	დიახ	არა	პასუხი არ გაუცია	სულ
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	3.5%	95.3%	1.2%	100%

2.3.11 ტურიზმი

მესტია და მისი შემოგარენი ყველაზე ცნობილი ტურისტული ადგილია სვანეთში. მესტიის მუნიციპალიტეტის გამგებელმა განაცხადა, რომ ტურისტული საქმიანობა, როგორცაა ჯომარდობა (რაფტინგი) ზამთარში, არ რეგისტრირებულია და არც ორგანიზებული. აქედან გამომდინარე, არ არის სტატისტიკური მონაცემები ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში ტურისტული აქტივობის შესახებ. მესტიის ტურისტულ ცენტრში არსებულ ბროშურაში მითითებულია 14 საოჯახო სასტუმრო ნაკრაში და 14 - ჭუბერში. ნაკრას და ნენსკრას ხეობებში გამოკითხულ არც ერთ ოჯახს არ მიუთითებია ტურიზმი, როგორც შემოსავლის წყარო.

ნენსკრას ხეობაში გამოკითხულებმა განაცხადეს, რომ გამოკითხვის წინა წელს ნენსკრას ხეობა მოინახულა 80-100 ტურისტმა. მათი უმრავლესობა საოჯახო სასტუმროებში იყო გაჩერებული. რამდენიმე ადამიანი ცხოვრობდა ბანაკში. ბოლო ოთხი წლის განმავლობაში (2012 წლიდან) ადგილობრივებმა მხოლოდ ორი ტურისტი ნახეს, რომელიც რაფტინგით იყო დაკავებული ნენსკრას ხეობაში. სავარაუდო ეს მონაცემები რეალურზე მცირეა. 2015 წელს დაფიქსირებული იქნა მდ. ნენსკრაზე ჯომარდობა ელექტროსადგურის ქვევით (სურათი 1 - 2015 წლის მაისი და სურათი 2 - 2015 წლის ოქტომბერი). მოზანაკე ტურისტები უმრავლესობა მიდის სოფ. ტიტაში, სადაც იმ მთების სანახავად, რომელიც გარს ერტყმის საბჭოთა პერიოდის ტურისტულ ინფრასტრუქტურას, რომელიც მწყობრიდან გამოსულია და სარემონტოა. ზოგიერთი ტურისტი ადის მდ. მემულზე, სკვანდირის სამოვარზე. ზოგიერთი ტურისტი ცხენებით მოგზაურობს. ტურისტების უმრავლესობა რუსები არიან და რჩებიან ნენსკრას ხეობაში ერთი ან რამდენიმე დღე მესტიისკენ ან მესტიიდან გზაზე.

ტიტაში 2013 წელს გაიხსნა ერთი სასტუმრო. 2013 წელს სასტუმროს ჰყავდა 5 სტუმარი და 2014 წელს 20-30 სტუმარი პროექტს პერსონალის გარდა. 2015 წელს, როდესაც ტურისტები რეკავდნენ ოთახის დასაჯავშნად, სასტუმრო მტლიანად დაკავებული იყო პროექტის პერსონალით.

ნაკრას ხეობაში მოსახლეობა აცხადებს, რომ რამდენიმე წელია არ უნახავთ ტურისტი.

ორივე ხეობაში რესპონდენტების განცხადებით ტურიზმი უფო განვითარებული იყო საბჭოთა პერიოდში და აფხაზეთთან საზღვრის ჩაკეტვამდე. ზოგიერთი რესპონდენტი ამბობს, რომ იმ დროს დღეში 100-მდე ტურისტი ჩამოდიოდა ორივე ხეობაში.

სურათი 1 - მოქომარდეების ბანაკი ნენსკრას ხეობაში დაგეგმილი ელექტროსადგურის ქვემოთ
მაისი 2015

სურათი 2 - ჯომარდობა (დრაფტინგი) ნენსკრას ხეობაში დაგეგმილი ელექტროსადგურის ქვემოთ
ოქტომბერი 2015

2.3.12 სამთო მრეწველობა

ოფიციალური ინფორმაციით (გარემოს და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2015) პროექტის ფართობზე გაცემული იყოს მხოლოდ ერთ კონცესია საბადოზე. კონცესიის ვადა გავიდა 2016 წლის თებერვალში. ამჟამად პროექტის ფართობზე არ არსებობს ამგვარი კონცესია. შეწყვეტილი კონცესია არ იყო გამოყენებული და საბადოს დამუშავება არ მიმდინარეობდა. კონცესია არ იყო პროექტის ფართობზე და არ მოახდენდა უარყოფით ზემოქმედებას.

2.3.13 რეზიუმე

პროექტის ფართობზე ეკონომიკა ძირითადად სასოფლო-სამეურნეოა. ძირითადი საქმიანობაა მესაქონლეობა შიდა მოხმარებისთვის და ხის ჭრა გასაყიდად საჭირო საქონლის, მომსახურების და ნივთების ყიდვის მიზნით. ოჯახების ნაწილს ჰყავს ოჯახის წევრი, დასაქმებული სახლმწიფო სამსახურში ან კერძო კომპანიაში ნენსკრას ხეობაში. სხვა საქმიანობა, როგორცაა ტყის არამერქნული პროდუქციის შეგროვება, მეფუტკრეობა, თევზჭერა, ნადირობა და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გადამუშავება, შეზღუდულ მასშტაბებში მიმდინარეობს. და ბოლოს, რამდენიმე ოჯახის წევრები არიან საქართველოს სხვა რეგიონებში ან საზღვარგარეთ და ოჯახს ფულს უგზავნიან.

2.4 მოწყვლადობა და გენდერული ასპექტები

2.4.1 მოწყვლადი ჯგუფები

A. მოწყვლადი ოჯახები

ოჯახი მოწყვლადად ითვლება, თუ მას ქვემოთ ჩამოთვლილი კრუერიუმებიდან ერთ-ერთი მაინც ახასიათებს:

- რეგისტრირებულია, როგორც სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრები;
- ოჯახის უფროს ქალია;
- ოჯახის უფროსი ხანშიშესული (≥ 70 წლის) პირია და ოჯახს სხვა მარჩენალი არ ჰყავს.
- ოჯახის უფროსი შეზღუდული შესაძლებლობების პირია.
- ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში სულ 150 ოჯახი (42%) მიჩნეულია მოწყვლადად. მათ შორის 82 ოჯახის (23%) უფროსი ქალია, როგორც ნაჩვენებია 41-ე ცხრილში.

ცხრილი 21 - მოწყვლადი ოჯახების რაოდენობა

	მოწყვლადი ოჯახები		სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრები ოჯახები		ოჯახები,ს ადაც უფროსი ქალია		ოჯახის უფროსი ხანშიშესულია და ოჯახს სხვა მარჩენალი არ ჰყავს.		ოჯახის უფროსი შეზღუდული შესაძლებლობების პირია.	
	რაოდ	%	რაოდ	%	რაოდ	%	რაოდ	%	რაოდ	%
ნაკრა	41	46%	27	31%	12	14%	10	12%	1	1%
ნენსკრა	109	41%	51	19%	70	26%	13	5%	7	3%
პროექტის ფართობი	150	42%	78	22%	82	23%	23	7%	8	2%

ორმოცდასამმა გამოკითხულმა ოჯახმა განაცხადა, რომ მინიმუმ ერთი წევრი იღებს დახმარებას, როგორც იძულებით გადაადგილებული პირი. ეს პირები ამოვიდნენ

ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში აფხაზეთის კონფლიქტის შემდეგ 1990-იან წლებში. ეს პირები სვანები არიან და ხეობის მოსახლეობასთან ნათესაური კავშირი აქვთ. ისინი რომლებიც მოექცევიან მიწების შესყიდვის პროცესში (იხილე ტომი 9 LALRP), მიიღებენ სარგებელს საარსებო საშუალებების აღდგენის პაკეტიდან, ისევე როგორც ნებისმიერი ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული მოწყვლადი ადამიანი. მნიშვნელოვანია ხაზი გაესვას, რომ პროექტი დაეხმარება ნებისმიერ არსებულ ან პოტენციურ მოწყვლად ადამიანებს.

პროექტის ფართობზე ოჯახების ერთი მეხუთედი (78 ოჯახი 353-დან ანუ 22%) აცხადებს, რომ მათი შემოსავლები სიღარიბის დონეზე დაბალია (ცხრილი 42). ეს აჭარბებს საშუალო მონაცემებს ქვეყნის მასშტაბით, რომელიც 2014 წელს 11%-ს შეადგენდა (საქსტატი, 2015). ამასთან ეს მაჩვენებელი უფრო დაბალია, ვიდრე ტიპური მაჩვენებლები მაღალმთიან რეგიონებში, სადაც სიღარიბის დონე 50%-ს შეიძლება შეადგენდეს (აზიის განვითარების ბანკი, 2014).

საქართველოში სიღარიბის დონე განისაზღვრება წარმოების, მოხმარების ნაღდი ფულით შემოსავლების და აქტივების ღირებულების დაანგარიშების საფუძველზე. ეს გაანგარიშება დემოგრაფიულ აღწერას ეფუძნება. ოჯახები, ყველაზე დაბალი რეიტინგით (ქულებით) ოფიციალურად დარეგისტრირებულია, როგორც უკიდურესად ღარიბი და იღებს დახმარებას. გაანგარიშებას (რეიტინგის გამოთვლას) ახორციელებს სოციალური მომსახურების სააგენტო და რეიტინგის მონაცემები რეგისტრირდება.

სიღარიბის გაანგარიშების მეთოდის გამო სიღარიბის ზღვარი არ არის გამოხატული, როგორც ღარიბი დღეში. 2010 წლის მონაცემების საფუძველზე 35.6%-ის შემოსავალი დღეში 2 აშშ დოლარზე ნაკლები იყო და 18%-ის შემოსავალი - 1.25 აშშ დოლარზე ნაკლები დღეში (აზიის განვითარების ბანკი, 2014). ექსტრაპოლაციის საშუალებით შეიძლება დავასკვნათ, რომ სიღარიბის ზღვარი შეადგენს 1 შშ დოლარს დღეში (2.5 ლარს დღეში).

ამ ოფიციალურად „ღარიბი“ ოჯახებიდან 70%-ის უფრო მამაკაცია, ხოლო 30%-ის - ქალი. პროპორციულად მეტია ღარიბი იმ ოჯახებს შორის, სადაც ოჯახის უფროსი ქალია (21 ოჯახი 82-დან ანუ 25%), ვიდრე იმ ოჯახებში შორის, სადაც ოჯახის უფროსი მამაკაცია (55 ოჯახი 271-დან ანუ 20%).

ორ სოფელში 36 ოჯახმა განაცხადა, რომ მათი მინიმუმ ერთი წევრი უნარშეზღუდულია. ამ ოჯახების 70%-ის უფროსი მამაკაცია (25 36-დან) და 30% -ის უფროსი - ქალია (11 36-დან).

ქვემოთ 42-ე ცხრილში შეჯამებულია პროექტის ფართობზე იმ მოწყვლადი ოჯახების რაოდენობა, რომლებსაც ჰყავთ მინიმუმ ერთი უნარშეზღუდული პირი, რომელთა უფროსი ქალია.

ცხრილი 42 - ღარიბი და უკიდურესად მოწყვლადი ოჯახების რაოდენობა

	ოჯახები, სადაც მინიმუმ ერთი წევრი უნარშეზღუდულია	სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრების ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია	სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრების ოჯახები, სადაც უფროსი მამაკაცია	სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრების ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია და მინიმუმ ერთი წევრი უნარშეზღუდულია	სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრების ოჯახები, სადაც უფროსი მამაკაცია და მინიმუმ ერთი წევრი უნარშეზღუდულია
პროექტის ფართობი	36	21	55	4	6
ნაკრა	3	2	23	0	2
ნენსკრა	33	19	32	4	4

მოწყვლადი ოჯახების შემოსავლის წყარო იშვიათად არის სახელმწიფო სამსახურიდან მიღებული ხელფასი (მგ. სკოლის მასწავლებლის), ტყის ჭრა ან სოფლის მეურნეობა, როგორც 43-ე ცხრილში არის ნაჩვენები. ეს ოჯახები ძირითადად იღებენ პენსიას ან სახელმწიფო დახმარებას და იშვიათია, რომ ოჯახის რომელიმე წევრი უზრუნველყოს მათ ფულს.

ცხრილი 43 – მოწყვლადი ოჯახების შემოსავლების წყაროები

		რეგულარული ხელფასი სახელმწიფო სამსახურში	ხელფასი კერძ კომპანიაში	ხელფასი/ყველა დახმარება	რეგულარული ფულადი გზავნილები (ოჯახის წევრის ან ნათესავის მიერ)	მიწის ოჯახი	სოფლის მეურნეობა	ხის ჭრა	ხე-ტყის გაყიდვა	ტყის არამეჩუქილი	გადამუშავებული პროდუქტები (მურაბა, ხელობა	სხვა	
ყველა ოჯახი	N	94	39	230	20	4	114	23	16	9	7	4	10
	%	27%	11%	65%	6%	1%	32%	7%	5%	3%	2%	1%	3%
ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია	N	18	13	131	7	3	36	5	4	6	1	2	2
	%	12%	9%	88%	5%	2%	24%	3%	3%	4%	1%	1%	1%
ოჯახები სიღარიბის ზღვარს მიღმა	N	6	5	59	2	1	20	3	2	6	1	1	1
	%	9%	8%	91%	3%	2%	31%	5%	3%	9%	2%	2%	2%
ოჯახები სიღარიბის ზღვარს მიღმა, სადაც უფროსი კაცია	N	12	8	72	5	2	16	2	2	0	0	1	1
	%	15%	10%	88%	6%	2%	20%	2%	2%	0%	0%	1%	1%

ძროხების ფლობა და საძოვრებით სარგებლობა სიმდიდრესთან არის დაკავშირებული, როგორც ჩანს 44-ე და 45-ე ცხრილებიდან. საშუალოდ მოწყვლად ოჯახებს ნაკლები ძროხები, ცხენები და ღორები ჰყავთ. სოციალურ-ეკონომიკური კვლევის დროს მათ განცხადეს, რომ ნაკლებად გაჰყავთ საქონელი საზაფხულო საძოვრებზე.

ცხრილი 44 – საქონლის ფლობა და საზაფხულო საძოვრებით სარგებლობა მოწყვლადი ოჯახების მიერ

	ოჯახები, რომლებსაც არ ჰყავთ ცხოველები		ოჯახები, რომლებსაც არა აქვთ საზაფხულოს ამოვრები		ოჯახები, რომლებიც იყენებენ საზაფხულო სამოვრებს		სულ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
ყველა ოჯახი	44	12.5%	82	23.2%	227	64.3%	353	100%
მოწყვლადი ოჯახები	27	18%	43	29%	80	53%	150	100%
მოწყვლადი ოჯახები, სადაც უფროსი კაცია	10	15%	17	25%	41	60%	68	100%
მოწყვლადი ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია	17	21%	26	32%	39	47%	82	100%

ცხრილი 45 - მოწყვლადი ოჯახების საკუთრებაში არსებული ცხოველები

	მსხვილფეხა საქონელი	ცხენი ან ვირი	ღორი	ცხვარი	ფრინველი
ყველა ოჯახი	3.9	0.4	0.8	0.1	5.6
მოწყვლადი ოჯახები	2.6	0.2	0.5	0.0	4.1
მოწყვლადი ოჯახები, სადაც უფროსი კაცია	2.7	0.3	0.7	0.0	3.2
მოწყვლადი ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია	2.5	0.2	0.4	0.0	4.9

2.4.2 პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული მოწყვლადი ოჯახები

ზემოთ აღწერილი მოწყვლადი ჯგუფები მოხვდება პროექტის ფარგლებში მიწის შესყიდვის პირდაპირი ზემოქმედების ქვეშ და პროექტის სხვა ასპექტების დიპროპროცირული ზემოქმედების ქვეშ თავისი მოწყვლადობის გამო.

2.4.2.1 მიწის შესყიდვის ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი მოწყვლადი ოჯახები

პროექტის მიერ მიწის შესყიდვის ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება 28 მოწყვლადი ოჯახი, მათ შორის 9 ოჯახი, სადაც უფროსი ქალია. ქვემოთ 46-ე ცხრილში წარმოდგენილია მოწყვლადი ოჯახები მოწყვლადობის კატეგორიების მიხედვით. 47-ე ცხრილში კი წარმოდგენილია მათზე ზემოქმედება და შემოსავლების წყაროები, რომელიც ოჯახებმა ინტერვიუს დროს დაასახელეს.

- ნენსკრას გზის გაუმჯობესების შედეგად ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება 13 მოწყვლადი ოჯახი (მათ შორის 6 ოჯახი, სადაც უფროსი ქალია). ისინი დაკარგავენ არაპროდუქტიული მიწის ზოლს გზის გასწვრივ, ღობეებს და 2 ნაგებობას, ასევე რამდენიმე ხეს. ზემოქმედება მათ შემოსავლებზე და საარსებო წყაროებზე ზემოქმედება არ არის მნიშვნელოვანი.
- თერთმეტი მოწყვლადი ოჯახი (მათ შორის 2 ოჯახი, სადაც უფროსი ქალია) დროებით კარგავენ მისასვლელს სამოვრებთან ნაკრას წყალსაშვის ადგილას მშენებლობის პერიოდში. ზემოქმედება მათ შემოსავლებზე და საარსებო წყაროებზე ზემოქმედება არ არის მნიშვნელოვანი.

- ხუთი მოწყვლადი ოჯახი (მათ შორის 1, სადაც ქალია უფროსი) დაკარგავს მისასვლელს სამოვრებთან ნენსკრას კაშხლის და რეზერვუარის ადგილას. მათ შემოსავლებზე და საარსებო წყაროებზე ზემოქმედება ითვლება მნიშვნელოვნად 3 მოწყვლადი ოჯახისთვის (მათ შორის ერთი ოჯახი, სადაც უფრო ქალია), რომლებიც კაშხლის მშენებლობისას დროებით კარგავენ სამოვრებს. ერთი ოჯახი სამუდამოდ კარგავს სამოვარს ნენსკრას რეზერვუარის ადგილას და მასზე ზემოქმედება ზედმიწევნით ძლიერია.

გამოკითხული ოჯახებიდან ორმოცდასამმა განაცხადა, რომ მინიმუმ ოჯახის ერთი წევრი მაინც იღებს ლტოლვილის ფულად დახმარებას. ეს ლტოლვილები არიან შიდა მიგრანტები, რომლებიც მოვიდნენ ნენსკრასა და ნაკრას ხეობებში, ადრეულ 1990-იან წლებში აფხაზეთში მომხდარი კონფლიქტის შემდეგ. ლტოლვილები არიან სვანები და ისინი დასახლდნენ ადგილობრივ თემებში, რომლებთანაც მათ ჰქონდათ ნათესაური კავშირები. ამ ოჯახებიდან ხუთს შეეხო მიწის შესყიდვის პროცედურა (იხილე ტომი 9. მიწის შესყიდვა და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმა LALERP). ასევე არის ხუთი ოჯახი, რომლებშიც წყვილიდან ერთი მაინც იძულებით გადაადგილებულია; მათაც შეეხო მიწის შესყიდვის პროცედურა. ამდენად, ჯამში არის 10 ოჯახი ერთი მაინც იძულებით გადაადგილებული წევრით, რომელთაც შეეხო მიწის შესყიდვის პროცედურა. ის იძულებით გადაადგილებული პირები რომელთაც შეეხო პროექტი, მიიღებენ დახმარებას საარსებო სახსრების აღდგენის პაკეტიდან, ისევე როგორც სხვა მოწყვლადი ადამიანები. მნიშვნელოვანია ხაზი გაესვას რომ, პროექტის გამო არ გაღრმავდება ნებისმიერი არსებული ან პოტენციური მოწყვლადობა.

ეს ზემოქმედებები აღწერილია, შეფასებულია და მათი შემცირების ზომები განსაზღვრულია მე-9 ტომში (მიწის შესყიდვა და საარსებო სახსრების წყაროების აღდგენის გეგმა).

ცხრილი 46 - მოწყვლადი ოჯახები, რომელზედაც ზემოქმედებას ახდენს მიწის შესყიდვის პროცესი

მოწყვლადობის კატეგორია	ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ოჯახები
მოწყვლადი ოჯახები სულ	28
ოჯახები სიღარიბის ზღვარს მიღმა	17
ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია	9
ოჯახები, სადაც უფროსი ხანშიშესულ პირია და ოჯახს სხვა მარჩენალი არ ჰყავს	7
ოჯახები, სადაც უფროსი უნარშეზღუდული პირია ¹	1

ცხრილი 47 – ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ოჯახების შემოსავლების წყაროები და დანაკარგების

¹ამ ოჯახს ეხება მოწყვლადობის მხოლოდ ერთი კრიტერიუმი. მისი უფროსი არ არის ქალი და ის არ არის სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრები

პროექტის კომპონენტი	მოწყვლადობის კატეგორია	შემოსავლების წყაროები, დასახელებული ინტერვიუს დროს						ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ნაგებობა	ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული სს კულტურები	ხეობის დანაკარგი (რაოდ)	სამოვრები
		ხეოფასი	პენსია	ფერმერულ	სოციალურ	მინის	ხეობის ჰერა				
ნენსკრას გზის შეკეთება	რეგისტრირებულია, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები	X		X				1 ლოზე	არა	-	არა
	ქალი + ხანშიშესული პირი, როგორც ოჯახის უფროსი, სადაც სხვა მარჩენალი არ არის		X	X				1 ლოზე	არა	-	არა
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები და ოჯახის უფროსი ქალი და ხანშიშესული პირი სხვა მარჩენალის გარეშე			X	X			1 ლოზე 1 ხის ბელელი + 1 ხის საქათმე	არა	-	არა
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები და ოჯახის უფროსი ქალი		X	X	X			---	არა	-	არა
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები		X	X	X			1 ლოზე	არა	-	არა
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები		X	X	X			---	არა	1 (კაკალი)	არა
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები		X	X	X			---	არა	3 (კაკალი)	არა
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები		X	X	X			---	არა	1 (კაკალი)	არა
	ოჯახის უფროსი ქალი	X	X	X				2 ლოზეს	არა	8 (კაკალი)	არა
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის	X		X	X			3 ლოზეს	არა	-	არა

	ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები									
	ქალი + ხანშიშესული პირი, როგორც ოჯახის უფროსი, სადაც სხვა მარჩენალი არ არის	X		X			1 ღობე	არა	9 (6 კაკალი)	არა
	ოჯახის უფროსი ქალი		X	X			2 ღობეს	არა	-	არა
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები			X	X		2 ღობეს	არა	13 (6 კაკალი)	არა
ნენსკრას კაშხალი და რეზერვუარი	ოჯახის უფროსი ქალი			X			---	არა	-	კი
	ოჯახი, უფროსი ქალი			X	X		1 ქობი (საერთო)	არა	-	კი
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები		X	X			1 ქობი + 1 ღობე (საერთო)	არა	-	კი
	ხანშიშესული პირი, როგორც ოჯახის უფროსი, სადაც სხვა მარჩენალი არ არის						1 ქობი (საერთო)			
	ოჯახის უფროსი უნარშეზღუდული პირი		X				1 ქობი (საერთო)	არა	-	კი
ნაკრას წყალსაშვი და წყალამლები	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები			X			---	არა	-	კი
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები	X		X	X		---	არა	-	კი
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები	X	X	X			---	არა	-	კი
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები			X	X		---	არა	-	კი
	ოჯახის უფროსი ქალი			X			---	არა	-	კი
	ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები		X				---	არა	-	კი

ხანშიშესული პირი, როგორც ოჯახის უფროსი, სადაც სხვა მარჩენალი არ არის			X				---	არა	-	კი
ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები + ოჯახის უფროსი ქალი		X		X		X	---	არა	-	კი
ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები	X						---	არა	-	კი
ოჯახი, რეგისტრირებული, როგორც სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მცხოვრები		X			X		---	არა	-	კი
ხანშიშესული პირი, როგორც ოჯახის უფროსი, სადაც სხვა მარჩენალი არ არის (სეზონური მაცხოვრებელი)		x					---	არა	-	კი

მიწის შესყიდვის შედეგად ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ოჯახებისთვის განსაზღვრული ზემოქმედების შემცირების ზომები (იხ. თავი 4.2 და მე-9 ტომი (მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმა) გამოყენებული იქნება მოწყვლადი ოჯახების მიმართ. ეს ზომებია:

- ფიზიკური და ეკონომიკური ადგილმონაცვლეობის თავიდან აციება ან მინიმუმამდე შემცირება.
- მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების წყაროს აღდგენის გეგმის შედგენა-განხორციელება სესხის გამცემის პოლიტიკის შესაბამისად.

ამასთან ერთად მიწის შესყიდვის ქვეშ მოქცეული მოწყვლადი ოჯახები მიიღებენ ფულად დახმარებას, მათ ასევე გაეწევათ კონსულტაციები მათზე მოსალოდნელი ზემოქმედების და ზემოქმედების შემცირების ზომების განმარტების შესახებ. ისინი ასევე მიიღებენ სპეციალურ დახმარებას საზოგადოებრივი საინვესტიციო გეგმის ფარგლებში, რომელიც პროექტის სარგებლის გაზიარების მექანიზმს წარმოადგენს (იხ. 3.5 თავი ქვემოთ და მე-8 ტომი (გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა).

2.4.2.2 სხვა პოტენციური ზემოქმედება მოწყვლად ჯგუფებზე

პროექტმა შეიძლება დისპროპორციული ზემოქმედება მოახდინოს სხვა მოწყვლად ჯგუფებზეც. ისინი უფრო სენსიტიური არიან ნეგატიური ზემოქმედებისადმი ან მოწყვლადობის გამო ისინი ვერ შესძლებენ თანაბარი სარგებლის მიღებას საზოგადოების განვითარების საქმიანობიდან. ეს მოწყვლადი ჯგუფებია:

- ბავშვები,
- ხანშიშესული პირები,
- წერა-კითხვის უცოდინარი პირები

- უნარშეზღუდული პირები (სოციალურ-ეკონომიკური კვლევის დროს ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში დადგენილი იქნა 30 ამგვარი პირი)
- ქალები (განსაკუთრებით დასაქმების შესაძლებლობებთან დაკავშირებით) და ოჯახების მიერ მემკვიდრეობით მიღებული ჩვეულებრივი მიწების რეგისტრაცია.
- რაც შეეხება ტრანსპორტის მოძრაობის რეგულირებასთან დაკავშირებულ რისკებს (იხ. ნაწილი 6.2) მაცხოვრებლებს შორის ყველაზე დიდი რისკის ქვეშ ბავშვები არიან. ზემოქმედების შენეების ზომები მოიცავს კონკრეტულ ღონისძიებებს, რომლებიც ბავშვებისკენ იქნება მიმართული. ტრანსპორტის მოძრაობის რეგულირების გეგმაში გათვალისწინებული იქნება უსაფრთხოების სპეციალური ზომები სკოლის მოსწავლეებისთვის. ტრანსპორტის მოძრაობასთან დაკავშირებული საკითხების შესახებ ინფორმირებულობის დონის ამაღლების კამპანიაში ასევე გათვალისწინებული იქნება სპეციალური ღონისძიებები ბავშვებისთვის.
- კონსულტაციებში და ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ განხორციელებულ ღონისძიებებში მოწყვლადი ჯგუფების მონაწილეობის უზრუნველყოფის მიზნით უნდა განხორციელდეს შემდეგი ღონისძიებები:
- უნარშეზღუდულ და ასაკოვან პირებს შეიძლება გაუჭირდეთ საზოგადოებრივ შეხვედრებზე დასწრება, თუ ისინი სოფლის ცენტრში არ ცხოვრობენ. ყველა შეხვედრის წინ საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტები დაუკავშირდებიან მათ და ჩაატარებენ სპეციალურ შეხვედრებს მათ საცხოვრებელ ადგილთან ახლოს, სადაც პირებს განუმარტავენ პროექტის ზემოქმედებას, ზემოქმედების შემცირების ზომებს, გარემოსდაცვით და სოციალურ ვალდებულებებს.
- კონსულტაციების დროს წარმოდგენილი ინფორმაციის გაგება შეიძლება გაუჭირდეთ ბავშვებს და წერა-კითხვის უცოდინარ პირებს იმის გამო, რომ ინფორმაცია ტექნიკური ხასიათისაა ან მათ არ შეუძლიათ წერილობითი ინფორმაციის გაგება. სს „ნენსკრა ჰიდროს“ სოციოლოგთა ჯგუფი მოამზადებს სპეციალურ საინფორმაციო მასალებს საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტების დასახმარებლად. ამ მასალებში ინფორმაცია გადმოცემული იქნება არატექნიკური და არაწერილობითი სახით (პოსტერები, სურათები, ვიდეოები და სხვა). ეს ინფორმაცია საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომი იქნება პროექტის საინფორმაციო ცენტრში ჭუბერში.

მოწყვლადი მაცხოვრებლების მიერ პროექტის შესაძლებლობებით თანასწორი სარგებლობის უზრუნველსაყოფად განისაზღვრა შემდეგი ზომები:

- პროექტი შეიმუშავებს არადისკრიმინაციული და თანაბარი შესაძლებლობების პოლიტიკას ტექნიკური თანამშრომლობის პროგრამის საშუალებით, მისი შემუშავების და განხორციელების მიზანი იქნება ახალგაზრდობის და გენდერული ჩართულობის უზრუნველყოფა.
- EPC კონტრაქტორისთვის განისაზღვრება ქალების დასაქმების სამიზნე მაჩვენებლები (იხ. 7.3.3 ქვეთავი), როგორც რაოდენობის ასევე უნარების/გადაწყვეტის მიღების გათვალისწინებით
- მოწყვლადი პირების სპეციალური ყურადღება დაეთმობათ საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამის განხორციელებისას. ისინი მიიღებენ სარგებელს საზოგადოებრივ ინფრასტრუქტურაში ჩადებული ინვესტიციებიდან და მათ ჩაუტარდებათ სპეციალური კონსულტაციები საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამის მიერ უზრუნველყოფილი შესაძლებლობების თაობაზე ოჯახების დონეზე (მე-8 ტომი (გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა) და განემარტებათ, როგორ შეიძლება ამ შესაძლებლობების გამოყენება. მოწყვლადი ოჯახების ცხოვრების დონის ამაღლების მიზნით, მათ შესაძლებლობა ექნებათ საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამის საშუალებით

გააუმჯობესონ თავისი ეკონომიკური საქმიანობა და შემოსავლების ახალი წყაროები გაიჩინონ.

- ამ დახმარებით ისარგებლებენ ასევე ის მოწყვლადი ოჯახები, რომლებიც არ მოხვდებიან პროექტის მიერ მიწების შესყიდვის ზემოქმედის ქვეშ.

2.4.3 სოციალური ორგანიზაცია და ქალების მდგომარეობა

2.4.3.1 ადგილსაცხოვრებელი და ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია

ადგილობრივი საზოგადოებაში ადგილსაცხოვრებელი პატრილოკალურია ან ნეოლოკალური. ეს ნიშნავს, რომ ქალი საცხოვრებლად გადადის ქმრის ოჯახში ან ოჯახი იშენებს სახლს ახალ ადგილას.

ადგილსაცხოვრებელს ამგვარი სტრუქტურის მიუხედავად, ბევრი ოჯახის უფროსი ქალია (82 ოჯახი, ანუ 353 მუდმივად მაცხოვრებელი ოჯახიდან 23%, იხ. ცხრილი 48). იმ ოჯახების საშუალო ზომა, სადაც უფროსი ქალია, დაახლოებითი ისეთივეა, ან ოდნავ უფრო მცირე, როგორც იმ ოჯახების, სადაც უფროსი მამაკაცია, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ქალ ოჯახის უფროსს არ ჰყავს მეუღლე.

ცხრილი 48 - ოჯახების რაოდენობა ქალი და მამაკაცი უფროსით და მათი საშუალო ზომა

თემი	ოჯახები ს რაოდენ ობა	ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია	ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია	წევრთა საშუალო რაოდენობ ა ოჯახში	წევრთა საშუალო რაოდენობა ოჯახში, სადაც უფროსი ქალია	წევრთა საშუალო რაოდენობა ოჯახში, სადაც უფროსი კაცია
პროექტის ფართობი	353	82	271	4.1	3.1	4.6
ნაკრა	85	10	65	3.5	2.5	3.7
ნენსკრა	268	72	196	4.2	3.2	4.3

ყველა ოჯახს, რომელსაც უძღვებიან ქალები, არიან ქვრივი ქალები. შესაბამისად, ოჯახის უფროსი ქალები უფრო ღარიბი არიან, ვიდრე ქმრიანი ქალები. ნაკრაში ქალთა ფოკუს-ჯგუფებთან საუბრისას სამი ოჯახის დიასახლისს ჰკითხეს რამდენად ხშირად ჩადიოდნენ ზუგდიდში და მესტიაში. ერთი გათხოვილი მასწავლებელი, რომელიც საკუთარი მანქანით მოვიდა შეხვედრაზე ბოლო სამი თვის განმავლობაში ზუგდიდში იყო სამჯერ და მესტიაში - ერთხელ. მეორე ქალბატონი, რომელიც დროებით საცხოვრებელშია ქმართან ერთად, რადგან სახლი გასულ წელს დაეწვათ და დაკარგეს სახელმწიფო დახმარება, გასული წლის განმავლობაში მხოლოდ ერთხელ იყო ნამყოფი მესტიაში. მესამე ქალბატონი, რომელსაც გარდაცვლილი ჰყავდა ქმარი და ვაჟიშვილიც განაცხადა, რომ არ ჰქონდა საკმარისი ფული ექიმთან მისასვლელად, არ გასულა ნაკრიდან ბოლო სამი წლის განმავლობაში.

2.4.3.2 მემკვიდრეობა და ქალთა უფლებები

ადგილობრივ თემებში მემკვიდრეობა მამაკაცის ხაზით გადადის, თუმცა არის გამონაკლისები. მშობლების სახლს, ავეჯის და სასოფლო-სამეურნეო აღჭრვილობის ჩათვლით მემკვიდრეობით იღებს უფროსი ვაჟი. ხანდახან მამამ შეიძლება ქალიშვილს დაუტოვოს მიწის ნაკვეთი, მაგრამ როგორც წესი, ეს უფრო მცირე ნაკვეთია, ვიდრე ვაჟიშვილების. ტრადიციის მიხედვით, თუ მამაკაცს არ ჰყავს

ვაჭიშვიებში, მისი სიკვდილის შემდეგ მიწას მემკვიდრეობით იღებს მისი ძმის ან მამამისის ძმის ოჯახი. ქალებს ქონება არ გადაეცემა მემკვიდრეობით და ოჯახის წევრები ვალდებული იყვნენ ისინი ერჩინათ (Tuite, 2007).

ტრადიციულად ქალებიც იღებენ მემკვიდრეობას გარკვეულ სიტუაციებში. გაუთხოვარი ქალი, რომელსაც არ ჰყავს ძმები, მიიღებს მემკვიდრეობით მეურნეობას. ქვრივს რჩება მისი ქმრის ქონება, რომელც მისი სიკვდილის შემდეგ გადავა შვილებზე, კერძოდ უფროს ვაჭიშვილზე და თუ ვაჭი არ ჰყავს ქალიშვილზე. გაუთხოვარი ქალიშვილები ჩვეულებრივ მშობლებთან ცხოვრობენ ისევე, როგორც ცოლიანი ძმები. ამ შემთხვევაში მიწა მემკვიდრეობით ვაჭიშვილს გადაეცემა.

2.4.3.3 ქალების საქმიანობა

განათლებული ქალები მუშაობენ მასწავლებლად და ექთნებად (ცხრილი 49). დიასახლისები ოჯახში უვლიან ბოსტანს, ამზადებენ ყველს, ხილფაფებს, მურაბებს, მჟავულს, კონსერვებს და ხალხური რეწვის ნიმუშებს (სვანურ ქუდებს, წინდებს). ალბი ყიდნიან თავის ნაკეთობებს რეგიონულ ბაზარზე. შმეოსავლები, როგორც წესი, ოჯახის საერთო ბიუჯეტში მიდის.

ქალებს თავისი წვლილი შეაქვთ ოჯახის ბიუჯეტში სხვადასხვა საქმიანობის საშუალებით. ქალები წველიან ძროხებს, ამზადებენ ყველს და კარაქს. ამ პროდუქციის ნაწილს ჰყიდიან (იხ. 2.3.7 ნაწილი ზემოთ). ისინი ასევე ამზადებენ კონსერვებს, ყიდულობენ მარილს რეგიონულ ცენტრში და უმატებენ სუნელებს სვანური მარილის დასამზადებლად შიდა მოხმარებისთვის და გასაყიდად. ისინი ასევე ქსოვენ სვანურ ქუდებს და/ან წინდებს. ამჟამად ოჯახებს ნაკლები ცხვარი ჰყავთ, ვიდრე წარსულში, რადგან ცხვრის პარსვას და ნართის დამზადებას ძაიან დიდი დრო მიაქვს. ქალებს ამჟამად ურჩევნიათ მზა ნათი იყიდონ. ქალებმა აღნიშნეს, რომ მამაკაცებს გაუფრთხილებლად მოჰყავთ შინ სტუმრები და ქალებს უწევთ მათთვის სუფრის გაშლა და სასმელის მიწოდება.

2.4.3.4 საოჯახო ტექნიკა

საოჯახო ნივთები ძირითადად თანამედროვეა და ოჯახების დიდ ნაწილს აქვს. ყველა სახლს აქვს ენერგომომარაგება და წყალმომარაგება. ორივე ხეობაში თითქმის ყველა ოჯახი ფლობს მობილურ ტელეფონს და ტელევიზორს (ცხრილი 50 ზემოთ). ოჯახებს ასევე აქვთ თანამედროვე საოჯახო ტექნიკა, როგორიცაა მაცივრები (300 ოჯახს, ანუ 85%), სარეცხი მანქანები (254 ოჯახს ანუ 72%-ს), მიკროტალღოვან ღუმელს (92 ანუ 26%), თუმცა საჭმელს ძირითადად მაინც აკეთებენ შეშაზე. ბევრ ოჯახს აქვს ასევე კომპიუტერი (149 ოჯახი ანუ 42%), სატელეკომუნიკაციო ანტენები (150 ანუ 42%). გართობის სხვა საშუალებები შედარებით იშვიათია (რადიო აქვს 17 ოჯახს, ანუ 5%-ს, მუსიკალური ცენტრები კი 3 ოჯახს, ანუ 1%-ს).

რაც შეეხება ტრანსპორტს, 122 ოჯახი (35%) ფლობს მანქანებს. ველოსიპედი ან სკუტერი მთიან რეგიონში იშვიათობაა (ველოსიპედი აქვს 43 ოჯახს, ანუ 12%-ს და სკუტერი 18 ოჯახს ანუ 5%-ს). რაც შეეხება განათებას, ოჯახების მესამედს აქვს ნაცვთის ლამპები (100 ოჯახი, ანუ 28%) და მარტო ერთ ოჯახს აქვს ელექტროგენერატორი.

ორ ხეობას შორის არსებობს რამდენიმე განსხვავება. ნენსკრას ხეობაში ოჯახებს უფრო ხშირად აქვთ სატელეკომუნიკაციო ანტენა, მიკროტალღოვანი ღუმელი, ხოლო ნაკრას ხეობაში ეს ტექნიკა არ არის. თხევად გაზთან მიერთება ნაკლებად გვხვდება ნაკრას ხეობაში ნენსკრას ხეობასთან შედარებით (შესაბამისად 19% და 27%), ასევე ნაკრას

ხეობაში ნაკლებია სხვადასხვა სატრანსპორტო საშუალებები (ველოსიპედები - 7% და 14% შესაბამისად, სკუტერები - 1% და 6% შესაბამისად). ეს სხვაობა ასახავს ნაკრას ხეობას შედარებით იზოლირებულობას და ტოპოგრაფიულ თავისებურებებს.

2.4.3.5 ოჯახური ძალადობა

პროექტის ტერიტორიაზე გამოკითხული ქალები აცხადებენ, რომ ოჯახური ძალადობა პრობლემას არ წარმოადგენს მაშინაც კი, როდესაც სოფლები დათოვლილია. არც ერთი ხეობიდან პოლიციაში არ შესულა განცხადება ოჯახური ძალადობის შესახებ.

ცხრილი 49–16 წელზე მეტი ასაკის ქალების და მამაკაცების საქმიანობა

	ფერმერი		ტყის მჭრელი		დასახლისი		სახელმწიფო მოხელე		გამყიდველი ან მალაზის მეპატრონე		დაქირავებული მუშაკი		ნახევარ განაკვეთზე/დროებითი დასაქმება		პენსიონერი		სტუდენტი		სხვა		საქმიანობის გარეშე		სულ	
	მ	ქ	მ	ქ	მ	F	მ	ქ	მ	ქ	მ	ქ	მ	ქ	მ	ქ	მ	F	მ	ქ	მ	ქ	მ	ქ
პროექტის ფართობი	231	66	78	5	7	173	58	70	1	6	6	2	10	3	59	112	16	16	11	10	87	64	557	527
	41%	13%	14%	1%	1%	33%	10%	13%	0%	1%	1%	0%	2%	1%	11%	21%	3%	3%	2%	2%	16%	12%	100%	100%
ნაკრა	48	10	0	0	0	31	26	20	0	0	0	0	0	0	20	28	4	4	2	1	21	7	121	101
	40%	10%	0%	0%	0%	31%	21%	20%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	17%	28%	3%	4%	2%	1%	17%	7%	100%	100%
ნენსკრა	183	56	78	5	7	142	32	50	1	6	6	2	10	3	39	84	12	12	9	9	66	57	436	426
	42%	13%	18%	1%	2%	33%	7%	12%	0%	1%	1%	0%	2%	1%	9%	20%	3%	3%	2%	2%	15%	13%	100%	100%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	106	30	59	4	4	93	22	33	1	6	3	0	6	1	24	48	9	9	6	8	48	43	284	275
	37%	11%	21%	1%	1%	34%	8%	12%	0%	2%	1%	0%	2%	0%	8%	17%	3%	3%	2%	3%	17%	16%	100%	100%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	77	26	19	1	3	49	10	17	0	0	3	2	4	2	15	36	3	3	3	1	18	14	152	151
	51%	17%	13%	1%	2%	32%	7%	11%	0%	0%	2%	1%	3%	1%	10%	24%	2%	2%	2%	1%	12%	9%	100%	100%

ცხრილი 50 - ავეჯი და საოჯახო ტექნიკა

	მომხმარებელი ტელეფონი/	ტელეფონი/	მაგიდა	სარეცხი მანქანა	სატელეფონო ანგარი	კომპიუტერი	მანქანა	წვეთის ლამპა	ელექტრო/მიკროტალღოვანი ღუმელი	თხევადი ბუნებრივი აირი	ველოსიპედი	ტრაქტორი	მოტოციკლი/სკუტერი	რადიო	სატელეფონო აპარატი	მუსიკალური ცენტრი	დურგლის სამუშაო მაგიდა
პროექტის ფართობი	335	334	300	254	150	149	122	100	92	88	43	22	18	17	8	3	2
	95%	95%	85%	72%	42%	42%	35%	28%	26%	25%	12%	6%	5%	5%	2%	1%	1%
ნენსკრა	252	254	229	204	150	117	93	79	92	72	37	18	17	12	7	3	1
	94%	95%	85%	76%	56%	44%	35%	29%	34%	27%	14%	7%	6%	4%	3%	1%	0%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	163	161	147	136	103	76	62	45	71	47	24	13	13	8	6	2	1
	95%	94%	85%	79%	60%	44%	36%	26%	41%	27%	14%	8%	8%	5%	3%	1%	1%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	89	93	82	68	47	41	31	34	21	25	13	5	4	4	1	1	0
	93%	97%	85%	71%	49%	43%	32%	35%	22%	26%	14%	5%	4%	4%	1%	1%	0%
ნაკრა	83	80	71	50	0	32	29	21	0	16	6	4	1	5	1	0	1
	98%	94%	84%	59%	0%	38%	34%	25%	0%	19%	7%	5%	1%	6%	1%	0%	1%
ოჯახები, სადაც უფროსი მამაკაცია (პროექტის ფართობი)	262	260	235	201	115	119	101	71	75	76	34	19	16	15	6	3	2
	97%	96%	87%	74%	43%	44%	37%	26%	28%	28%	13%	7%	6%	6%	2%	1%	1%
ოჯახები, სადაც უფროსი ქალია (პროექტის ფართობი)	73	74	65	53	35	30	21	29	17	12	9	3	2	2	2	0	0
	89%	90%	79%	64%	42%	36%	25%	35%	20%	14%	11%	4%	2%	2%	2%	0%	0%
სიღარიბის ზღვარს მიღმა მცხოვრები ოჯახები პროექტის ფართობი	57	59	41	37	22	18	7	14	5	7	5	2	1	1	0	0	2
	73%	75%	52%	47%	28%	23%	9%	17%	6%	9%	6%	2.5%	2%	1%	0%	0%	2.5%

2.5 საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა

ნენსკრას და ნაკრას ხეობები შედარებით იზოლირებულია და შედეგად იგრძნობა საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის, მაგალითად სკოლების, ნაკლებობა. არ არის საზოგადოებრივი ტრანსპორტი. პოლიკლინიკა მხოლოდ ელემენტარულ მომსახურებას ახორციელებს, რომელსაც ადგილობრივები „პირველ დახმარებას“ უწოდებენ. ჭუბერში ძალიან ცოტაა მაღაზიები, არ არის სარემონტო სახელოსნოები. ნაკრამ არ არის მაღაზიები. ინფრასტრუქტურა მოიცავს წისქვილებს, რომლებიც წყაროს წყალზე მშაობს, ეკლესიებს, გაპარტახებულ ადმინისტრაციულ შენობებს. ქვემოთ ჩამოთვლილია ძირითადი საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა.

2.5.1 ტრანსპორტი

A. ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი)

ვისაც არ ჰყავს მანქანა, სარგებლობს კერძო სამარშრუტო ტაქსების მომსახურებით ჭუბერიდან ნენსკრას ხეობამდე და უკან სამგზავროდ. ყოველ დღე დადის სამარშრუტო ტაქსი ზუგდიდში (ერთსაათიანი მგზავრობა). მგზავრობის ღირებულება არის 10 ლარი. კიდევ ერთი სამარშრუტო ტაქსი დადის მესტიაში (ორ საათზე ნაკლები მგზავრობა). ღირებულება ასევე 10 ლარია. ორჯერ კვირაში დადის სამარშრუტო ტაქსი თბილისში (დაახლოებით 8 საათიანი მგზავრობა) და მგზავრობის ღირებულება არის 25 ლარი. ბარგის ღირებულება დამატებით არის გადასახდელი. თუ ადამიანების ჯგუფი აპირებს ერთად მგზავრობას, მათ შეუძლიათ სამარშრუტო ტაქსის დაქირავება.

B. ნაკრას ხეობა (ნაკი)

ნაკში საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არ დადის. ვისაც არ ჰყავს საკუთარი მანქანა ან მანქანიან მეზობელს დაჰყვება ან ფეხით ჩადის მთავარ ავტომასგიტრალამდე (4კმ მანძლი) რომლიც სამარშრუტო ტაქსის გასაჩერებლად.

2.5.2 ტრანსპორტის მოძრაობა

A. ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი)

ჭუბერის გამგებლის გაანგარიშებით პროექტის დაწყებამდე ჭუბერის ცენტრს დღეში 40-მდე ავტომობილი კვეთდა. ახლა პროექტის დაწყების შემდეგ მისი აზრით, ავტომობილების რაოდენობა 50-60-მდე გაიზარდა.

ავტოტრანსპორტიდან გამოიყენება სამარშრუტო ტაქსები, სატვირთო ავტომობილები, ტრაქტორები, სრულამძრავიანი ავტომობილები, ავტომობილები და მოტოციკლები (იხ. ფოტოსურათების გვერდი 6).

B. ნაკრას ხეობა (ნაკი)

ნაკრას ხეობაში ტრანსპორტის დღიური მოძრაობა ძირითადად ადგილობრივი მოსახლეობის გადაადგილებას უკავშირდება. სატრანსპორტო საშუალებები იგივეა, რაც ნენსკრას ხეობაში.

ფეხა და ავტომობილები ჭუბერის ცენტრში (06/11/2015)

ტრაქტორი ნაკრაში (08/11/2011)

სამარშრუტო ტაქსი ნენსკრას ხეობაში (06/11/2015)

ექსტრემული სატვირთო ავტომობილი ნაკრაში (08/11/2015)

ფოტოსურათების გვერდი 6-გზები და სატრანსპორტო საშუალებები

რუკა 0-5- საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა ნენსკრას ხეობაში

რუკა 0-6 - საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა ნაკრას ხეობაში

2.5.3 სკოლები

ორივე ხეობაში არის საჯარო სკოლები და არ არის არც ერთი კერძო სკოლა. როგორც სხვაგან საქართველოში, საჯარო სკოლები უფასოა და სწვალ ქართულ ენაზე მიმდინარეობს. სვანური ენა არ ისწავლება.

A. ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი)

ჭუბერძში ორი სკოლაა, ერთი ლეწფერში და მეორე ყარში, ორივე მარჯვენა ნაპირზე (იხ. რუკა 2-5 გვ.83). ორივე სკოლა მოიცავს პირველიდან მეთორმეტე კლასს. ლეწფერის სკოლაში 98 მოწაფეა და 17 მასწავლებელი (ერთი სრულ განაკვეთზე), ხოლო ყარის სკოლაში - 67 მოწაფე და 15 მასწავლებელი (ერთი სრულ განაკვეთზე). საქართველოში გარკვეული საგნების მასწავლებლები სხვადასხვა სკოლებში მუშაობენ. ყარის სკოლაში დადიან ბავშვები ლარლარის, სგურიშს, ყარის და ზემო მარლის სოფლებიდან. ლეწფერის სკოლაში დადიან მოწაფეები სხვა თემებიდან.

ლეწფერში სკოლის დირექტორის განცხადებით 10-15 წლის წინ 250 მოწაფე იყო. 2015 წელს მოსწავლეების რაოდენობა 100-მდე იყო შემცირებული, როგორც 51-ე ცხრილშია ნაჩვენები. მოწაფენს შორის ბიჭების რაოდენობა ოდნავ მეტია, ვიდრე გოგოების. ყარში მოსწავლეები რაოდენობა უფრო სტაბილურია ბოლო წელს, როგორც 52-ე ცხრილშია ნაჩვენები. ლეწფერის და ყარის სკოლებში 12 კლასია.

ცხრილი 51 – მოსწავლეების რაოდენობა ლეწფერის სკოლაში

წელი	მოსწავლეების რაოდენობა	ბიჭების რაოდენობა	გოგოების რაოდენობა
2015-2016	98	50	48
2014-2015	103	53	50
2013-2014	117	არ არის ხელმისაწვდომი	არ არის ხელმისაწვდომი
2012 - 2013		13 4	არ არის ხელმისაწვდომი

ცხრილი 52 – მოსწავლეების რაოდენობა ყარის სკოლაში

წელი	მოსწავლეების რაოდენობა	ბიჭების რაოდენობა	გოგოების რაოდენობა
2015-2016	67	31	36
2014-2015	64	არ არის ხელმისაწვდომი	არ არის ხელმისაწვდომი
2013-2014	61	არ არის ხელმისაწვდომი	არ არის ხელმისაწვდომი
2012-2013	65	არ არის ხელმისაწვდომი	არ არის ხელმისაწვდომი

სკოლების შენობები გაპარტახებულია. ყარის სკოლაში დამპალია ხის იატაკი, გატეხილია ფანჯრები. არ არის სველი წერტილები მოსწავლეებისთვის. სიტუაცია იმდენად მძიმეა, რომ ერთ-ერთმა რესპონდენტმა თვითონ წამოჭრა ეს საკითხი და მასწავლებლები კი მუშაობენ იატაკების გამოცვლაზე და შენობის რეაბილიტაციაზე (იხ. ფოტოსაურათების გვერდი 7)

გასულ წელს მთავრობამ ორივე სკოლას აჩუქა მინიავტობუსები, რომ ბავშვებს ზამთარში არ უწევდეთ ფეხით სიარული. მინიავტობუსები აგროვებს ბავშვებს, რომლებიც სკოლის 0.5კმ რადიუსის ფარგლებს გარეთ ცხოვრობენ. ზოგიერთ თოვლიან დღეს მინიავტობუსი

ვერ ახერხებს მოძრაობას. სკოლის მცირე ბიუჯეტის და გზების ცუდი მდგომარეობის გათვალისწინებით, ჩნდება კითხვა, თუ რამდენი ხანი იმუშასვებს ეს მინიავტობუსები.

მოსახლეობა მაღლიერებით აღნიშნავს მასწავლებლების მაღალ კვალიფიკაციას და თავდადებულ შრომას. თითქმის ყველა მასწავლებელი წარმოშობით პროექტის ფართობიდან არის და პროექტის ფართობზე ცხოვრობს.

ფოტოსურათების გვერდი 7– სკოლები პროექტის ფართობზე

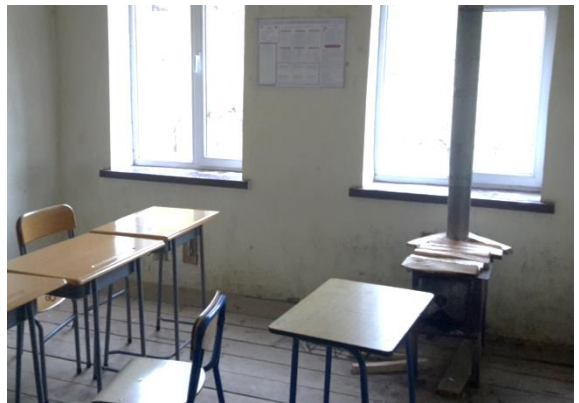
ლენჯერის სკოლა (04/11/2015)

საკლასო ოთახი ლენჯერის სკოლაში (04/11/2015)

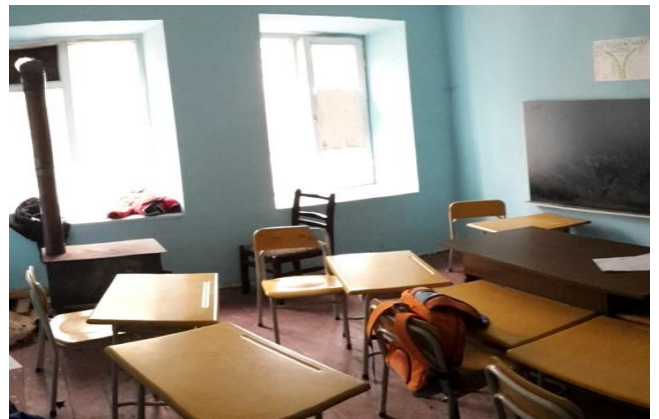
ყარის სკოლა (05/11/2015)

საკლასო ოთახი ყარის სკოლაში (05/11/2015)

ნაკრას სკოლა (09/11/2015)

საკლასო ოთახი ნაკრას სკოლაში (09/11/2015)

B. ნაკრას ხეობა (ნაკი)

ნაკში არის ერთი სკოლა 74 მოსწავლით და 2 მასწავლებლით (ერთ სრულ განაკვეთზე). სკოლაში 12 კლასია. ისევე როგორც ჭუბერში, კონკრეტული საგნების მასწავლებლები სხვადასხვა სკოლებში მუშაობენ. ნაკრას სკოლაში 11 კლასია.

სკოლის შენობა გაპარტახებულია. ადგილობრივი თემი ამჟამად აშენებს საბავშვო ბაღს და ფეხბურთის მოედანს საბავშვო ბაღსა და გამგეობას შორის.

ისევე როგორც ჭუბერის შემთხვევაში, მთავრობამ წელს აჩუქა სკოლას მინიატურბუსები სკოლიდან შორს მცხოვრები ბავშვების სატარებლად. ნაკში ზოგიერთი ბავშვი სკოლიდან 12-15კმ მანძილზე ცხოვრობს და ამიტომ ტრანსპორტი ძალიან მნიშვნელოვანია, განსაკუთრებით ზამთარში.

სოფლის მოსახლეობა ამყობს თავისი სკოლით და მოსწავლეებით. განათლების დონე მაღალია და მოსწავლეების უმეტესობა აბარებს გამოცდებს წლის ბოლოს.

ცხრილი 53 – მოსწავლეების რაოდენობა ნაკრას სკოლაში

წელი	მოსწავლეების რაოდენობა	ბიჭების რაოდენობა		გოგონების რაოდენობა	
2015-2016	74	32		42	
2014-2015	76	34		42	
2013-2014	78	არ	არის	არ	არის
		ხელმისაწვდომი		ხელმისაწვდომი	
2012-2013	80	არ	არის	არ	არის
		ხელმისაწვდომი		ხელმისაწვდომი	

2.5.4 საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა და კლინიკები

A. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის მდგომარეობა

ადგილობრივ დონეზე არ არსებობს მონაცემები მოსახლეობის ჯანმრთელობის შესახებ. ჭუბერის კლინიკის ერთ-ერთი თანამშრომლის განცხადებით პაციენტებს ძირითადად აწუხებთ გაცივება, რევმატიზმი, მოწამვლა (საკვებიტ ან ალკოჰოლით), ნაჯახით ან ხერხით გამოწვეული ტრავმები, ვირუსული დაავადებები. ბავშვებში ხშირია ფაღარათი.

დაავადებათა კონტროლის და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის მონაცემებით მესტიის მუნიციპალიტეტში საზოგადოების ჯანმრთელობის თვალსაზრისით აღსანიშნავია (i) ტრავმების და უბედური შემთხვევების და (ii) ენდოკრინული დაავადებების სიხშირე.

რეგიონის და მთელი ქვეყნის მონაცემებთან შედარებით მესტიის მუნიციპალიტეტში მაღალია ტრავმების და უბედური შემთხვევების სიხშირე. 2010 წელს მესტიაში ტრავმების რაოდენობამ შეადგინა 500, ხოლო სამეგრელო-ზემო სვანეთში ეს რიცხვი 300 იყო და მთელი ქვეყნის მასშტაბით - 1000. ტრავმების მაღალი სიხშირე შეიძლება აიხსნას გზების ცუდი მდგომარეობით და ზოგიერთი ეკონომიკური საქმიანობის, კერძოდ, ხეების ჭრის რისკებით. ეს მონაცემები ადასტურებს ჭუბერის კლინიკის თანამშრომლის განცხადებას ნაჯახით და ხერხით გამოწვეული ტრავმების შესახებ.

მესტიის მუნიციპალიტეტში ენდოკრინული დაავადებების სიხშირე 2010 წელს შეადგენდა 4904-ს. ეს ორჯერ მეტია, ვიდრე სამეგრელო-ზემო სვანეთის მაჩვენებელი (2180) და 1.3-ჯერ მეტი ვიდრე ეროვნული მაჩვენებელი (3377). ენდოკრინული დაავადებების სიხშირე განპირობებულია იოდის დეფიციტით, რომელიც წარსულში სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენდა.

მესტიის მუნიციპალიტეტი არ არის მალარიოგენური ზონა. ბოლო 30 წელს მუნიციპალიტეტში არ დაფიქსირებული მალარიის შემთხვევა. დაავადებათა კონტროლის და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი ამჟამად ახორციელებს მალარიის გადამტანებს იდენტიფიცირების და მალარიოგენური ზონების რუკაზე აღნიშვნის პროგრამას. მესტიის მუნიციპალიტეტში არ დაფიქსირებულა მალარიის შემთხვევა

B. კლინიკები

ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი)

მოქმედი პოლიკლინიკა ექვსი წელია მუშაობს. საბჭოთა პერიოდში იყო საავადმყოფო, მაგრამ სტაციონარული მომსახურება მოიშალა ქვეყნის მეორე დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ, თუმცა პოლიკლინიკის პერსონალის მიზანია კომპლექსური მომსახურება გაუწიონ მოსახლეობას, ტრანსპორტირების, ლაბორატორიული ანალიზების და ულტრასონოგრაფიის ჩათვლით.

კლინიკის შენობა ოდესღაც იყო საკუთარი სახლი ლეწვერში. ეს სახლი შემენილი იქნა ჭუბერის თემის მიერ მაცხოვრებელთა შენატანებით. მიმდინარეობს შენობის რემონტი. პირველ სართულზე დიდი ოთახი გამოიყენება როგორც ადმინისტრაციული ოფისი და პაციენტების მისაღები. პირველ სართულზე კიდევ ერთი ოთახი მოწყობილია სტომატოლოგიურ კაბინეტად. მიმდინარეობს დანარჩენი ოთახების მშენებლობა, სადაც განთავსდება ამბულიატორია, ლაბორატორია და პალატები. ამჟამად კლინიკას არ აქვს წყალმომარაგება და გათბობა.

კლინიკას ჰყავს ექთანი, რომელიც კვირაში სამჯერ ამოდის ზუგდიდიდან და ორი დამხმარე. ამჟამად ეს პერსონალი საკმარისია, მაგრამ თუ კლინიკა შეისყიდის დამატებითი აღჭურვილობას, მაგალითად ულტრასონოგრაფიას, საჭირო იქნება დამატებითი ტექნიკური პერსონალი.

კლინიკის თანამშრომლები უზრუნველყოფიერ მხოლოდ ელემენტარულ დახმარებას სერიოზული დაავადების შემთხვევაში პაციენტი გადაჰყავთ მესტიაში. სტომატოლოგი ამოდის კვირაში ერთხელ. დამატებით, ჭუბერში არის ოჯახის ექიმი, რომელიც საჭიროების შემთხვევაში ეხმარება კლინიკის პერსონალს.

ჯანდაცვის თანამშრომლები ასევე ჩადიან ჭუბერის სოფლებში, როდესაც მოსახლეობას არ შეუძლია კლინიკაში სიარული. კონსულტაციები უფასოა.

ჯანდაცვის ერთ-ერთი თანამშრომლის გაანგარიშებით პაციენტების საშუალო რაოდენობა, რომელიც ყოველთვიურად მკურნალობს კლინიკაში, არის 30-40, იშვიათად 20.

ნაკრას ხეობა (ნაკი)

ნაკის კლინიკა დახურულია და იხსნება მხოლოდ ვაქცინაციის კამპანიის დროს. ის მდებარეობს ნაკრას თემის ცენტრში (იხ. რუკა 2-5 გვ83).

სეროზული დაავადების შემთხვევაში პაციენტები იძახებენ სასწრაფო დახმარებას მესტიაში, 55კმ-ის დაშორებით, რომ პაციენტი გადაყვანილი იქნეს საავადმყოფოში, რადგან მუნიციპალური ტრანსპორტი არ არის. სასწრაფო დახმარება უფასოა. მოსახლეობას ხშირად ურჩევენ ზუგდიდიში ან თბილისში წასვლა სამკურნალოდ.

ფოტოსურათების გვერდი 8 – ჯანდაცვის ინფრასტრუქტურა

ჭუბერის კლინიკა (06/11/2015)

ამ შენობის ნაწილი გამოიყენება ნაკრას სამედიცინო ცენტრისთვის (09/11/2015)

2.5.5 წყალმომარაგება

საველე კვლევების დროს რესპოდენტების უმრავლესობა აცხადებდა, რომ აღარ ეზიდებიან წყალს მდინარეებიდან (ნენსკრა, ნაკრა და შენაკადები). ეს ხდებოდა 10-15 წლის წინ. ამჟამად მოსახლეობა იყენებს გრძელ პლასტმასის მილებს, რომლებიც მიერთებულია წყაროებზე ან მცირე მდინარეებზე. წყლის წყაროები გაცილებით მაღლა მდებარეობს ვიდრე სახლები და ამიტომ ეს სისტემები თვითდინებითა და უპრობლემოდ ფუნქციონირებს 24 საათი მთელის წლის განმავლობაში, ზამთრის ჩათვლით. მილები ხშირად კვეთს გზებს ან მიუყვება მდინარეს (იხ. სურათი 3).

კვლევის დროს გაირკვა, რომ მხოლოდ ერთი სახლი იყენებს ჭას. ნენსკრას ხეობაში ერთი სისტემა პირდაპირ მდ. ნენსკრაზე არის მიერთებული. 2015 წლის ნოემბერში ამ ოჯახმა გამოხვალა თავისი წყალმომარაგების წყარო, რადგან მათი აზრით მდ. ნენსკრას წყლის ხარისხი გაუარესდა კაშხლის მშენებლობის დაწყების გამო.

წყალმომარაგების სისტემის არსებობის მიუხედავად ზოგიერთი მაცხოვრებელი მაინც ეზიდება წყალს მდინარიდან. ზაფხულში ხევის დაბალ ნაწილში განლაგებულ ადგილებში წყაროების ხარჯი მკვეთრად მცირდება ან საერთოდ შრება. ამ შემთხვევებში მოსახლეობა ისევ მდინარეებიდან ეზიდება წყალს. ამგვარი პერიოდები ერთი თვე ან თვე ნახევარი გრძელდება. 2015 წლის, 2014 და 2013 წლების აგვისტოში ამგვარი მდგომარეობა შეიქმნა ლეკალმახეში ნენსკრას ხეობაში. რესპოდენტების განცხადებით მდინარის წყალს არ იყენებენ სასმელად, არამედ საყოფაცხოვრებო საჭიროებებისთვის. წყლის ზიდვა ხდება ხელით წყალამღები სისტემის გარეშე.

ნაკრას და ნენსკრას მდინარეებთან არის ორი მინერალური წყლის წყარო (იხ. რუკა 2-5 გვ 83). ადგილობრივი მოსახლეობა ხანდახან იყენებს მათ სასმელად. ს წყაროები არ არის მიერთებული წყალმომარაგების რომელიმე სისტემასთან.

გაანალიზებული იქნა წყლის ხარისხი წყალმომარაგების სისტემაში და მინერალური წყლების წყაროებში წყლის ხარისხის ამოსავალი მონაცემების შეგროვების ფარგლებში V ტომისთვის (ჰიდროლოგიაზე და წყლის ხარისხზე ზემოქმედების შეფასება). როგორც დამატებით განმარტებულია 6.6 თავში, პროექტი სავარაუდოდ არ მოახდენს ზემოქმედებას სასმელი და საყოფაცხოვრებო წყლის მომარაგების სისტემებზე.

სურათი 3 - წყალმომარაგების სისტემა სოფლებში
(ჭუბური 03/11/2015)

სურათი 4 – მინერალური წყაროები მდ. ნენსკრასთან(მარცხნივ) და მდ. ნაკრასთან (მარჯვნივ)

2.5.6 საკანალიზაციო სისტემები

მოსახლეობის დიდი ნაწილი (86%) იყენებს ჩეჩმებს და მცირე რაოდენობა (6.5%) ჩასარეცხ ტუალეტებს, ასევე 6.5%-ს აქვს ორივე (იხ. ცხრილი 54). არ არსებობს საკანალიზაციო სისტემა და საკანალიზაციო ნარჩენების გატანა საპირფარეშოებიდან და ტუალეტებიდან ხდება ავზებით და საკანალიზაციო ჭებით.

ცხრილი 54– საკანალიზაციო სისტემები

	მხოლოდ ჩასარეცხ ტუალეტი	მართო ჩეჩმა	ჩეჩმა + ცასარეცხი	სხვა	სულ
პროექტის ფართობი	22 6.5%	304 86%	23 6.5%	4 1%	353 100%
ნაკრა	6 7.1%	78 91.8%	1 1.1%	0 0%	85 100%
ნენსკრა	16 6%	226 84.3%	22 8.2%	4 1.5%	268 100%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	8 8.3%	75 78.1%	11 11.5%	2 2.1%	96 100%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	8 4.7%	151 87.8%	11 6.4%	2 1.1%	172 100%

2.5.7 უსაფრთხოება, ადამიანის უფლებები და საზოგადოებრივი წესრიგი

A. ადამიანის უფლებები

7.6 თავში განხილულია ადამიანის უფლებების მდგომარეობა საქართველოში და პროექტის ფართობზე.

არ დაფიქსირებულა იძულებითი შრომა, ბავშვების შრომა ან ადამიანის უფლებების დარღვევის ფაქტები პროექტის ფართობზე.

ადგილობრივ დონეზე არ არის მონაცემები დანაშაულის ან ინციდენტების შესახებ.

B. საზოგადოებრივი წესრიგი

ნენსკრას ხეობაში ადგილობრივი მოხელეები აღნიშნავენ, რომ სადავო საკიტხების გადაწყვეტის ტრადიციული მეთოდები უზუცესების და რელიგიური ავტორიტეტების ჩარევით ნაკლებად ეფექტურია და ნაკლებად გამოიყენება, ვიდრე წარსულში. ამის მიუხედავად მოსახლეობას მაინც ურჩევნია საკითხების არაოფიციალურად მოგვარება.

ნაკრას ხეობაში მაცხოვრებლებს შორის უთანხმოება თემის შიგნით წყდება, ანუ უზუცესების და რელიგიური ავტორიტეტების ჩარევით. როდესაც შეტანხმება მიიღწევა, ტითოეული მხარე იფიცებს ხატზე, რომ შეასრულებს გადაწყვეტილებას. ადგილობრივ მოსახლეობას სამარცხვინოდ მიაჩნია სასამართლოში საქმის აღძვრა.

C. პოლიციის განყოფილება

ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი)

საჭიროებისამებრ ამოდის ოფიცერი ხაიშის განყოფილებიდან. საშუალოდ, ის მოდის ჭუბერში (რომელიც 15კმ-ით დაშორებულია) დაახლოებით სამჯერ ორ თვეში, რაც წელიწადში მაქსიმუმ 20 ვიზიტს შეადგენს. ვიზიტები უფრო ხშირია ზაფხულში, როდესაც ხეობაში ტურისტებია. ძირითადად ამ ვიზიტების მიზანია ადგილობრივ ოფიციალურ პირებთან კონტაქტი.

ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში მოხდა ერთი მკვლელობა. ადგილობრივების განცხადებით მკვლეელი „გიჟი“ იყო.

ხეობის ჩრდილოეთით სოფ. სგურიშში არის სასაზღვრო პატრული.

ნაკრას ხეობა (ნაკი)

ისევე როგორც ჭუბერის შემთხვევაში, ერთი ოფიცერი ხაიშის განყოფილებიდან ამოდის ნაკში, როდესაც შესაძლებელია სოფლამდე მიღწევა.

ნაკის ჩრდილოეთ მხარეს არის სასაზღვრო პატრული (საბაჟო). ოთხი ოფიცერი აკონტროლებს ტერიტორიას ნაკრადან ჩრდილოეთისკენ საზღვრამდე.

2.5.8 მაღაზიები და სარემონტო სახელოსნოები

A. ნენსკრას ხეობა (ჭუბერი)

მარცხენა ნაპირზე არის საცხოვრებელი და მაღაზია ქვემო მარლში (ჭუბერის ცენტრი) და ჯიხური. ლარი-ლარშიც იყო ჯიხური, მაგრამ დაიხურა. ლეკალმახეში, ზემო მარლში და ტიტაში არ არის ჯიხურები ან მაღაზიები. მარჯვენა ნაპირზე არის მაღაზია და ჯიხური ლეწფერში, პატარა მაღაზია ყარში და სამი ჯიხური სგურიშში. კომერციული ობიექტები არ არის დევრაში, რომელიც სგურიშის ახლოს არის. მაღაზიებში და ჯიხურებში საქონლის ძალიან მცირე არჩევანია, ძირითადად იყიდება ტკბილეული, სოდა, ლუდი და შაქარი და მარილი.

არც ერთ თემს არ აქვს ყოველკვირეული ბაზარი. კვირაში სამჯერ ქვემო მარლში, რომელიც ჭუბერის ადმინისტრაციულ ცენტრს წარმოადგენს, ამოდიან მოვაჭრეები და ყიდიან პირველადი მოხმარების საქონელს თავისი ფურგონებიდან. ეს ფურგონები ამოდიან ჭუბერის ცენტრში, დგებიან მუნიციპალიტეტის შენობის წინ და იწყებენ ვაჭრობას. მოვაჭრეები რჩებიან მანამდე, სანამ იყიდება საქონელი და მერე აგრძელებენ თავის გზას. ეს ჩამოსული მოვაჭრეები ადგილობრივი ბაზრის ფორმას წარმოადგენს. რაიონში ძალიან

მცირეა მოთხოვნა ყოველკვირეული ბაზრისთვის და მით უმეტეს მარაზისთვის. მოსახლეობა საქონლის საყიდლად დადის ზუგდიდში და მესტიაში.

ჭუბერში არ არის სარემონტო სახელოსნოები. მოსახლეობა თვითონ ახორციელებს საჭირო რემონტს.

B. ნაკრას ხეობა (ნაკი)

ნაკში არ არის მაღაზიები. აქ იყო ჯიხური, მაგრამ ახლა სარემონტოდ არის დახურული. ჭუბერის მსგავსად, ნაკის მოსახლეობაც დადის ზუგდიდში საყიდლებზე ან ყიდულობს საქონელს ჩამოსული მოვაჭრეებისგან, რომლებიც კვირაში ერთხელ ამოდიან.

როგორც ჭუბერში, ნაკშიც არ არის სარემონტო სახელოსნოები.

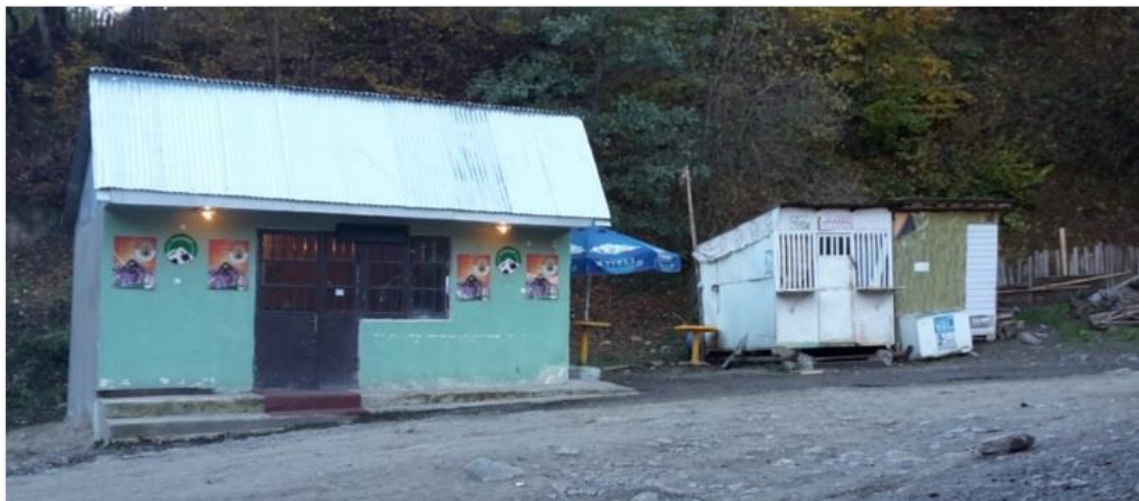
ფოტოსურათების გვერდი 9 - მაღაზიები

მაღაზია ლეჭერში (06/11/2015)

ჯიხური ქვითი მარდში (06/11/2015)

მაღაზია ყარში (05/11/2015)

2.5.9 წისქვილები

ჭუბერში არის 7 წისქვილი. საველე კვლევების დროს (2015 წლის ნოემბერი) ერთი წისქვილი მწყობრიდან იყო გამოსული. სოფ. ნაკში ორი წისქვილია და ერთ მწყობრიდან გამოსულია. ეს წისქვილები მუშაობენ ნენსკრას და ნაკრას შენაკადების წყლით. გამოწვევას ერთი წისქვილი, რომელიც პირდაპირ მდ. ნაკრაზე არს განლაგებული. 2015 წლის ნოემბერის კვლევის დროს ის მწყობრიდან იყო გამოსული. წისქვილის შენობა მდებარეობს ნაკადზე და ხის არხით წყალი მიემართება ფრთებისკენ წისქვილის ქვეშ და აბრუნებს წისქვილის ქვას.

წისქვილების მდებარეობა ნაჩვენებია მე-5 სურათზე, გვერდი 96.

ნენსკრას ხეობაში ერთი წისქვილი (ლეწფერში) ძირითად მდინარესთან ახლოს მდებარეობს, მაგრამ მას შენაკადის წყალი ამუშავებს. სხვა წისქვილები პირდაპირ შენაკადებზე მდებარეობს.

ადრე მდ. ნენსკრაზე იყო წისქვილი სოფ. ლეწფერის სამხრეთით, მაგრამ დაინგრა მდინარის ადიდების გამო 1978 წელს. მას შემდეგ ეს წისქვილი არ აღუდგენიათ.

წისქვილი საზოგადოებრივი საკუთრებაა. მათი გამოყენება ყველა ოჯახს შეუძლია. წისქვილებს მაცხოვრებლები თვითონ აშენებენ და არემონტებენ წისქვილებს.

ფოტოსურათების გვერდი 10 - წისქვილები

წისქვილ სტურიში (03/11/2015)

წისქვილი სტურიში (03/11/2015)

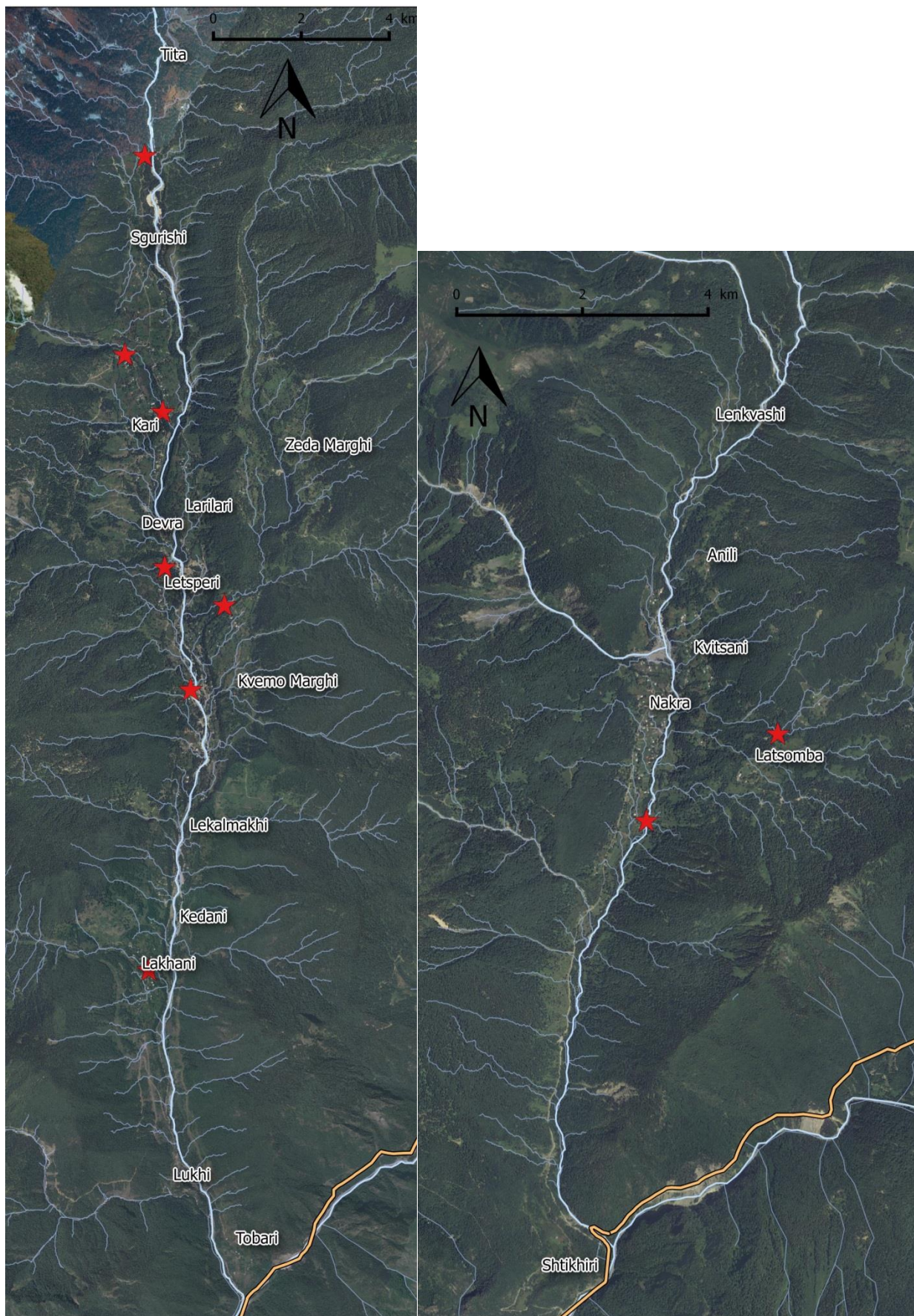

Corn mill in Nakწისქვილი ნაკრაში (09/11/2015)

წისქვილი ნაკში (03/11/2015)

სურათი 5 - წისქვილები ნენსკრს (*მარცხნივ) და ნაკრას (მარჯვნივ) ხეობებში

2.5.10 საკრებულოს შენობა

ჭუბერის საკრებულოს შენობა მდებარეობს სოფლე ქვემო მარღში. შენობაში ოტხი ოთახია, აქედან ერთი მაღაზიაა. შენობა დამაკმაყოფილებელ მდგომარეობაშია.

ნაკის საკრებულოს შენობა ცუდ მდგომარეობაშია. ეს შენობა ასევე გამოიყენება, როგორც პირველი დახმარების ცენტრი და ადგილობრივი ბიბლიოთეკა.

2.5.11 ეკლესიები

ორივე ხეობაში მსოახლეობა მართლმადიდებელი ქრისტიანია (ცხრილი 55).

ცხრილი 22 - აღმსარებლობა

	მართლმადიდებელი ქრისტიანი რაოდენობა (გამოკითხული ოჯახების %)	სხვა რაოდენობა (გამოკითხული ოჯახების %)	სულ რაოდენობა (გამოკითხული ოჯახების %)
პროექტის ფართობი	1432 (99%)	16 (1%)	1448 (100%)
ნაკრა	300 (100%)	0 (0%)	300 (100%)
ნენსკრა	1132 (99%)	16 (1%)	1148 (100%)
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	391 (99%)	4 (1%)	395 (100%)
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	741 (98%)	12 (2%)	753 (100%)

ჭუბერში ორი მოქმედი ეკლესიაა, ერთი ლაკმანში და ერთი ლეწფერში ლეწფერის ეკლესიის მღვდელი ასევე დადის ლაკმანში მსახურების ჩასატარებლად.

ნაკის თემში არის 10 ეკლესია. ახლახან აღდგენილი იქნა კიდევ ერთი ეკლესია და იქ ტარდება მსახურება.

ფოტოსურათების გვერდი 11 – ეკლესიები

ეკლესია ნენსკრაში (09/09/2015)

პატარა ეკლესია ნაკრაში (09/11/2015)

ეკლესია ნაკრაში – წინა ხედი (09/11/2015)

ეკლესია ნაკრაში – უკანა ხედი (09/11/2015)

2.5.12 რეკრეაციული ინფრასტრუქტურა

ნენსკრას ხეობაში არის ფეხბურთის მოედანი ქვემო მარლში, რომელიც ჭუბერის თემის ადმინისტრაციული ცენტრია.

ნაკრას ხეობაში სოფ. ნაკში შენდება საბავშვო ბაღი და ფეხბურთის მოედანი სკოლის ტერიტორიაზე. სკოლის შენობის შინგით არის ასევე ფრენბურთის დარბაზი ბავშვებისთვის ზამთრის პერიოდში სავარჯიშოდ.

2.6 პროექტზე შეხედულებები და შეშფოთების მიზეზები

2.6.1 ქალების შეშფოთება პროექტთან დაკავშირებით

როგორც ნაჩვენებია 57-ე ცხრილში ქალები, რომლებიც მუშაობენ სახელმწიფო სამსახურში ჭუბერში და ნაკში, მიიჩნევენ, რომ მთავარი პრობლემაა კაშხლის უსაფრთხოება. კაშხლის უსაფრთხოებაში ისინი გულისხმობენ, რომ თუ ჩამოწვება მეწყერი მდინარე გადაიხერგება და წყლის შემცირებული ნაკადი ვერ გაიტანს ჩამოწოლილ მასას. ეს შეშფოთება აქტუალურია ნაკრას ხეობაში, სადაც მდ. ნაკრას წყალი მიმართული უნდა იქნეს ნენსკრას რეზერვუარისკენ. შესაბამისად, მდ. ნაკრაში წყლის ნაკადი შემცირდება და შეიძლება არასაკმარისი იყოს ჩამოწოლილი მასის გასარღვევად, რის გამოც წყალი დაგუბდება ქვედა ბიეფში. შეშფოთება ასევე გამოითქვა ნენსკრას ხეობაში, რადგან წყალი რეზერვუარიდან 15 კმ-იანი არხით მიეწოდება ელექტროსადგურს და მდ. ნენსკრას ამ მონაკვეთზე შემცირდება წყლის ხარჯი.

2015 წლის სექტემბერში ფოკუს-ჯგუფებთან შეხვედრის დროს გამოქმული სხვა შეშფოთება ძირითადად გენდერულად სენსიტიურ საკითხებს ეხებოდა. ქალებისთვის დიდი პრობლემაა მშობიარობა, რადგან არც ერთ ხეობაში არ არის შესაბამისი სამედიცინო ინფრასტრუქტურა და ორსულ ქალებს უწევთ ზუგდიდში ან მესტიაში წასვლა სამშობიაროდ. ქალებმა ასევე აღნიშნეს წყალმომარაგების პრობლემები ზამთარში და ელექტროენერგიის არარეგულარული მოწოდება, ვინაიდან ელექტრობოძები მოძველებულია (ისინი 25 წლის მოეწყო) და ხშირად ეცემა და წყდება ელექტრომომარაგება.

2.6.2 გამოთქმული პრობლემები

ოჯახების კვლევის დროს 2015 წლის სექტემბერში და ნოემბერში, სანამ სს „ნენსკრა ჰიდრო“ გაუზიარებდა საზოგადოებას ინფორმაციას ზემოქმედების შემცირების ზომების შესახებ, რესპონდენტებს სთხოვეს პროექტზე მათი აზრის გამოთქმა. შედეგები ნაჩვენებია ქვემოთ მე-6 სურათზე.

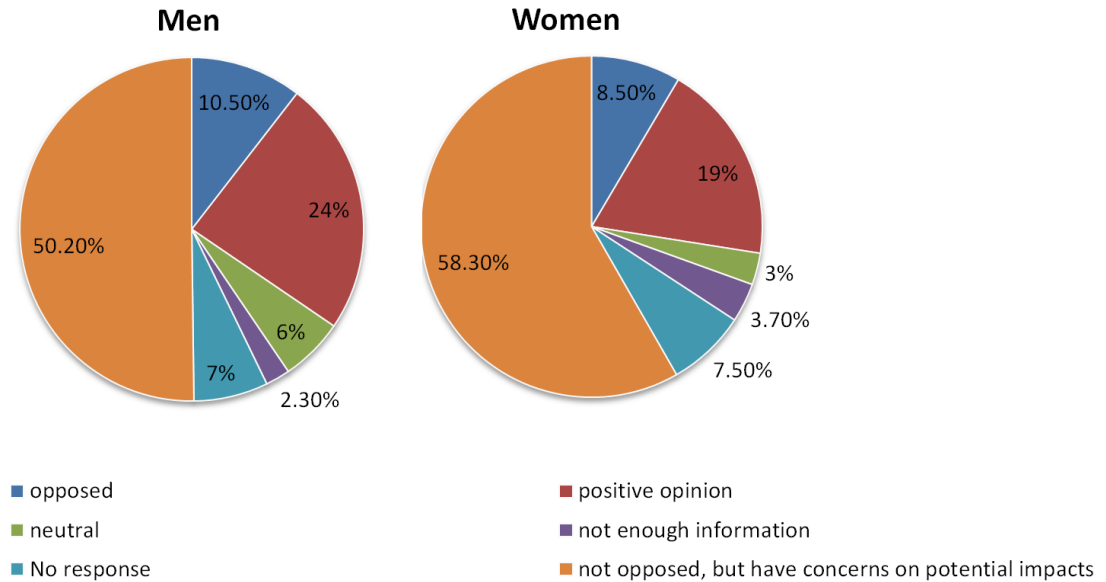
დადებითი აზრი პროექტზე გამოთქვეს მამაკაცი რესპონდენტების 24%-მა და ქალი რესპონდენტების 19%-მა, რომელთაც იმედი აქვთ, რომ პროექტის დაიქირავენ ადგილობრივ მოსახლეობას და დაეხმარება გზების აღდგენაში და სოციალური მომსახურების განვითარებაში;

მამაკაცი რესპონდენტების 10.5% და ქალების 8.5%-მა განაცხადეს, რომ ეწინააღმდეგებიან პროექტს;

რესპონდენტების დანარჩენმა ნაწილმა (მამაკაცების ნახევარი და ქალების 60%) განაცხადა, რომ არ ეწინააღმდეგებიან პროექტს, მაგრამ ეშინიათ პროექტის ზემოქმედების, განსაკუთრებით ბუნებრივი კატასტროფების, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, კლიმატის ცვლილების, წყლის და მიწის დანაკარგის თვალსაზრისით.

მამაკაცი რესპონდენტების 6%-მა და ქალი ტესპონდენტების 3%-მა განაცხადეს, რომ ნეიტრალური დამოკიდებულება აქვთ პროექტის მიმართ;

ზოგიერთმა რესპონდენტმა (მამაკაცების 2,3% და ქალების 37%) განაცხადა, რომ არა აქვთ შესაბამისი ინფორმაცია, რომ შეიქმნან წარმოდგენა პროექტზე, ზოგიერთმა (მამაკაცების 7% და ქალების 7.5%) არ გასცა პასუხი ამ კითხვას.

სურათი 6 – შეხედულებები ნენსკრას პროექტზე ნენსკრას და ნაკრას ხეობების თემებში

რესპონდენტებს ჰკითხეს მათი შეშფოთების კონკრეტული მიზეზების შესახებ. მამაკაცი და ქალი რესპონდენტების დიდმა ნაწილმა (60%-ზე მეტმა) გამოთქვა შიში, რომ პროექტის შეცვლის ადგილობრივ კლიმატს, როგორც ნაჩვენებია 56-ე და 57-ე ცხრილებში. მეორე ადგილზეა უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული შიში, რომელიც გამოთქვა მამაკაცი რესპონდენტების თითქმის ნახევარმა და ქალი რესპონდენტების 44%-მა. მესამე ადგილზეა წყალმომარაგების დაკარგვა და მეოთხეზე საძოვრების და ხის ჭრის შესაძლებლობის დაკარგვა, რასაც მოჰყვება სატვირთო ავტომობილებით გამოწვეული არეულობა.

ცხრილი 56 - მამაკაცების მიერ გამოთხმული შეშფოთება

	კლიმატის ცვლილება	კაშხლის სუფრთხოება	წყალმომარაგების დაკარგვა	საძოვრების ან ხეების ჭრის	სატვირთო ავტომობილები/მუშების/ზაღის სწამოსგლა	წყალი ვერ გაოტანს წარმოების სოფლების დაცარიელება	შეშფოთება არ გამოთქმულა	პასუხი არ გაუციათ		
პროექტის ფართობი	228 65%	174 49%	128 36%	71 20%	44 12%	18 5%	1 0.3%	4 1.1%	40 11%	9 3%
ნაკრა	49 58%	19 22%	33 39%	18 21%	10 12%	4 5%	1 1.2%	0 0%	12 14%	2 2%
ნენესრას	179 67%	85 32%	95 35%	53 20%	34 13%	14 5%	0 0%	4 1.5%	28 10%	7 3%
ნენესკრას მარცხენა ნაპირი	59 61%	34 35%	31 32%	11 11%	11 11%	2 2%	0 0%	1 1%	11 11%	5 5%
	120	103	64	42	23	12	0	3	17	2

ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	70%	60%	37%	24%	13%	7%	0%	1.7%	10%	1%

ცხრილი 57 – ქალების მიერ გამოთვლილი შეშფოთება

	კლიმის ცვლილება	კაშხლის სუფთობა	წყალმომარაგების დაკარგვა	სამოვრების ან ხეების ჭრის საფრთხე	სატვირთო ავტომობილები / მ.ტ.ს.ს.ს.ს.	მუშების/ხალხის სწავლის სწავლის	წყალი ვერ გაიტანს	სოფლების დაცარიელება	შეშფოთება არ გამოთვალა
პროექტის ფართობი	219	154	121	51	36	20	1	26	18
	62%	44%	34%	14%	10%	6%	0.3%	7%	5%
ნაკრა	37	12	22	11	5	1	0	4	4
	44%	14%	26%	13%	6%	1%	0%	5%	5%
ნენსკრას	182	92	99	40	31	19	1	22	14
	68%	34%	37%	15%	12%	7%	0.4%	8%	5%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	61	25	32	7	9	7	0	13	7
	64%	26%	33%	7%	9%	7%	0%	14%	7%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	121	68	67	33	22	12	1	9	7
	70%	40%	39%	19%	13%	7%	0.6%	5%	4%

2.6.3 მოლოდინი

2015 წლის სექტემბერში ოჯახების კვლევის დროს რესპონდენტებს ასევე ჰკითხეს რა ტიპის განვითარების დახმარება იქნება მათთვის სასარგებლო და უნდა მიენიჭოს პრიორიტეტი შემდეგი 3-5 წლის განმავლობაში. ქვემოთ 58-ე ცხრილში წარმოდგენილია ყველაზე ხშირი პასუხები. ყველაზე ხშირად რესპონდენტები აღნიშნავენ გზების გაუმჯობესებას, ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებას, ტურიზმის განვითარებას და სამედიცინო ინფრასტრუქტურის მოწყობას. შემდგომი ღონისძიებების ფარგლებში ჩატარდა საჭიროებების შეფასება ადგილობრივი თემების და მმართველობის ორგანოების მონაწილეობით. ეს შეფასება გამოყენებული იქნა საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამის ჩამოსაყალიბებლად (იხ. თავი 3.5).

ცხრილი 58 – რესპონდენტების მიერ ყველაზე ხშირად აღნიშნული განვითარების დახმარება

განვითარების აღნიშნული დახმარება	მამაკაცი რესპონდენტების %	ქალი რესპონდენტების %
გზების განვითარება	37.8%	34.6%
ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმება	17.6%	18.3%
ტურიზმის განვითარება	16.9%	10.2%
სამედიცინო ინფრასტრუქტურის მოწყობა	10.7%	13.6%
ხის ჭრის, დამუშავების და ვაჭრობის განვითარება	8.10%	6.10%
სოფლის მეურნეობის მხარდაჭერა	5.9%	4.7%
სკოლების და ტრენინგ-ცენტრების გახსნა	4.6%	7.5%

განვითარების აღნიშნული დახმარება	მამაკაცი რესპონდენტების %	ქალი რესპონდენტების %
ელექტროენერგიის მიწოდების პრობლემის მოგვარება	7.2%	3.4%

ორივე ხეობაში რესპონდენტების მხოლოდ 10%-მა აღნიშნა, რომ მათ არ აინტერესებთ ტურისტული საქმიანობა, თუ განხორციელდება ტურიზმის განვითარების პროგრამა.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ორივე ხეობაში მოსახლეობა დაინტერესებულია დასაქმებით. როგორც 59-ე და მე-60 ცხრილებშია ნაჩვენები, რომ მამაკაცების 65%-მა და ქალების 76%-მა განაცხადა, რომ მათი ოჯახების მინიმუმ ერთი წევრია დაინტერესებული პროექტში მუშაობით. ნენსკრას ხეობაში მეტი მოსახლე არის დაინტერესებული დასაქმებით, ვიდრე ნაკრას ხეობაში.

ცხრილი 59 - დასაქმების მოლოდინი, ქალების შეხედულება

ოჯახები, სადაც ერთ წევრს მაინც უნდა პროექტში დასაქმება		ოჯახები წევრების რაოდენობის მიხედვით, რომელთაც სურთ პროექტში დასაქმება			
		1	2	3	4
პროექტის ფართობი	267	149	82	24	12
	76%	42%	23%	7%	3%
ნაკრა	45	30	12	3	0
	53%	35%	14%	4%	0%
ნენსკრა	222	119	70	21	12
	83%	44%	26%	8%	4%
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	76	38	28	6	4
	79%	40%	29%	6%	4%
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	146	81	42	15	8
	85%	47%	24%	9%	5%

ცხრილი 60 - დასაქმების მოლოდინი, მამაკაცების შეხედულება

ოჯახები, სადაც ერთ წევრს მაინც უნდა პროექტში დასაქმება		ოჯახები წევრების რაოდენობის მიხედვით, რომელთაც სურთ პროექტში დასაქმება					
		1	2	3	4	5	6
პროექტის ფართობი	231	165	43	17	4	1	1
	65%	46.7%	12.2%	4.8%	1.1%	0.3%	0.3%
ნაკრა	49	39	8	1	---	---	1
	58%	45.9%	9.4%	1.2%	---	---	1.2%
ნენსკრა	182	126	35	16	4	1	---
	68%	47.0%	13.1%	6.0%	1.5%	0.4%	---
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	59	42	13	3	1	---	---
	61%	43.8%	13.5%	3.1%	1.0%	---	---
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	123	84	22	13	3	1	---
	72%	48.8%	12.8%	7.6%	1.7%	0.6%	---

3. პოზიტიური ზემოქმედება და სარგებლის გაზიარება

პროექტი სარგებელს მოუტანს მთელს ქვეყანას ელექტროენერგიის წარმოების საშუალებით. ადგილობრივ თემებზე დადებითი ზემოქმედება მოიცავს დასაქმებას, კონტრაქტებს, მიწოდების ჯაჭვს და გადასახადების გადახდას, ასევე საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამა იძლევა დამატები შესაძლებლობებს დადებითი ზემოქმედების და სოციალურ-ეკონომიკური სარგებლის გასაძლიერებლად.

3.1 ქვეყანაში ელექტროენერგიის წარმოება

ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგურის წვლილი ელექტრომომარაგების ქსელში აღწერილია მე-2 ტომში (პროექტის განმარტება).

საქართველოს არსებული ელექტრომომარაგების სისტემა ხასიათდება მცირე მოთხოვნით და მაღალი მწარმოებლურობით ზაფხულში და მაღალი მოთხოვნით და დაბალი მწარმოებლურობით ზამთარში. ზამთარში, როდესაც მცირდება წყლის ხარჯი ჰიდროელექტროსადგურებისთვის სითბურ ელექტროსადგურებში წარმოებული ენერგიისმთლიან წარმოებაში 28%-ს შეადგენს (ზაფხულში ეს მაჩვენებელი 1%-ნაკლებია). ამჟამად საქართველო ზამთარში ყიდულობს ელექტროენერგიას ზამთრის მაღალი მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად. ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგური გაზრდის ქვეყანაში ელექტროენერგიის წარმოებას და შეამცირებს დამოკიდებულებას (i) წიაღისეულ საწვავზე მომუშავე ელექტროსადგურებზე და (ii) მეზობელი ქვეყნებიდან (მირითადად რუსეთიდან, თურქეთიდან, აზერბაიჯანიდან) იმპორტირებულ ელექტროენერგიაზე. პროექტის საშუალებით ზამთარში გარანტირებული იქნება ელექტროენერგიის წარმოება, რომელიც დააკმაყოფილებს გაზრდილ შიდა მოთხოვნილებას ზამთრის კრიტიკულ პერიოდში. ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი პოზიტიური ზემოქმედება, რასაც პროექტი მოუტანს ქვეყანას და ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის მთავარი დასაბუთება.

3.2 დასაქმების შესაძლებლობები და მიწოდების ჯაჭვი

ნენსკრას კაშხლის, ელექტროსადგურის, გვირაბების და ნაკრას წყალამღების მშენებლობა შემქნის დროებითი დასაქმების შესაძლებლობას (იხ. დეტალური ინფორმაცია საჭირო მუშახელზე 7.1 თავში). მშენებლობის ფაზის 5 წლის განმავლობაში მუშახელის მაქსიმალური რაოდენობა იქნება 1100 თანამშრომელი. მშენებლობა შეიძლება მიმდინარეობდეს 24 საათი 7 დღე კვირაში, რაც ნიშნავს ორ-სამ ცვლად მუშაობას პიკურ პერიოდში. სამუშაო ადგილების 25% განკუთვნილია არაკვალიფიციური მუშახელისთვის და მცირე რაოდენობით საჭირო იქნება კვალიფიციური ტექნიკური პერსონალი და მენეჯერები. მნიშვნელოვანი სოციალური ზემოქმედება იქნება შემოსავლების წყაროს უზრუნველყოფა მუშებისთვის და მათი ოჯახებისთვის, რაც გააუმჯობესებს მათ კეთილდღეობას და აამაღლებს ცხოვრების დონეს. არაპირდაპირი სოციალურ-ეკონომიკური სარგებელი იქნება ადგილობრივი მუშახელის მიერ მათი შემოსავლების დახარჯვა ადგილობრივ საქონელზე და მომსახურებაზე. ასევე პერსონალის მიერ

ტრენინგის ან მუშაობისას ადგილზე მიღებული პროფესიული ცოდნა-გამოცდილება ხელს შეუწყობს მომავალში მათ დასაქმებას.

სამუშაოების, მომსახურების და საქონლის ყველა მიმწოდებელმა უნდა დაიცვას დადგენილი მოთხოვნები დაუზრუნველყოს ადგილობრივი მუშახელისთვის დასაქმების და ტრენინგის შესაძლებლობები.

ადგილობრივი სარგებლის მაქსიმალურად გაზრდის მიზნით პროექტის მიზანი იქნება, რომ ადგილობრივი მუშახელის დასაქმება მაქსიმალური იყოს:

პროექტის მიზანია, რომ არაკვალიფიციური მუშახელის 100% ადგილობრივი მოსახლეობით დაკომპლექტდეს ნენსკრას და ნაკრას ხეობებიდან² (მე-2 ტომი „პროექტის განმარტება“). რამდენადაც ეს შესაძლებელია. თუ ეს შეუძლებელია, მუშახელის დაქირავება მოხდება მესტიის მუნიციპალიტეტის სხვა უახლოესი სოფლებიდან და სვანეთის რეგიონის მეორე წყალშემკრები ფართობიდან.

პროექტის მიზანია ნახევრად კვალიფიციური მუშახელის 50% მესტიის ჯუნიციპალიტეტის მაცხოვრებლებით დაკომპლექტდეს და 75% - საქართველოდან;

პროექტის მიზანია, რომ დაქირავებული თანამშრომლების (კვალიფიციური, ნახევრად კვალიფიციური და არაკვალიფიციური) მინიმუმ 80% საქართველოს მოქალაქეები არიან.

ექსპლუატაციის დროს პერსონალის რაოდენობა გაცილებით ნაკლები იქნება, ვიდრე მშენებლობის პერიოდში. ნენსკრას კაშხლის მონიტორინგს და ნაკრას წყალამღების ექსპლუატაციას დასჭირდება დაახლოებით 50-100 ადამიანი და ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების შესაძლებლობა მცირე იქნება.

3.3 ძირითადი გზების გაუმჯობესება

როგორც აღწერილია მე-2 ტომში (პროექტის განმარტება) მშენებლობის პერიოდში საჭირო იქნება გზების გაუმჯობესება, რომლებიც აკავშირებს მთავარ გზას (მესტიისკენ) ელექტროსადგურთან და ნენსკრას სამშენებლო უბანთან (ნენსკრას ხეობა) და ნაკრას წყალამღების ადგილთან (ნაკრას ხეობა). ჯამში მშენებლობის დროს გაუმჯობესდება 20კმ გზას ნენსკრას ხეობაში და 9კმ-ს ნაკრას ხეობაში. გაუმჯობესება მოიცავს გზის საფარის აღდგენას, სადრენაჟო სისტემას და ეროზიისგან დაცვას. გაძლიერდება არსებული ხიდები და მოეწყობა ახალი ხიდები, რომლებიც გაუძლებს დიდი ზომის და წონის მძიმედ დატვირთულ ავტომობილებს, რომლებიც იმოდრავებს სამშენებლო უბნის მიმართულებით.

ნენსკრას და ნაკრას ხეობის ძირითადი გზა ასევე გამოყენებული იქნება კაშხლის, ელექტროსადგურის და ნაკრას წყალამღების ექსპლუატაციის ფაზაში. შესაბამისად, საჭირო იქნება გზის მოვლა-შენახვის სამუშაოების განხორციელება.

როგორც ქვემოთ არის მიითებული საზოგადოებრივ საინვესტიციო ფონდთან დაკავშირებით, პროექტს შეუძლია დააფინანსოს სოფლის ზოგიერთი გზის რეაბილიტაცია. ეს შიდა გზები არ გამოიყენება მშენებლობის ან ექსპლუატაციისთვის, მაგრამ სოფლის მაცხოვრებლებმა მიუთითეს, რომ ეს ინფრასტრუქტურა პრიორიტეტულია.

²არაკვალიფიციური საქმიანობა შეესაბამება საქმიანობის საერთაშორისო სტანდარტული კლასიფიკაციის (ISCO-08) უნარების 1-ელი დონე. იხ. შორის საერთაშორისო ოფისი - ISCO-08 „I ტომი - საქმიანობის საერთაშორისო სტანდარტული კლასიფიკაცია - სტრუქტურა, ჯგუფების განსაზღვრა და შესაბამისობის ცხრილები“

მთლიანობაში ორივე ხეობაში მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდება გზები პროექტის საქმიანობის შედეგად. ეს თავის მხრივ, გაუმჯობესებს კავშირს ენგურის ხევის ქვედა ნაწილთან, განსაკუთრებით ზამთრის პერიოდში და სამედიცინო დახმარების ხელმისაწვდომობას.

3.4 გადასახადი

საქართველოს საგადასახადო სისტემა უზრუნველყოფს მექანიზმს, რომლის საშუალებითაც ფულადი სარგებლის გაზიარება შეიძლება განხორციელდეს ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის საშუალებით. პროექტს მოეთხოვება აქტივების ღირებულების 1%-ის ოდენობის ყოველწლიური ქონების გადასახადის გადახდა მესტიის მუნიციპალიტეტში. ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგურს ასევე მოეთხოვება მიწის გადასახადის გადახდა იმ მიწაზე, რომელიც გამოყენებული იქნება მშენებლობისთვის და ექსპლუატაციის ფაზაში.

ამ ანგარიშის დასრულების პერიოდისთვის ეს ორი გადასახადი გასაანგარიშებელი იყო. ნენსკრას პროექტის მიერ ყოველწლიურად გადასახდელი მიწის და ქონების გადასახადი მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს მესტიის მუნიციპალიტეტის წლიურ ბიუჯეტში. შესაბამისად, გაიზრდება ის რესურსები, რომელიც შეიძლება გამოყენებული იქნეს მესტიის მუნიციპალიტეტის მაცხოვრებლების განვითარებისთვის.

3.5 თემის საინვესტიციო პროგრამა

პროექტის ყველაზე დიდი სარგებელი იქნება ზემოთ აღწერილი პოზიტიური ზემოქმედება (დასაქმება, მიწოდების ჯაჭვი, გზების გაუმჯობესება, გადასახადების გადახდა). პროექტი აღიარებს, რომ მთლიანად საქართველოს მასშტაბით სარგებელი უფრო დიდი იქნება და ვინაიდან ეს სარგებელი ნენსკრას და ნაკრას ხეობების ბუნებრივი რესურსების ხარჯზე მიიღწევა, მათ თემებს აქვთ უფლება გაიზიარონ ეს სარგებელი და ეს არ წარმოადგენს კომპენსაციას ნეგატიური ზემოქმედებისთვის.

თემის საინვესტიციო პროგრამის (CIP) განხორციელებით ნენსკრას და ნაკრას ხეობების მოსახლეობას ექნება შესაძლებლობა გაიზიარონ პროექტის მიერ წარმოქმნილი სარგებელი. ეს არის პროექტის კომპანიის მიერ ადგილობრივი თემებისთვის შეთავაზებული ინსტრუმენტი, რომლის საშუალებითაც ისინი გააძლიერებენ თავის პოტენციალს, დაძლევენ განვითარების გამოწვევებს და ისარგებლებენ წარმოქმნილი შესაძლებლობებით. CIP-ს აქვს პოტენციალი განახორციელოს პროგრამები (ჯანდაცვა, განათლება, საარსებო საშუალებები), რომელთაც შეუძლიათ დაეხმარონ ქალებს, განსაკუთრებით მათ, ვინც კლასიფიცირებულია როგორც მოწყვლადი.

ეს ზომა ანგარიშში მითითებულია, როგორც :

[SOC 1] საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამა.

საერთო დაგეგმვა, განხორციელება და მონიტორინგი იქნება საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამის საკვანძო კრიტერიუმი. სს “ნენსკრა ჰიდრომ” 2015 წლის დეკემბერში ჩაატარა საზოგადოებრივი ინვესტიციების პირველი განხილვა ნენსკრას და ნაკრას ხეობის მოსახლეობასთან. საჯარო შეხვედრა შედგა ჭუბერში და ნაკში. 2016 წელს განისაზღვრა საზოგადოებრივი ინვესტიციების პოტენციური სფეროები, რომელთა მოპოვება მოხდა თემის ჩართულობით.. სს “ნენსკრა ჰიდროს” სურდა თავიდან აეცილებინა თემების საჭიროებების ტრადიციული შეფასება, რომლის შედეგადაც იქმნება სურვილების და მოლოდინის ჩამონათვალი, რომელიც პროექტის კომპანიამ უნდა შეასრულოს IFC(, 2010). ქვემოთ 61-ე ცხრილში მოცემულია ადგილობრივი

ინიციატივების რეზიუმე, რომელიც 2016 წელ ადგილობრივმა თემებმა განსაზღვრეს როგორც პრიორიტეტული პროექტის მიერ დაფინანსებისთვის საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროექტის ფარგლებში.

ცხრილი 61 - საზოგადოებრივი ინვესტიციები, რომლებიც 2016 წელს თემებმა განსაზღვრეს, როგორც პრიორიტეტული

სფერო	ინვესტიცია შეფასდა, როგორც საჭირო და სათანადო ადგილობრივი თემების და სპეციალისტი კონსულტანტების მიერ	ხეობა/მდებარეობა
განათლება	დაწყებითი სკოლების რეაბილიტაცია	ნენსკრა/ჭუბერი (ლენჯერის და ყარის სკოლები)
	საბავშვო ბაღების რემონტი	ნენსკრა/ჭუბერი (ლენჯერის საბავშვო ბაღი)
	პროფესიული ტრენინგები	ნენსკრა/ჭუბერი
გზები	სოფლების შიგნით გზების გაუმჯობესება, რომლებიც არ აგმოიყენება პროექტის სამშენებლო ან საექსპლუატაციო საქმიანობისთვის	ნენსკრა/ჭუბერი
		ნაკრა/ნაკი
საზოგადოებრივი ჯანდაცვა	ჭუბერის კლინიკის გაუმჯობესება	ნენსკრა/ჭუბერი
	სამედიცინო სადიაგნოსტიკო აპარატურის მიწოდება	ნენსკრა/ჭუბერი
	სამედიცინო ნაგავსაწვავის მონტაჟი	ნენსკრა/ჭუბერი
	სასწრაფო დახმარების ახალი მანქანები	ნენსკრა/ჭუბერი
წყალმომარაგება	ახალი წყალმომარაგების და წყალგამანაწილებელი სისტემების დაპროექტება და მშენებლობა	ნენსკრა/ჭუბერი
		ნაკრა/ნაკი
მიწათმოქმედება და მესაქონლეობა	სათიბების და საძოვრების გაუმჯობესება	ნენსკრა/ჭუბერი
		ნაკრა/ნაკი
	ვეტერინარული მომსახურების გაუმჯობესება	ნენსკრა/ჭუბერი
	სასათბურე მეურნეობების განვითარება	ნენსკრა/ჭუბერი
ტურიზმი	არქეოლოგიური კვლევები	ნენსკრა/ჭუბერი (ლახამი, ზემო მარდი, ლარილარი)
		ნაკრა/ნაკი
	ინფრასტრუქტურის მშენებლობა ღირშესანიშნაობების ირგვლივ	ნენსკრა/ჭუბერი (ლახამი, ზემო მარდი, ლარილარი)
	ნენსკრას რეზერვუარის ტურისტული მნიშვნელობის გაზრდა	ნენსკრა/ჭუბერი

61-ე ცხრილში ჩამოთვლილი პოტენციური ინვესტიციები, რომლებიც განისაზღვრა მონაწილეობაზე დაფუძნებული შეფასების დროს 2016 წელს, შეესაბამება სოციალური-ეკონომიკური კვლევის შედეგებს, რომლებიც ჩატარდა 2015 წელს სოციალური ზემოქმედების შეფასების ფარგლებში (იხ. 2.6.3 თავი).

თემებმა განსაზღვრეს 61-ე ცხრილში ჩამოთვლილი პრიორიტეტების რეიტინგი ადგილობრივი მოსახლეობისთვის მათი მნიშვნელობის გათვალისწინებით. სს „ნენსკრა ჰიდრო“ გამოიყენებს ამ მონაცემებს, როგორც საწყის წერტილს და საბოლოო

ჩამოაყალიბებს ინვესტიციების შესაძლებლობებს და მოახდენს მათ პრიორიტიზირებას. სკრინინგი განხორციელდება თემების და მესტიის მუნიციპალიტეტის მიერ მოწოდებული მონაცემების საფუძველზე სანამ მოხდება მონაწილე მხარეების თვალსაზრისის კვლევა. გამოყენებული იქნება სკრინინგის შემდეგი ფაქტორები:

- პრიორიტეტულობა ჭუბერის და ნაკრას თემებისთვის.
- მდგრადობის ასპექტები, ანუ ინფრასტრუქტურის გადაცემის პრაქტიკულად განხორციელებად სტრატეგია და მკაფიოდ განსაზღვრული საკუთრების, ექსპლუატაციის და მოვლა-შენახვის მექანიზმი დამოკიდებულების თავიდან ასაცილებლად და სს „ნენსკრა ჰიდროს“ დახმარების დასრულების შემდეგ ამ ინფრასტრუქტურის თვითკმარობის და დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად.
- ადგილობრივი განვითარების სახელმწიფო და მუნიციპალურ გეგმებთან შესაბამისობა.
- სარგებლის სამართლიანად განაწილება ბენეფიციარებს შორის.
- რამდენადაც შესაძლებელია, არსებული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია ან დასრულება ახლის მშენებლობის ნაცვლად.
- იმ ინფრასტრუქტურის გამორიცხვა, რომელიც საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის ინვესტიციების დიდ ნაწილს საჭიროებს და ყურადღების გამახვილება იმ ინფრასტრუქტურაზე, რომელიც ხელს შეუწყობს პოტენციალის და საწარმოო უნარების განვითარებას.
- ხარჯების და მოგების ანალიზი, ანუ იმ ადამიანების რაოდენობა, რომელიც მიიღებენ სარგებელს შედარებული კომპანიის ხარჯებთან.
- სს „ნენსკრა ჰიდროს“ განზრახული აქვს ხელი შეუწყოს საზოგადოებრივი ინვესტიციების ინიციატივებს მშენებლობის და ექსპლუატაციის პერიოდში. კომპანიამ შეიქმნა ერთეული, რომელიც იმუშავებს უშუალოდ თემებთან და განხორციელებს საზოგადოებრივი ინვესტიციების ინიციატივებს (იხ. მე-8 ტომი - (გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა).
- გამიზნულია 2017 წლის ბოლოსთვის, ანუ სამუშაოების ადრეულ ეტაპზე, პირველი ინვესტიციების განხორციელება. ამ მიზნით 2016 წლის ნოემბერში მესტიის მუნიციპალიტეტის გამგებელს, მესტიის გამგეობის წარმომადგენლებს ჭუბერში და ნაკრას ხეობიდან არჩეულ მესტიის საკრებულოს წევრებს წარედგინათ წინასწარი პრიორიტეტული სამოქმედო გეგმა. მისი მიზანია მცირე რაოდენობის მოკლე ვადიანი პროექტების შერჩევა, რომელიც შეიძლება სწრაფად განხორციელდეს 2017 წლის ბოლოსთვის, რაც წარმოაჩენს კომპანიის კეთილ ნებას და ხელშესახებ სარგებელს მოუტანს ადგილობრივ თემებს (იხ. დეტალები საზოგადოებრივ საინვესტიციო პროგრამა მე-6 დანართში).

როგორც გათვალისწინებული იყო ESMP-ში, 2017 წლის ოქტომბერში დაფუძნდა მრჩეველთა საბჭო, როგორც მთავარი მკავშირეობელი რგოლი პროექტსა და ადგილობრივ თემს შორის, ამ თემის ინვესტიციების განხორციელებაში. CIP-ის მრჩეველთა საბჭო დაფუძნდა თემების მიერ, კომპანიის ზედამხედველობითა და მხარდაჭერით. საბჭოს წევრები დასახელებულ იქნა თემის ადგილობრივი მაცხოვრებლებიდან. ამ კომიტეტის წევრობა ნებაყოფლობითია.

პარამეტრები, რომლებიც დაადგინა სს „ნენსკრა ჰიდრომ“ იმის გადასაწყვეტად, თუ რა ოდენობის ინვესტიცია უნდა ჩაიდოს, რაში და რა შემთხვევაში, განხილული და დადასტურებული იქნა CIP-ის მრჩეველთა საბჭოზე. პროექტის მიზანი იქნება ხელი შეუწყოს გენდერული ბალანსის დაცვას მრჩეველთა საბჭოში.

4. მიწის შესყიდვა და არანებაყოფლობითი განსახლება

მიწის შესყიდვის მოთხოვნები დეტალურად აღწერილია მე-2 ტომში (პროექტის განმარტება) და ზემოქმედება გაანალიზებულია მე-9 ტომში (მე-9 ტომში (მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმა).

4.1 მიწაზე მოთხოვნა

პროექტისთვის საჭიროა შემდეგი მიწა:

ცხრილი 62 – პროექტისთვის საჭირო მიწა

მდებარეობა	ფართობი სულ	მუდმივი სამუშაოებისთვის საჭირო ფართობი	დროებითი სამუშაოებისთვის საჭირო ფართობი ^ა
კაშხლის ტერიტორია	560	355.1 ^ა	204.9 ^ა
ოპერატორების დასახლება	2.5	2.5 ^ა	---
ელექტროსადგურის ადგილი	188.8	29.1 ^ა	159.7 ^ა
ნაკრას წყალამღები	36.7	0.9 ^ა	35.8 ^ა
ნენსკრას გზის გაფართოება ^ა	4.5	4.2	0.3
ნაკრას გზის გაფართოება ^ა	TBD	TBD	TBD
35 კილოვოლტიანი მკვებავი ხაზი ^ა	36.0	36.0	54.0
110 კილოვოლტიანი მკვებავი ხაზი ^ა	54.0	0.0	21.0
სულ	882.5	427,8	454.47
^ა მოიცავს კაშხალს (833ა), რეზერვუარს (270 ჰა) და შემვლითი გზა საქონლისთვის (2.1 ჰა) ^ბ მოიცავს სამშენებლო ბანაკს, დამხმარე ნაგებობებს და ნაგავსაყრელებს ^გ მოიცავს სახლებს, რეკრეაციულ ადგილებს, საამქროებს ^დ მოიცავს ელექტროსადგურს, GIS, ნაგებობებს, საექსპლუატაციო გზას, სარქველის კამერას, დაწნევილი მილსადენს, შახტს, 11 კილოვოლტიანი ხაზს ელექტროსადგურსა და შახტს შორის. ^ე მოიცავს სამშენებლო ბანაკს და სავარაუდო ნაგავსაყრელებს (ნაგავსაყრელების ადგილები განისაზღვრება 2017 წლის აპრილისთვის) ^ვ წყალსაშვი და გვირაბი და მიმდევარი არხი ^ზ მოიცავს სამშენებლო ბანაკს და ნაგავსაყრელს ^თ გზის გაგანიერება სოფ. ჭუბერში ^ი დადასტურდება 2017 წლის მე-4 კვარტალში ^კ საანგარიშო – განისაზღვრება 2017 წლის მე-4 კვარტალში. ნენსკრას ელექტროსადგურს და კაშხალს შორის სერვიტუტი, 18კმ სიგრძის, 20მ სიგანის, მოიცავს 0.5ჰა-ს ბოძებისთვის ^ლ საანგარიშო – განისაზღვრება მე-4 კვარტალში. აქ მიღებულია ფრთხილი მიდგომა: სერვიტუტი ნენსკრას ხეობაში მდებარე ახალ ქვესადგურსა და ნენსკრას ელექტროსადგურს შორის 12-18კმ სიგრძის, 30მ სიგანის, მათ შორის 2,5მ2 ყოველი საყრდენისათვის (ყოველ 100მ-ზე) – 18კმ განიხილება ამ შეფასებაში. ¹ მოიცავს მშენებლობის დროს საჭირო კარიერის, ნაგავსაყრელის, მისასვლელი გზების ფართობებს			

მშენებლობისთვის და ექსპლუატაციისთვის საჭირო მიწა (როგორც დროებითი, ასევე მუდმივი სარგებლობისთვის) შესყიდული იქნება მიწის შესყიდვის პროცესის ფარგლებში, რომელსაც შეიმუშავებს პროექტი.

სამშენებლო სამუშაოების დასრულების შემდეგ დროებით დაკავებული მიწა აღდგენილი იქნება მე-8 ტომში (გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა) წარმოდგენილი მოთხოვნების შესაბამისად.

როგორც აღწერილია 1.1.4 ქვეთავში, 220 კილოვოლტიანი გადამცემი ხაზი წარმოადგენს დაკავშირებულ ინფრასტრუქტურას, რომელსაც დააპროექტებს, მოაწყობს და ექსპლუატაციას გაუწევს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა. შესაბამისად ამ ხაზისთვის საჭირო მიწა არ არის შეტანილი სოციალური ზემოქმედების შეფასებაში.

4.2 მიწის შესყიდვის ზემოქმედება

მიწის შესყიდვის ზემოქმედება განისაზღვრა 2017 წლის ოქტომბერში და შეჯამებულია 63-ე ცხრილში.

პროექტი არ გამოიწვევს ფიზიკურ ადგილმონაცვლეობას.

დაახლოებით 89 ოჯახი მოხვდება ზემოქმედების ქვეშ მიწის, არასაცხოვრებელი ნაგებობების, ხეების, ნათესების დაკარგვის გამო. მათგან 29 ოჯახი მოწყვლადია, მათ შორის 10 ოჯახის უფროს ქალია.

ჯამში ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ოჯახები დაკარგავენ 44,4ჰა მიწას, 14 ხის ქობს, ღობეებს, 1288 ხეს, 0.1ჰა სიმინდს და 0.1ჰა კარტოფილს. ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება 3 სამოვარი, კერძოდ ქვემო მემული და მაჩლიჭალა ნენსკრას კაშხლის და რეზერვუარის ადგილას და ლაგირი - ნაკრას წყალამღების ადგილას.

ქვემოთ პარაგრაფებში წარმოდგენილია ზემოქმედება პროექტის კომპონენტების მიხედვით. ზემოქმედების მდებარეობა წარმოდგენილია 63-ე ცხრილში.

არ არის მოსალოდნელი სპეციფიური გენდერული ზემოქმედება მიწის შეძენის შედეგად.

ცხრილი 63 – მიწის შეძენის ზემოქმედების შეჯამება

ფართობი/ინფრასტრუქტურა ^c	ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი ოჯახების რაოდენობა	მოწყვლადი ოჯახების რაოდენობა	იმ ოჯახების რაოდენობა, სადაც უფროსი ქალია	მიწათსარგებლობის ტიპი ^b	ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურა	ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი ოჯახების მიერ დაკარგული მიწა HH	დაკარგული ნაგებობები	დაკარგული ხეები	დაკარგული ერთწლიანი ნათესები
ნენსკრის კაშხალი და რეზერვუარი	25	45	2	F / P	---	131	13 ხის ქობი ღობე	--	0.1 ჰა კარტოფილი
ელექტროსადგურის ადგილი	45	---	---	A / F	---	33,4	ღობე, 1 ნახირის ფარდული, 1 ცარიელი სახლი	1118	0.01 ჰა სიმინდი
ოპერატორების დასახლება	1	---	---	F	---	2.5	--	--	--
ნენსკრას გზა	35 ^a	14	6	A	---	4.5	32 ღობე + 2 ხის ფარდული	170	--
ნაკრას წყალსაშვი & გვირაბი	27	11	2	F / P	1 ხიდი	32.6	1 ხის ღობე, 1 ქვის კედელი, 1 ხის ქობი	--	--
სულ	89 ^a	29 ^a	10	A / F / P	1 ხიდი			1288	0.1 ჰა კარტოფილი 0.01ჰა სიმინდი

^a ეკონომიკური ადგილმონაცვლეობის ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული 4 ოჯახზე, გავლენას მოახდენს ნენსკრას გზის გაფართოება და პროექტის ერთი კომპონენტი.

^b A: სახნავი F: ტყე P: საძოვარი R: საცხოვრებელი

დასადასტურებელია, რომ ნენსკრას გზის აღდგენის ალტერნატიული მარშრუტი განხილულ იქნა 2017 წლის ოქტომბერში, ზემოქმედების მინიმიზაციისათვის.

^d ამ 35 და 110 კილოვოლტიანი ხაზების ტრასა, ნაკრას მისასვლელი გზის სარმონტო სამუშაოები, ნაგავსაყრელის, სამშენებლო ბანაკის, ელექტროსადგურის ადგილ განისაზღვრება 207 წლის ივნისში. შესაბამისად ამ ოჯახებზე ზემოქმედება არ არის აქ შეტანილი (იხ. 4.2.2)

მიწის შესყიდვის ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრლი ფართობები მითითებულია ქვემოთ 64-ე ცხრილში.

ცხრილი 64 – მიწის შეყიდვის ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრლი მიწის პროცენტული ოდენობა

სოფელი (ხეობა)	მიწათსარგებლობის ტიპი	მთლიანი ფართობი (ჰა) ^a	მიწის შესყიდვის ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრლი მიწის % (მუდმივი და დროებითი)	% of the type of land მიწის მუდმივად წადების ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრლი მიწის %
ჭუბერი (ნენსკრას ხეობა)	საცხოვრებელი და განაშენიანებული ფართობი	420	0.0%	0.0%
	სახნავი მიწა (დამუშავებული ან დაუმუშავებელი)	490	5.2%	0.75%
	საძოვრები	695	2%	0.8%
ნაკი (ნაკრას ხეობა)	საცხოვრებელი და განაშენიანებული ფართობი	104	0.0%	0.0%
	სახნავი მიწა (დამუშავებული ან დაუმუშავებელი)	120	0.0%	0.0%
	საძოვრები	549	1.1%	0.16%

^a გაანგარიშებულია ეფუძნება აეროფოტოსურათებს (სურათების თარიღია 2010 წელი)

4.2.1 ეკონომიკური ადგილმონაცვლეობა

პროექტის არ გამოივებს ფიზიკურ ადგილმონაცვლეობას .

ეკონომიკური ადგილმონაცვლეობის ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება 86 ოჯახი, როგორც ნაჩვენებია 63-ე ცხრილში. ამ 86 ოჯახიდან 4 ოჯახი ხვდება ზემოქმედების ქვეშ ნენსკრას ზღის გაფართოების და პროექტის სხვა კომპონენტის გამო.

პროექტისთვის საჭირო მიწის 0.01% კერძო საკუთრებაშია და დარეგისტრირებულია. ეს 0.19ჰა ფართობს შეადგენს, რომელიც მდებარეობს ნენსკრას გზის გასწვრივ და ეკუთვნის 11 ოჯახს. ამ კერძო დარეგისტრირებული მიწის ფართობებიდან შესყიდული უნდა იქნეს 10-438კვმ.

პროექტის მიერ გამოყენებული დანარჩენი მიწა ან კერძო საკუთრებაშია ტრადიციული (ჩვეულებითი) სამართლის საფუძველზე ან სახელმწიფო მიწას წარმოადგენს. ზოგ ადგილასამ ორი კატეგორიის ფართობების ემთხვევა ერთმანეთს.

11 საზაფხულო ქოხი მოხვდება დროებითი ზემოქმედების ქვეშ ნენსკრას კაშხლის სამშენებლო ბანაკის გამო. ორი დაიტბორება ნენსკრას რეზერვუარის ტერიტორიაზე, 1 ქოხი მოხვდება მუდმივი ზემოქმედების ქვეშ ნაკრას წყალამღების გამო. ნენსკრას გზის გასწვრივ, ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება ღობეები და 2 ხის ფარდული.

ელექტროსადგურის ადგილას ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება 0.61ჰა ერთწლიანი კულტურების (კარტოფილები და სიმინდი) ნათესები და დაიკარგება 1,288 მსხმოიარე ხე (კაკალი, თხილი, მსხალი, ვაში, ქლიავი და ბალი) ელექტროსადგურის ადგილას და ნენსკრას გზის გასწვრივ.

ნენსკრას ხეობაში რეზერვუარის გამო დაიტბორება 1 საძოვარი (მაჩიჭალა) და სამუდამოდ დაიკარგება ქვემო მემულის საძოვარი მშენებლობის დროს. ნაკრას ხეობაში ნაკრას წყალსაშვის და წყალამღების მშენებლობის გამო დაიკარგება 1 საძოვარი (ლაგირი). ამ ფართობის 2.5% დაიკარგება სამუდამოდ და 97.5% დროებით მშენებლობის დროს.

ნენსკრას კაშხლის სამშენებლო ბანაკის და ნაკრას წყალამღების სამშენებლო ინფრასტრუქტურის გამო დროებით ჩაიკეტება მისასვლელი ზოგიერთ სამოვართან. მშენებლობის პერიოდში ორივე ხეობაში სამოვრებთან დროებითი მისასვლელის ჩაკეტვის ტავიდან ასაცილებლად, კონტრაქტორს მოეთხოვება, რომ შეინარჩუნოს მისასვლელი იმ სამოვრებთან, რომლებიც სამუშაო უბის საზღვრებს გარეთ მდებარეობს და შეიძლება ჩაიკეტოს დროებითი ინფრასტრუქტურის გამო.

სამოვრების ახლოს ხშირად მიმდინარეობს ხეების ჭრა, მაგრამ ის ადგილები, რომლებიც პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მოხვდება უკვე გაჩეხილია, განსაკუთრებით ნენსკრას რეზერვუარის ადგილას. შესაბამისად ეს ზემოქმედება მცირეა.

ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული მაცხოვრებლები დამოკიდებული ააინ სამომხმარებლო მეურნეობაზე, რომლის წინაპირობასაც მიწა წარმოადგენს. როგორც დეტალურად არის განმარტებული მე-9 ტომში (მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმა, სხვადასხვა ოჯახები სხვადასხვა დონით არიან დამოკიდებული მიწასთან დაკავშირებულ საქმიანობასთან და შესაბამისად მათი მოწყვლადობაც სხვადასხვაა.

მიწის შესყიდვა გავლენას მოახდენს 89 ოჯახზე, რაც ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში მცხოვრები ოჯახების ერთ მეხუთედს შეადგენს. მიწის შესყიდვის უარყოფითი ზემოქმედება საარსებო სახსრების წყაროებზე შეჯამებულია 65ე ცხრილში.

ცხრილი 65 – მიწის შესყიდვის ზემოქმედების სიძლიერის განხილვა

	პროექტის კომპონენტო	ოჯახების რაოდენობა	ინდივიდების რაოდენობა	მოწყვლადი ოჯახების რაოდენობა	ქალი უფროსის მქონე ოჯახები რაოდენობა
მიწის შეყიდვის ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი სულ	ყველა	89	392	29	10
არასაწარმოო აქტივების დაკარგვის ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი სულ (საარსებო სახსრების წყაროს დაკარგვის გარეშე)	ნენსკრას გზის გაუმჯობესება + ოპერატორების დასახლება	33	134	14	6
ეკონომიკურად ადგილმონაცვლე სულ	ნენსკრას კაშხალი და რეზერვუარი, ელექტროსადგური, ნაკრას წყალამღები	56	258	16	4
მნიშვნელოვანი ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი სულ	ნენსკრას კაშხალი და რეზერვუარი, ელექტროსადგური,	29	147	5	2
ძლიერი ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი სულ	ნენსკრას რეზერვუარი ელექტროსადგური	13	76	1	0

4.2.2 ინფრასტრუქტურის ზემოქმედების განსაზღვრა

ინფრასტრუქტურა, რომელიც განსასაზღვრი იყო ამ სოციალური ზემოქმედების შეფასების დასრულებისას არის ნაკრას გზა, ელექტროხაზები და ნაგავსაყრელები ელექტროსადგურის ადგილას.

- ნაკრას გზის გაუმჯობესება და გაფართოება შეფასდება მაშინ, როდესაც განისაზღვრება გზის ტექნიკური პროექტი 2017 წელს.

- სოციალური ზემოქმედების შეფასების დასრულებისას 35 კილოვოლტიანი ხაზის ტრასა არ იყო განსაზღვრული და მიმდინარეობდა 110 კილოვოლტიანი ხაზის ტრასის საბოლოოდ განსაზღვრა. 35 და 110 კილოვოლტიანი ხაზების მიერ გამოწვეული პოტენციური ზემოქმედების შეფასება მოხდება ტექნიკური პროექტის დასრულების შემდეგ 2017 წელს.
- სოციალური ზემოქმედების შეფასების დასრულების პერიოდში მიმდინარეობდა ელექტროსადგურის სამშენებლო უბანზე საყრდენების მდებარეობის დადგენა.

ამ ინფრასტრუქტურისთვის მიწის ან შესვლის უფლების შესყიდვა უნდა აკმაყოფილებდეს სეხის გამცემის მოთხოვნებს და უნდა მომზადდეს მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების წყაროების აღდგენის გეგმა. ეს გეგმა განხილული უნდა იქნეს თემებთან ერთად და შეთანხმდეს სეხის ადგილთან სანამ სამუშაოები მოახდენს რაიმე ზემოქმედებას.

4.2.3 ზემოქმედება ექსპლუატაციის დროს

ექსპლუატაციის დროს დაწესდება გარკვეული შეზღუდვები მიწათსარგებლობაზე უსაფრთხოების მზინით. ეს შეზღუდვები ორი სახის იქნება: პროექტის ინფრასტრუქტურის ირგვლივ და ნენსკრა და ნაკრა მდინარეების კალაპოტენის ახლოს დატბორვის თავიდან ასაცილებლად.

- პროექტის ინფრასტრუქტურის ირგვლივ შეზღუდვები გულისხმობს შეზღუდვებს ნენსკრას კაშხლის ქვედა ბიეფში და ელექტროსადგურის ექვდა ბიეფში. ეს ადგილები განისაზღვრება საბოლოო პროექტის მოზმადებისას და ცნობილი იქნება **2017 წლის ივნისში**. ამ ფართობებს ეხება მიწის საჭიროებებ, რომლებიც წინა პარაგრაფებში იყო განხილული. ისინი ჩაითვლება სამუდამოდ შესყიდულად.
- ნენსკრას და ნაკრას კალაპოტებთან დატბორვის რისკის ქვეშ არსებული ფართობების განსაზღვრად ჩატრდა დეტალური კვლევები. ამ კვლევების შედეგად განისაზღვრება ფართობები (და ოჯახები, თუ ამგვარი არსებობს), რომლებზედაც იმოქმედებს მიწათსარგებლობაზე შეზღუდვები. ამ კვლევის დროს ჩატარდება კონსულტაციები და მისი შედეგები შეადგენს საგანგებო სიტუაციებისადმი მზადყოფნის გეგმის ნაწილს 2017 წელს. ეს რისკები და მათი შემცირების ზომები აღწერილია 6.7 თავში ქვემოთ.

4.2.4 ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია

ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული პირების მიმართ განხორციელდება საარსებო სახსრების აღდგენის ზომები. მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმაში (LALRP) ასევე გათვალისწინებულია გასაჩივრების მექანიზმი და შემოსავლის წყაროებზე ზემოქმედების მონიტორინგის პროგრამა.

მიწის შესყიდვის ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია დეტალურად არის აღწერილი მე-9 ტომში (მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმა -LALRP). ქვემოთ წარმოდგენილია ეკონომიკური ადგილმონაცვლეობის ზემოქმედების შემცირების ზომები. როგორც ფიზიკური ადგილმონაცვლეობის შემთხვევაში (თავი 4.3.2) პროექტი გამოიყენებს საქართველოს კანონმდებლობას მიწის შესყიდვის პროცესში, რასაც დაემატება სეხის გამცემის პოლიტიკის მოთხოვნები, რომელიც განსაზღვრულია მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმაში-LALRP (მე-9 ტომი). ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული პირების მიმართ განხორციელდება საარსებო სახსრების აღდგენის ზომები. მიწის შესყიდვის და საარსებო სახსრების აღდგენის გეგმაში (LALRP) ასევე გათვალისწინებულია გასაჩივრების მექანიზმი და შემოსავლის წყაროებზე ზემოქმედების მონიტორინგის პროგრამა. ეს ზომებია:

- [SOC 2] ფიზიკური ადგილმონაცვლეობის თავიდან აცილება ან მინიმუმამდე შემცირება;

- **Error! Not a valid bookmark self-reference.**ის (LALRP) განხორციელება, განვითარება და მონიტორინგი (მოიცავს აუდიტის დასკვნას)
- [SOC 2] კომპენსაცია, განსახლების დახმარება და საარსებო სახსრების აღდგენა.
- [SOC 3] კონტრაქტორი შენარჩუნებს სამოვრებთან მისადგომს, რომლებიც ობიექტის ადგილას მდებარეობს და შეიძლება ჩაიკეტოს დროებითი ინფრასტრუქტურის გამო;
- [SOC 4] სამშენებლო სამუშაოების ბოლოს დროებითი მიზნებისთვის გამოყენებული მიწების აღდგენა სამოვრებად და შეძლებისდაგვარად მოჭრილი ხეების ნაცვლად მსგავსი ჯიშის ხეების დარგვა.
-

4.3 ზემოქმედება საზოგადოებრივ ინფრასტრუქტურაზე

პროექტი ძალიან მცირე ზემოქმედებას მოახდენს საზოგადოებრივ ინფრასტრუქტურაზე. ის მიწა, სადაც განთავსდება პროექტის კომპონენტები (როგორც დროებითი, ასევე მუდმივი) ძირითადად საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურით არის დაკავებული. აღნიშნული ზემოქმედება მოიცავს შემდეგს:

დაიტბორება სეზონური მიწის გზები, რომელზედაც მოძრაობს ავტომობილები, ქვეითად მოსიარულეები და საქონელი და რომელიც კაშხლის ფართობის ზემოთ არის განლაგებული. ამ გზებით ადგილობრივი მოსახლეობა და საქონელი მიდის სამოვრებზე, რომლებიც მომავალი რეზერვუარის ადგილას არის განლაგებული. ადრე ამ გზას იყენებდნენ სხვა სამოვრებზე მისასვლელად უფრო მაღლა, მაგრამ ეს შეწყდა 1990-იან წლებში. ამ გზების ნახვლად მოეწყობა ახალი გზა ნახირისთვის ხეობის ზედა ფერდობებზე რეზერვუარის წყლის დონეზე მაღლა.

ნაკრას წყალსაშვზე მდებარე ხიდი მოხვდება ზემოქმედების ქვეშ დროებითი ინფრასტრუქტურის მშენებლობის დროს. ამ ხიდს ადგილობრივი მოსახლეობა იყენებს სამოვრებთან მისასვლელად მარცხენა მხრიდან და წყალსაშვის ზემოთ. როგორც ზემოთ არის განმარტებული, კონტრაქტორს მოეთხოვება შეინარჩუნოს მისასვლელი სამოვრებთან, რომლებიც მდებარეობს სამშენებლო უბნის საზღვრებს გარეთ და პოტენციურად შეიძლება ჩაიკეტოს დროებითი ინფრასტრუქტურით. ნაკრას წყალსაშვი ისეა დაპროექტებული, რომ გამოყენებული იქნეს ხიდად ექსპლუატაციის პერიოდში.

ეს ზომები ანგარიშში მოხსენიებულია შემდეგნაირად:

[SOC 5] რეზერვუარის შემოვლითი გზა - ნახირის ბილიკი

[SOC 6] ნაკრას წყალსაშვის, როგორც ხიდის დაპროექტება

Error! Reference source not found.

4.4 ტყის და მინერალური რესურსების კონცესიების ურთიერთქმედება

როგორც აღწერილია არსებული მდგომარეობის ნაწილში, ნენსკრას ხეობაში იყო ტყის ჭრის ორი და სამთო სამუშაოების ერთი კონცესია. ეს კონცესიები დასრულდა 2016 წლის თებერვალ-მარტში. ისინი არ განახლებულა და არ არის დაგეგმილი ახალი კონცესიები პროექტის ფართობზე. შესაბამისად, არ არის მოსალოდნელი რაიმე ზემოქმედება მინერალური რესურსების/ტყის დატბორვის ან მათთან მისასვლელის ჩაკეტვის გამო. არ არის საჭირო ზემოქმედების შემცირების ზომები.

5. ურთიერთქმედება მიწასთან არადაკავშირებულ საქმიანობასთან

5.1 ეკოსისტემის მომსახურებები

ეკოსისტემის მომსახურებები წარმოადგენს სარგებელს, რომესაც ადამიანები იღებენ ეკოსისტემისგან იმ გარემოსდაცვითი რესურსების ხელშეწყობით, რომლებიც საჭიროა ადამიანის ჯანმრთელობის და სიცოცხლისთვის;

ეკონომიკური და საარსებო სახსრების საქმიანობის ხელშეწყობა;

კულტურული კმაყოფილების გრძნობის უზრუნველყოფა.

ჩატარდა ეკოსისტემის მომსახურებებზე ზემოქმედების წინასწარი სკრინინგი, რომელიც მე-6 დანართშია წარმოდგენილი. ეკოსისტემის მომსახურების კომპონენტების ღირებულება განისაზღვრა შემდეგ ფაქტორების საფუძველზე (i) მომსახურების მნიშვნელობა ბენეფიციარებისთვის; (ii) მისი ჩანაცვლების შესაძლებლობა ან შეუძლებლობა სხვა ადგილებზე ალტერნატივების გამოძებნის საშუალებით (ჩანაცვლებადობა). სკრინინგისას დადგენილი ძირითადი ზემოქმედება დეტალურად არის შეფასებული შემდეგ ქვეთავებში:

5.2 წყალსარგებლობა

წყალსარგებლობა აღწერილია არსებული სიტუაციის თავში (2.5.5). ამ კვლევის ძირითადი მოკვლევული მონაცემებია:

- მოსახლეობა სასმელ წყალს იღებს წყაროებიდან და ნაკადულებიდან. თითოეულ ოჯახს მოწყობილი აქვს თავისი შლანგი წყაროდან ან ნაკადულიდან წყლის სახლში მისაწოდებლად;
- ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში არ არის რაიმე დამამტკიცებელი საბუთი, რომ პროექტის ფართობებზე საირიგაციო სისტემები გამოიყენება.
- ერთმა ოჯახმა აღნიშნა, რომ ტუმბავს წყალს მდ. ნენსკარადნ ბაღების მოსარწყავად ზაფხულში. ისინი სარგებლობენ პატარა მობილური ტუმბოთი და მცირე რადენობით წყალს ტუმბავენ.
- ზაფხულობით ზოგიერთი ოჯახი მდინარის წყალს იყენებებს საყოფაცხოვრებ მიზნებისთვის. ამ შემთხვევაში მდინარიდან წყლის აღება ხდება ხელით ყოველგვარი წყალაღების სისტემის გარეშე, რისთვისაც იყენებენ ხელის ჭურჭელს.

აქედან გამომდინარე, მდინარეში ხარჯის ცვლილება მშენებლობის ან ექსპლუატაციის დროს არ მოახდენს გავლენას სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობაზე.

6.6 თავში შეფასებულია წყლის რესურსებზე ზემოქმედების რისკი, რომელიც საზოგადოების ჯანმრთელობაზე და უსაფრთხოებაზე ზემოქმედების რისკის უკავშირდება.

5.3 თევზჭერა

თევზჭერა ძირითადად რეკრეაციულ საქმიანობას წარმოადგენს. ადგილობრივად დაჭერილი თევზი არ წარმოადგენს პროტეინის მნიშვნელოვან წყაროს მოსახლეობისთვის. გამოკითხული ოჯახების 38%-მა (135 ოჯახი) განაცხადეს, რომ მათი ოჯახის მინიმუმ ერთი წევრი თევზაობს. დაჭერილ თევზს ძირითადად ოჯახში მოიხმარენ და არ ყიდიან.

66-ე ცხრილში ნაჩვენებია სათევზაო ადგილების მდებარეობა ნენსკრას კაშხალთან და ნაკრას წყალსაშვთან მიმართებაში.

- ნენსკრას ხეობაში:

- 7 (6.4%) მეთევზე თევზაობს კაშხლის ზედა ბიეფში ან მდინარის შენაკადებზე კაშხლის სამხრეთით (მაჩლიქალა რეზერვუარის ადგილას და ზედა მემული, სადაც მისვლა შესაძლებელია ქვემო მემულის საძოვრის გადაკვეთით);
- 94 (85.5%) მეთევზე თევზაობს მდ. ნენსკრაშიმომავალი კაშხლის ქვედა ბიეფში;
- 17 (15.5%) მეთევზე თევზაობს მდ. ნენსკრას შენაკადებზე კაშხლის ქვედა ბიეფში.

- ნაკრას ხეობაში

- 3 (12%) მეთევზე თევზაობს მდ. ნაკრაზე ან შენაკადებზე მომავალი წყალსაშვის ზედა ბიეფში.
- 21 (84%) მეთევზე თევზაობს მდ. ნაკრაზე მომავალი წყალსაშვის ქვედა ბიეფში.
- 2 (8%) მეთევზე თევზაობს მდ. ნაკრას შენაკადებზე მომავალი წყალსაშვის ქვედა ბიეფში.

ცხრილი 66 – სათევზაო ფართობები

	მდ. ნენსკრა (მიწის შეძენით გამოწვეუ ლი ზემოქმედე ბა)	მდ. ნენსკრა (კაშხლის ქვედა ბიეფი)	ნენსკრას შენაკადები (კაშხლის ქვედა ბიეფი)	მდ. ნაკრა და შენაკადები (წყალსაშვის ზედა ბიეფი)	მდ. ნაკრა (წყალსაშვი ს ქვედა ბიეფი)	ნაკრას შენაკადები (წყალსაშვის ქვედა ბიეფი)
პროექტის ფართობი	7 5.2%	94 69.6%	17 12.6%	3 2.2%	21 15.6%	2 1.5%
ნაკრას ხეობა	-	-	-	3 12%	21 84%	2 8%
ნენსკრას ხეობა	7 6.4%	94 85.5%	17 15.5%	-	-	-
ნენსკრას მარცხენა ნაპირი	4 11.1%	28 77.8%	6 16.7%	-	-	-
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	3 4.1%	66 89.2%	11 14.9%	-	-	-

ზემოქმედება ორი სახის შეიძლება იყოს (1) სათევზაო ადგილებთან მისასვლელის ჩაკეტვა მშენებლობის დროს და (2) მშენებლობის შემდეგ და ექსპლუატაციის პერიოდში თევზის რაოდენობის

შემცირება მდინარეში მათი საარსებო გარემოს და/ან წყლის ხარისხის ცვლილების გამო. ამასთან ერთად, საზოგადოების ჯანმრთელობის და უსაფრთხოების რისკებთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს, რომ მეთევზეებს შეიძლება საფრთხე შეექმნათ მდინარეში ხარჯის უცარი მატების შემთხვევაში, რაც შეიძლება გამოწვეული იყოს რეზერვუარიდან წყლის

5.3.1 მშენებლობა: სათევზაო ადგილების დაკარგვა

ინფრასტრუქტურის მშენებლობა ჩაკეტავს მისასვლელს ზოგ სათევზაო ადგილთან, სადაც ამჟამად თევზაობენ. როგორც ნაჩვენებია ზემოთ 66-ე ცხრილში

ნენსკრას ხეობაში 7 ოჯახმა (ჭუბერის ოჯახების 2.8%) განაცხადა, რომ მათი ოჯახის მინიმუმ ერთი წევრი თევზაობს იმ ადგილებში, რომელიც შეიძლება მოხვდეს კაშხლისთვის და რეზერვუარისთვის მიწის შეძენის ზემოქმედების ქვეშ.

ნაკრას ხეობაში 3 ოჯახმა (ნაკის ოჯახების 3.5%) განაცხადა, რომ მათი ოჯახის მინიმუმ ერთი წევრი თევზაობს იმ ადგილებში, რომელიც შეიძლება მოხვდეს წყალამღვებისთვის მიწის შეძენის ზემოქმედების ქვეშ.

პროექტის განხორციელების შემთხვევაში ამ ოჯახების წევრები ვერ ითევზავებენ ჩვეულ ადგილებში, მაგრამ მათ შეუძლიათ სხვა ადგილებში თევზაობა. ზემოქმედება მდგომარეობს იმაში, რომ ან ოჯახები ნაკლებ თევზს შეჭამენ ან მეთევზეებს მოუწევთ სათევზაო ადგილების შეცვლა. ვინაიდან თევზაობა ძირითადად რეკრეაციული საქმიანობაა და თევზს ოჯახებში მოიხმარენ, სავარაუდოდ ეს არ მოახდენს გავლენას ოჯახების შემოსავლებზე და არსებული სათევზაო ადგილების დაკარგვა არ იმქმედებს საარსებო სახსრებზე.

5.3.2 ექსპლუატაცია : თევზის მარაგების შემცირება

როგორც მე-4 ტომში (ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შეფასება) არის გაანალიზებული, ექსპლუატაციის დროს თევზის მარაგი კაშხლის ქვედა ბიეფში დ მდ. ენგურთან შერთვის ზედა ბიეფში სავარაუდოდ შემცირდება დროტა განმავლობაში. როგორც ზემოთ 66-ე ცხრილში არის ნაჩვენები, ორივე ხეობაში მეთევზეები თევზაობენ ძირითად მდინარეებში (ნენსკრა და ნაკრა).

- ჭუბერის თემში მეთევზეების 85.5% (94 ოჯახი) თევზაობს მდ. ნენსკრაზე კაშხლის ქვედა ბიეფში და მხოლოდ 15.5% (17 ოჯახი) თევზაობს შენაკადებზე;
- ნაკის ტემში მეთევზეების 84% (21 ოჯახი) თევზაობს მდ. ნაკრაზე წყალამღების ქვედა ბიეფში და მხოლოდ 8% (2 ოჯახი) შენაკადებზე.

თევზის მარაგის შემცირებასთან ერთად ძირითად მდინარეებში, მეთევზეებს მოუწევთ შენაკადებზე თევზაობა. შესაბამისად, გაიზრდება ზეწოლა შენაკადებში არსებულ თევზის მარაგზე . შესაძლოა მეთევზეებმა თავი დაანებონ თევზაობას. ზემოქმედება მდგომარეობს იმაში, რომ ოჯახები ნაკლებ თევზს შეჭამენ, ვიდრე ამჟამად. ამან შეიძლება მარგინალური ზემოქმედება მოახდინოს კვებაზე, ძირითადად შედარებით ღარიბ ოჯახებზე.

5.3.3 ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია

მდინარეებში თევზების მარაგის შემცირებასთან დაკავშირებით ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია მოიცავს შემდეგ ზომებს:

- ზემოქმედების შემცირების ზომების განხორციელება რეკომენდებული იქნა 2015 წლის გარემოზე და სოციალური ზემოქმედების შეფასების ანგარიშში და მდინარის საარსებო გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშში. ეს ზომებია თევზსაგალის მშენებლობა და

ექსპლუატაცია ნაკრას წყალამღებზე, მდინარის მართვა ქვირითობის ადგილების უზრუნველსაყოფად, ნენსკრას მდინარის ადაპტირებული მართვა წყლის ხარისხის ცვლილების გათვალისწინებით;

- თევზის კვლევა ჩატარდება ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შემცირების ზომების ფარგლებში. თუ მდინარის საარსებ გარემოს მართვის გეგმის მიუხედავად შემცირდება თევზის რაოდენობა გრძელვადიან პერსპექტივაში, მოხდება მდინარეში ლიფსიტების და ახალგაზრდა თევზების შევსება, როგორც რეკომენდებულია 2015 წლის გარემოზე და სოციალური ზემოქმედების შეფასების ანგარიშში

საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამის ფარგლებში დახმარება გაეწევა თევზის მოშენების ინიციატივებს, კერძოდ თევზსაშენი მეურნეობების მოწყობას. ეს ზომები ანგარიშში მითითებულია, როგორც:

- [SOC 9] მდინარის სარსებო გარემოზე ზემოქმედების შემცირების სტარტეგია
- [SOC10] თევჭერის მონიტორინგი
- [SOC 1] საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამის ფარგლებში თევზის მოშენების ხელშეწყობა

5.4 მეფუტკრეობა

37 ოჯახი აცხადებს, რომ ჰყავთ ფუტკრები თავის საკარმიდამო ნაკვეთებზე. 5 ამგვარი ოჯახი ნაკრას ხეობაში ცხოვრობს და 32 ოჯახი - ნენსკრას ხეობაში (იხ. 35-ე ცხრილი, გვ 65). წარმოებული თაფლის ნაწილს ყიდიან. ორივე ხეობაში სკები საკარმიდამო ნაკვეთებზე აქვთ.

მეფუტკრეობა არ არის ამ ოჯახების შემოსავლს მთავარი წყარო. სკების მქონე ოჯახების შემოსავლების წყაროები ნაჩვენებია ქვემოთ 67-ე ცხრილში. ამ ოჯახების 43%-მა განაცხადა, რომ მინიმუმ ერთი ოჯახის წევრი სახელმწიფო სამსახურშია, 22%-მა განაცხადა, რომ მინიმუმ ერთ წევრს აქვს ხელფასი კერძო კომპანიაში და 40% აცხადებს, რომ მინიმუმ ერთი წევრი იღებს პენსიას სახელმწიფოსგან.

ცხრილი 67 – მეფუტკრე ოჯახების შემოსავლების წყაროები მათი განცხადებით

	ხელფასი სახელმწიფო სამსახურში	ხელფასი კერძო კომპანიაში	პენსია	სოფლის მეურნეობა	ხე- ტყის ჭრა	ხე-ტყის ხერხვა
ნაკრა მეფუტკრე ოჯახებია რაოდენობა	3	2	3	4	0	0
მეფუტკრეების %	60%	40%	60%	80%	0%	0%
ნენსკრა მეფუტკრე ოჯახებია რაოდენობა	13	6	12	20	3	3
მეფუტკრეების %	41%	19%	37%	63%	9%	9%
სულ მეფუტკრე ოჯახებია რაოდენობა	16	8	15	24	3	3
მეფუტკრეების %	43%	22%	40%	65%	8%	8%

5.4.1 მშენებლობა

მშენებლობის დროს მოსალოდნელია ორგვარი ზემოქმედება: (1) ფუტკრების საკვები ადგილების დაკარგვა მცენარეული საფარის განადგურების გამო და (2) მშენებლობით და ტრანსპორტის მოძრაობით გამოწვეული არეულობა.

A. საკვები ფართობების დაკარგვა მცენარეული საფარის განადგურების გამო

საკვები ფართობი ჩვეულებრივ სკის ირგვლივ სამ კილომეტრს შეადგენს, თუმცა ფუტკრები სკიდან რო-სამჯერ მეტ მანძილზეც მიფრინავენ საკვების საშოვნელად (Ribbands, 1951). ქვემოთ ანალიზში საკვებ ფართობად აღებულია სკის ირგვლივ 3 კმ რადიუსი.

- ნენსკრას კაშხლის ტერიტორია: უახლოესი სკები მდებარეობს ტიტაში, ანუ მომავალი ნენსკრას რეზერვუარიდან 3 კმ მანძილზე, სადაც ერთ ოჯახს ჰყავს ფუტკრები. მეორე მეფუტკრე ოჯახი ცხოვრობს სგურიშში, პროექტის ფართობიდან 5კმ-ის დაშორებით. საკვებ ფართობებზე არ მოხდება ზემოქმედება, რაც ნიშნავს, რომ მშენებლობის დროს არ დაიკარგება საკვები ფართობები.

- ელექტროსადგურის ტერიტორია:

მიწის შესყიდვის ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილმა სამმა ოჯახმა განაცხადა, რომ ჰყავთ ფუტკრები. ამ სამ ოჯახის დასჭირდება სკების გადატანა.

21 ოჯახმა განაცხადა, რომ ჰყავთ ფუტკრები ელექტროსადგურის ტერიტორიიდან სამი კილომეტრის მანძილზე. შვიდმა ოჯახმა განაცხადა, რომ არ ყიდნიან თაფლს, 8 ოჯახი ყიდის თაფლის 30-70%-ს და ხუთი ოჯახი ყიდის თაფლის 70-100%-ს.

13 ოჯახის სკების საკვები ფართობი მოხვდება ელექტროსადგურისთვის საჭირო ტერიტორიის ფარგლებში. 7 ოჯახს სკების საკვები ფართობი მხოლოდ ნაწილობრივ მოხვდება ელექტროსადგურის ტერიტორიის ფარგლებში.

ელექტროსადგურის მიერ წარებული საკვები ფართობი შეადგენს ფუტკრების საკვები ფართობის 3%-ს. აქედან გამომდინარე, ეს არ არის მნიშვნელოვან ზემოქმედება და ელექტროსადგურის მშენებლობა სერიოზულად არ იმოქმედებს თაფლის წარმოებაზე.

- ნაკრას წყალამღების ადგილი: უახლოესი სკები მდებარეობს სოფ. ნაკრაში, ნაკრას წყალამღებიდან 3 კილომეტრის მანძილზე. ნენსკრას ხეობაში ყველა ოჯახმა განაცხადა, რომ არ ყიდნიან თაფლს. მშენებლობა არ მოახდენს ზემოქმედებას ფუტკრების საკვებ ფართობზე.
- გზები: ყველა სკა მდებარეობს პროექტის მიერ გამოსაყენებელი და სარეაბილიტაციო გზიდან მაქსიმუმ 500მ-ზე მანძილზე, მაგრამ ვინაიდან გზის რემონტი არ გამოიწვევს მცენარეული საფარის განადგურებას, მშენებლობის დროს არ მოხდება ფუტკრების საკვები ფართობების დაკარგვა.

დასკვნის სახით, მშენებლობის დროს ნენსკრას კაშხლის და რეზერვუარის ადგილას, ნაკრას წყალამღების ადგილას და სარეაბილიტაციო გზების გასწვრივ მცენარეული საფარის მოცილება არ აგმოიწვევს ფუტკრების საკვები ფართობების დაკარგვას და შესაბამისად თაფლის წარმოების შემცირებას. ელექტროსადგურის ადგილას 21 ოჯახის სკების საკვები ფართობები შეიძლება ოდნავ შემცირდეს მცენარეული საფარის მოცილების შედეგად. ყველაზე კონსერვატული გაანგარიშებებით ზემოქმედების ქვეშ მოექცევა 13 ოჯახის სკების საკვები ფართობის 3%. დანარჩენი 8 ოჯახის სკების საკვები ფართობები კიდევ უფრო ნაკლებ ზემოქმედებას განიცდის. აქედან გამომდინარე, მშენებლობის დროს მცენარეული საფარისგან წმენდის ზემოქმედება უმნიშვნელო იქნება.

B. მშენებლობით და პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობით გამოწვეული არეულობა

მძიმე ავტოტრანსპორტის მოძრაობით და მშენებლობით გამოწვეულმა არეულობამ (მტვერი და ხმაური) შეიძლება უარყოფითად იმოქმედოს ფუტკრებზე. ეს დაფიქსირდა მსგავსი პროექტების,

მაგალითად აჭარისწყლის ჰიდროელექტროსადგურის პროექტის, განხორციელებისას. სამშენებლო საქმიანობამ და მძიმე ავტოტრანსპორტის მოძრაობამ შეიძლება უარყოფითად იმოქმედოს ფუტკრებზე 250-300მ-ის ფარგლებში სამშენებლო მოედნიდან, რადგან ფუტკრები სენსიტიური არიან მტვრის და ხმაურის მიმართ.

სამშენებლო საქმიანობა: როგორც ზემოთ აღინიშნა, ნენსკრას კაშხლის და რეზერვუარის და ნაკრას წყალამდების ადგილას. მხოლოდ 7 ოჯახს აქვს სკები ელექტროსადგურის ადგილიდან 300 მეტრის ფარგლებში.

გზები: ნაკრას ხეობაში სკები გზიდან 200მ-ის მანძილზეა. ნენსკრას ხეობაში 29 მეფუტკრე ოჯახიდან 26 ოჯახი გზიდან 300 მეტრის მანძილზე სახლობს (68-ე ცხრილი). აქედან გამომდინარე, ნენსკრას ხეობის ტიტქმის ყველა სკა და ნაკრას ხეობის ყველა სკა შეიძლება მოხვდეს ზემოქმედების ქვეშ გზებზე მძიმე ავტოტრანსპორტის მოძრაობის და გზების სარემონტო სამუშაოების გამო. ამგვარი ზემოქმედების აცილება შეიძლება შესაბამისი მარტივი ზომების განხორციელების საშუალებით.

ცხრილი 68 – მეფუტკრე ოჯახები პროექტის მიერ გამოყენებული გზებიდან დაცილების მიხედვით

	< 100მ	[100მ – 200 მ]	[200მ – 300მ]	[300 – 400 მ]	სულ
ნენსკრას ხეობა	10	4	12	3	29
ნაკრას ხეობა	3	2	0	0	5
სულ	13	6	12	3	34*

*სამ ოჯახს, რომელსაც სკები აქვთ ელექტროსადგურის ადგილას, მოუწევთ სკების გადატანა. ეს ოჯახები არ არის შეტანილი ზემოთ მოცემულ ცხრილში. ეს ზემოქმედება დაკავშირებულია მიწის შეძენასთან და დეტალურად არის აღწერილი მე-9 ტომში.

5.4.2 ექსპლუატაცია

ექსპლუატაციის დროს ფუტკრებზე ზემოქმედება მოსალოდნელი არ არის.

5.4.3 ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია

პროექტის მიერ გამოყენებულ გზებთან სკებზე ზემოქმედების შემცირებისთვის აუცილებელია მეფუტკრეების გაფრთხილება სამშენებლო სამუშაოების დაწყების შესახებ და დაცვის საშუალებების განხილვა და განსაზღვრა. ეს შეიძლება იყოს დამცავი ბადეები სკებზე, ან სკების გადაადგილება მშენებლობიდან და გზებიდან 300მ-ზე მეტ მანძილზე. კონსულტაციები ჩატარდება 2017 წელს ძირითადი სამშენებლო სამუშაოების დაწყების წინ. ამასთან ერთად, პროექტი დაეხმება მეფუტკრეებს სკების გადატანაზე მშენებლობი დროს, თუ მათ თვითონ არ შეუძლიათ ამის განხორციელება. საზოგადოებრივი საინვესტიციო პროგრამის ფარგლებში სოფლის მეურნეობის სამინისტროს საშუალებით მეფუტკრეები მიიღებენ ტექნიკურ დახმარებას მეფუტკრეობის გაუმჯობესების მიზნით. ეს ზომები პროექტში შემდეგნაირად არის მითითებული:

[SOC12] მეფუტკრეობის და მეფუტკრეობაზე ზემოქმედების შემცირების ზომები

5.5 ზემოქმედება ფულად გზავნილებზე

რამდენი ოჯახი (ორივე ხეობაში ოჯახების 4%) პერიოდულად იღებს ფულად გზავნილებს ნათესავებისგან, რომლებიც ცხოვრობენ საქართველოს სხვა რეგიონებში ან საზღვარგარეთ (იხ. ქვეთავი 2.3.9). ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობა არ მოახდენს ზემოქმედებას ფულად გზავნილებზე, რომლებსაც იღებენ ეს ოჯახები. ამ ასპექტისთვის არ არის საჭირო ზემოქმედების შემცირების ზომები.

5.6 ხელობა და მხატვრული რეწვა

ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგური ხელს არ შეუშლის ხელობას და მხატვრულ რეწვას. ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია საჭირო არ არის.

5.7 ტურიზმი

ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში არ არის ინტენსიური ტურიზმი. არც ერთ ხეობაში არც ერთმა ოჯახმა არ დაასახელა ტურიზმი, როგორ შემოსავლის წყარო. ნენსკრას ხეობაში ზოგიერთმა რესპონდენტმა აღნიშნა ტურისტული საქმიანობა, როგორიცაა ჯომარდობა (რაფტინგი), ხოლო ნაკრას ხეობაში რესპონდენტების განცხადებით ამგვარი აქტივობები თითქმის არ გვხვდება.

აქედან გამომდინარე, ტურიზმზე შეიძლება განხორციელდეს როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი ზემოქმედება, როგორც შემდეგ პარაგრაფებში არის მითითებული.

5.7.1 მშენებლობა

A. გზების რეაბილიტაცია

პროექტის შედეგად ორივე ხეობაში გარემონტდება გზები და შესაძლოა ამან გამოიწვიოს ტურისტების რაოდენობის ზრდა. ამგვარად, შეიძლება გაიზარდოს იმ ოჯახების შემოსავლები, რომლებიც ჩართული იქნებიან ტურისტულ ბიზნესში, თუმცა ეს ზრდა უმნიშვნელო იქნება.

B. ხეობების ზედა ნაწილში მისასვლელის ჩაკეტვა

ნენსკრას ხეობაში რესპონდენტების ნაწილმა განაცხადა, რომ ზოგიერთი ტურისტი ხეობის ზედა ნაწილისკენ მიემართება. ზოგიერთი ტურისტი ბანაკდება რეზერვუარის ადგილას.

სურათი 7 - ბანაკი რეზერვუარის ადგილას 2015 წლის აგვისტოში

ზოგიერთი ტურისტი ფეხით მიუყვება მდინარის შენაკადებს ზემოთ, რომ დატკბეს კავკასიონის ხედებით შვეანდირის საძოვრიდან. ეს საქმიანობა არ შეფერხდება, რადგან კონტრაქტორი შეინარჩუნებს მისასვლელს შვეანდირის საძოვართან.

5.7.2 ექსპლუატაცია

ექსპლუატაციამ შეიძლება უარყოფითი ზემოქმედება მოახდინოს მხოლოდ ნენსკრას ხეობაზე. ნაკრას წყალამდების გადაკვეთა შესაძლებელი იქნება წყალსაშვზე მოწყობილი საავტომობილო გზით, რაც დადებით გავლენას მოახდენს ტურიზმზე.

A. ნენსკრას კაშხალი და რეზერვუარი

ნენსკრას კაშხალი და რეზერვუარი ტურისტული ღირშესანიშნაობა იქნება. მისასვლელი გზის მდგომარეობა გაუმჯობესდება. კაშხლის ახლოს მდებარე ფართობები, სადაც მშენებლობის დროს სამშენებლო ბანაკი იქნება, მოსახერხებელი ადგილი იქნება ბანაკის მოსაწყობად. ამგვარმა ტურიზმმა შეიძლება მცირედით გაზარდოს ნენსკრას ხეობის ოჯახების შემოსავლები.

B. მდინარეში ხარჯის ცვლილება

თუმცა იშვიათად, მაგრამ ნენსკრას ხეობაში მაინც ხანდახან მოდიან ტურისტები ჯომარდობისთვის (რაფტინგისთვის). მდინარის მონაკვეთი, სადაც რაფტინგი მიმდინარეობს, მდებარეობს დაგეგმილ ელექტროსადგურს და მდ. ენგურის შესართავს შორის. მე-5 ტომში (ჰიდროლოგიაზე და წყლის ხარისხზე ზემოქმედების შეფასება) ნაჩვენებია, რომ ელექტროსადგურის ქვედა ბიეფში წყლის საშუალო თვიური ხარჯი იგივეა, რაც მდ. ნენსკრას რეჟიმი ამჟამად. ძირითადი განსხვავება თავს იჩენს აპრილიდან დეკემბრამდე ტურბინებიდან გამოსული წყლის გამო. მაისიდან ოქტომბრამდე, როდესაც მიმდინარეობს რაფტინგი, ხარჯი დაახლოებით იგივე იქნება. შესაძლოა ამან დადებითი გავლენაც კი მოახდინოს რაფტინგზე, რადგან ნაკადი უკეთესად იქნება დარეგულირებული და რეზერვუარი ხელს შეუშლის წყალდიდობას.

ელექტროსადგურიდან წყლის უეცარი გამოშვება თანდათან მოხდება და არ შეუქმნის საშიშროებას მოჯომარდეებს. ეს განხილულია ქვემოთ მე-6 თავში (საზოგადოების ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება)

5.7.3 ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია

ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგურის პროექტის ზემოქმედების შემცირების სტრატეგია ფაქტიურად ხელშეწყობის სტრატეგიაა. პროექტი მცირე ზემოქმედებას მოახდენს ტურისტულ საქმიანობაზე ორივე მდინარეში. სავარაუდოდ შეიქმნება ახალი ტურისტული ღირშესანიშნაობები და ადგილობრივი მოსახლეობისთვის შემოსავლის ახალი წყაროები, თუ განხორციელდება სათანადო დახმარება ამ შესაძლებლობების მატერიალიზაციისთვის.

საზოგადოების განვითარების ფონდის საქმიანობის ფარგლებში პროექტი დახმარებას გაუწევს ეკოტურიზმის ღონისძიებების მომზადებას და განხორციელებას ტურიზმის საშუალებით ადგილობრივი ეკონომიკის განვითარების მიზნით. ამჟამად სვანეთში ჩამოსული ტურისტების დიდი ნაწილი მიემართება მესტიისკენ ან უშგულისკენ. ნენსკრას ხეობაში მცირე რაოდენობით ტურისტი ჩამოდის და ისიც მხოლოდ ერთი-ორი დღით. პროექტის მიზანი იქნება ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში ჩამოსული ტურისტების რაოდენობის და მათი ვიზიტის ხანგრძლივობის გაზრდა ადგილობრივი ეკონომიკის ხელშეწყობად.

ეს ზომები ანგარიშში მითითებულია, როგორც:

- [SOC13] ეკოტურიზმის განვითარების საქმიანობა.

6. საზოგადოების ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება

6.1 შესავალი

ეს თავი დაყოფილია 10 ქვეთავად პროექტთან დაკავშირებული ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ასპექტების მიხედვით. ეს ასპექტებია:

- ტრანსპორტის მოძრაობა და საგზაო უსაფრთხოება
- ჯანდაცვა და უსაფრთხოება სამშენებლო უბანზე
- ჯანდაცვა და უსაფრთხოება საამქროში
- დაავადებების რისკი
- წყლის რესურსებზე ზემოქმედებით გამოწვეული ჯანმრთელობაზე ზემოქმედება
- დატბორვის რისკი
- მოსახლეობის შემოღინებით გამოწვეული ჯანმრთელობის და უსაფრთხოების რისკები
- სოციალური ერთიანობის რისკები
- ბუნებრივი რისკები და კლიმატის ცვლილება
- საგანგებო სიტუაციებში მზადყოფნა

თითოეული ასპექტისთვის შეფასებაში განხილულია მშენებლობის და ექსპლუატაციის ფაზა და საზოგადოების და სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების საკითხები.

6.2 ტრანსპორტის მოძრაობა და საგზაო უსაფრთხოება

6.2.1 სამშენებლო ტრანსპორტი

A. შეშფოთების საგანი

სამშენებლო ტრანსპორტი აღწერილია მე-2 ტომში (პროექტის განმარტება). ქვემოთ წარმოდგენლია ძირითადი საკითხები :

- ავტომობილების ტიპებია: მსუბუქი ავტომობილები (<3.5 ტონა), სატვირთო ავტომობილები (>3.5 ტონა), თვითმცლელი სატვირთო ავტომობილები ფხვიერი მასალების გადასატანად, მიწის სათხრელი და ამწე აღჭურვილობა და უბორტო პლატფორმიანი ავტომობილები მძიმე ტვირთების გადასატანად.
- სამი ძირითადი სატრანსპორტო გზა არის (i) მთავარი გზა მესტიისკენ, ზუგდიდან ხაიშისკენ; (ii) ხაიშიდან ჭუბერამდე ნენსკრას ხეობის მთავარი გზა ელექტროსადგუთან და კაშხალთან მისასვლელად; (iii) ხაიშიდან ნაკრამდე მესტიის მთავარი გზა და შემდეგ ნაკრას ხეობის მთავარი გზა.
- მშენებლობის შედეგად 4 წლის განმავლობაში ამ გზებზე დამატებითი ტრანსპორტი იმოძრაებს. ყველაზე ინტენსიური ოძრაბა მოსალოდნელია 2018 წლის მარტიდან 2020 წლის აპრილამდე. ტრანსპორტის მოძრაობა შეჯამებული სახით ასე შეიძლება წარმოვადგინოთ:
 - ხაიში მესტიის გზაზე - ერთი სატვირთო მანქანა ყოველ 46 წუთში და ერთი მსუბუქი ავტომობილი (მანქანა, სამარშუტო ტაქსი, მცირე სატვირთო ავტომობილი) ყოველ 7 წუთში;
 - ნენსკრას გზა მდ, ნენსკრაზე მომავალი ხიდის ქვევით - ერთი სატვირთო მანქანა ყოველ 48 წუთში და ერთი მსუბუქი ავტომობილი ყოველ 8 წუთში;

მომავალ ხიდს და კაშხალს შორის - - ერთი სატვირთო მანქანა ყოველ 10 წუთში და ერთი მსუბუქი ავტომობილი ყოველ 13 წუთში;

ნაკრას სოფელი - ერთი სატვირთო მანქანა და ერთი მსუბუქი ავტომობილი ყოველ საათში.

ადგილობრივი თემებისთვის ნაკლებად შემაწუხებელი იქნება საექსპლუატაციო გზებზე ტრანსპორტის მოძრაობა სამშენებლო უბნებისკენ. ელექტროსადგურის ადგილას გვირაბების მოსაყოფად და ამოღებულ მასალის ყრილზე გასატანად სატვირთო მანქანები იმოდრავებენ 3-6 წუთის ინტერვალებით, თუ დაშვებული იქნება მხოლოდ დღე ტრანსპორტის მოძრაობა. ამ სატვირთო მანქანების მარშრუტი დამოკიდებულია საყრელის დებარეობაზე ელექტროსადგურის სამშენებლო უბანთან მიმართებაში. თუ საყრელთან მისასვლელი გზა ნენსკრას სახელმწიფო გზაზე გადის, გაიზრდება ამ გზაზე პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობა.

მთავარ გზაზე სარემონტო სამუშაოები ასევე გამოიწვევს პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობას, თუმცა ეს იქნება პიკურ პერიოდამდე და მის შემდეგ, ანუ 2017 წლის ბოლოს და 2018 წლის დასაწყისში და შემდეგ 2020 წელს და 2021 წლის დასაწყისში. ამ პერიოდში ნენსკრას გზაზე დღეში რვაჯერ გაივლის სატვირთო ავტომობილი.

ნენსკრას და ნაკრას ხეობების გზებზე და ხაიში-ზუგდიდის გზაზე სამშენებლო ტექნიკის მოძრაობის გამო გაიზრდება ავტოსაგზაო შემთხვევების რისკი ადგილობრივი მოსახლეობისთვის და გზის სვა მოსარგებლეებისთვის.

პროექტი გააუმჯობესებს გზებს და ეს სამუშაოები დაიწყო 2015 წელს ადრეული სამუშაოების პერიოდში და გზების გაუმჯობესება გაგრძელდება ძირითადი სამშენებლო სამუშაოების მიმდინარეობისას.

სიჩქარის კონტროლის სპეციალური ზომების გარეშე ავტომობილები უფო სწრაფად იმოდრავებს, ვიდრე ამჟამად. საშიშირობის მიზეზი შეიძლება იყოს პროექტის ავტომობილები (მძიმე ავტოტრანსპორტი, რომელთა სამუხრუჭე მანძილი ჩვეულებრივ ავტომობილებზე გრძელია), ასევე სხვა ავტოტრანსპორტით, რომელსაც მოიზიდავს (1) გზების გაუმჯობესებული მდგომარეობა და (2) სამშენებლო საქმიანობასთან დაკავშირებულ ბიზნეს-შესაძლებლობები. ადგილობრივი მოსახლეობა სავარაუდოდ არ არის მიჩვეული ამგვარ ინენსიურ მოძრაობას გზების ამჟამინდელი მდგომარეობის გამო. როგორც ყველა ახალ სიტუაციაში ქცევის შეცვლას გარკვეული დრო დასჭირდება, განსაკუთრებით ბავშვების მხრიდან. ადაპტაციის პერიოდში შეიძლება ადგილი ჰქონდეს ავტოსაგზაო შემთხვევებს. შინაური პირუტყვიც შეიძლება წარმოადგენდეს რისკს გზების გასწვრივ საძოვრად თავისუფლად გაშვების პრაქტიკის გამო

პროექტის განხორციელებამდე ტრანსპორტის მოძრაობა შეზღუდულია (იხ. ქვეთავი 2.5.2). ადგილობრივ გზებზე მოძრაობს კერძო მსუბუქი ავტომობილები, ტრაქტორების და სატვირთო ავტომანქანები და მანქანები (ექვსთვლიანი), რომლებიც ხეების გადასაზიდად გამოიყენება.

მშენებლობის დროს ორი ტიპის ავტოტრანსპორტი იმოდრავებს:

სატვირთო და მსუბუქი ავტომობილების მოძრაობა აღჭურვილობის, მასალების და მუშახელის ტრანსპორტირებისთვის;

ავტოკოლონები მძიმე აღჭურვილობის სამშენებლო უბანამდე და უკან ტრანსპორტირებისთვის.

პროექტის ავტომობილები უფრო მძიმეა და დიდი, ვიდრე ადგილობრივები. ეს ასაბუთებს გზების რემონტის აუცილებლობას. ეს ავტომობილები აღჭურვილობას მიიტანს სამშენებლო უბანზე მთავარი გზიდან (ზუგდიდი-მესტია). ეს ავტომობილები ასევე

გადაიტანს დიდი მოცულობით მასალებს სამ ძირითად სამშენებლო უბანზე (კაშხალი, ელექტროსადგური და ნაკრას წყალამღები) და მათ შორის ფართობზე.

B. ზემოქმედებს შემცირება

მშენებლობის დროს კონტრაქტორის მიერ სატვირთო და მსუბუქი ავტომობილებისთვის მიყენებული ნებისმიერი ზიანი უნდა გასწორდეს.

კონტრაქტორმა წარმოადგინა ავტოტრანსპორტის მოძრაობის მართვის გეგმა. ეს გეგმა მოიცავს შემდეგ ზომებს:

- მმართველობის ადგილობრივი ორგანოებს უნდა მიეწოდოს ინფორმაცია ავტოკოლონების და ტექნიკის მოძრაობის მარშრუტების შესახებ;
- ადგილობრივი გზების რეაბილიტაცია ტრანსპორტის მოძრაობის ინტენსივობის ზრდის გამო გზების დაზიანების თავიდან ასაცილებლად;
- მძიმე ავტოტრანსპორტის მოძრაობა დაუშვებელია არასამუშაო საათებში ღამის 20 საათიდან დილის 8 საათამდე. გამონაკლის შემთხვევებში ტრანსპორტის კოლონები იმოდრავებს ღამე ტრანსპორტის მოძრაობის შეფერხების თავიდან ასაცილებლად;
- პროექტის დაქირავებული ზედამხედველები გააკონტროლებენ ძირითად პუნქტებს სოფლის შიგნით, როგორცაა სკოლები, სამედიცინო ცენტრები, ბავშვების სათამაშო მოედნები და საბავშვო ბაღები;
- სოფლებში აიკრძალება პროექტის ავტოტრანსპორტის მოძრაობა იმ დროს, როდესაც ბავშვები სკოლაში მიდიან ან სკოლიდან ბრუნდებიან.
- გარემოზე ზემოქმედების (აკუსტიკური, ვიბრაციული და ჰაერის დაბინძურება) და მოსახლეობის (პერსონალი, მაცხოვრებლები) რისკის მინიმუმამდე შესამცირებლად განისაზღვრა შემდეგი სიჩქარის შეღუდვები:
 - 35 კმ/სთ სამშენებლო უბნის ფარგლებში;
 - 30 კმ/სთ სოფლებში, პირველის სახლიდან 1000მ-ში;
 - 50 კმ/სთ ქალაქებში;
 - 80 კმ/სთ უსაფარო გზებზე ქალაქების, სოფლების და ბანაკის ფარგლებს გარეთ;
 - მტვრის გაფანტვის შემცირების ზომები;
 - ნიშნების სისტემის შემუშავება;
 - სამუშაოების გამო ადგილობრივი ტრანსპორტის მოძრაობის შეფერხების თავიდან აცილება;
 - ავტოკოლონების მოძრაობა, რომლებმაც შეიძლება ადგილობრივი ტრანსპორტის მოძრაობა შეაფერხოს უნდა დაიგეგმოს პიკის საათების გარეთ და ავტოკოლონას უნდა ახლდეს მოძრაობის მარეგულირებელი შეფერხების მინიმუმამდე შესამცირებლად;
 - მძიმე ავტოტრანსპორტის გაფუჭების შემთხვევაში ამოქმედდება გადაუდებელი რეაგირების გეგმა.

აღნიშნულის გარდა, როგორც აღნიშნულია კონტრაქტორის განხორციელება შემდეგი ზომები:

პროექტის თანამშრომლებს (მძღოლების ჩათვლით) ეკრძალებათ ნარკოტიკების, კანონით კონტროლირებადი ნივთიერებების (ადგილობრივი კანონების მიხედვით) და ალკოჰოლის მოხმარება, ფლობა, დისტრიბუცია, გაყიდვა. ყველა პირი, რომელიც, ეჭვმიტანილი იქნება ალკოჰოლის ან კონტროლირებადი ნივთიერების ზემოქმედების ქვეშ ყოფნაში, დაუყოვნებლივ გადაყენებული იქნება თავისი პოზიციიდან სამედიცინო შემოწმების დასრულებამდე.

მძღოლებს ჩაუტარდებათ ტრეინინგი, რომ ყველა მძღოლმა იცოდეს ეს პოლიტიკა და განხორციელება სათანადო მონიტორინგი.

სამშენებლო ფაზისთვის განახლება და დაზუსტდება ავტოტრანსპორტის მართვის არსებული გეგმა. ეს დეტალური გეგმა წარედგინება ადგილობრივი თემების ხელმძღვანელობას და საჯაროდ იქნება გამოტანილი ჭუბერში, ნაკში და ხაიშში მოსახლეობის ინფორმირების მიზნით მშენებლობის დროს ტრანსპორტთან დაკავშირებულ რისკებზე.

გაკონტროლდება სატვირთო მანქანებზე ტვირთის დაფარვა, რომ არ გადმოვარდეს ქვები და არ დააზიანოს სხვა მანქანები.

ადგილობრივი მოსახლეობის მონაწილეობით პოტენციური ინციდენტების აღბათობის კიდევ უფრო შესამცირებლად, განხორციელდება შემდეგი ზომები:

სპეციალური უსაფრთხოების ზომების განსაზღვრა და განხორციელება იმ სკოლებთან, რომლებიც პროექტის გზების სიახლოვეს არიან განალგებული(ანუ ჭუბერის და ნაკის ცენტრში);

სკოლის მოსწავლეებისთვის საგზაო უსაფრთხოების სწავლება და ინფორმაციის მიწოდება;

საგზაო უსაფრთხოებისკამპანიების მომზადება და ჩატარება ჭუბერში, ნაკში და ხაიშში. ეს კამპანია მოიცავს სპეციალურ აქტივობებს მოწყვლადი ჯგუფებისთვის, როგორიცაა ხანდაზმული ადამიანები და ბავშვები;

ამ კამპანიების დროს პროექტი შეატყობინებს მოსახლეობას საჩივრების განხილვა-დაკმაყოფილების მექანიზმის შესახებ, სასგანგებო სიტუაციების სამსახურების საკონტაქტო ინფორმაციას ადამიანების, ავტომობილების და საქონლის მცირე ან დიდი ინციდენტების შემთხვევაში;

მოსახლეობა წინასწარ უნდა იქნეს გაფრთხილებული ავტოკოლონების მოძრაობის გრაფიკის, სიხშირის და გზების მოსარგებლებისთვის რისკების შესახებ;

განხორციელდება მოწინავე საერთაშორისო პრაქტიკა და დადგინდება სიჩქარეების მკაფიო ზღვარი სატვირთო ავტომანქანებისთვის, ავტომობილების ტარების წესები ტრანსპორტის მოძრაობის შეფერხებების თავიდან ასაცილებლად. საკვანძო ადგილებში განთავსდება ტრანსპორტის მოძრაობაზე დამკვირვებლები, ჩატარდება ყოველდღიური ტესტირება ალკოჰოლზე და სიჩქარის მონიტორინგი (მათ შორის დისტანციური მონიტორინგი GPS მოწყობილობის საშუალებით).

ამ ანგარიშში ზემოაღნიშნული ზომები ამგვარად არის მითითებული:

- [SOC 7] ავტოტრანსპორტის მოძრაობის მართვის დეტალური გეგმის მომზადება სამშენებლო პერიოდისთვის
- [SOC 8] უსაფრთხოების სპეციალური ზომები სკოლებისთვის ტრანსპორტის მართვის დეტალურ გეგმაში;
- [SOC 9] ავტოტრანსპორტის მოძრაობის მართვის გეგმის და გამოყენებული მარშრუტებს ადგილობრივ დონეზე გასაჯაროება;
- [SOC 10] დიდი ავტოკოლონების შესახებ განცხადების გაკეთება
- [SOC 11] ტრანსპორტთან დაკავშირებული რისკების შესახებ ინფორმირებულობის დონის ამაღლება მოსახლეობაში, სკოლის მოსწავლეებისათვის.

6.2.2 ტრანსპორტის მოძრაობა ექსპლუატაციის დროს

ექსპლუატაციის დროს პროექტის ტრანსპორტის მოძრაობა მისასვლელ გზებზე შემოიფარგლება იმ თანამშრომლებით, რომლებიც არ იცხოვრებენ ოპერატორების დასახლებაში. თანამშრომლების რაოდენობა მკვეთრად შემცირდება მშენებლობის ფაზასთან შედარებით. ექსპლუატაციის დროს გაგრძელდება იმ ზომების განხორციელება, რომლებიც მშენებლობის ფაზაში დაიწყება.

6.3 ჯანდაცვა და უსაფრთხოება სამშენებლო უბანზე

6.3.1 განზოგადებები და პოტენციური ზემოქმედების ქვეშ მოხვედრილი თემები

A. განზოგადებები

მომდევნო ქვეთავებში მოცემულია ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რისკები და მათი მართვა სამშენებლო უბანზე. აღსანიშნავია, რომ ეს ასპექტები გათვალისწინებულია სამშენებლო მოედანზე ჯანმრთელობის და უსაფრთხოების დაცვაში, მაგრამ ცალკე ქვეთავებით:

- ტრანსპორტის მოძრაობა და საგზაო უსაფრთხოება (იხ. თავი **Error! Reference source not found.**);
- გადამდები დაავადებები (იხ. თავი **Error! Reference source not found.**);
- ბუნებრივი საფრთხეები (იხ. თავი **Error! Reference source not found.**), და წყალდიდობა (იხ. თავი **Error! Reference source not found.**).

პროექტის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რისკებს მართავს შემდეგი ზომების განხორციელების გზით:

პროექტის კომპანია დაიქირავებს ჯანდაცვის და უსაფრთხოების გუნდს, რომელიც პასუხისმგებელია კონტრაქტორის ზედამხედველობაზე გეგმების, პროცედურების, ნახაზების და უბანზე სამუშაოების შესაბამისობის ჩათვლით. ამ გუნდის შემადგენლობა განსაზღვრულია მე-8 ტომში (გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა).

კონტრაქტორი შეიმუშავებს გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის სისტემას OHSAS 18001-ის შესაბამისად.

კონტრაქტორი გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმის საშუალებით მართავს სამუშაო ადგილზე და საზოგადოების ჯანდაცვის და უსაფრთხოების საკითხებს ILO-ს რეკომენდაციების, მოწინავე საერთაშორისო საწარმოო პრაქტიკა (GIIP) და EBRD PR4-ის შესაბამისად. ეს გეგმა მოიცავს (მაგრამ მხოლოდ ამით არ შემოიფარგლება) შემდეგ საკითხებს:

- ჯანდაცვის და უსაფრთხოების პოლიტიკა და ვალდებულება მენეჯმენტის მხრიდან;
- ორგანიზაციის აღწერა, ადამიანური რესურსები, როლების და ფუნქციების განსაზღვრა;
- მატერიალური რესურსების აღწერა პირადი დამცავი საშუალებების ჩათვლით, რომელსაც მუშახელი იყენებს;
- ჯანდაცვის და უსაფრთხოების პროცედურები;
- რისკების შეფასება;
- დაბინძურების თავიდან აცილება და დაცვა;
- ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ტრეინინგი;
- ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ეფექტურობის მონიტორინგი;
- სამედიცინო შემოწმება;
- ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა განხორციელდება სხვა კონკრეტულ გეგმებთან ერთად, რომლებიც სხვადასხვა საფრთხეებთან დაკავშირებით მოყვანილია შემდეგ ქვეთავებში.

ეს ზომები ანგარიშში მითითებულია, როგორც:

- [SOC 12] მუშების ჯანმრთელობის და უსაფრთხოების მართვა;

- [SOC 13] მშენებლობის პერიოდში ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვის ზომები

B. პოტენციური ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული თემები

ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული თემების არწერა ქვემოთ არის წარმოდგენილი:

- ოჯახები, რომლებიც ცხოვრობენ სამშენებლო ტრანსპორტის მიერ გამოყენებული მისასვლელი გზების გასწვრივ (იხ. თავი 6.2.1);
- ოჯახები, რომლებიც ცხოვრობენ ელექტროსადგურის ადგილთან ახლოს. უახლოესი დასახლებული პუნქტია, რომელიც მდ. ნენსკრას მარჯვენა ნაპირზე მდებარეობს ელექტროსადგურის საპირისპირო მხარეს და უახლოესი სახლები ელექტროსადგურიდან 150 მეტრით არის დაშორებული.
- ტიტას სასტუმრო მდებარეობს ოპერატორების დასახლების ახლოს.
- კაშხლის და ნაკრას წყალსაშვის ადგილის სიახლოვეს არ არის საცხოვრებელი სახლები.

6.3.2 საშიში მასალები

A. ზრუნვა

საშიში მასალების ტრანსპორტირება, შენახვა და დამუშავება წარმოადგენს რისკს როგორც სამუშაო ადგილზე თანამშრომელთა ჯანმრთელობისთვის, ასევე მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოებისთვის.

ტრანსპორტირებული, შენახული და დამუშავებული საშიში მასალები მოიცავს შემდეგს (მაგრამ მხოლოდ ამით არ შემოიფარგლება):

- დიზელის საწვავი სამშენებლო ავტომობილებისთვის და ტექნიკისთვის;
- გვირაბის გაყვანის და გზების გაფართოების და მისასვლელი გზების მშენებლობისთვის საჭირო ასაფეთქებელი ნივთიერებები;
- საპოხი მასალები;
- ნახმარი ზეთები;
- საღებავების, გამხსნელების და ქიმიური ნივთიერებების მცირე მოცულობები;
- სატრანსფორმატორო ზეთი და
- საშიში ნარჩენები.

B. სამუშაო ადგილზე თანამშრომელთა ჯანდაცვას და უსაფრთხოების მართვა

6.3.1 ქვეთავში აღწერილი ზოგადი ზომების გარდა კონტრაქტორი მოამზადებს და განახორციელებს საშიში ნივთიერებების და საშიში ნარჩენების მართვის გეგმას. საშიში მასალები სმართვის კონკრეტული ზომები შემდეგია:

- საშიში მასალები ტრანსპორტირებული იქნება სამშენებლო უბანზე ლიცენზირებული სატრანსპორტო კომპანიის მიერ საქართველოს და ევროკავშირის სატრანსპორტო რეგულაციების შესაბამისად;
- საშიში მასალების სასაწყობო ინფრასტრუქტურას კონტრაქტორი დააპროექტებს საქართველოს ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რეგულაციების და GIIP-ის შესაბამისად.
- პროექტის კომპანიის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების გუნდი განიხილავს და დაამტკიცებს ინფრასტრუქტურის პროექტს ჯანდაცვის და უსაფრთხოების თვალსაზრისით და შეამოწმებს ინფრასტრუქტურის და ტრანსპორტის შესაბამისობას მშენებლობის დროს.

- კონტრაქტორმა შეიმუშავა საშიში მასალების და საშიში ნარჩენების მართვის გეგმა, რომელიც მოიცავს საშიში მასალების ტრანსპორტირებას, შენახვას და დამუშავებას და მოიცავს შედეგს (მაგრამ მხოლოდ ამით არ შემოიფარგლება):

დამუშავება-დასაწყობების პრობები;

საგანგებო სიტუაციის პროცედურები დაღვრის შემთხვევაში;

დაბინძურების კონტროლის აღჭურვილობის მონტაჟი დასაწყობების ადგილებში;
დაბინძურების საწინააღმდეგო ნაკრებები, ცეცხლსაქრობები;

იმ თანამშრომლების ტრეინინგი, რომლებიც ხელმძღვანელობენ ქიმიური
ნივთიერებების და საშიში მასალების დამუშავებას;

ინდივიდუალური დაცვის საშუალებები და საგანგებო სიტუაციის ზომები
ინციდენტის შემთხვევაში;

ამ ანგარიშში ეს ზომები მოხსენიებულია, როგორც

[SOC 14] სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ზომები საშიში
მასალებისთვის მშენებლობის პერიოდში.

C. საზოგადოების ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა

პოტენციური ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული თემები აღწერილია ქვემოთ **Error! Reference source not found.** ქვეთავში:

ზემოთ აღწერილი ზომები ხელს უწყობს დაღვრის და გაჟონვის პრევენციას და
ითვალისწინებს დასუფთავებას. შესაბამისად, თავიდან იქნება აცილებული საშიში მასალების
შემთხვევითი ზემოქმედება ადგილობრივ მოსახლეობაზე.

- ამასთან ერთად, მუდმივი სამუშაოების ფართობის ფარგლებში სამუშაო უბანი დაშორებული
უნდა იყოს მინიმუმ: ა) 300მ ქალაქი სენსიტიური ინფრასტრუქტურისგან და ბ) 150მ კერძო
სახლებისგან.

ამ ანგარიშში ეს ზომები მოხსენიებულია, როგორც

- [SOC 15] უსაფრთხო მანძილი მოსახლეობის ჯანდაცვისა და უსაფრთხოებისთვის.

6.3.3 ხმაური, მტვერი და ვიბრაცია

A. პრობლემა

ხმაურის, მტვერის და ვიბრაციის წყარო

მუშახელზე და მაცხოვრებლებზე პოტენციური ზემოქმედების მქონე მტვერი, ხმაური და
ვიბრაცია შეიძლება გამოწვეული იქნეს შემდეგი მიზეზებით:

- ტრანსპორტის მოძრაობა (იხ. თავი **Error! Reference source not found..**)
- სამშენებლო სამუშაოები და
- აფეთქებები.

ვიბრაციამ და აფეთქების ზემოქმედებამ შეიძლება გამოიწვიოს კონსტრუქციული
პრობლემები საცხოვრებელ სახლებში. კონსტრუქციულად სუსტი სახლების
მდგომარეობა შეიძლება გაუარესდეს. ტრანსპორტის მოძრაობამ შეიძლება გამოიწვიოს
ხმაურის და მტვერის მოცულობის ზრდა, რაც უარყოფითად იმოქმედებს მოსახლეობაზე.

არასათანადო მართვის შემთხვევაში სამშენებლო სამუშაოები წარმოქმნის ჯანდაცვის და
უსაფრთხოების ზღვრულ დონეზე მაღალი დონის მტვერს, ხმაურს და ვიბრაციას,
რომელის შეიძლება სამშაო უბნის ფარგლებს გარეთ გავიდეს და ზემოქმედება მოახდინოს
მოსახლეობაზე.

ასაფეთქებელი სამუშაოები ხორციელდება გვირაბის გაყვანის, გზის ლოკალურად გაფართოების და ახალი მისასვლელის გზის მშენებლობის ფარგლებში. ელექტროსადგურის და დაწნევითი მილსადენის ფართობებზე ასაფეთქებელი სამუშაოები რისკს უქმნის მოსახლეობას. არასწორად განხორციელებული აფეთქების შედეგად შეიძლება მოხდეს ქვების ცვენა, რამაც შეიძლება დააზიანოს სახელმწიფო ან კერძო ქონება ან გამოიწვიოს უბედური შემთხვევა.

რეკომენდაციები

ელექტროსადგური მდებარეობს მდ. ნენსკრას მარცხენა ნაპირზე. ელექტროსადგურთან ყველაზე ახლოს მდებარე დასახლებული პუნქტია სოფელი ლახამი. ის მდინარე ნენსკრას მარჯვენა ნაპირზეა განლაგებული. უახლოესი სახლები განლაგებულია ელექტროსადგურიდან 150მ მანძილზე. მდ. ნენსკრას მარცხენა ნაპირზე ელექტროსადგურიდან 150მ მანძილზე ზედა ბიეფში მდებარეობს საკუთარი სახლი.

ხმაურის არსებული დონის მონიტორინგის კამპანია ჩატარდება 2017 წლის 1-ელ-მე-2 კვარტალში.

B. სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა

6.3.1 ქვეთავში აღწერილი ზოგადი ზომების გარდა კონტრაქტორი მოამზადებს და განახორციელებს მტვრის, ხმაურის და ვიბრაციის მართვის შემდეგ კონკრეტულ ზომებს:

- კონტრაქტორი დააპროექტებს ინფრასტრუქტურას და შეიმშავებს გეგმებს, პროცედურებს და მონიტორინგის პროგრამებს მუშახელის დასაცავად ხმაურის, მტვრის და ვიბრაციის იმ დონისგან, რომელიც არემატება საქართველოს და ევროკავშირის სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ზღვრულ დონეებს.
- კონტრაქტორი უზრუნველყოფს მუშახელს ინდივიდუალური დაცვის საშუალებებით;
- კონტრაქტორი შეიმუშავებს და განახორციელებს შემდეგ გეგმებს საქართველოს ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რეგულაციების და GIIP-ის შესაბამისად:
- ასაფეთქებელი ნივთიერებების მართვა - შეტანილია საშიშის მასალების და საშიში ნარჩენების მართვის გეგმაში;
- ჰაერის და მტვრის კონტროლის მართვის გეგმა;
- ხმაურის და ვიბრაციის კონტროლის გეგმა.
- პროექტის კომპანიის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების გუნდი პროექტის კომპანიის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების გუნდი განიხილავს და დაამტკიცებს ამ გეგმებს და შეამოწმებს მათ შესაბამისობას მოთხოვნებთან მშენებლობის დროს.

ამ ანგარიშში ეს ზომები მოხსენიებულია, როგორც

- [SOC 16] სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ზომები ხმაურის, მტვრის და ვიბრაციის წინააღმდეგ მშენებლობის დროს.

C. თემების ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა

პოტენციური ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული თემები აღწერილია ქვემოთ **Error! Reference source not found.** ქვეთავში:

ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ზემოთ აღწერილი ზომების საშუალებით თავიდან იქნება აცილებული ან მინიმუმამდე იქნება შემცირებული მოსახლეობაზე ზემოქმედება. ამასთან ერთად, მოსახლეობის დაცვის კონკრეტული ზომებია შემდეგია:

გზებზე ტრანსპორტის მოძრაობა

გზებზე ტრანსპორტის მოძრაობით გამოწვეული მტვრის, ხმაურის და ვიბრაციის მართვა მოხდება ტრანსპორტის მოძრაობის მართვის გეგმის საშუალებით (იხ. 6.2.1 ქვეთავი).

- სიჩქარის შეზღუდვების განსაზღვრა და განხორციელება განაშენიანებულ ფართობებზე, საკუთარ სახლებთან ახლოს და სოფლებში გზის გასწვრივ;
- ტრანსპორტის მოძრაობის შენელების აღჭურვილობის გამოყენება, როგორცაა სიჩქარის ბარიერები გის იმ მონაკვეთების დასაწყისში და ბოლოში, სადაც მდებარეობს სახლები და სოფლები.
- მტვრის შემცირება, მაგალითად წყლის შესხურება, როდესაც ადგილი აქვს მტვრის გამონაბოლქვს;
- პროექტის ყველა ავტომობილის სიჩქარის მონიტორინგი GPS აღჭურვილობით.
- ავტომობილების გამართულ მდგომარეობაში შენარჩუნება
- გზების გამართულ მდგომარეობაში შენარჩუნება
- ამასთან ერთად, ჩატარდება პროექტის ავტომობილების ეიერ გამოყენებულ გზებთან მდებარე სახლების დეფექტების კვლევა.

სამუშაო უბნები

- გამოყენებული იქნება შესაბამისი მშენებლობის მეთოდები და დაცვის საშუალებები, რომ მშენებლობის მთელ პერიოდში თავიდან იქნეს აცილებული უარყოფითი ზემოქმედება ადამიანებზე, მათ აქტივებზე და ინფრასტრუქტურაზე.
- კონტრაქტორი აცნობებს პროექტის კომპანიას ადამიანების და ქონების დაზიანების შესახებ ინციდენტის მნიშვნელობის მიუხედავად. ზარალის ანაზღაურება მოხდება საქართველოს შესაბამისი კანონმდებლობის და სესხის გამცემის მოთხოვნების შესაბამისად.
- 2016 წლის ოქტომბერ-დეკემბერში ჩატარდა სამუშაო უბანთან და გზებთან განლაგებული შენობების და სახლების დეფექტების კვლევა, რომ განისაზღვროს მათი მდგომარეობა მშენებლობის დაწყების წინ.
- კვლევის შედეგები უნდა დაამოწმოს და ხელმოწერით დაადასტუროს თითოეულმა ოჯახმა. კვლევის შედეგები დადასტურებულია აღმასრულებლის წერილობითი ჩვენებით. შენობის/სახლის მფლობელს ან მისი დადგენის შეუძლებლობის შემთხვევაში თემის წარმომადგენლებს გადაეცემა ანგარიშის ასლი. კვლევაში დოკუმენტურად იქნება აღნუსხული შემდეგი:

ნაგებობა ან შენობა განლაგებული სამშენებლო მოედნიდან იმ მანძილზე, რომელიც მითითებულია (ბ) და (დ) პუნქტებში ზემოთ;

სახლები, რომლებიც სამუშაოების დაწყებამდე არსებობდა და მდებარეობს კარიერიდან 800მ რადიუსში ან იმ სამუშაო უბნებიდან 500მ-ის რადიუსში, სადაც უნდა განხორციელდეს აფეთქებები;

სახლები და ნაგებობები, რომლებიც მდებარეობს პროექტის მიერ გამოყენებული არასფალტირებული გზებიდან 100მ-ის მანძილზე.

- მოსახლეობას წინასწარ უნდა შეტყობიონონ სერიოზული სამშენებლო სამუშაოების შესახებ, როგორცაა აფეთქებები.
- ხმაურიანი სამუშაოები (აფეთქება, ბურღვა, ჩაქუჩით მუშაობა და სხვა), რომლებიც უახლოეს რეცეპტორში გარემოს ხმაურის დონეს 3 დეციბელზე მეტით ზრდის, უნდა განხორციელდეს ჩვეულებრივ სამუშაო საათებში და აკრძალული უნდა იყოს მათი განხორციელება სარამოს 18 საათიდან დილის 6 საათამდე.
- ვიბრაციის მონიტორინგი განხორციელდება უახლოეს საცხოვრებელ სახლში იმ სამუშაოების დროს, რომლებმაც შეიძლება ვიბრაციის ზემოქმედების ქვეშ მოაქციოს შენობა. ეს სამუშაოები

აფეთქებები, ბურღვა, ცაქუჩით მშაობა და სხვა. მონიტორინგი განხორციელდება სეისმომეტრის საშუალებით.

- ჩატარდება ელექტროსადგურთან ყველაზე ახლოს მდებარე შენობის სპეციალური კონსტრუქციული შეფასება, რომ დადასტურდეს მათი კონსტრუქციული სიმტკიცე და პროექტით გამოწვეული ვიბრაციის მიმართ მედეგობა.
- ჩატარდება რეგულარული შეხვედრები, რომ მოსახლეობას ეცნობოს უახლესი ინფორმაცია უსაფრთხოების საკითხების და მშენებლობასთან დაკავშირებული საშიშროებების შესახებ სამუშაო უბანზე და მის სიახლოვეს.

ამ ანგარიშში ეს ზომები მოხსენიებულია, როგორც

- [SOC 17] ვიბრაციის მონიტორინგი სამუშაო უბანთან ყველაზე ახლოს განლაგებულ შენობებში, რომლებიც განიცდის ვიბრაციის ზემოქმედებას
- [SOC 18] ელექტროსადგურთან ყველაზე ახლოს განლაგებული შენობების კონსტრუქციული შეფასება მშენებლობის დაწყების წინ შენობის კონსტრუქციული სიმტკიცის დასამოწმებლად.
- [SOC 19] მშენებლობის დროს მოსახლეობის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ზომები ხმაურის, მტვრის და ვიბრაციის წინააღმდეგ
- [SOC 20] ყველა სამშენებლო სამუშაოას შესახებ მოსახლეობის ინფორმირება
- [SOC 21] მოსახლეობასთან რეგულარული შეხვედრები უსაფრთხოების და მშენებლობის რისკების შესახებ
- [SOC 22] შენობების დეფექტების კვლევა

6.3.4 ხანძარი და აფეთქება

A. პრობლემა

ხანძრის და აფეთქების საშიშროებას ქმნის ტრანსპორტი, ფეთქებადი და აალებადი მასალების დამუშავება-დასაწყობება. ძირითადი ადვილად აალებადი მასალა არის დიზელის საწვავი და ძირითადი ფეტქებადი მასალა - ასაფეთქებელი მასალები. ეს მასალები ტრანსპორტირებული უნდა იქნეს სამუშაო უბანზე გზების გავლით და შენახული იქნეს სპეციალურ საწყობებში.

ზემოაღნიშნული ინციდენტების შემთხვევაში ხანძრის და/ან აფეთქების შედეგად შეიძლება დაშავდეს მუშები ან ადგილობრივი მოსახლეობა და დაზიანდეს ქონება.

B. სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა

6.3.1 ქვეთავში აღწერილი ზოგადი ზომების გარდა, ხანძრის და აფეთქების რისკების მართვისთვის მიღებული უნდა იქნეს შემდეგი კონკრეტული ზომები:

- პროექტის კომპანიამ კონტრაქტის ფარგლებში მოსთხოვა კონტრაქტორს, განახორციელოს ზომები ხანძრის და აფეთქების რისკების დასაშვები დონის უზუზრუნველსაყოფად GIIP-ის შესაბამისად.
- კონტრაქტორი განახორციელებს დაცვის და პრევენციის ზომებს რისკების კონტროლის მიზნით, რომლებიც მოიცავს შემდეგს (მაგრამ მხოლოდ ამით არ შემოიფარგლება):

ინფრასტრუქტურა დაპროექტდება საქართველოს სუაფრთხოების სტანდარტების და GIIP-ის შესაბამისად;

რისკის შეფასება განხორციელდება GIIP-ის შესაბამისად;

უსაფრთხო მანძილების ადეკვატურობის დასადასტურებლად ჩატარდება საგანგებო შემთხვევების შედეგების გაანგარიშება;

ინფრასტრუქტურა აღჭურვილი იქნება მაღალი დონის უსაფრთხოების პრევენციის და დაცვის სისტემებით;

ინფრასტრუქტურა აღჭურვილი იქნება საავარიო სიგნალიზაციით;

ინფრასტრუქტურა უზრუნველყოფილი იქნება ადამიანური და მატერიალური რესურსებით საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირებისთვის, მათ შორის მობილური და სტაციონარული ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობით, სასწრაფო დახმარების მანქანებით, სამედიცინო ინფრასტრუქტურით და სამედიცინო თანამშრომლებით;

ხანძრის და აფეთქების საგანგებო ვითარებაზე რეაგირება შეტანილი იქნება საგანგებო სიტუაციისთვის მზადყოფნის გეგმაში, რომელსაც შეიმუშავებს კონტრაქტორი.

ორგანიზებული იქნება საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირების წვრთნა.

- მფლობელის ინჟინერი ჩაატარებს სახანძრო უსაფრთხოების რეგულარულ შემოწმებას სამშაობის ზედამხედველობის ფარგლებში ზემოთ ჩამოთვლილ ასპექტებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფის მიზნით.

ამ ანგარიშში ეს ზომები მოხსენიებულია, როგორც

- [SOC 23] სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ზომები ხანძრის და აფეთქების წინააღმდეგ მშენებლობის დროს
- [SOC 24] მფლობელის ინჟინრის მიერ სამუშაოთა ზედამხედველობა მოიცავს სახანძრო და სხვა სახის უსაფრთხოების რეგულარულ შემოწმებას.

C. მოსახლეობის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა

პოტენციური ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული თემები აღწერილია ქვემოთ **Error! Reference source not found.** ქვეთავში:

ზემოთ აღწერილი სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების ზომები მინიმუმამდე შეამცირებს შემთხვევითი ხანძრის ან აფეთქების ალბათობას და მასშტაბებს და შესაბამისად, შეამცირებს ადგილობრივ მოსახლეობაზე ზემოქმედების რისკს.

ამასთან ერთად, მუდმივი სამუშაოების ფართობის ფარგლებში სამუშაო უბანი დაშორებული უნდა იყოს მინიმუმ: ა) 300მ ქალაქი სენსიტიური ინფრასტრუქტურისგან და (ბ) 150მ კერძო სახლებისგან.

ამ ანგარიშში ეს ზომები მოხსენიებულია, როგორც

- [SOC 15] უსაფრთხო მანძილი მოსახლეობის ჯანდაცვისა და უსაფრთხოებისთვის.

6.3.5 სხვა საფრთხეები სამშენებლო უბანზე

A. პრობლემები

სხვა ზოგადი ხასიათის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების რისკები სამუშაო უბანზე შემდეგია:

- ელექტროობასთან დაკავშირებული საფრთხეები მოიცავს (მაგრამ მხოლოდ ამით არ შემოიფარგლება) დროებითი ელექტრომომარაგების ხაზს, მობილური გენერატორების გამოყენებას, ელექტრ აღჭურვილობას ელექტროსადგურში და სხვა.

- მექანიკურ აღჭურვილობასთან დაკავშირებული საფრთხეები მოიცავს (მაგრამ მხოლოდ ამით არ შემოიფარგლება) სტაციონალური და მობილური მექანიკური აღჭურვილობის გამოყენებას კაშხლის, ინფრასტრუქტურის და ჰიდრომექანიკური სისტემების მშენებლობისას.
- ჩაკეტილ სივრცეში მუშაობა: გვირაბის გაყვანაზე მომუშავე პერსონალს მოუწევს ჩაკეტილ სივრცეში მუშაობა, სადაც არსებობს ასფიქსიის და ქვების ჩამოვარდნის და პერსონალის ტრავმების რისკი.
- ღრმა და სწრაფი დინება: წყალში ან წყლის სიახლოვე (მდინარეები და რეზერვუარები) მუშაობის რისკები კაშხლის, წყალსაშვის, სათავე ნაგებობის და გვირაბის სათავესზე მომუშავე პერსონალისთვის.
- წაქცევა და ჩამოვარდნა: ეს არის ზოგადი საფრთხე, რომელიც ყოველთვის გვხვდება სამშენებლო სამუშაოების დროს.
- სიმაღლეზე მუშაობა: ეს არის ზოგადი საფრთხე, რომელიც ყოველთვის გვხვდება სამშენებლო სამუშაოების დროს.
- ექსტრემალური ტემპერატურა: პროექტს ფართობისთვის დამახასიათებელია ცხელი ზაფხული და ექსტრემალურად ცივი ზამთარი

B. სამუშაო ადგილზე ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა

სამუშაო უბანზე ზოგადი საფრთხეების მართვა ხორციელდება 6.3.1 ქვეთავში აღწერილი ზოგადი ზომების საშუალებით.

C. მოსახლეობის ჯანდაცვის და უსაფრთხოების მართვა

ზემოთ აღწერილი ზოგადი საფრთხეები ემუქრება მაცხოვრებლებს, რომლებიც უნებართვოდ შევლენ სამუშაო უბანზე სათანადო მომზადების, დამცავი აღჭურვილობის და სამუშაო უბნის ცოდნის გარეშე, ამ რისკის მართვა მოხდება სამუშაო უბნის პერიმეტრზე ღობის მოწყობით უნებართვოდ შესვლის აღსაკვეთად. სამუშაო უბანს ასევე დაიცავს დაცვის ლიცენზირებული კომპანია.

ამ ანგარიშში ეს ზომები მოხსენიებულია, როგორც

- [SOC 25] სამშენებლო უბანზე შესვლას კონტროლი

6.4 ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება რისკების დროს

6.4.1 ზოგადი დებულებები

საწარმო ობიექტებთან (კაშხალი, ელექტროსადგური, ნაკრას ჯებირი და წყალმღები) დაკავშირებული ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების რისკები და მათი მართვა წარმოადგენილია შემდეგი პარაგრაფებში.

აღსანიშნავია, რომ შემდეგი ასპექტები ასევე შედის საწარმო ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოებაში. ოქცა, ისინი უფრო ფართო დროს განხილული ცალკე ქვეთავებში:

- სატრანსპორტომობილისა და გზის უსაფრთხოება (იხ. ქვეთავი 6.2.2);
- ბუნებრივი რისკები (იხ. ქვეთავი 6.10.1)
- წყალდიდობები (იხ. ქვეთავი 6.7.1).

ზოგადი პროექტი მოახდენს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების რისკების მართვას შემდეგი ღონისძიებების განხორციელებით

- საწარმო ობიექტები დაპროექტდება და აშენდება საქარულს ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების ნორმებთან და GIIIP-თან შესაბამისობის დაცვით
- ობიექტების ექსპლუატაცია და მომსახურება მოხდება იმ პროცედურების დაცვით რომლებიც შემუშავებულია GIIIP-ის შესაბამისად
- საპროექტო კომპანია შეიმუშავებს და განხორციელებს გარემოსდაცვით და სოციალური მართვის სათანადო სისტემას (ESMS), შესაბამისად OHSAS 18001- ის სქემის ოპერირებისთვის.
- საპროექტო კომპანია შეიმუშავებს და განხორციელებს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების გეგმას, რომელთაც მოხდება რეაგირება საიტზე არსებულ ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების რისკებზე და რომლებშიც, სავარაუდოდ შედის იგივე ტიპის რისკები, რომლებზეც მოხდა რეაგირება მშენებლობისას.
- საპროექტო კომპანია რეგულარულად მოახდენს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების რისკების შეფასებას, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების გეგმის განხორციელების მონიტორინგს და ჩაუტარებს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ტრენინგებს თავის თანამშრომლებს ექსპლუატაციის ფაზაზე.

ეს ღონისძიებები წინამდებარე ანგარიშში შემდეგში მოხსენიება, როგორც:

- [SOC 33] ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების საერთო ღონისძიებები წარმოების დროს.

6.4.2 საშიში მასალები

A. შემწვანების საფუძველი

საიტზე მიტანილ და დასაწყობებულ საშიშ მასალებს შორის იქნება (მაგრამ არ შემოიფარგლება), სავარაუდოდ შემდეგი:

- დიდი საწვავი მოწყობილობები სხვადასხვა მანქანა-დანადგარი, როგორცაა ამწები და პატრ მოძილური სარეზერვუარო ტრები;
- საპროექტო ჯგუფი და ჰიდროელექტროსადგურის სიბინი;

- ნამუშევარი ზეობები;
- მცირე რაოდენობით სხვადასხვა სალბავი, გამხსნელ და ქიმიკატი;
- საშიში ნარჩენები.

B. შრომით ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა

გარდა საერთო ღონისძიებებისა, რომლებიც აღწერილია ქვეთავში 6.4.1, საშიში მასალების მართვასთან დაკავშირებულ კონკრეტულ ღონისძიებები მოცემულია ქვემოთ

- საშიში მასალის საიტზე ტრანსპორტირება მოხდება ლიცენზირებულ სატრანსპორტო კონტაქტორების მიერ საქართველოსა და ევროკავშირის სატრანსპორტო რეგულაციების შესაბამისად
- საიტზე ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა (იხ. ქვეთავი 6.4.1) მოიცავს ქიმიკატების და სახიფათო მასალების მართვის ღონისძიებებს და იქნება მშენებლობის დროს გამოყენებულს ანალოგიური (იხ. ქვეთავი 6.3.2B), თუცა მოხდება მათი ადპტირება უფრო მცირე ზომის ინვენტარსა და ნაკლები რაოდენობით მასალებზე.

ეს ღონისძიებები წინამდებარე ანგარიშში შემდგომში მოხსენიებული იქნება, როგორც:

- [SOC 34] შრომით ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ზომები, რომლებიც დაკავშირებულია საშიშ მასალასთან ექსპლუატაციის ფაზაზე.

C. მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა

პოტენციურად დაზარალებულ ადგილობრივი მოსახლეობის ჯგუფები (თემები) აღწერილია ქვეთავში 6.3.1B.

შრომით ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით უმთავრეს ღონისძიებები ასევე გულისხმობს დღეობისა და გაჟონვის თავიდან აცილებას, ხოლო წმენდა-დასუფთავების ღონისძიებების მიზანია თავიდან ქნას აცხილებულ ადგილობრივ მოსახლეობაზე საშიში მასალების შემთხვევითი ზემოქმედება. გარდა ამისა, ხელმისაწვდომი სივრცის ფრთხილად მონიტორინგის და მონიტორინგის მოხდება, სულ მცირე, შემდეგ მანძილებზე: (ა) 300 მეტრში მგრძნობიარე უზანდულო საზოგადოებრივი მომსახურების ობიექტებისა და შენობებისგან; (ბ) 200 მეტრში ყოველგვარი კერძო საცხოვრებლებისგან.

ეს ზომები წინამდებარე ანგარიშში შემდგომში მოხსენიებული იქნება, როგორც:

- [SOC 22] უსაფრთხო მანძილზე მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოებისთვის.

6.4.3 ხანძარი და აფეთქება

A. შემთხვევების საფუძველი

ხანძრისა და აფეთქების საფრთხე მომდინარეობს საწვავი და აალებად მასალების ტრანსპორტირებიდან, შენახვიდან და გამოყენებიდან. ძირითად საწვავი მასალა არის დიზელის საწვავი. ამ მასალის გადმოღობა მოხდება გზით და იგი დასაწყობდება სპეციალურ ნაგებობებში.

ავარის შემთხვევაში მშენებელი და ადგილობრივი მოსახლეობა შეიძლება დაზარალებული იყოს და/ან აფეთქების შედეგად რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს ქონების დაზიანება და/ან ადამიანების დაზიანება.

B. შრომითი ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა

გარდა ქვეთავში 6.4.1 ჩამოთვლილ საერთო ღონისძიებებისა, ხანძრებისა და აფეთქებების მართვასთან დაკავშირებულ კონკრეტულ ღონისძიებები შემდეგია:

- საპროექტო კომპანიამ ხელშეკრულებაში ჩადმოთხოვნა, რომ EPC კონტრაქტორი გაატარებდეს ღონისძიებებს იმის უზრუნველყოფად რომ ხანძრებისა და აფეთქებების რისკი შენარჩუნებულიქნას მისაღებ დონეზე, შესაბამისად GIIIP-ისა.

ეს ღონისძიება წინამდებარე ანგარიშში შემდგომში მოხსენიებული იქნება, როგორც:

- [SOC 35] ხანძრისა და აფეთქებების თავიდან აცილება GIIIP-ის შესაბამისად

C. მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა

პოტენციურად დაზარალებულ ადგილობრივი მოსახლეობის ჯგუფები აღწერილია ქვეთავში 6.3.1B.

შრომითი ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით შემთავსებული ღონისძიებები ასევე აქტუალურია მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების თვალსაზრისით ამის მიზეზი ისაა, რომ ისინი მოიცავს ღონისძიებებს, რომელთა მიზანია, შეამციროს ხანძრებისა და აფეთქებების ალბათობა და სიმძიმე და შესაბამისად შეამციროს მოსახლეობის დამაზარალებელ შედეგების დღომის რისკი.

გარდა ამისა, არსებული სივრცის ან მუდმივი სამუშაოების ცნების ფარგლებში, სამუშაო ადგილები დამონტაჟდება, სულმცირე, შემდეგ მანძილებზე: (ა) 300 მეტრში მგონიერად უზრუნველ საზოგადოებრივი მომსახურების ობიექტებისა და შენობებისგან; (ბ) 200 მეტრში ნებისმიერი კერძო საცხოვრებლისგან.

ეს ღონისძიებები წინამდებარე ანგარიშში შემდგომში მოხსენიებული იქნება, როგორც:

- [SOC 22] უსაფრთხო მანძილზე მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოებისთვის

6.4.4 ხმაური

A. შემფოთების საფუძველი

A.1 ხმაურის წყაროები

კაშხლის საიტზე ხმაურის ძირითად წყარო სავარაუდოდ იქნება მოძრავი მანქანა-დანადგარები, როგორცაა ამწეები, მცირე ზომის მოძილური გენერატორები და კომპრესორები, რომლებიც გამოყენდება ტექნიკურ-სარემონტო სამუშაოებისთვის, ასევე სამანქანოებში განთავსებული ტექნიკა. ხმაურის ეს წყაროები შემფოთებას იწვევს შრომითი ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების თვალსაზრისით მაგრამ რამდენადაც ხმაურის წყაროები განთავსებულია ყოველგვარი საცხოვრებელი

ტერიტორიისგან მოშორებით ისინი არ იწვევს შემფოთებას მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების თვალსაზრისით

ნაკრას სადგურისგან დაშორებით და ობერტორის სოფელში არ არსებობს ხმაურის გამო შემფოთების საფრთხე.

ელექტროსაფრთხე ხმაურის წყაროები (და სავარაუდო ხმაურის დონეები წყაროსთან შემადგენელი ღრისძიებების გარეშე), სავარაუდოდ მოცავს შემდეგს:

- ტურბინები და გენერატორები (90 dB (A) ერთ დანადგარს შემთხვევაში - არსებობს პელტონის სამი ტურბინა და გენერატორი);
- ტრანსფორმატორები (80 dB (A));
- საჰაერო მილგაყვანილობა (უცნობი ხმაურის დონე);
- ქვედა ბიუფის გამყვანი არხი (უცნობი ხმაურის დონე).

A.2 შემფოთების ხასიათი

ელექტროსაფრთხე არსებული ხმაურის წყაროები შემფოთებას იწვევს შრომით ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების თვალსაზრისით რადანაც მომსახურე პერსონალისთვის არსებობს ხმაურის ისეთ დონეების ზემოქმედების ქვეშ მოქცევის რისკი, რომლებიც აკრებს ზღვრულ შრომით მაჩვენებლებს.

ელექტროსაფრთხიდან მომდინარე ხმაური შემფოთებას იწვევს მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების თვალსაზრისით უნდა მოხდეს იმის უზრუნველყოფა, რომ ხმაურის დონეების თანდათანობით ზრდა უხელს რეცეპტორთან არ აღმატებულს ზღვრულ მაჩვენებლებს, რომლებიც რეკომენდებულია ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ ჩამოყალიბებული

„დასახლებებში ხმაურის დონის სახელმძღვანელო პრინციპებით“, რათა ადგილ არ ჰქონდეს უწყვეტ ზემოქმედებას ადგილობრივად მცხოვრებ მოსახლეობაზე.

B. შრომით ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა

გარდა ქვეთავში 6.4.1 ჩამოთვლილ საერთო ღრისძიებებისა, ქვემოთ მოცემულია ხმაურის მართვასთან დაკავშირებული კონკრეტული ღრისძიებები:

- რამდენადაც ეს ტექნიკურად შესაძლებელია ზედმეტ ხარჯების გადამეტების გარეშე, ტურბინები და გენერატორები აღჭურვება ხმაურდამცავი ეკრანებით რათა შემცირდეს ხმაურის დონეები ელექტროსაფრთხე იმ მაჩვენებლებამდე, რომლებიც შესაბამისობაშია საქართველოსა და IFC EHS-ის რეკომენდებული ხმაურის დონეებთან სამუშაო ადგილზე;
- ხმაურიან ადგილებში სამუშაო დროები უზრუნველყოფილი იქნება სათანადო მაღალეფექტური სმენადამცავი საშუალებებით
- ობერტორა სამედიცინო შემოწმებაში შევა სმენის შემოწმება;
- შემოწმება პროცედურები, რომლებიც სავალდებულოა გახდეს სმენადამცავი საშუალებების გამოყენებას ძლიერ ხმაურიან ადგილებში;
- რეგულარული დამატება ტექნიკისგან მომდინარე ხმაურის მონიტორინგი;
- რეგულარული დამატება აღჭურვილობის შემოწმება და მომსახურება, რათა უზრუნველყოფილი იქნას ხმაურის დონეების მინიმუმამდე დაცვანა.

ეს ღრისძიებები წინამდებარე ანგარიშში შემდგომში მოხსენიებული იქნება, როგორც:

- [SOC 36] შრომითი ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება საწარმოო ხმაურის ღრისძიებებისთვის

C. მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა

ელექტროსადგური მდებარეობს მდინარე ნენსკრას მარცხენა ნაპირზე. პროექტის მიერ 2016 წლის ნოემბერში ჩატარებულ გაზომვებით შემოთავაზებულ ელექტროსადგურის საიტზე ხმაურის გაზომილმა დონეებმა შეადგინა 51 dB (A).

ელექტროსადგურიდან ყველზე ახლოს მდებარე საცხოვრებელ ტერიტორია დასახლება ლხამი, რომელიც განლაგებულია მდინარე ნენსკრას მარჯვენა ნაპირზე

- ელექტროსადგურის საპირისპირო მხარეს - და უხლესი სახლები კი განლაგებულია დახლებით 150 მეტრში ელექტროსადგურიდან. 2016 წლის ნოემბერში მდინარის სიახლეში მდებარე გზაზე ჩატარებულმა ხმაურის გაზომვებმა აჩვენა 71 dB (A) დონეები, რცალმატება რეკომენდებული IFC EHS-ის საორიენტაციო მაჩვენებლებს საცხოვრებელ ტერიტორიებისთვის. ფრწუნი ხმაურის წყარო, პრინციპში, არის მდინარის ხმაური, რშიც მცირე წვლელ შეაქვს საგზო ხმაურს.

ნენსკრას მარცხენა ნაპირზე ასევე არსებობს კერძოსახლ, მდებარე ელექტროსადგურის ზედ ბიეში, დახლებით 150 მეტრში.

ფრწუნი ხმაურის მონიტორინგის კამპანია ჩატარდება 2017 წელს.

ხმაურის შემცირება წყაროსგან დაშორებით მდინარიდან წამოსულ შედრებით მაღალფრწუნი ხმაურთან ერთად ხმაურის შემცირების გზები შემუშავებული იქნება დეტალური პროექტირების დროს. ამით მოხდება იმის უზრუნველყოფა, რომ ელექტროსადგურის ფრწუნირების შედეგად რწარმოქმნას ხმაურის დონეები, რომლებიც აღემატება საქაროეღლს რეგულაციების ან ჯანდაცვის მსოფლოო რგანიზაციის მიერ დღენილ „დასახლებებში ხმაურის დონეების“ რეკომენდაციების ზღვრულმაჩვენებლებს.

ამ ეტაპზე ზოგად კონცეფცია და მოსალოდნელი ხმაურის შემცირების ეფექტურობა შემდეგნაირად გამოყრება:

- გენერატორები განთავსებული იქნება ბეტონის ორში და ტრზინები ჩაისდება ბეტონში. ამის შედეგად მოსალოდნელია ხმაურის შემცირება და ხმაურის დონეები ელექტროსადგურის შენობის გარეთიქნება დახლებით 58 dB (A);
- ხმაურის შემაკავებელ ბარიერი აშენდება ტრანსფორმატორების გარშემოდ ხმაურის დონეები ხმაურის შემაკავებელ ბარიერის გარეთიქნება დახლებით 76 dB (A);
- საკაერომილხადენი (მახტ) შეიძლება აღიჭრფოს მაყრითად ხმაურის დონეები 150 მეტრზე შემცირდება 50 dB(A)-ით

მას შემდეგ, რც მოხდება ელექტროსადგურის ამუშავება, განხორციელდება ხმაურის რეგულრული მონიტორინგი, რთა დდასტურდეს შესაბამისობა საქაროეღლს კანონმდებლობასთან ან ჯანდაცვის მსოფლოო რგანიზაციის მიერ დღენილ

„დასახლებებში ხმაურის დონეების“ რეკომენდაციებთან, იმის და მიხედვით ორრმელ უფრო მკაცრია. პროექტის მიერ განხორციელებულ თანამინაწილობით მონიტორინგის პროგრამის ფრგლებში, ამ მონიტორინგში მინაწილობას მიიღებს უხლესი დასახლების რწარმომაღენელ.

ეს ღწისძიებები წინამდებარე ანგარიშში შემდგომში მოხსენიებული იქნება, როგორც:

- [SOC 37] შესაბამისობა საქარულეს კანონმდებლობასთან ან ჯანდაცვის მსოფლო ორგანიზაციის მიერ დფენილ, დასახლებებში ხმაურის დწეების“ რეკომენდაციებთან - იმის და მიხედვით თურომელ უფრომკაცროა - საიტის გარემდება უხლეს ხმაურის რეცეპტორთან, რომელც განპირობებულია ნაგებობების დწინით
- [SOC 38] მოსახლეობის ჯანმრულობა და უსაფრთხოება საწარმოოხმაურის ზომებისთვის.
- [SOC 39] თანამონაწილეობით მონიტორინგის ღწისძიებები.

6.4.5 საწარმოო საიტზე არსებული სხვა საერთო საფრთხეები

A. შემფოუბის საფუძველ

ქვემოთ მოცემულია საწარმო საიტზე ჯანმრულობისა და უსაფრთხოების თაღაზრისითარსებული სხვა საერთოსაფრთხეები:

- დწთან დაკავშირებული საფრთხეები: მომდწარებს (მაგრამ არშემოთფრლება) კაშხლის საიტზე, ელექტროსადწუსა და გამანაწილებელზე არსებული ელექტროტექნიკისგან.
- მექანიკური საფრთხეები: მომდწარებს (მაგრამ არშემოთფრლება) კაშხალზე და ელექტროსადწუსზე ფიქსირებული და მოხილწი მექანიკური მოწყობილობების გამოყენებიდან.
- შეზღუდო სივრცის მქონე უბნები: შემოწმებასა და ტექნიკურმომსახურებაში მონაწილე მწუბებს შეიძლება დასჭირდეთშესვლე გვირბებში, საკწტოლ გასასვლელებში კაშხლის კონსტრუქციის შიგწით სადცარსებობს დხუფის და ქვის ცვეწის რისკები.
- ღწა და სწრფდმდწნი წყალ: მომწავე პერსონალსთვის და ტექნიკური მწაკებისთვის არსებობს რისკები, რომლებიც დაკავშირებულია წყალზე აწ მის სიახლეებში მწაობასთან, მაგ. მდწარებსა და წყალატეებში.
- ჩამოვარდწა: ეს არის საერთოსაფრთხე, რომელც არსებობს საწარმოო საიტების მრვალ უბანზე.
- მწაობა დდსიმაღლეებზე: ეს არის საერთოსაფრთხე, რომელც არსებობს საწარმო საიტების მრვალუბანზე.
- ექსტრემალური ტემპერატურები: საპროექტოტერიტორიაზე გავრცელებულია ზფულის ცხელ ამინდები და უიღწრესი სიცივეები ზმთარში.
- ხმაური; ხმაურს ადილ აქვს საწარმოო საიტების მრვალუბანზე, განსაკუთრებით- ელექტროსადწუსზე.
- მტვერი და ვიბრაცია: მტვერი და ვიბრაცია შეიძლება წარმოქმწას ტექნიკური-სარემონტოსამწაობის დწს, რომლებიც მომდწარებს სამშენებლოტექნიკის მონაწილეობით

B. შრომით ჯანმრულობისა და უსაფრთხოების მარუა

სამწაო საიტზე არსებული ძირითად საფრთხეების მარუა ხდება ზუგად ღწისძიებებით რომლებიც აღწერილა ქვეთავში 6.4.1.

C. მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა

ადგილობრივი მოსახლეობი, რომლებიც ავტორიზაციის ან სათანადო დშვების, უსაფრთხოების აღჭურვილობის ან საიტის შესახებ საჭირო ცოდნის გარეშე შედგან საწარმოო საიტებზე, დაექვემდებარებიან ზემოთაღწერილ საერთოსაფრთხეების ზემოქმედებას. ამ რისკის მართვა ხდება საიტის პერიმეტრის შემოღობვით არასანქცირებულ შეღწევის თავიდან აცილების მიზნით საწარმოო საიტების დცვას ასევე განახორციელებს დცვის ლცენზირებული კონტრაქტორი.

6.4.6 სხვა საერთო რისკები საწარმოო საიტზე

A. შემფოთების საფუძველ

ქვემოთმოცემულა საწარმოო საიტზე ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოებისთვის არსებულ სხვა საერთოსაფრთხეები:

- ღენის საფრთხე: მომდნარეობს (მაგრამ არშემოიფრტება) კაშხლის საიტზე, ელექტროსადგურსა და გამანაწილებელზე არსებულ ელექტროტეხვისგან.
- მექანიკური საფრთხეები: მომდნარეობს (მაგრამ არშემოიფრტება) კაშხალზე და ელექტროსადგურზე ფეხსირებულ და მოხილური მექანიკური მოწყობილობების გამოყენებისგან.
- შეზღუდულ სივრცის მქონე უბნები: შემოწმებასა და ტექნიკურ მომსახურებაში მონაწილე მუშებს შეიძლება დასჭირდეთ მესველ გვირბებში, საკონტროლო გასასვლელებში კაშხლის კონსტრუქციის შიგნით სადც არსებობს დხუგის და ქვის ცვენის რისკები.
- ღრმა და სწრაფ დმდენი წყალ: მომუშავე პერსონალისთვის და ტექნიკური მუშაკებისთვის არსებობს რისკები, რომლებიც დაკავშირებულია წყალზე ან მის სიახლოვეში მუშაობასთან, მაგ. მდნარეებსა და წყალტყეობებში.
- ჩამოვარდნა: ეს არის საერთოსაფრთხე, რომელიც არსებობს საწარმოო საიტების მრვალ უბანზე.
- მუშაობა დდსიმაღლეებზე: ეს არის საერთოსაფრთხე, რომელიც არსებობს საწარმოო საიტების მრვალ უბანზე.
- ექსტრემალური ტემპერატურები: საპროექტო პერიოდში გავრცელებულა ზეფულის ცხელ ამინდები და უზიდურსი სიცივეები ზამთარში.
- მტვერი და ვიბრაცია: მტვერი და ვიბრაცია შეიძლება წარმოქმნას ტექნიკური-სარემონტო სამუშაოების დროს, რომლებიც მომდნარეობს სამშენებლო ტექნიკის მონაწილეობით

B. შრომით ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა

სამუშაო საიტზე არსებულ ძირითად საფრთხეების მართვა ხდება ზოგად ღრისძიებებით რომლებიც აღწერილა ქვეთავში 6.4.1.

C. მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა

ადგილობრივი მოსახლეობი, რომლებიც ავტორიზაციის ან სათანადო დშვების, უსაფრთხოების აღჭურვილობის ან საიტის შესახებ საჭირო ცოდნის გარეშე შედგან საწარმოო საიტებზე, დაექვემდებარებიან ზემოთაღწერილ საერთოსაფრთხეების ზემოქმედებას. ამ რისკის მართვა ხდება საიტის პერიმეტრის შემოღობვით არასანქცირებულ შეღწევის თავიდან აცილების მიზნით საწარმოო საიტების დცვას ასევე განახორციელებს დცვის ლცენზირებული კონტრაქტორი.

6.5 დავალების ზემოქმედება

6.5.1 გადამღები დაავადებები

A. შემფთუვების საფრთხე

მშენებლობის ფაზა დახლებით 1100 მუშა დასაქმდება. მუშახელს ნაწილ, სავარაუდოდ ჩამოვა საპროექტო ტერიტორიის გარედან - თქცა საქაროელს ტერიტორიიდან. დროებით მუშახელს ჩამოვლმ შეიძლება გაზრდს გადმღები დავალებების, მათშორს - სგგი/აივ-ის შემთხვევების როფნობა.

რმდუნადც მუშები, სავარაუდოდ ძირითად დქაროელები იქნებიან, რსკი იმისა, რომ ისინი ხელებში ჩამოტნენ აქამდუ უზნზ გადმღებ დავალებს, დბალა.

აივ ეპიდემია საზოგადოებრივი ჯანმრთელების თაღაზრისით რება შემფთუვების მნიშვნელოვან მიზეზდსაქაროელში. 1989 წელს პირელ აივ შემთხვევის გამოფუნის შემდეგ ახალ აივ დაგნოების მაჩვენებელ ქვეყანაში სტბილურდიზრდბოდ დ 2014 წელს მიაწია 12.7-ს 100,000-ზე (UNAIDS 2015). სავარაუდო გავრცელების მაჩვენებელ ეროვნულდნე 15-დან 49-წლმდუ ასაკის მოზრდლებში შეაფენს 0.4%-ს (UNAIDS 2015). უხლსი ხელმისაწვდმი მტიცებულებები მიუთითებს, რომ აივ ეპიდემია საქაროელში მეტწილდკონცნტრირებულა საკვანძოდ ზარლებულ მოსახლეობის ჯგუფბში (როგორიცაა ნაროტკეების ინექციური გზით მოზხმარებლები დ სექს-მუშაკები). მიუხედავად ამისა, არებზს აივ ეპიდემიის სწრფე გავრცელების მაღლ პოტენციალ დ გავრცელების დბალ მაჩვენებელ სინამფილში გარვვეულ როზ თამაშბს იმაში, რომ საქაროელს მოსახლეობაში დავალების შესახებ გათიფნობიერება დბალდნეუა. აივ ინფექციით დავალებულ ადმიანების წინააღმდეგ არებულ სტგმამ დ მათშორს გავრცელებულა დსკრმინაციის შიშმა ბევრი მათგანი აიძულ, დემალ აივ-დღებით სტტუი (სტვილა დ სხვები, 2005 წ.). ზოგიერთა კვლევამ აჩვენა, რომ გავრცელების მაჩვენებლები ნაკლებობით არის შეფსებულ დ ქვეყანაში აივ/შიდის რეგისტრირებულ შემთხვევათა როფნობა არ ასახავს ინფექციის გავრცელების რეალურ სურათს (კვიწინაძე დ სხვები, 2010). თუ გავითვალსწინებთ ამ ეპიდემიის მგრძნობელობას, რსკი იმისა, რომ პროექტს განხორციელებაში მონაწილე მუშები გაზრდან აივ- შიდის რსკს, იფლება ზმიერდ დბლდ

B. მაროვა

იმისათვის, რომ თავიდან ავიცილოთ აფილზრვ მოსახლეობაში დ პროექტს მუშებში გადმღები დავალებების გავრცელების ზრდ (მათშორს სგგი/აივ/შიდის), პროექტს მიერ რგანიზებულ იქნება ცნობიერების ამაღლების კამპანიები ჯანმრთელების საკითხებზე იმ დასახლებებისთვის, რომლებიც მღბაროზს ბანაკებისა დ მათთან დკავშირებულ ობიექტების სიახლოვეში (პლკატების, ბულეტების, სამედცინოდწესებულებების ჩაროვის, აფილზრვ მოსახლეობასთან შეხვედრების მეშვეობით).

ეს საინფორმაციო კამპანიები რგანიზებულ იქნება აფილზრვ ჯანდცვითორგანოებთან თანამშრომლობის პირობებში. რდუნაც გადმღები დავალებების გავრცელების არებულ მაჩვენებლები ხელმისაწვდმი არ არის აფილზრვ ღნეუ, ჯანდცვით რგანოებისთვის ასევე შეთავაზებულ იქნება

თანამშრომლობა, რთა შეიქმნას ადგილობრივი მოსახლეობის ჯანმრთელობის ზუსტი საბაზისო მონაცემები ორხეობაში და მოხდეს ცვლადების მონიტორინგი.

ამ ღონისძიებების გატარება უნდა დასრულდეს გარეგანულ ზომებით რომელიც შედის EPC ხელშეკრულების ბუნებრივი და სოციალური გარემოს სპეციფიკაციებში. ბუნებრივი და სოციალური გარემოს ამ სპეციფიკაციებში არსებულ შემარბილებელ ღონისძიებები მშრომელთა ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოებისთვის მოიცავს:

- პერსონალის ყოველ წევრის ჯანმრთელობის გამოვლევას, მათშირის ქვე-კონტრაქტორებისაც;
- დასაწყისში მუშებისთვის განკუთვნილ ჯანდაცვით ცნობიერების ასამაღლებელ ტრენინგს, მათშირის სქესობრივი გვითგადმდები დავადებებისა და აივ/შიდსის შესახებ, ხოლო შემდგომში პერიოდულად მათ დასაქმების მთელ პერიოდს განმავლობაში;
- პრეერგატეების ხელმისაწვდომობა პირველ დხმარებისა და სამედიცინო ობიექტებზე სამშენებლოსაიტსა და სამშენებლობანაკებში, უსასყიდლოდ

პროექტი მოხდენს კონტრაქტორების მიერამ ღონისძიებების განხორციელების მონიტორინგს მშენებლობისა და ექსპლუატაციის დროს.

რაც მეტი ადგილობრივი მუშახელ დასაქმდება საპროექტო რეგიონში, მითნაკლები იქნება გარედან მოსული დასაქმებული პირების წილი გადმდები დავადებების გავრცელების ზრდში. ადგილობრივი დასაქმების მიწნები, რომლებიც მოხსენიებულია ქვეთავში 7.2, ხელს შეუწყობს გადმდები დავადებების გაზრდელ გავრცელების ყოველგვარი რისკის თავიდან აცილებას.

ეს ღონისძიებები წინამდებარე ანგარიშში შემდგომში მოხსენიებულია, როგორც:

- [SOC 40] ადგილობრივი დასაქმების მიწნები
- [SOC 41] თანამშრომლობა ჯანდაცვითორგანოებთან
- [SOC 42] ადგილობრივი მოსახლეობის თვითცნობიერების ასამაღლებელ კამპანიები ჯანმრთელობის საკითხებზე
- [SOC 43] კონტრაქტორების მიერმუშაკთა ჯანმრთელობის სპეციფიკაციების განხორციელების მონიტორინგი

6.5.2 წყლის მეშვეობით გადამდები დაავადებები

წყლის ტემპერატურა, წყლის დინისა და წყალბაცავის ფორმის მნიშვნელოვანი წლური ცვლადობა არა-დენდრიტულ უბნებზე, სადაც წყალ შეიძლება მდორედ იდეს და არ განახლდეს ხანგრძლივი პერიოდს განმავლობაში, მნიშვნელოვნად შეზღუდვს იმ პარაზიტებისა და მათი მატლების გავრცელების რისკს, რომლებსაც შეუძლიათ წყლით გადმდები დავადებების გამოწვევა. შესაბამისად წყლით გადმდებ დაავადებებთან დკავშირებული პრობლემები მოსალოდნელ არარის.

6.6 წყლის რესურსებზე ზემოქმედებით გამოწვეულ ჯანმრთელობის რისკები

6.6.1 ზემოქმედება წყლის რესურსებზე მშენებლობის დროს

A. შემოფოთების საფუძველზე

მდნარის წყლის ხარისხი შეიძლება შემდგენიარდ შეიცვალოს სამშენებლო სამუშაოების შედეგად

- მიწის სამუშაოები და ნენსკრასა და ნაკრას კალპოტებში, რომლებიც გამოიწვევს ნატანის დატვირთვის გაზრდას;
- გვირგვინსაყვანი სამუშაოები და სანიაღვრე წყლის ჩაშვება ნატანის მაღალ დატვირთვით
- გოგირდის შემცველ ქანების არსებობა გვირგვინსაყვანი სამუშაოების შედეგად წარმოქმნილნარჩენებში, რომელც იყრება ნამშენებარი ქანების საყრდენზე. თუეს ასე მოხდ, ამან შეიძლება გამოიწვიოს მჟავა ქანებიდან გაჟონვა და მიმდებარე ლითონის გამოჟღავნა, რაც გამოიწვევს მდნარის წყლის pH-მაჩვენებელს შეცვლას და ზოგიერთ მიმდებარე ლითონის კონცენტრაციის ზრდას მდნარის წყალში;
- შემთხვევითი დაღვრები და ჟონვა ისეთ საშიში ნივთიერებების შენახვისა და გამოყენების ადგილებში, როგორცაა საწვავი, ზეთი, საპონი ზეთი, სატრანსფორმატოროზი.

გრუნტის წყლების არსებობაზე არანაირი ზემოქმედება არ არის მოსალოდნელი და გრუნტის წყლების ხარისხზე ზემოქმედებას მხოლოდ საშიში მასალების შემთხვევითი დაღვრისას ექნება ადგილი.

ნაკლებადსავარაუდოა, რომ ადგილობრივი მოსახლეობის ჯანმრთელობა დაზიანდეს მდნარის ხარისხის ცვლილების ან გრუნტის წყლების შემთხვევითი დაზიანების გამო სასმელ და საყოფაცხოვრებო წყალ, რომელც ყველ ჯგუხის მიერ გამოყენდება, ნაკადულს და წყაროს წყალს და ისინი მოუდნება ადგილდან, რომელც მოშორებულია მდნარს და მაღალზე მდებარეობს. სულრმოუდნიმე ჯგუხი ხმარობს მდნარის წყალს და ისიც მხოლოდზაფხულის თვეებში, როდესაც რმდენიმე ნაკადული და წყაროდრობითიშრება. ადგილობრივი მოსახლეობის წყლთომარაგების და მოხმარების საკითხი დაწვრილებითაღწერილა ქვეთავში 2.5.5.

B. მართვა

მშენებლობის ESMP მოიცავს ზომებს, რომლებიც (i) აღვეთს და მინიმუმამდე ამცირებს მდნარის წყლის ხარისხის შეცვლას; (ii) აღვეთს საშიში მასალების ავარიულდაღვრასა და გაჟონვას და იცვას ნიადაგსა და გრუნტის წყლების რესურსებს.

გარდა ამისა, საპროექტოკომპანია მოახდენს წყლის ხარისხის მონიტორინგს სასმელ წყლის მომწოდებელნაკადულებში, წყაროებსა და მინერალური წყლის წყაროებში ნენსკრასა და ნაკრას ხეობებში. მონიტორინგი შეავსებს მდნარეების ნენსკრას და ნაკრას ხარისხის მონიტორინგს, როგორც ეს განსაზღვრულია ტიპში 5 - ჰიდროლოგიასა და წყლის ხარისხზე ზემოქმედების შეფასება.

ადილბრევი მოსახლეობის მიერ წყალმომარგებისთვის გამოყენებულ წყაროს წყლებისა და მინერალური წყლების ხარისხის მონიტორინგი ჩატარდება ყოველკვარტალში მშენებლობის დროს, ყოველ ოთხეტი პირველ 5 წელს განმავლობაში წყალსაცავის ამოქმედებიდან და შემდეგ კი - ყოველწლიურად

წყაროები, რომელთა მონიტორინგიც უნდა მოხდეს, შეირჩევა ადილბრევი მოსახლეობასთან ერთად (10 ნენსკრას ხეობაში და 5 ნაკრას ხეობაში). წყლის მონიტორინგის შედეგები უნდა მიეწოდოს ადილბრევი მოსახლეობას თანამონაწილეობით მონიტორინგის ფარგლებში (იხ. ტომი - ESMP). მონიტორინგის კრიტერიუმები იგივეა, რაც გამოყენებულ იყო წყლის ხარისხის ფაქტური მონაცემების შესწავლას, რომელსაც ადილ 3-ქანდა 2015 წლის ოქტომბერ-ნოემბერში (იხილეთ ნაგარიშის ქვეთავი „ფაქტური მონაცემები“, ტომი 5):

- ჯამური ორგანული ნახშირბადი;
- ლითონები - ალუმინი, სტრონტი, დროშანი, ბერილი, ბორი, კადმიუმი, კალციუმი, ქრომი, სპილენძი, ვერცხლისწყალი, ტყვია, მაგნიუმი, მოლიბდენი, ნიკელი, სელენი, რინა და ოთხა;
- არორგანული ნივთიერებები - ამონიუმი და ფორები;
- სხვა ანალოზი - ქლორიდები, ნიტრიტები, ნიტრატ, სულფატები;
- ჯამური ტყუანობა, ჟანგბადის ბიოლოგიური მოხმარება, ჟანგბადის ქიმიური მოხმარება, ჯამური ნაწლავური ბაქტერიები.

არარის მოსალოდნელი, რომ პროექტმა იქონიოს ზემოქმედება ადილბრევი მოსახლეობის მიერ წყალმომარგების სისტემებისთვის გამოყენებულ წყაროების ხელმისაწვდომობაზე. მიუხედავად ამისა, წყაროს ხელმისაწვდომობის შეცვლის შემთხვევაში გამოყენებულ იქნება პროექტის საჩივრების მექანიზმი. იმ შემთხვევაში, თუ პროექტი ნამდვილად მოხდენს ზემოქმედებას წყლის რომელიმე წყაროზე, გამოსავალი განისაზღვრება ერთჯერად და საჭიროების შემთხვევაში საპროექტო კომპანია უზრუნველყოფს წყლის ალტერნატიული წყაროს არსებობას.

წინამდებარე ანგარიშში ეს ღონისძიება შემდეგში მოხსენიებულ იქნება, როგორც:

- [SOC 44] ტექნიკური ზომები, რომლებიც განკუთვნილია წყლის ხარისხზე ზემოქმედების თავიდან ასაცილებლად
- [SOC 45] წყაროებისა და მინერალური წყლის ხარისხის მონიტორინგი
- [SOC 46] წყლის მონიტორინგის შედეგების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება ადილბრევი მოსახლეობისთვის
- [SOC 47] ოჯახების სასმელი წყლის ალტერნატიული წყაროთა უზრუნველყოფის ვალდებულება იმ შემთხვევაში, თუ ოჯახების მიერ გამოყენებულ წყაროები და ნაკადულები დროულად პროექტის ზემოქმედების შედეგად

ადილბრევი მოსახლეობაში ინვესტირების პროგრამის განხორციელების შედეგად არსებული წყალმომარგების სისტემების გაუმჯობესების შესაძლებლობა განხილულია ქვეთავში 3.5 „ადილბრევი მოსახლეობაში ინვესტირება“.

6.6.2 ექსპლუატაცია

A. შემფთუვების საფუძველი

ზემოქმედება წყლის ხარისხზე დეტალურად აღწერილი ტომი 5 -

„ჰიდროლოგიასა და წყლის ხარისხზე ზემოქმედების შეფასება“. ნენსკრას კაშხალსა და ელექტროსადგურს შორის მოსალოდნელია მდინარის წყლის ხარისხის

შესამჩნევი ცვლელა პირველ რამდენიმე წელს განმავლობაში რეზერვუარის შევსებიდან. ხარისხის ცვლელის მასშტაბი მცირდება კაშხალდან დაშორებასთან ერთად ამის მიზეზია განზვების ეფექტი შენაკადებიდან შემოდინებული წლის ხარჯზე. 3 წლის შემდეგ მდინარის წყლის ხარისხი უნდა დაუზრუნდეს ნორმალურ მდგომარეობას. ნაკრას წყალმღობის ქვედა ბიეფში მოსალოდნელია ცვლელა ნატანის მასის თვალდაზრისით- მდინარეს ექნება მყარ მასალს ტრანსპორტირების უზრუნველყოფის სიმძლავრე.

ნაკლებად სავარაუდოა, რომ ადგილობრივი მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე ზემოქმედება იქონიოს მდინარის წყლის ხარისხის ცვლელამ. როგორც უკვე აღნიშნა ქვეთავში 2.5.5, სასმელ და საყოფაცხოვრებო წყალ, რომელიც ყველ ოჯახის მიერ გამოიყენება, ნაკადულის და წყაროს წყალა და ის მოედინება ადგილიდან, რომელიც მოშორებულია მდინარიდან და მალევე მდებარეობს. სურთ მოედინიე ოჯახი ხმარობს მდინარის წყალს და მხოლოდ მჭიდროდ ოგეებში, როდესაც რამდენიმე ნაკადულ და წყაროდროებითმრება.

ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში მდინარეების ახლს მდებარე მინერალური წყარო სავარაუდოდ ასევე წარმოადგენს მდინარეებისგან განსხვავებულ წყალში ჰორიზონტების ნაწილს. ისინი განლაგებულია მდინარეების ღრეზე რამდენიმე მეტრითმალს. საეჭვოა, რომ მათე იმოქმედოს მდინარეების ნაკრასა და ნენსკრას წყლის ღრის და/ან ხარისხის ცვლელამ. ადგილობრივი მოსახლეობა მინერალური წყაროებს მხოლოდ დროდრო გამოიყენებს. არავინ იყენებს მათ როგორც სასმელ წყლის ერთდროწყაროს.

B. მარეა

შერბილების სტრატეგია განხორციელდება მშენებლობის ფაზე და აღწერილა ქვეთავში 6.6.1 და ის გაგრეელდება ექსპლუატაციის ფაზეც.

6.7 დტორვის რსკები

6.7.1 კაშხლის რევეა

A. შემოთუბის საფუველ

ნენსკრას კაშხლის ფოიკური არეებობა და კაშხლის გარევევის პოტენციური შესაძლებლობა წარმოადგენს რსკს ქვედა ბიეფში მცხოვრები მოსახლეობისთვის. კაშხლის რევეის უიღერესადნაკლებსავარაუდო შემთხვევაში წყალდობის 20 მეტრი სიმალის და 179.000 მ³/წმ წყლის ხარჯის მქონე ტალს მიაღწევს ნენსკრას ელექტროსადგურის ტერიტორიამდე და შემდეგ ჩადენება ენგურის წყალსაცავში, ფქტურად დტორვს რ ნენსკრას მთულებობას და გამოწვევს კატასტროფულშედეგებს.

B. მარეა

კაშხალ ისეა დპროექტებული და იმგვარდაშენდება და იმუშავებს, რომ კაშხლის რევეის აღბათა უიღერესად დაბალა. საპროექტო კომპანიამ აილო ვალდებულება, რომ კაშხლის რევეის რსკი იქნება GIIP-ით დადენილდსაშვებ ფრელებში - როგორცაა ავსტრალიის დიდ კაშხლების კომისია (ANCOLD). კაშხლის რევეის ტაებისა და შემარბილებელ ღრისძიებების დტორვი აღწერ

მოცემულა ტიპში 6 – „ბუნებრივი კატასტროფები და კაშხლის უსაფრთხოება“. ეს ღონისძიებები მოიცავს:

- კაშხლის რევეის რისკის შეფასება ჩატარდება დღე კაშხლების საერთაშორისო კომისიის (ICOLD) მეთოდოლოგიების შესაბამისად
- კაშხალ ისე დაპროექტებული, რომ გაუძლოს მაქსიმალურ დასავარ უდმიწისძვრას ნგრევის გარეშე და უსაფრთხოდმოახდნოს მაქსიმალური შესაძლოდ ტორგის ევაკუირება; ორივე შემთხვევას აქვს განმეორების პერიოდი, რომელიც აღემატება 10,000 წელს;
- ჩატრდ ბუნებრივი საფრთხის კვლევები, რთ შეფასებულიყომ სტიქიური მოვლენების რისკი, რომლებსაც შეუძლათგამოწვიონ მთულ რიგი მოვლენები, რომლებიც, თავის მხრივ, მიგვიყვანენ კაშხლის რევეამდ. ბუნებრივი კატასტროფები, სავარუდდ პირდპირარგამოწვევენ კაშხლის რევეას, ოფცა, ისეთთა მოვლენებმა, როგორცაა ზვავი და მეწყერი, შეიძლება გავლნა იქონიონ კაშხლის ისეთ ელემენტებზე, როგორცაა წყალბაგდები და ქვედ წყალბამშვები - რომლებიც უსაფრთხოების ელემენტებია - და შესაბამისად განსაზვრულიყნა უსაფრთხოების ზომები, რომელთა მიზანიცაა ასეთო მოვლენების რისკის მონიტორინგი, კონსტრუქცია-ნაგებობების დცვა და იმ საგანგებოქმედებების დგეგმვა, რომლებიც უნდ განხორციელდეს სახიფთოსიტუციის გამოვლნის შემთხვევაში.
- ანალოგიურდ კოფერდმიც (მზლუდვი ჟებირი) დაპროექტებულია იმგვარდ რომ გაუძლოს სეისმურმოვლენებს და წყალბებებს. ოფცა, კოფერდმი მხოლდ10 მეტრი სიმაღლსაა და მასში შეკავებული წყლის მოცულბა მნიშვნელუნადმცირეა მთავარი წყალბაცვის მოცულბაზე.
- მომზდდ საგანგებოსიტუციებისთვის მზდყოფნის გეგმა, რომელც განსაზვრვს, თურმელ დასახლებები ექვემდებარება კაშხლის ნგრევის რისკს, და აღენს გაფრთხილების, ევაკუაციისა და სხვა ქმედებებს, რომლებიც უნდ განხორციელდეს საგანგებომდგომარეობის შემთხვევაში.

6.7.2 წყალსაცავიდან წყლის გადადინება წყალსაგდების გავლით

A. შემფთუების საფუძველ

სიტუციები, რომლებშიც ადგილ აქვს წყალბაგდებიდნ უცარ და შესაძლო მოვლდელ გამოდნებას, ჩამოთვლილთა ქვემოთ ამ სიტუციებმა შესაძლო გამოწვიოს მდნარე ნენსკრას კაშხლის ქვედ ბიეფში წყლის ხარჯის და წყლის სიღრმის უცარი ზრდ, რც მდნარის კალპოქში ან ნაპირებზე ხაღსა და პირუტყვს დახრზის საფრთხეს შეუქმნის.

- ჩვეულებრივი წლის ზაფხულს ოგებში, როდსაც წყალბაცავი სავსეა, ოუტრზინა უმოქმედობბა, წყალბაცავიდნ წყლის შემოდნება შეიძლება უფრომეტი იყოს, ვიდრე გადნება და შესაბამისად ადგილ ექნება წყალბაცავიდნ წყლის გადმოდნებას წყალბაგდების მეშვეობით
- ჭვნალექიან წლებში (10-დნ 2 წელ), ზაფხულს ოგებში, როდსაც წყალბაცავი სავსეა, წყალბაცავში წყლის შემოდნება შეიძლება აჭარბებდეს მაქსიმალურ გადნებას (ტრზინის მაქსიმალური სიჩქარე) და შესაბამისად

ადილ ექნება წყალცავიდან წყლის გადმოღებას წყალგაღების მეშვეობით

- იმ შემთხვევებში, როდესაც ბუნებრივადებულ სტრუქტურულ მოვლენები, როგორცაა ძლიერი მეწყერი, ზეავი ან კლდის ჩამოშლ და ეს აისახება წყალცავზე - როდესაც წყალცავი სავსეა ან თთქმის სავსე - შეიძლება წარმოქმნას იმპულსური ტალღა, რომელიც გადმოღება წყალგაღების მეშვეობით
- თუ წყალღება ხდება და წყალცავი სავსეა, გადნებულზე მეტი შემოღებული წყალი (ტურბინის სიჩქარე) გადმოღება წყალგაღების მეშვეობით ეს სიტუაცია მეტწილად ანალოგიური იქნება სიტუაციისა, როდესაც წყალღება ხდება კაშხლის გარეშე. თუმცა, თუ ტურბინები არმოქმედებს, წყალღების წყლის ხარჯი ნაკრას დროვაციის გამოუწერო მეტი იქნება, ვიდრე კაშხლის გარეშე სიტუაციის შემთხვევაში - და შესაბამისად წყალღებას ექნება უწოდდ მასშტაბები, ვიდრე კაშხლის აშენებამდე არსებულ სიტუაციაში ექნებოდ და შეიძლება წარმოშვას დტორგის საშიშროების გაზრდოლ რსკი.

წყალცავიდან წყალგაღების მეშვეობით წყლის ჩადნების დტლური აღწერ მოცემულა ტიში 5 - ჰიდროლოგიასა და წყლის ხარისხზე ზემოქმედების შეფსება.

B. მარუა

- ნაკრას სადროვაციოგვირბის შესასვლელ აღწერვილა დსტნციურდმარუად კარიბჭით ასე რომ, წყალღების დროს ნაკრას დროვაცია შეიძლება დიხურს, რიოც შეჩერდება შემოღება ნენსკრას წყალცავში და შემცირდება წყალცავიდან დღვრილ წყლის ხარჯი წყალღების ბუნებრივ პირობებამდე, რომლებსაც ადილ ექნებოდ პროექტის განუხორციელებლბის შემთხვევაში;
- ოზერცილო პროგედურები შემუშავებულ იქნება იმისათვის, რომ განხორციელდს წყალცავის წყლის დნის მონიტორინგი და ტურბინის წყლის ხარჯის ისე ადპტრება, რომ წყლის დღვრის ხარჯი თანდათანობითგაიზრდს და თავიდან იქნას აცილებულ წყლის ხარჯის სწრფე ცვლილება მდნარე ნენსკრაში;
- ტურბინები ისე იქნება დპროექტებულ, რომ უიქმედბის დროს შესაძლებელ იყოს წყლის გადნება ინჟექტორების და დფექტორების მეშვეობით რათ შემცირდეს ან თავიდან იქნას აცილებულ დღვრ წყალცავში;
- ტერიტორია წყალგაღები ჰისებრი აუშის გარშემოშემოიღება, რათ თავიდან იქნას აცილებულ ამ ტერიტორიაზე ხაღბის შემოსვლ;
- გამაფრთხილებელ ნიშნებისა და ხმოვანი სასიგნალისტემების (სირენების) დყენება და შესაბამისი წვრთნების ჩატრება ეფექტრბის შესამოწმებლდ ჰესიდან სხვადასხვა მანძილზე;
- ჰიდროლოგიური კვლევა წყალცავის ამოქმედებამდე ორი წლითადრე, რათ განისაზღვროს დტორგის სავარუდორისკს დქვემდებარებულ უბნები და წყლის დნის სწრფე მატბითდ ზარლებულ ტერიტორიები (კაშხალა და ელექტროსადუწს შორის);
- მას შემდეგ, რც მოხდება ამ ტერიტორიების დღენა, მათე აიკრძალბა ნებისმიერი მშენებლბა და ჩატრება წყალღებისგან დცვისსამუშაოები;

- მდნარე ნენსკრას გასწვრივ დიდდება გამაფრთხილებელ ნიშნები, რათა მოხდეს საზოგადოების ინფორმირება არსებული საფრთხის შესახებ;
- ჩატარდება რეგულარული საწვრთნელი ვარჯიშები, რომელშიც მონაწილეობას მიიღებენ ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენლები და ადგილობრივი სახელსუფლებლო ორგანოები;
- დინერგება საგანგაშოსიგნალზაციის სისტემა, რათა მოხდეს გაფრთხილება ნებისმიერი წყალღობის შემთხვევაში (ინტეგრირებული უნდ იქნას საგანგებო სიტუაციების სამოქმედოგეგმაში, იხ. ქვეთავი 6.11);
- განხორციელდება ცნობიერების ამაღლების პროგრამები, რათა უზრუნველყოფილ იქნას ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირება წყლის ხარჯის მოულოდნელ ცვლილებებიდან მომდინარე რისკისა და ზემოქმედებების შესახებ.

ეს ზომები წინამდებარე ანგარიშში შემდგომში მოხსენიებულია, როგორც:

- [SOC 48] ოპერაციული პროცედურების რეგულირება
- [SOC 49] პროექტის ინფრასტრუქტურის გაწმენდა ქვედ ბიეფში შესვლის შეზღუდვა
- [SOC 50] სიგნალზაცია და გამაფრთხილებელ ნიშნები
- [SOC 51] წყალღობის საკითხის დამატებით კვლევები და წყალღობისგან დცვის ღონისძიებები
- [SOC 52] რეგულარული ურთიერთობა და ცნობიერების ამაღლების კამპანიები კაშხლის უსაფრთხოების საკითხებზე
- [SOC 53] თანამონაწილეობით მონიტორინგის შემუშავება და განხორციელება, რათა უზრუნველყოფილიქნას გამჭვირვალობა და რეაგირება წყლის ხარჯის ცვლილებასთან დაკავშირებული პრობლემების შემთხვევაში.

6.7.3 ელექტროსადგურიდან წყლის ჩაშვება

A. შემფოთების საფუძველ

მდნარე ნენსკრას ელექტროსადგურის ქვედ ბიეფი ექვემდებარება წყლის ხარჯის მოულოდნელ ზრდას წყალცაცვიდან დღრილ წყლის გამო რაც აღწერილა ქვეთავში 6.7.2. გარდ ამისა, ადგილ ექნება ტურბინის სიჩქარის საათობროვ ცვალბადებს, რსაც შედგადმოზყვება მდნარე ნენსკრას წყლის ხარჯისა და ელექტროსადგურის ქვედ ბიეფში წყლის ღონის მოულოდნელ ცვლბა. ასეთ სიტუაციები გამოწვევს წყლის ხარჯის და წყლის სიღრმის უცარ ზრდას მდნარე ნენსკრას ქვედ ბიეფში, რთაც ნებისმიერი ადმიანი თუპირუტყვი, რომელც ამ დროს მდნარის კალპოჭი ან მის ნაპირებზე იმყოფბა, დაზრზობის საფრთხის წინაშე აღმოჩნდება. წყლის ხარჯისა და სიღრმის ცვალბადბას ექნება რეგულარულ და უწყვეტ ხასიათ მთელ წლს განმავლბაში.

ელექტროსადგურიდან წყალცაცვის წყლის ჩადნების დტლური აღწერ მოცემულა ტომში 5 - ჰიდროლოგიასა და წყლის ხარისხზე ზემოქმედბის შეფსება.

B. მართბა

წყალღობისა და ელექტროსადგურის ქვედ ბიეფში წყლის ხარჯის და ღონის სწრფი ცვალბადბის რისკების შესარზილბლდგანხორციელბა შემდგმი ღონისძიებები.

- შეიზღუდება შესვლ ელექტროსადგურის და ქვედა ბიეფის წყალამყვანის უშუალო სიახლოვეში;
- გამაფრთხილებელ ნიშნებისა და ხმოვანი სასიგნალოსისტემების (სირენების) დაყენება და შესაბამისი წვრთნების ჩატარება ეფექტურობის შესამოწმებლად ჰესიდან სხვადასხვა მანძილზე;
- ჰიდროლოგიური კვლევა წყალბადაცვის ამოქმედებამდე ორი წლითაღ, რათა განისაზღვროს დატვირთვის სავარაუდო საფრთხის დამატებითი უბნები და წყლის დონის სწრაფი და ტუბითაღ ზრდასთან დაკავშირებული ტერიტორიები (კაშხა და ელექტროსადგურის შორის);
- მას შემდეგ, რაც მოხდება ამ ტერიტორიების დადგენა, მათზე აიკრძალება ნებისმიერი მშენებლობა და ჩატარება წყალდობისგან დაცვის სამუშაოები;
- გამაფრთხილებელ ნიშნები დაიდგება გასწვრივ მდინარე ნენსკრას საზოგადოების ინფორმირება იმ საფრთხის
- • სიგნალზეცა განხორციელდება თბილ ნებისმიერი წყალდობის მოვლენა (ინტეგრირებული იქნება საგანგებოსამოქმედოგეგმა, იხ 6.11), და
- • ცნობიერების პროგრამების განხორციელება, რათა უზრუნველყოს, რომ ადგილობრივ მოსახლეობას ვიცი რისკი მოულოდნელ ცვლილებები დაახლოება და ზემოქმედებები.
- მდინარე ნენსკრას გასწვრივ დაიდგება გამაფრთხილებელ ნიშნები, რათა მოხდეს საზოგადოების ინფორმირება არსებული საფრთხის შესახებ;
- დაინერგება საგანგებოსიგნალზეცის სისტემა, რათა მოხდეს გაფრთხილება ნებისმიერი წყალდობის შემთხვევაში (ინტეგრირებული უნდა იქნას საგანგებო სიტუაციების სამოქმედოგეგმაში, იხ. ქვეთავი 6.11);
- განხორციელდება ცნობიერების ამაღლების პროგრამები, რათა უზრუნველყოფილი იქნას ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირება წყლის ხარჯის მოულოდნელ ცვლილებებიდან მომდინარე რისკისა და ზემოქმედებების შესახებ.

წინამდებარე ანგარიშში ეს ზომები შემდგომში მოხსენიებულია, როგორც:

- [SOC 48] ოპერაციული პროცედურების რეგულირება
- [SOC 49] პროექტის ინფრასტრუქტურის გარემოდ ქვედა ბიეფში შესვლის შეზღუდვა
- [SOC 50] სიგნალზეცა და გამაფრთხილებელ ნიშნები
- [SOC 51] წყალდობის საკითხის დამატებითი კვლევები და წყალდობისგან დაცვის ღონისძიებები
- [SOC 52] რეგულირება ურთიერთობა და ცნობიერების ამაღლების კამპანიები კაშხლს უსაფრთხოების საკითხებზე
- [SOC 53] თანამონაწილეობით მონიტორინგის შემუშავება და განხორციელება, რათა უზრუნველყოფილი იქნას გამკვირვალბა და რეაგირება წყლის ხარჯის ცვლილებასთან დაკავშირებული პრობლემების შემთხვევაში.

6.7.4 კაშხლის ფსკერის წყალჩასაშვების საკეტის ფუნქციონირება

A. რისკი

ნენსკრას კაშხალ ალჟურვილა ფსკერის წყალჩასაშვების საკეტით რომელიც ჩვეულებრივ დაკეტილია. საკეტი იღება მხოლოდ მაღალ იშვიათ საავარიო სიტუაციებში, როდესაც საჭირო წყალგაყვანილობის წყლის დონის დაწევა, რაც შესაძლებელია მოხდეს, მაგალითად სეისმური აქტივობის შემთხვევაში ან მაშინ, როდესაც მანტაბური წყალდიდობაა მოსალოდნელი.

როდესაც საკეტი მოხსნა და გაღებული, იგი შესაძლებელ ხდება დონებას 317 მ3/წმ-ში სიჩქარით (რომელიც წყალდიდობის 10,000 წლის განმეორებადობის ტოლია) ფსკერის წყალჩასაშვების გავლით ნენსკრამდე. ამან შესაძლოა ქვედა დონებაზე წყალდიდობა გამოიწვიოს. შესაბამისად საკეტის გაღება ოპერირების ზუსტ წესებსა და პროცედურებს დაეკუთვნება. საკეტის გაღების შემთხვევაში მოხდება ადგილობრივი მოსახლეობის გაფრთხილება. იშვიათ შემთხვევებში, საკეტის ფუნქციონირებისას, იგი არა მაქსიმალური სიმძლავრით არამედ დონეზე უნდა გაიღოს, რომელიც წყლის დონის დაწევის შესაძლებლობას იძლევა ქვედა დონებაზე წყალდიდობის გამწვევის გარეშე.

თუმცა, არსებობს საკეტის შემთხვევით გაღების რისკი, რომელიც გამწვევითაა ადამიანური შეცდომითან საკონტროლის სისტემის მწყობრიდან გამოსვლით ან როდესაც საკეტი ზედმეტად გაღებული, რაც წყალგაყვანილობის წყლის დონის მაქსიმალური სიმძლავრით გამოსვლას შესაძლებლობას იძლევა.

B. მართვა

რისკების შესამცირებლად შემდეგი ღონისძიებები განხორციელდება:

- ჩამოყალიბდება ოპერირების ზუსტი და მკაცრი წესები და საკეტის კონტროლირებად მართვის პროცედურები.
- საკეტის სწორი ფუნქციონირება შემოწმდება ყოველწლიურად საკეტი ოდნავ გაიღება და შემდეგ დაიკეტება.
- კონტროლის სისტემები მოიცავს უსაფრთხოების დამოუკიდებელს არეზერვოს სისტემას.
- საკეტი ალჟურდება ეტაპობრივი გაღების მექანიზმებზე სისტემით თითოეულ ეტაპზე, გასაღებად საჭირო იქნება ოპერატორის განმეორებად მოქმედებები.

ანგარიშის შემდეგ თავებში მოხდება ამ ზომების აღწერა:

- [SOC 54] ფსკერის წყალჩასაშვების საკეტის ფუნქციონირებისათვის აუცილებელი დამცავი მექანიზმები.

პროექტის განმახორციელებელმა კომპანიამ პასუხისმგებლობა აიღო მოწყობის ფსკერის წყალჩასაშვების საკეტის მოულოდნელი წყალდიდობა ჰიდროელექტროსადგომის მოწყობისას და მოხდნის პროცესის ადგილობრივ თემებთან კომუნიკაცია. აღნიშნულ ღონისძიებები ამ ანგარიშში მოხსენიება როგორც:

- [SOC 55] წყალდიდობის კვლევა ფსკერის წყალჩასაშვების საკეტის ოპერირებისა და მწყობრიდან გამოსვლას.

ღნისძიებები ადგილობრივი თემების ინფორმირებისა და ამ ობერაციისა და ფაქტის წყაღასაშვების საკეტის მწყობრიდნ გამოსვლსაგან დასაცავად მოცავს შემდგეს: კაშხლს მწყობრიდნ გამოსვლ, წყალსაცავის დტორფა წყალსაშვების მეშვებით დ ელქტროსადტურის გადტორფა (აღწერილა ზემოთ).

6.8 ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების რისკები პროექტის განხორციელების შედეგად ჩამოსახლებულმიგრანტებში/ ახალმოსახლებებში

A. რისკები

მშენებლობის ფრომასტობიან პროექტებს შეუღლათახალმოსახლებების/ახალ მიგრანტების მოწიდა. იმის მიხედვით თუროგორ ხდება პროცესის მარფა და როგორა საწყისი პირობები, პროექტის განხორციელების შედეგად ჩამოსახლებულმიგრანტებს შეუღლათ ურყოფით ან დღებით ზეგავლენა მოხდნონ ადგილობროვ თემებზე და პროექტის მიმდნარეობაზე. ამ პროექტსათვის პოტენციური, ახალ მიგრანტების დინტერესებულ ჯგუფებია:

- დბრუნებულ ოჯახი, შორეულ ნათესავები და ყოფილ მაცხოვრებლები, რომლებიც ცდლობენ საცხოვრებელ პირობების გაუქვბესებას, დასაქმებას ან ემებენ შესაძლებლებს საქონლსა და სერვისების პროექტს ან ადგილობროვი მოსახლეობისათვის მისაწოებლად
- ბანაკის მიმდვრები - მეწარმეები, რომლებიც პროექტის სამშენებლომუშახელან დკავშირებულ ბიწეს-შესაძლებლებს ხელში ჩასაგდებადამოდან.

პროექტის შედეგად ჩამოსახლებულ მიგრანტები საქაროელში განხორციელებულ მგავს პროექტებში მნიშვნელგანი არყოფილ. შემოდნების მნიშვნელბა, როგორც წესი, რმდნიმე ფქტორზე დმოვიდებულ (საერთაშორისო საფნანსო კოზორცია, 2009). იგი დმოვიდებულა პროექტის მახასიათებლებზე, ისევე როგორც, პროექტის განხორციელების ადილს სოციალურეკონმიკურპირობებზე:

- პროექტის მიერადგილობროვი მოსახლეობისათვის შეთავაზებულ არკვალფციური სამუშაოების რაოდნობა.
- პროექტის სამუშაოდალს განსახლების სტრტეგია.
- პროექტის ადილს ხელისაწვდომობა და პროექტის მიერმისიგაუქვბესება.
- პროექტის მიწის შესყიდვის პროცესის შესახებ სპეკულციის შესაძლებლებების აღქმა.
- საერთაშორისოსაზდვრებთან სიახლფე და ტრანსნაციონალური მიგრაციების არებობა.
- პროექტის გარეთრეგინში არებულ დასაქმების დნე.
- მიგრაციის არებულ, ადგილობროვი მოდლები.
- სიახლფე მნიშვნელგან უზნანულცენტრებთან.

ცბრილ #69 აღწერს მოხსენიებულ თითოეულ ფქტორის შეფსებას, და პროექტის ადილზე მიგრანტების შემოდნების აღბათბასა და შესაძლომასშტბს.

ცხრილი 69- პროექტთან დაკავშირებული შემოსული მიგრაციის რისკების შეფასება და მასშტაბი.

ფაქტორი	მდგომარეობის აღწერა	მიგრანტების შემოდინების ალბათობა და შესაძლო მასშტაბი
პროექტის მიერ შეთავაზებული არაკვალიფიციური სამუშაოების რაოდენობა (სამუშაოს მაძიებლები, რომლებიც პროექტის განხორციელების ადგილზე ჩამოვლიან დასაქმების იმედით მაგრამ მხოლოდ მხოლოდ არაკვალიფიციური მუშახელა).	მშენებლობის ფაზისას ადგილობრივი სარგებლის მაქსიმალურად უზრუნველყოფისათვის, პროექტის მიზანია არაკვალიფიციური მუშების 100%-ის ადგილობრივი მოსახლეობისაგან დაკომპლექტება (ნენსკრისა და ნაკრის ხეობები), ოღონდ ეს შესაძლებელია. სამუშაოს მაძიებელთა შემოდინების მასშტაბი დამოკიდებულია დასაქმების შესაძლებლობების აღქმაზე.	დაბალი რისკი/ მცირე მასშტაბი
სამუშაო ძალის განსახლება (განსახლების არქონა ნიშნავს მიგრანტების შემოდინების მაღალ მაჩვენებლებს)	ყველ დასაქმებულ ადამიანს, რომელიც ხეობის მაცხოვრებელი არარის, სამშენებლო ბანაკებში იცხოვრებს. შესაძლებლობები ბიზნესის განვითარებისათვის, მუშახელისათვის სერვისების მისაწოდებლად კერძოდ, საკვები ან ოთახების გაქირავება, შეზღუდული იქნება.	დაბალი რისკი/ მცირე მასშტაბი
პროექტის განხორციელების ადგილის ხელმისაწვდომობა (ახალ ხელმისაწვდომობა ნიშნავს მიგრანტების შემოდინების მაღალ მაჩვენებლებს)	პროექტის ადგილი უკვე ხელმისაწვდომია. ორივე ხეობა დაკავშირებულია ზუღა-დამესტის მთავარ გზასთან. პროექტის ფარგლებში მოხდება არსებული გზის განახლება, მაგრამ ახალი გზები არ დიგება. გზებზე მანქანის ტრუბის პირობები გაუმჯობესდება, მაგრამ ხეობასთან ხელმისაწვდომობა არ შეიცვლება.	Low risk / low magnitude
სპეკულაციის აღქმა შესაძლებლობები აქვთ იმისა, რომ პროექტი აჩენს დამესაძლებლობებს, მიგრანტების/ახალმოსახლებულ ების მადლმაჩვენებელს უდის	ყველ თუმი, უკვე რამდენიმე თაობაა ცხოვრობს ნენსკრისა და ნაკრის ხეობებში (იხ. ცხრილი 12, გვ. 31). ტრადიციული მფლობელობა და მიწის გამოყენება ცნობილი და აღიარებულია. ახლდამოსახლებულების მიერ კომპენსაციის უფლების მოთხოვნა გამორიცხულია. პოტენციური მიგრანტებისათვის ნაკლები შესაძლებლობებია, ვინაიდან მოხდება ადგილობრივი მოსახლეობისათვის პრიორიტეტის მინიჭება უნარების განვითარებისა და დასაქმების პროცესში და ამან პოტენციური მიგრანტების შემოდინება შეიძლება შეამციროს.	არ შეიცავს რისკს
სიახლოვე საერთაშორისო საზღვრებთან (სიახლოვე ნიშნავს მიგრანტების შემოდინების მაღალ რისკს)	პროექტის განხორციელების ადგილი რუკით საზღვრთან ახლოს მდებარეობს. მაგრამ საზღვრის გადაკვეთა პრობლემატურია არსებული ფარგლების გათვალისწინებით საზღვრის კონტროლი მკაცრია. თითოეულ ხეობაში სასაზღვრო დაცვის ერთი საპატრულო პუნქტი განთავსებულია. აფაზით საზღვარი ახლოსაა პროექტის განხორციელების ადგილთან, მაგრამ დაკეტულია და მკაცრად დაცულია.	არ შეიცავს რისკს

ცხრილ 70- პროექტთან დაკავშირებული შემოსული მიგრაციის რისკების შეფასება და მასშტაბი.

ფაქტორი	მდომარეობის აღწერა	მიგრანტების შემოდინების აღბათობა და შესაძლო მასშტაბი
პროექტის განხორციელების რეგიონში დასაქმების დანე (დასაქმების მაღალ დანე ნიშნავს შემოსული მიგრანტების დბალ მაჩვენებელს)	სასოფლო-სამეურნეო რეგიონის, ორივე ხეობაში დასაქმების დანე შედარებითმაღალა. ზღბების 28%-ის ერთ წევრი მაინც მუშაობდა და დასაქმებული საჯრო სამსახურში და 11 პროცენტი დასაქმებული კერძო კომპანიაში (იხ. ცხრილ 13, გვ. 32). მიუხედავად პირველად მონაცემების სიმწირისა, შესაძლებელია ვივარდუთ რომ ხე-ტყის გადამუშავების სფეროში არსებულ არაფორმალური სამუშაოს რაოდენობა მნიშვნელოვანია.	დბალ რისკი/ მცირე მასშტაბი
მიგრაციის არსებული მოულები (მოხილურებისაკენ მიმართულ ტენდენციები ნიშნავს შემოსული მიგრანტების მაღალმაჩვენებელს).	მიგრაციის არსებული ტენდენციებია: სასოფლო-სამეურნეო. ადამიანები, როგორც წესი, სასოფლო-სამეურნეო დიდიდან უზანული ცენტრებისაკენ მოძრაობენ.	მაღალ დბალ რისკი/მაღალ მცირე მასშტაბი
სიახლე უზანულცენტრებთან (სიახლე ნიშნავს შემოსული მიგრანტების დბალრისკს)	პროექტის განხორციელების არეალ ზუდთან, რეგიონის მთავარქალქთან (დაახლოებით 100 000 მოსახლე) შედარებით ახლსაა. მანქანით ნენსკრს ხეობიდან ზუდდამდე მისასვლელად 1.5-2 საათსა საჭირო გზა კარგ მდომარეობაშია. ნენსკრს ხეობიდან ზუდდსაკენ ყოველდღიურდამრუტა მოძრაობს (იხ. 2.5.1., გვ. 71). მესტა ყველზე ახლს მდებარე ქალქია. მანქანით ნენსკრს ხეობიდან მესტამდე 1 საათს სავალა. მაგრამ მესტა შედარებითპატრ ქალქია (5 ათას ადგილბრვ მაცხოვრებელზე ნაკლები).	საშუალო რისკი/ საშუალო მასშტაბი

წყარო SLR, ადპტრებულია საერთაშორისო ფინანსური კორპორაციის 2009 წლის პუბლიკაციიდან "პროექტები და ადამიანები: სახელმძღვანელო პროექტებში მცველი მიგრაციის სამართავად".

პროექტით გამოწვეული მიგრაციის შემოდინების შესაძლებლობა დბალა და ამგვარი შემოდინება საეჭვო რომ მნიშვნელოვანი იყოს.

მთელ მსოფლიოს მასშტაბით განხორციელებული პროექტებიდან შეგროვებულ დოკუმენტაციაზე დყრდობით საერთაშორისო საფინანსო კორპორაციის (IFC, 2009) რეკომენდაციით პროექტთან დაკავშირებული მიგრაციული შემოდინება შესაძლოა პროექტში დასაქმებული ადამიანების რაოდენობაზე 3-დან 10-მდე მეტი იყოს. იმ ფაქტის გათვალისწინებით რომ საქართველოში ამგვარი შემოდინება მაღალ გავრცელებულ არ არის, ამგვარი რისკის აღბათობა მაღალ დბალა. შემოსული მიგრანტების შესაძლო რაოდენობა არ უნდა იყოს არაკვალიფიციურ მუშახელზე მეტი, ან ურამდენიმე ასეულ ადამიანი.

თუცა, ამგვარი შემოდინების შემთხვევაში, ორივე ხეობაში საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის მდომარეობის მხედელბაში მილებით (განსაკუთრებით ჯანდცის, განათლების, ტრანსპორტის, წყლის საკითხებზე მომუშავე

დწესებულებები), ასევე ადგილობრივი დემოგრაფიული მდგომარეობის გათვალისწინებით შემოსულ მიგრანტების ტალღა მნიშვნელოვანი ზეგავლენა შესაძლოა მოახდინოს ადგილობრივ თემებზე. მაგალითად ნენსკრას ხეობაში სამასი ადამიანის შემოსვლას სოფელ ჭუჭერის არსებულ მოსახლეობის 1/3-ის ტოლია. იგივე შეიძლება ითქვას ნაკრას ხეობაზე, სადაც 50 ადამიანის ჩამოსახლება მოსახლეობის არსებულ რაოდენობის 17 პროცენტია.

მიუხედავად ამისა, რომ შემოსულ მიგრანტების პროგნოზირებული რისკი დაბალია, პროექტთან დაკავშირებული მიგრაციის შემოდინების შედეგები სერიოზულ შეიძლება იყოს ამ რისკის განხორციელების შემთხვევაში.

- ანტისოციალური ქცევის სხვადასხვა ტიპები (მაგალითად დარბაზი საზოგადოებრივ ადგილებში). წნეხი სოციალურ სერვისებზე, განსაკუთრებით ჯანდაცვის დწესებულებებზე. სექსუალური გზით გადამდები დაავადებების რაოდენობის ზრდა.
- ადგილობრივი ინფლაცია.

B. მართვა

სამუშაოს მაძიებელთა შემოსვლას გაკონტროლება და წინასწარ გაიფიქრა თემების სოციალური ინფრასტრუქტურის მხარდაჭერის პროცესში.

- როგორც სათემო ინვესტიციების პროგრამის ნაწილი, პროექტი ითანამშრომლებს ადგილობრივ ხელისუფლებასთან საჭიროებების განსაზღვრისათვის და მოპოვებს დფინანსებას ორივე ხეობაში არსებულ ჯანდაცვის დწესებულებების გარემონტებისა და დასახმარებლად
- ჩატარდება ნენსკრასა და ნაკრას ხეობებში ადგილობრივი ფსების მონიტორინგი ინფლაციის გამოსავლენად

ანგვარი ზომები ამ ანგარიშის მომდევნო თავებში შემდეგნაირადაა მოხსენიებული:

- [SOC 56] მიგრანტების შემოსვლას დფუქციონირების მონიტორინგის სისტემა.
- [SOC 57] ჯანდაცვის ადგილობრივ დწესებულებებთან ურთიერთგავლენის მემორანდუმი
- [SOC 58] ადგილობრივი ფსების მონიტორინგი

6.9 სოციალური ინტეგრაცია და ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების რისკები

A. შესაძლო გავლენა

პროექტმა შესაძლო გამოწვევის გარკვეული სოციალური დამაბუზობა ადილბროვ საზოგადოებაში ან სოციალური გახლეჩა პროექტის მიერ ერთი თემისათვის ან დინტერესებულ ჯგუფის სხვა ჯგუფებთან/თემებთან შედარებით უზირტეს მოზყრობასთან ან ამგვარი მოზყრობის შესაძლო აღმასთან დაკავშირებით აღნიშნულ შესაძლო მოცავდეს შემოსულ მიგრანტებს, რომელთა მიზანი ეკონომიკური შესაძლებლობების ძიებაა და კლენტის თანამშრომლებსა და კონტრაქტორების ხელფასებს შორის აღმულ რეალგანსახვავებას.

ზიანი შესაძლო ასევე გამოწვეულ იყოს პროექტის თანამშრომლების ან კონტრაქტორების მიერ რც შესაძლო მოცავდეს ისეთ წვრილმან დანაშაულებს, როგორცაა ქურდობა, ანტისოციალური ქცევა (ექსპლუატაციური ხასიათის მქონე სექსუალური ქცევა, ალკოჰოლის მიღება და ა.შ.).

B. მართვა

ნებისმიერი სახის გაუტეობის თავიდან ასაცილებლად რც შესაძლო დაკავშირებულ იყოს პროექტის მიერ გარკვეულ დინტერესებულ ჯგუფებისა და თემებისადმი მოზყრობასთან ან ამგვარი თემებისა და ჯგუფებისადმი სხვებთან შედარებით უზირტესობის მიღებასთან, შემუშავდება და განხორციელდება კომუნიკაციის სტრატეგია. ეს გახლავთ SEP (თავი 7). საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტები და სოციალური მენეჯერი რეგულარულ კონსულტაციებს ჩაატარებს ადილბროვ თემებთან. დასაქმების შესაძლებლობების შესახებ საზოგადოებას ინფორმაცია მიეწოდება დასაქმების სტრატეგიის მეშვეობით (იხ. თავი 7).

პირველ ზომა ადილბროვი თემებისათვის პროექტის თანამშრომლების მიერ ზიანის მიყენების რისკის შესამცირებლად ადილბროვი სამუშაო ძალთან მაქსიმალური გამოყენებაა. დასაქმება მოხდება EPC-ის კონტრაქტში განსაზღვრულ ადილბროვი მუშახელს დასაქმების ნიშნულს მეშვეობით (იხ. თავი 7.2., გვ. 143).

საქაროელს პროექტის თანამშრომლებისა და ექსპატრიატ თანამშრომლების ანტისოციალური ქცევის რისკის შესამცირებლად პროექტი შეიმუშავებს და განახორციელებს ქცევის კოდექსს. ყველ თანამშრომელს ჩაუტარდება ტრენინგი ქცევის კოდექსის შესახებ და კოდექსის დცვა გაკონტროლდება.

- პროექტზე დასაქმებულ მუშაკთა ქცევის კოდექსი მოცავს შემდეგ ღნისძიებებს ანტისოციალური ქცევის შესამცირებლად
 - ადილბროვი მოსახლეობისა და ადილბროვ წეს-ჩვეულებათა პატვისცემა;
 - ქრამის აღების ან დასახლებებისაგან საჩუქრების მოთხოვნის მიმართნულგანი ტლერანტობა. ნებისმიერი სახის "საჩუქრის" შესახებ უნდ მოხდეს ანგარმის წარდგენა.
 - ნადრობის, თევზაობის ან ბუნებრივი რესურსების არასანქცირებულ მოზოგების აკრძალვა;

- სამშენებლოპერსონალს უზანთოსაქმიანობის მიმართულფანი ტლერნტბა, მათ შორის პრტტუვის მიმართ ალზოლს უზანთოყიდა-გაყიდა; ნარტკულო ნივთერებების გაყიდა, ყიდა ან მოხმარება; უზანთოაზრტულო თამაშები ან ბრმოლბი;
 - ბანაკის ჭიმკაროან სერვისების ან საქნლს ყიდისაკრმალვა;
 - როგორც სამუშაო, ისე არსამუშაო საათებში ალზოლსა და ნარტკულო ნივთერებების მოხმარებისაკრმალვა;
 - წესები ბანაკში გასართობი დწესებულბებისადმი ხელმისაწვდომობისა და მათ გამოყენების შესახებ.
- ქცევის კოდექსისა და ბანაკის წესების დრლევის შემთხვევაში დსციპლნარული ზომების აღწერა.
 - არ ულუბამოსილო პირების ბანაკებისადმი წვდომისაკრმალვა.
 - ყველ თანამშრომელს გადადილების საათებუ და მათ მიერ უაფრთხოების საშვების გამოყენებაზე შეზღუდების დწესება;
 - ქვეყნის მაშტბითმოქმედ, მანქანის ტრების სიჩქარის შეზღუდები (უჩუბისა იყოს 10%-ითდბალ, ვიდრე სამართლბრვადდწესებულ შეზღუდები).
 - ყველ თანამშრომელს ჩაუტარება ტრნინგი პროექტის ქცევის კოდექსის შესახებ. ტრნინგზე დო დეთიბა ადილბრივი წეს-ჩვეულებებისა და შეხედულებების შესახებ ინფრმაციის მიწოლბას.
 - კონტაქტური შეიმუშავებს მართვის გეგმას. იგი გახდება პროექტის კონტაქტის ქცევის კოდექსის შესაბამისად განხორციელების მექანიზმი. მართვის გეგმა აისახება მშენებლბის კონტაქტურის უაფრთხოების მოთხოვნებში.

ამას გარდა, მოწყობა/აშენდება მშენებლბის სამი ბანაკი სამ სამშენებლო უბანზე (ნენსკრას კაშხალ, ელექტრხადაური და ნაკრას წყალმლბი) განსახლბის ურტველბაყოფად და მუშაობისას ადილბრივ თმებთან კონტაქტის შესამცირებლდ სამშენებლო ბანაკებზე განთავსდება დასასვენებელ დწესებულბები დასვენებისას ადილბრივ თმებთან კონტაქტის შესამცირებლდ ფრტციონირების ფზისას, ობერთობის სოფელ განთავსდება სოფელთთაში, რომელც კაშხლდან 5 კმ. სამხრეთთმდბარბს. ეს ტერიტორია არარის მჭიდროდდასახლბულ ადილ. იგი სოფლჭუტერის ცენტრიდან 7 კმ-ითაა დშორბულ.

დინტერესებულ მხარეების ჩართვის მცდლბები გაგრძელბა მშენებლბის მთულ პერიოდს განმავლბაში, პროექტის დასრულბამდ (იხ. ანგარიშის თავი #7

- SEP), რც აუცილბელა იმის ურტველბაყოფად რომ ყველ, პოტენციურდდზარლბულმა ოჯახმა იცოლს როგორ დუავშირტს კომპანიას და წარდინოს საჩივარი პროექტის საჩივრის მართვის სისტემის მეშვეობით

ამ ანგარიშის შემდგ თავებში აღნიშნულ ზომები მოხსენიება როგორც:

- [SOC 59] SEP-ის ეფექტური განხორციელება და მონიტორინგი
- [SOC 40] ადილბრივი მოსახლბის დასაქმების ნიშნულბი
- [SOC 60] პროექტის თანამშრომლების ქცევის კოდექსი.

- [SOC 61] თანამშრომელთა განსახლება სამშენებლობანაკეზში.
- [SOC 62] საჩივრების მექანიზმის შესახებ ადგილობრივი მოსახლეობისათვის ინფორმაციის მიწოდება.

6.10 ბუნებრივი კატასტროფები და კლიმატის ცვლილება

6.10.1 ბუნებრივი კატასტროფები

A. რისკები

პროექტი განხორციელდება მთიან რეგიონში, სადაც არსებობს ბუნებრივი კატასტროფების, მათ შორის, ზეგვის, კლდის ჩამოშლისა და მეწყრის რისკები. რეგიონი წარმოადგენს სეისმურ ზონას. ბუნებრივი კატასტროფების რისკი, რომელმაც შესაძლოა გამოიწვიოს კაშხლის მწყობრიდან გამოსვლა ან მისი ნაგებობებისა და დაწესებულებების დაზიანება და მოსახლეობისათვის მთელ რიგი ზიანის მიყენება, შეფასებულია. მთავარი რისკია ბუნებრივი კატასტროფა, რომელმაც კაშხლის მწყობრიდან გამოსვლა და ნენსკრას ხეობაში წყალდიდობის გამოწვევა შეუძლია. ბუნებრივი კატასტროფების საფრთხეების დეტალური აღწერა და კაშხლის მწყობრიდან გამოსვლის ფრთხილი მოცემულია ამ ანგარიშის თავ #6-ში: ბუნებრივი კატასტროფები და კაშხლის უსაფრთხოება.

B. მართვა

პროექტ ფრთხილში განხორციელდ ბუნებრივი კატასტროფების რისკის შეფასების კვლევები. კვლევების მასალები გამოყენებულია პროექტის დაწესებულებებისა და ნაგებობების დაპროექტების ეტაპზე. პროექტის განმახორციელებელ კომპანია დაპროექტებს შენობა-ნაგებობებს ბუნებრივი კატასტროფების რისკების მხედველობაში მიღებით და განახორციელებს მონიტორინგის პროგრამებს, დამონტაჟებს წინასწარი შეტყობინების სისტემებს და დაპროექტებს დამცავ შენობა-ნაგებობებს. აღნიშნულ ზომები ამ ანგარიშში მოხსენიებულია როგორც:

- [SOC 63] ბუნებრივი კატასტროფების რისკების მართვის ტექნიკური გადწვეტა

6.10.2 წყალსაცავის მიერ გამოწვეული სეისმურობის დონე

A. შესაძლო შემთხვევები

ზოგად სამეცნიერო კონსენსუსის მიხედვით არსებობს კავშირი რამდენიმე დიდ ზომის კაშხლის მშენებლობის შედეგად შექმნილ წყალსაცავსა და სეისმური მოვლენების სიხშირის შესამჩნევ ცვლილებას შორის. ადგილობრივი მოსახლეობა შიშობს, რომ ნენსკრას წყალსაცავის მშენებლობამ შესაძლოა გამოიწვიოს სეისმური მოვლენები, რომელც დაზიანებს მათსახლებს და გამოიწვევს მეწყერს ან ზეგვს, რომელც საფრთხეს შეუქმნის მათჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებას. დიდ კაშხლების საერთაშორისო კომისიის (ICOLD) რეკომენდაციების გათვალისწინებით

პროექტისათვის შესწავლად იქნა წყალბაჟით გამოწვეულ სეისმურობის (RTS) საკითხი. შედეგად გამოვლინდა, რომ შესაძლოა ადგილ ჰქონდეს RTS-ს, რომლის მაგნიტუდა 4.5 ბალზე ნაკლები იქნება (რიხტერის შკითდას 4.5 ბალს ექვივალენტ). ადგილი იქნება ამ სიძლიერის რყევას, თუმცა იგი შენობების დაზიანებას არ იწვევს.

B. მართვა

ადგილობრივი მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების რისკები, რომლებიც უზავშირდება წყალბაჟით გამოწვეულ სეისმურობას (RTS) შეიძლება მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი შემდეგი ღონისძიებებით

- RTS-ის აღბათება ყველზე მაღლა წყალბაჟის შევსების პერიოდში და, შესაბამისად წყალბაჟის შევსება, რომ მისი დონის მატება კვირში 12 მ ნაკლებ იყოს.
- წყალბაჟის შევსებისას მოხდება სეისმური აქტივობის მონიტორინგი და სეისმურობის ზრდის დაფიქსირების შემთხვევაში შევსების სიჩქარე შემცირდება, ან შევსება შეჩერდება.
- ოპერირების პერიოდში გაგრძელდება სეისმური აქტივობის მონიტორინგი.
- განხორციელდება ფერდობის სტაბილურობის დამატებითი კვლევები, რათა დადგინდეს რისკი, თუ რამდენად შეუძლია RTS-ის ბუნებრივი საფრთხეების, კერძოდ, მეწყრის, ქვათაცეცის ან კლუფავის გამოწვევა.

აღნიშნულ ზომები მოცემულ ნაგარში მოხსენიება როგორც:

- [SOC 64] წყალბაჟით გამოწვეულ სეისმურობის შემცირება.

6.10.3 რეგიონში კლიმატისა და მიკროკლიმატის ცვლილება.

A. პოტენციური რისკი

ადგილობრივი თემები შიშობენ, რომ ნენსკრაში წყალბაჟის არსებობას, ენგურის წყალბაჟისა და ხუდნის ჰიდროელექტროსადგურის პროექტთან ერთად შეუძლია გავლენა მოახდინოს მიკროკლიმატის ცვლილებაზე და გამოიწვიოს ზვავისა და მეწყრის შემთხვევების გაზრდა, რაც თავის მხრივ დაზიანებს თემებს. შესაბამისად პროექტს ფრთხილად ჩატრდ მიკროკლიმატზე სამი წყალბაჟის ეროზიული ზემოქმედების შეფასების კვლევა. შეფასებამ დასკვნა, რომ ნენსკრას პროექტი წყალბაჟის მიმდებარე ტერიტორიაზე გამოიწვევს მიკროკლიმატის ძალზე დაბალ ლეველზე ცვლილებას, რისი გარჩევაც რეგიონში მიმდებარე კლიმატის ცვლილებიდან აღბათებულია.

არსებობს შიში, რომ რეგიონში მიმდებარე გლობალური დონის ცვლილებებს ასევე შეუძლია ისეთი მოვლენების გახშირება, როგორცაა მეწყერი, ზვავი და წყალდიდობა, რომლებიც თავის მხრივ ზემოქმედებას მოახდენენ ადგილობრივ თემებზე.

B. მართვა

- მიკროკლიმატის ცვლილებებთან დაკავშირებით მიუხედავად იმისა, რომ მიკროკლიმატის მოსალოდნელი ცვლილებები არ შეიმჩნება, მოხდება

ზგავისა და მეწყერის მონიტორინგის სისტემების დაპროექტება და დამონტაჟება წყალგაცვის ტერიტორიაზე წინასწარი შეტყობინების სისტემებთან ერთად აღნიშნულ აუცილებელ ამგვარი მოვლენების შესამცირებლად რომელსაც შეუძლავთკაშხლს ფტქციონირებაზე გავლენის მოხდნა.

- რც შეეხება კლიმატის ცვლდბის გავლენას ბუნებოვ კატსტროფებზე, პროექტის განმახორციელებელ კომპანია ჩაატრებს კლიმატის ცვლდბის რისკის შეფსებას ამ სფეროში არსებულ საერთაშორისოსტნდრტების გაოვალსწინებით

6.10.4 ღვარცოფით/ნარჩენებით გამოწვეული წყალდიდობა ნაკრას ხეობაში.

A. შესადლოჟემოქმელება

მდნარე ნაკრის გვერდთშენაკაღბზე ღვარცოფისა და ნარჩენების დნებითგამოწვეული მოვლენების შესახებ არსებულ, საბაზისო მდომარება, რც იწვევს მდნარის დრობით ჩახერვას, მოცავს წალდდბის რისკს. მდნარე ნაკას დროვაციას ნენსკრს წყალგაცვში შეუფლ გამოწვიოს წყალდდბის რისკის გაზრდ, რც თავის მხროვ პროექტს განხორციელების შედგია და გამოწვეულა ნალექების გატრების შემცირებულ სიმძლვით აღნიშნულ საკიოხი დტლურდა აღწერილ ამ ანგარიშის მეხუთ თავში: ჰიდროლოგია და წყლს

ხარისხზე ჟემოქმელების შეფსება.

B. მაროვა

სოფლნაკიში წყალდდბის რისკის შესამცირებლად რც წარმოადენს ლექვერის და ღკნაშურს ნაკაღბითმყარი მასალების ჩამოტნის შედგს, ჩატრება კვლვა, რომლს მიზნიც რისკის შესამცირებლდგანსახორციელებელ ღწისძიებების გამოვლნა იქნება. თავი 5: ჰიდროლოგია დაწყლს ხარისხზე ჟემოქმელების შეფსება აღწერს მონიტორინგის სისტემას, რომელც ავლნს მდნარის ფკერის ნებისმიერ ცვლდბას ვიზუალური და ტოზორფული ყოველწლიური კვლვების მეშვეობით აღნიშნულ ზომები ამ ანგარიშში მოხსენიებულა როგორც:

- [SOC 65] - მდნარე ნაკრასა და მისი შენაკაღბის ნალექების მაროვის განსაზღვრის კვლვა.

6.11 ავაროულ სიტუციებისაღმი მზადყოფნა და მათე რეაგირება

ისეთ შემოხვევით მოვლენების მაროვისათვის, როგორცაა, კაშხლს მწყობრიდნ გამოსვლ, ფკერის საკეტის საავაროგალება ან კაშხლს ან ელექტროსადტურის მწყობრიდნ გამოსვლ, პროექტ მოზადბს გადუბებელ სიტუციებისაღმი მზადყოფნის წინასწარ გეგმას (EPP), რომელც აღწერილა თავში #8 - ESMP. გეგმა ავლნს შესადლო საავარიო პირობების გამოვლნას და აკონკრეტბს მოქმედებებს ქონების დზონების, სიცოვხლს ხელყოფს შესამცირებლად მათ შორის ისეთ მოქმედებებს, რომლებიც პროექტის კომპანიამ უნდ განახორციელს კაშხალზე

პრობლემების შესამცირებლად გეგმა ასევე მოიცავს გადუღებულ სიტუაციებზე პასუხისმგებელ სამთავრობო დაწესებულებების ან ჯგუფების გაფრთხილებას.

გადუღებულ სიტუაციებისადმი მზადყოფნის გეგმის/EPP საბოლოო ვერსია 2017 წელს შემუშავდება და თემებისათვის ხელმისაწვდომი 2018 წლის პირველკვარტალში გახდება. გადუღებულ სიტუაციებისადმი მზადყოფნის გეგმა/EPP გამოვლენს და განსაზღვრავს პროექტის განმახორციელებელ კომპანიის რეაგირებას გადუღებულ სიტუაციებზე, რომელიც მოიცავს შემდეგ შემთხვევებს: 1. კაშხლის მწყობრიდან გამოსვლს ან 2. კაშხალში წყლის მოულოდნელ გაძღვლს, რაც მდინარე ნენსკრაში წყლის მოულოდნელ დიდ ოდენობით ჩადნებას გამოიწვევს ან 3. პირობები, რომლებიც მინიშნებებს კაშხლის მწყობრიდან გამოსვლს ან წყლის მოულოდნელ გაძღვლს შესაძლებლობას. უფრო მეტი დეტალ მოცემულია თავში #8 - იმ კომპონენტების ESMP, რომლებიც ქმნიან გადუღებულ სიტუაციებისადმი მზადყოფნის გეგმას/EPP, მათ შორის:

- ყველ დაწესებულების, ორისდეციისა და პიროვნებების ჩართვა, რომლებთანაც გადუღებულ სიტუაციებისადმი მზადყოფნის გეგმის/EPP მომზადებისა და შედენის პროცესში კონსულტაციები უნდა ჩატარდეს. კაშხლის მწყობრიდან გამოსვლს დეტალური ანალოგი კაშხლის მწყობრიდან გამოსვლს ჰიდროგრაფიის შესაქმნელად კაშხლის მწყობრიდან გამოსვლსას წყლის ქვედა დონებისაკენ ჩადნების მარშრუტს დადენა და დტორვის რუკების მომზადება.
- პოტენციური საგანგებო სიტუაციებისადმი ან წყალდბებისას კაშხლდან გადნებული ან გაშვებული წყლის მნიშვნელოვან ცვლბაზე კაშხლის პერსონალს მიერ რეაგირებისათვის აუცილებელ მოქმედებების განსაზღვრა.
- ადრეულ შეტყობინების სისტემები, როგორც შიდა (კაშხალზე მომუშავე ადამიანებს შორის), ასევე გარე (კაშხალზე მომუშავე პერსონალსა და სხვა ორგანიზაციებთან ან ადამიანებს შორის) კომუნიკაციის სისტემები უნდა ამოქმედდეს კაშხლის მწყობრიდან გამოსვლს საფრთხისას.
- პასუხისმგებლობები, შეტყობინების ბლგ-სქემები და საკონტაქტო ინფორმაცია.
- ადრეულ შეტყობინების სისტემების გამოვლა და სიმულაციური ვარჯიშები.
- და როდესაც და თუ ეს საჭირო გახდება, გადუღებულ სიტუაციების მართვის ადგილობრივ სამთავრობო დაწესებულებების მოთხოვნის შემთხვევაში, ევაკუაციისა და თავშესაფრის ტრენინგის მასალების მომზადება ნენსკრას ხეობაში კაშხლის ქვედა დონების გარშემო მცხოვრები ადამიანებისათვის, რომლებსაც გადუღებულ სიტუაციების შემთხვევებში ძალან მოვლ დროში დატორვა ემუქრებათ
- საავარო შემთხვევის შესახებ ანგარიშის წარდენა.
- საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების ყოველწლიური კამპანიები.

- თემის წარმომადგენლების, ადგილობრივი და ძირითად სახელმწიფო უწყებების შესაბამისი წარმომადგენლების მონაწილეობა სიმულაციურ სავარჯიშოებში, რაც აუცილებელია საგანგებო სიტუაციებზე რეაგირების მართვის შესახებ ცოდნისა და შესაძლებლობის გასაზრდელად ასევე, გადაუდებელ სიტუაციებში მათი როლის შესაფასებლად

ამ ანგარიშში აღნიშნული ზომები მოიხსენიება როგორც:

- [SOC 66] გადაუდებელ სიტუაციებისადმი მზადყოფნის გეგმის საბოლოო ვერსიის შემუშავება.
 - [SOC 67] ადრეული შეტყობინების სისტემების განხორციელება, ტრენინგი და წრეწარა.
- [SOC 68] საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების ყოველწლიური, სისტემატური კამპანიები გადაუდებელ მოქმედების და გეგმვის შესახებ.

7 შრომისა და სამუშაოპირობები

7.1 ადამიანური რესურსები

7.1.1 მშენებლობისათვის აუცილებელი ადამიანური რესურსები

ცხრილში მოცემულია სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების პერიოდში დაქირავებულ მუშაკების სავარაუდო რაოდენობა.

ცხრილ 71 - მშენებლობისას დაქირავებულ მუშაკების სავარაუდო რაოდენობა

სამშენებლო უბანი	მართვა	თანამშრომლების რაოდენობა		სულ
		კვალიფიციური და ნახევრად კვალიფიციური ⁴	არაკვალიფიციური ⁵	
კაშხალ	24	380	208	612
ჰესის ტერიტორია	16	220	104	340
ნაკრას წყალმღები	8	130	52	190
სულ	48	730	364	1,142

ადრეულ სამუშაოების განხორციელების პერიოდში, მუშების რაოდენობა იქნება 50-დან (პირველ წელს) 100 ადამიანამდე (მეორე წელს).

7.1.2 ოპერირებისათვის აუცილებელი ადამიანური რესურსები

ოპერირებისას დაქირავებულ მუშახელს რაოდენობა მნიშვნელოვნად ნაკლებია სამშენებლო პერიოდს განმავლობაში დაქირავებულ მუშახელს რაოდენობასთან შედარებით ჰიდროელექტროსადგურის სექემები, როგორც წესი, მოითხოვს უბანზე 50-100 ადამიანის მუშაობას.

⁴ნახევრადკვალიფიციური პროფესიულ საქმიანობები შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტს პროფესიულ საქმიანობების კლასიფიკაციის შესახებ (ISCO-08) უბანების დანე 2, და კვალიფიციურ პროფესიულ საქმიანობებს, რომლებიც საერთაშორისო სტანდარტს პროფესიულ საქმიანობების კლასიფიკაციის შესახებ (ISCO) უბანების დანე 3 და 4-ს შეესაბამება.

იხილეთ საერთაშორისო შრომის ოფისი - საერთაშორისო სტანდარტ პროფესიულ საქმიანობების კლასიფიკაციის შესახებ (ISCO-08): "თავი I - საერთაშორისო სტანდარტ პროფესიულ საქმიანობების კლასიფიკაციის შესახებ - სტრუქტურა, ჯგუფის განმარტებები და შესაბამისი ცხრილები".

⁵არაკვალიფიციური პროფესიები შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტს პროფესიულ საქმიანობების კლასიფიკაციის შესახებ (ISCO-08) - უბანების დანე 1.

7.2 დასაქმების სტრატეგია, პრინციპები და პოლიტიკა

7.2.1 დასაქმების სტრატეგია

A. მშენებლობა

მშენებლობაზე დასაქმებულობის დეტალებთან დაკავშირებულ ზრდად სტრატეგია:

- EPC კონტრაქტორი პასუხისმგებელია მშენებლობაზე დასაქმებულ სამუშაო ძალის დეტალებზე პროექტის განმახორციელებელ კომპანიის პოლიტიკისა და პროცედურების შესაბამისად პროექტის განმახორციელებელ კომპანია მომზადებს სამუშაო აყვანისა და შესყიდვების მოხონებს კრედიტორების სამუშაოპოლისების შესაბამისად და EPC კონტრაქტორი მომზადებს და განახორციელებს სამუშაო აყვანისა და შესყიდვების გეგმას ადგილზე (იხ. თავი 7.3).
- საქაროელს მოქალაქეებს ყოველთვის მიეცემათ პრიორიტეტი ექსპატრიატებთან შედარებით რომლებიც მხოლოდ მაშინ იქნება გამოყენებული, როდესაც საქაროელს მოქალაქეებს არაღმოჩნდება თანკრეტული უნარები და გამოცდილება.
- მაქსიმალური სარგებელ ადგილზე პროექტის განხორციელების შედეგად
- პროექტის მიზანია პროექტის ფრგლებში დეტირვებულ ადგილბრივი მუშახელს პროცენტულობის მაქსიმალურა ღა ზრდა.
 - პროექტის მიზანია არკვალოფიციური მუშების 100%-ის ადგილზე, ნენსკრასა და ნაკრას ხეობებიდან დეტირვება (იხ. თავი 2: პროექტის განსაზღვრა). დეტირვების პროცესის მართვა მოხდება დასაქმებისა და შესყიდვის ადგილბრივი გეგმის მეშვეობით თუი საკმარისი რაოდენობის მუშახელ ადგილზე ვერ იქნა მოიებული, დასაქმდება მუშახელ მესტის მუნიციპალტეტის უხლესი სოფლებიდან და სვანეთს რეგიონიდან (როგორც მეორად წყალსაკრები ფრაზის მოსახლეობა).
 - პროექტის მიზანია ნახევრად კვალოფიციური მუშახელს 50%-ის მესტის მუნიციპალტეტდან და 75%-ის საქაროელს სხვა რეგიონებიდან დასაქმება.
- პროექტის მიზანია ყველ სახის თანამდებობაზე მინიმუმ 80%-ის საქაროელს მოქალაქის დეტირვება (მათ შორის, ნახევრად კვალოფიციურ, კვალოფიციურ და არკვალოფიციურ თანამდებობებზე).

B. ოპერირება

მოალოდნელია, რომ სამუშაო ადგილების უმრავლესობა იქნება კვალოფიციური თანამდებობები. მშენებლობის ეტაპზე, საქაროელს მოქალაქეებს ყოველთვის მიენიჭებათ უპირატესობა ექსპატრიატებთან შედარებით რომელთა დეტირვება

მხოლოდ მაშინ მოხდება, როდესაც საქარუელს მოქალაქეებს არ აღმოჩნდება თვითკრეტული უნარები და გამოვლდება.

არაკვალიფიციური სამუშაო ადგილები ძირითადად საჭიროა ოპერატორების სოფლის ყოველდღიური ფუნქციონირების უზრუნველყოფა და ოპერირების ფაზის განმავლობაში, დასაქმების პირდაპირი შესაძლებლობები ადგილობრივი მოსახლეობისათვის მაქსიმალურ, მხოლოდ 10-20 სამუშაო ადგილია.

7.2.2 ტრენინგების სტრატეგია

გარდა ნიშნულების დადენისას, პროექტის განმახორციელებელ კომპანია ტრენინგებს ჩაუტარებს ადგილობრივ, არაკვალიფიციურ თანამშრომლებს. ტრენინგების ამოგანაა სამუშაოს შესასრულებელ უნარების გაზრდა ოპერირების პერიოდში ადგილობრივი მუშახელის მაქსიმალური როლუნიზის დაქირვებისათვის. ჩატარება თანამშრომელთა სტანდარტების რეგულარულ შეფასება იმის უზრუნველყოფა და რომ ამ სტრატეგიამ შეასრულოს დასახული ამოგანა.

აღნიშნულ ღონისძიება ამ ანგარიშის შემდეგ თავებში მოხსენიება როგორც:

- [SOC 69] ყველ თანამშრომელისათვის, მათ შორის, ადგილობრივი, არაკვალიფიციური თანამშრომლების ტრენინგის პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება მათ უნარების ასამაღლებლად

7.2.3 ადამიანური რესურსების პოლიტიკა და პრინციპები

პროექტის განმახორციელებელ კომპანია შეიმუშავებს ადამიანური რესურსების პოლიტიკას, რომელც მოცავს ზუსტად განსაზღვრავს, რომ პოლიტიკა იქნება საქარუელს შორით კანონმდებლობის, ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის PR2 შორისა და სამუშაო პირობებისა და აზრის განვითარების ბანკის SP5-ის შესაბამისი. პოლიტიკა შორის საერთაშორისო ორგანიზაციის რეკომენდაციების გათვალისწინებით შემუშავდება.

დღეშენატის ძირითად ნაწილები მოცავს შემდეგი სახის ვალდებულებას:

- საქარუელს შორით კანონმდებლობის, დასაქმებისა და უსაფრთხოების სტანდარტების, საერთაშორისო სტანდარტების, ისევე როგორც, კრედიტორების მოთხოვნების (კერძოდ EBRD PR2), შორის საერთაშორისო ორგანიზაციის ძირითად კონვენციების შესრულება და გადაჭარება.
- დსკრმინაციის აკრძალვისა და თანაბარი შესაძლებლობების პრინციპების დცვა.
- ყველ თანამშრომელისათვის სამარულადი ანაზღაურებისა და სამუშაო პირობების უზრუნველყოფა.
- უზრუნველყოფა იმისა, რომ არ იქნება გამოყენებულ ძალდატანებით, სავალდებულო ან ბავშვთა შორია.
- პოლსებისა და პრექტიკის განხორციელება, რომლებიც შემუშავდება საქმიანობების ყველ სფეროში შევიწროებისა და უსამარულ დსკრმინაციის აღმოსაფხვრელად

- უზრუნველყოფ იმისა, რომ ყველ თანამშრომელმა, მათ შორის უსაფრთხოების თანამშრომელ, გაიაროს ტრენინგი კულტურულ და ადამიანის უფლებების შესახებ.
- უსაფრთხოდ ჯანმრთელ სამუშაო გარემოს შექმნა ყველ თანამშრომელსათვის.
- მუშაკთა ჩართულობის უზრუნველყოფა.
- თანამშრომელთა ორგანიზაციების დაშვება.
- კოლექტიური შეთანხმების დაშვება.
- თანაბარი სამუშაოსათვის თანაბარი ანაზღაურების უზრუნველყოფა.
- გენდერულ თანასწორობა.
- თანამშრომლებისაგან საჩივრების ეფექტური მექანიზმის შემუშავება (მათ შორის კონტრაქტორების მუშახელისაგან).
- ზომების განხორციელება დშინების (ბუღნგის) და შევიწროების, მათ შორის, სექსუალური შევიწროების თავიდან ასაცილებლად
- წესების ჩამოყალიბება ზეგანაკვეთური სამუშაოსთან, სამუშაო საათებთან და თანამშრომელთა საცხოვრებელ უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით

ადამიანური რესურსების პოლიტიკა ქართულ ენაზე ხელმისაწვდომი გახდება ყველ თანამშრომელსათვის.

პროექტის განმახორციელებელ კომპანია ჩამოყალიბებს შრომის მართვის პრინციპებს, რომლებიც: (i) შესაბამისობაში იქნება შრომის საერთაშორისო და ეროვნულ კანონმდებლობასთან, ასევე კრედიტორების მოთხოვნებთან; (ii) გაითვალისწინებს ვალდებულებას მაქსიმალური სარგებელ მიაწოდოს და შეამციროს ნეგატიური ზემოქმედება სამუშაოზე აყვანის პოლიტიკისა და დისკრიმინაციის აკრძალვისა და საჩივრების მართვის კონკრეტულ პროცედურების მეშვეობით

პროექტის განმახორციელებელ კომპანია განახორციელებს პროექტის ადამიანური რესურსების პოლიტიკას და შრომის მართვის პრინციპებს ჰიდროელექტროსადგურის სექციების ოპერირებისათვის აუცილებელ თანამშრომლების სამუშაოზე აყვანასთან დაკავშირებით მშენებლობაზე დასაქმებულ მუშახელს სამუშაოზე აყვანასთან დაკავშირებით პროექტის განმახორციელებელ კომპანია EPC კონტრაქტორთან გაფორმებულ ხელშეკრულებაში ჩადებს მოთხოვნას, რომ კონტრაქტორის საქმიანობა განხორციელდეს პროექტის ადამიანური რესურსებისა და შრომის მართვის პრინციპების გათვალისწინებით პროექტის განმახორციელებელ ორგანიზაცია ჩაატარებს კონტრაქტორის აუდიტს და შეამოწმებს, ამ მოთხოვნის შესრულებას. ეს ზომები ამ ანგარიშის შემდგომ თავებში მოხსენიებულია:

- [SOC 70] ვალდებულება ადამიანური რესურსებისა და შრომის მართვის პრინციპების ეროვნულ კანონმდებლობის, კრედიტორებისა და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის მოთხოვნების გათვალისწინებით შემუშავებულ და განსახორციელებლად (მათ შორის კონტრაქტორების საქმიანობა).

7.3 მუშახელის მართვა

7.3.1 პროცესები, პროცედურები და ადგილობრივი რეკრუტირების და შესყიდვების გეგმა

საპროექტო კომპანია შეიმუშავებს პროცესებსა და პროცედურებს, რომელთა დკავშირებულია მუშახელის მართვასთან, რომელზეც საუბარი იქნება შემდგომ პარაგრაფებში. პროცესები შესაბამისობაში იქნება ეროვნულ კრედიტორისა და ILO-ს შრომით მოთხოვნებთან და მოიცავს ადგილობრივი რეკრუტირების და შესყიდვების გეგმის შემუშავებასა და იმპლემენტაციას.

საპროექტო კომპანია მომზადებს და განახორციელებს ჰიდროელექტროსადგურის სექციების საოპერაციო პერიოდის დაქირავების პროცესებსა და პროცედურებს.

რაც შეეხება სამშენებლო მუშახელის დაქირავებას, საპროექტო კომპანია აღნიშნულ საკითხს შეიტანს საკონტრაქტო მოთხოვნებში, რათა EPC კონტრაქტორმა შეიმუშაოს და განახორციელოს საკუთარი პროცედურები, რომელთა ასევე მოიცავს ადგილობრივი რეკრუტირებისა და შესყიდვების გეგმას, რომელიც შეეხება აღნიშნულ საკითხებსაც, პროექტს ადგილობრივი რესურსების პოლიტიკასა და მუშახელის მართვის პრინციპებთან შესაბამისობაში. როგორც ეს განმარტებულია მე-7 თავში - დინტერესებულმახართ ჩართულობის გეგმა, ადგილობრივი რეკრუტირებისა და შესყიდვების გეგმა განმარტებით ადგილობრივ მოსახლეობას, E&S ანგარიშების გასაჯაროებისას, 2017 წლის მარტდან ივნისამდე პერიოდში. გამჭვირვალე და სამართლიანი საკადრო პოლიტიკის განხორციელება ეფუძნება იმ უნარ ჩვევების ინვენტარიზაციის შედეგებს, რომელიც განხორციელდა ჭაბურღისა და ნაკის სოფლებში.

მშენებლობის პერიოდში, მოთხოვნებთან შესაბამისობის შემოწმების მიზნით საპროექტო კომპანია კვარტალურ დანახორციელებს EPC კონტრაქტორის აუდიტს. აღნიშნულ ღონისძიება მიმდინარე ანგარიშში წარმოადგენილია როგორც:

- [SOC 71] ადგილობრივი რეკრუტირებისა და შესყიდვების გეგმის შესაბამისად მუშახელის მართვის პროცესების შემუშავება და განხორციელება.

7.3.2 დაქირავების სამართლიანი და გამჭვირვალე პროცესი

შემუშავდება პროცესი რათა უზრუნველყოფილ იქნას რეკრუტირებისა და დაქირავების სამართლიანობა და გამჭვირვალეობა და რომ მაქსიმალურად გათვალისწინებულ იქნას ადგილობრივი პირობები და მოლოდინები.

7.3.3 არა-დისკრიმინაცია და თანაბარი შესაძლებლობები

კომპანიის დასაქმების გადწყვეტილებები შესაბამისობაში იქნება თანაბარი შესაძლებლობებისა და სამართლიანი მოპყრობის პრინციპებთან. დასაქმებასთან, დაწინაურებასთან, ტრენინგთან, ანაზღაურებასთან, დათხოვნასთან, ხელფასთან და სამსახურის დატოვებასთან დაკავშირებითარ უნდა ქონდეს ადგილ დისკრიმინაციას რასის, რელიგიის, ენის, ეთნიკური წარმომავლობის, სექსუალური ორიენტაციის, რწმენის, სამოქალაქო სოციალური ან ეკონომიკური სტატუსის, შეზღუდული შესაძლებლობების, პოლიტიკური შეხედულების, გაერთიანებებში მონაწილეობისა და წევრობის, ფეხმძიმობის ან სამხედრო სამსახურის მიუხედავად

საპროექტო კომპანია იმუშავებს EBRD-თან და საქართველოს მთავრობასთან ერთად რთა მომდინარე იქნას შესაძლებლობები პროექტში ქალაქ ჩაროულის გასაზრდელად ქალაქ დასაქმების ხელშეწყობის მიზნით EPC კონტრაქტორთან ერთად მოხდება მიწების დასახვა, რთა უზრუნველყოფილიქნას ოპერაციებში ქალაქნამშრომელთან სულში 15%-ის ჩაროულობა (გამოცდო, ნახევრად გამოცდო და გამოუცდო). მშენებლობისას ქალბისათვის დასაქმების შესაძლებლობების შესახებ მოხდება ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირება. პროექტ მონიტორინგს გაუწევს ადგილობრივი მოსახლეობის წევრებისათვის და ქალბისათვის შეთავაზებული მომსახურებები, როგორც სამშენებლო ისე საოპერაციო პერიოდში.

აღნიშნული ღონისძიებები მიმდინარე ანგარიშში აღნიშნულ შემდეგი სახით

- [SOC 72] რეკრუტების სტრატეგია
- [SOC 73] ქალაქ დასაქმების მიზნები
- [SOC 74] ადგილობრივი პოპულაციისა და ქალაქ დასაქმების მონიტორინგი

7.3.4 დაქირავების პროცესი

ადგილობრივი რეკრუტებისა და შესყიდვების გეგმასთან შესაბამისად განხორციელდება დაქირავება, რომელიც მოიცავს თითოეულ თანამშრომელს სისტემატურ გამოცდებს ზოგად მდგომარეობიდან დაწყებული, სმენისა და მხედველობის უნარით დამოკიდებული. ნებისმიერი სახის დისკრიმინაციის თავიდან აცილების მიზნით ნებაყოფლობით და ანონიმურად განხორციელდება დაქირავებული კანდიდატის შემოწმება ინფექციის რისკებთან (ტუბერკულოზი, პარაზიტები, STDs - მათში HIV/შიდი) მიმართებაში.

სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე მოხდება განსახორციელებელ პროცედურების ზუსტად განსაზღვრა და კოორდინირება საპროექტო კომპანიას, EPC კონტრაქტორსა და დინტერესებულ ეროვნულ ადმინისტრაციას შორის. აღნიშნული პროცედურები მოიცავს რეკრუტებასთან (კრედიტორები) დაკავშირებული ყველ ასპექტს, მათ შორის გენდერულ გაძლეობა და თანაბარი წვდომა სამუშაო ადგილებზე, პასუხისმგებლობისა და მართვაზე, ასევე კონტრაქტის პირობები, შესაბამისი მინიმალური ანაზღაურება, საჩივრები და მონიტორინგის პროცედურები.

7.3.5 შრომითი ხელშეკრულება

თითოეულ თანამშრომელს მიიღებს და ხელს მოწერს შრომის ხელშეკრულებას, რომელიც საშუალებას მისცემს კომპანიას შეავსოს სავალდებულო სოციალური უაფრთხოების განაცხადი შრომისა და ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროში. ასევე შრომითი ხელშეკრულებები განსხვავდება პირობების მიხედვით რომელიც განისაზღვრება სამუშაოს შეფასებისა და სარგებლის დანების მიხედვით პოლიტიკის მთავარი ელემენტებია:

- სამუშაო მეთოდება და საათები (მათში მათი დამატებით სამუშაოს საათები პროცედურები);
- სამედიცინო გამოცდები;
- დაცვა და უაფრთხოება;

- ხელშეკრულების შეწყვეტა;
- კონფიდენციალურობა.

7.3.6 ღირსეული სამუშაო ადგილის პოლიტიკა

შემოღებულ იქნება ღირსეული სამუშაო ადგილის პოლიტიკა, რომელიც სამუშაო ადგილზე „ძალდობას“ განმარტავს როგორც „კომენტარს ან ქმედებას, რომელიც ცნობილია, ან გამოიწვია რომ გახდეს ცნობილი და იყოს არასასურველი ან შეუძლებელი კონკრეტული პირობების დაღიბება შესაძლებელი ჰქონდეს განმეორებითი ხასიათი ან მოხდეს ერთგურობა. ნებისმიერი ასეთი ქმედება აკრძალულია, ისევე როგორც შურისძიება ან საპასუხო ქმედება ნებისმიერი თანამშრომლის მხრიდან, რომელიც განაცხადებს საჩივარს ძალდობასთან დაკავშირებით ძალდობის მცნება მკაფიოდ მოიცავს "სექსუალურ" და "პერსონალურ" ძალდობას და მიჩნეულია მოუხდელად პოლიტიკამ უნდა განმარტავს, რომ ნებისმიერი საჩივრის შემთხვევაში დაცული იქნება კონფიდენციალურობა, რომელიც შემდგომადგვარად გავრცელება ასევე საგამომიბო პროცესზე და ასევე განმარტავს თუ როგორ უნდა განხორციელდეს ანგარიშგება და გამოძიება.

შეუთხმეულ ქმედებაში შემჩნეულ თანამშრომელთა მიმართ გამოყენებულ იქნება შემდეგი სახის დისციპლინური პროცედურა:

- გამოძიება: დისციპლინური ქმედების გატარებამდე უნდა ჩატარდეს გამოძიება. თანამშრომელს, ვის წინააღმდეგაც გაკეთდა ბრალდება ძალდობრივ ქმედებასთან დაკავშირებით ეცნობება ბრალდების ხასიათის შესახებ და მიეცემა შესაძლებლობა დაფიქსიროს საკუთარი პოზიცია, სანამ მოხდება მის მიმართ ნებისმიერი სახის დისციპლინური პროცედურის გატარება.
- არაფორმალური შეტყობინება: მენეჯერი პირველ რიგში განახორციელებს არაფორმალური ვერბალურ კომუნიკაციას იმ თანამშრომელთან, რომელსაც შეეხება აღნიშნული საკითხი. მენეჯერი არაფორმალურად ამცნობს თანამშრომელს თუ რა შედეგები შესაძლოა მოჰყვეს მის ქმედებას კომპანიის მხრიდან, პრობლემის განმეორების შემთხვევაში.
- ფორმალური ინტერვიუ თუ საკითხი არ გადაწყდა არაფორმალური გზით ან საკმარისად სერიოზულია, მენეჯერი განახორციელებს თანამშრომლის დკითხვას და შემდეგ მისცემს პირველწერილობით გაფრთხილებას, რომელშიც განმარტებული იქნება პრობლემა, განსაზღვრულ დროში გაუქმების სტანდარტები და ის შედეგები, რაც შეიძლება მოჰყვეს აღნიშნულ სტანდარტების შეუპოვებლობას.
- საბოლოო წერილობითი გაფრთხილება: თუ პირველ გაფრთხილების შემდეგ გაგრძელდება კომპანიის ღირსეული სამუშაო პოლიტიკის დარღვევა და / ან ძალდობრივი ქმედებები, აღნიშნულ საკითხზე ეცნობება აღმასრულებელ დირექტორს, რომელიც დაკითხავს თანამშრომელს და შეუძლია გასცეს საბოლოო წერილობითი გაფრთხილება, რომლითაც კიდევ ერთხელ მიუთითებს პრობლემაზე, გამოსწორების ვალდებულებაზე და შედეგებზე რაც შეიძლება მოჰყვეს ქმედებების გამოუწირობლობას.

- დასაქმების შეწყვეტა: თუ ეს მცდელობა ვერ შეაჩერებს ძალდებრივ ქმედებებს, აღმასრულებელმა დირექტორმა გაფრთხილების პერიოდში შესაძლო გაათავისუფლოს დასაქმებული.

7.3.7 თანამშრომელთა მიერ საჩივრის დფექსირების პროცედურები

კომპანია უზრუნველყოფს მუშებისათვის საჩივრების დფექსირების მექანიზმის შექმნას (მათ შორის ორგანიზაციების, სადაც არსებობს) რათა შესაძლებელ იყოს სამუშაო ადგილზე პრობლემების გონივრულ დფექსირება. მუშებისათვის საჩივრების დფექსირების მექანიზმი შემუშავდება ისეთი სიტუაციებისათვის, როდესაც თანამშრომელი მიიჩნევს, რომ მის მიმართარ იქნა გამოყენებული სამართლიანი და თანმიმდევრული პოლიტიკა, თუმცა არ მოხერხდა შესაბამისი რეაგირება და თუ თანამშრომელმა ვერ შეძლო საკითხის მოგვარება ფრგლებში კონკრეტულ სამუშაო ადგილზე ფრგლებში. ფრგლები ან ადგილი.

კომპანია დაქირავებისას გააცნობს საკუთარ თანამშრომლებს (მათ შორის ქვე-კონტრაქტორების თანამშრომლებს) საჩივრების დფექსირების მექანიზმს და უზრუნველყოფს მის ადგილდებულებისა წვდომას. მექანიზმი აერთიანებს შესაბამისი დონის მენეჯმენტს და ახდენს პრობლემებზე დოკუმენტაციას, გასაგებობა და გამჭვირვალე პროცესების მეშვეობით რომელიც უზრუნველყოფს უზუავშირს დინტერესებულ პირებთან, ყოველგვარი ანგარიშსწორების გარეშე. მექანიზმი ხელს არ შეუშლოს სხვა სასამართლო ან ადმინისტრაციულ საშუალებებზე წვდომას, რომლებიც ხელმისაწვდომია კანონითან არსებული საარბიტრაჟო პროცედურებით ან საჩივრების მექანიზმის შემცველ მექანიზმზე, რომელიც გათვალისწინებულია კოლექტიური შეთანხმებებით

თანამშრომელთა საჩივარი რეგისტრაციაში გატარდება და დფექსირდება ადმინისტრაციული რესურსების მართვის განყოფილების მიერ თანამშრომელთა საჩივრების ეფექტური გადაწყვეტის მონიტორინგი განხორციელდება თანამშრომელთა სტანდარტულ აუდიტისას (იხილეთ პარაგრაფი 7.7).

7.3.8 უსაფრთხოების კომიტეტი

პროექტი უზრუნველყოფს, უსაფრთხოების კომიტეტის ჩამოყალიბებას, რომელიც შევლენ მუშახელის წარმომადგენლები.

უსაფრთხოების კომიტეტის შეხვედრები გაიმართება მინიმუმ თვეში ერთხელ ან მუშახელის წარმომადგენლების თხოვნით მუშახელის წარმომადგენელთა რაოდენობა და კომიტეტის შემადგენლობა განისაზღვრება ჯანდაცვის მართვის გეგმით

მუშათა უსაფრთხოების დღეგატებს, მუშათა უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის კომიტეტებსა და ეროვნული უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის კომიტეტებს ან, საჭიროების შემთხვევაში, მუშაკთა სხვა წარმომადგენლებს:

- მიეცემა თ ადეკვატური ინფორმაცია უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის საკითხებთან დაკავშირებით ასევე ფქტორების შემოწმების საშუალება რომელიც გავლენას ახდენს უსაფრთხოებასა და ჯანმრთელობაზე და ამასთანავე საშუალება ამ კუთხით წარმომადგენელს სხვადასხვა დონის მიხედვით;

- მიიღონ კონსულტაცია, როდესაც ხდება მნიშვნელოვანი ახალ უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის ღრისძიებების გათვალისწინება, მანამ სანამ მოხდება მათ განხორციელება, და აღნიშნულ ღრისძიებების კუთხით მიიღონ მუშახელსგან მხარდაჭერა;
- მიიღონ კონსულტაცია სამუშაოპროცესების ცვლილებების დაგეგმვასთან დაკავშირებით სამუშაო ადრის ან ორგანიზების შესახებ, რომელსაც შესაძლოა ჰქონდეს გავლენა მუშახელს უსაფრთხოებასა და ჯანმრთელობაზე;
- დცულ იყვნენ თანამდებობიდან გათავისუფლებისაგან და სხვა ღრისძიებებისგან, რომელც ზიანს აყენებს მათ, როგორც მუშაკთა წარმომადგენლების და უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის კომისიების წევრების ფუნქციების შესრულებას, შრომის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის;
- შეძლებს ხელ შეუწყოს გადაწყვეტილების მიღების პროცესს, უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის საკითხებთან დაკავშირებით
- ქონდეს წვდმა სამუშაოადგილ ყველ ნაწილთან და შეძლოს სამუშაოადგილზე, სამუშაო საათებში მუშახელთან გასაუბრება უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის საკითხებზე;
- თავისუფლდებიდეს შრომითისპექტორთან დაკავშირება;
- შეძლოს ხელ შეუწყოს მოღვაწეობების წარმოებას უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის საკითხებთან დაკავშირებით
- სამუშაოსაათებში ჰქონდეს გრძელვადიანი დრო რომ აამოქმედოს საკუთარი უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დცვის ფუნქციები და მიიღოს ტრენინგები აღნიშნულფუნქციებთან დაკავშირებით
- რეგულარულად მიმართოს სპეციალისტებს უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დცვის კონკრეტულპრობლემებთან დაკავშირებით

აღნიშნულ ღრისძიებები ანგარიშში წარმოადგენილა როგორც:

- [SOC 75] მუშახელს უსაფრთხოების კომიტეტი

7.3.9 თანამშრომელთა გაერთიანებები და კოლექტიური მოლაპარაკებები

საპროექტო კომპანია და EPC კონტრაქტორი შეიმუშავენ და განახორციელებენ პოლიტიკას, რომელს მიზნად იქნება შემდგომი მიღწევა:

- პროექტი არ ეცდება თავიდან აირიდოს რიმე სახითთანამშრომელთა ორგანიზაციის ან სამართლებრივი სამუშაოჯგუფის ფორმირება
- საპროექტო კომპანია და მისი კონტრაქტორი იმოქმედებენ საქარუელს შრომის კანონმდებლობასთან და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის კონვენციასთან შესაბამისად
- სამუშაოების შეჩერების ან გაფიცვის შემთხვევაში, საპროექტო კომპანია - ან EPC კონტრაქტორი, როგორც ეს შესაბამისი იქნება უზრუნველყოფ, რომ შესაბამისი მენეჯერების, კონტრაქტორების, და სხვა მხარეების, მათშორის კრედიტორების

დაუყოვნებლად ინფორმირებას, რათა მოხდეს შესაბამისი ჩარეულობა და მოქმედებების განხორციელება საკითხის მოსაგვარებლად

- სამუშაოების შეჩერების ან გაფიცვის შემთხვევაში, საპროექტო კომპანია - ან EPC კონტრაქტორი, როგორც ეს შესაბამისი იქნება, მოაწყობს შეხვედრებს წარუხვნილ თანამშრომელთან / მუშახელს წარმომადგენელთან, რათა დადინდეს მიზეზები და შეთანხმდეს მისი გადაწყვეტა.

საჭიროების შემთხვევაში, გამოყენებულ იქნება შრომის სამართლისა და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის კონვენციის შესაბამისი მოთხოვნები, მათ შორის სამართლებრივი მედაცია და არბიტრაჟი.

სხვადასხვა დანეშ (მათ შორის სექტორის და საწარმოს) კოლექტური მოღპარკების უფლება არის აღარებულ საქარუელს შრომის კანონმდებლობით კოლექტური მოღპარკებებისას, მუშახელ წარმოდენილ იქნება მუშათა ორგანიზაციის მიერ ან, ორგანიზაციის არ არსებობის შემთხვევაში, არჩეულ წარმომადგენლების მიერ იმ შემთხვევაში, თუ მომავალში, იარსებებს მრვალ მუშათა ორგანიზაცია, ისინი ვალდებული იქნებიან შექმნან შესაბამისი კოლექტური მოღპარკების ორგანო

კოლექტური შეთანხმებები მოღპარკებულ და შეთანხმებულ იქნება საპროექტო კომპანიის (ან EPC კონტრაქტორი საჭიროების შემთხვევაში) და ადგილზე მომუშავე ყველ ძირითად კონტრაქტორის მიერ იქნება დრეგისტრირებულ და საჭიროების შემთხვევაში იქნება ხელხლ შეთანხმებულ, პროფავშირებისა და მუშათა გაერთანებებისათვის ადკვატური პერიოდში შეტყობინების მეშვეობით როგორც ეს მოთხონილა საქარუელს შრომის კანონმდებლობით და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის კონვენციით ოფიციალური მოღპარკების პროცესის დაწყებამდე.

7.3.10 მშენებლობის დემოხილზაციის ფაზის მართვა

სამშენებლო პერიოდს დასრულებისას პროექტის მიერ სამუშაო ადგილების შემცირების ურყოფით ზემოქმედების შემცირების მიზნით პროექტ შეიმუშავებს და განხორციელებს მშრომელთა დემოხილზაციის გეგმას, სამუშაო ადგილების დემოხილზაციის მიზნით აღნიშნულ გეგმა განსაზღვრავს თურმდენი ადმიანი იქნება დათხოვნილ და როდს და რ იქნება მათთვის შეთავაზებულ.

პროექტ ურუნველყოფს ყველ თანამშრომელს ხელფასით და გაფრთხილების პერიოდს ანაზღაურებით როგორც ეს გათვალსწინებულა კანონით კოლექტური ხელშეკრულებებით ასანაზღაურებელ გადსახადები, სოციალური დახმარებები და საპენსიო შენატნის წილები (ასეთს არსებობის შემთხვევაში) უნდ იქნეს გადხდლ (i) თანამშრომელსათვის, დათხოვნის დემდე ან დათხოვნის დეს (ii) თანამშრომელსათვის სასარგებლად და (iii) კოლექტური ხელშეკრულებით გათვალსწინებულ გადხდს გეგმის მიხედვით თანამშრომელს სასარგებლს განხორციელებულ გადხდს შემთხვევაში, უნდ მოხდს მისთვის შესაბამისი გადხდს მტვიცებულების წარდენა. კომპანია მომავალშიც ყურადღებით დაკვირვება კონტრაქტორების შესაბამისობას დემოხილზაციის ეტაპზე, რათა ურუნველყ თანამშრომელთა უფლების დცვა.

საზოგადოების ინვესტორების პროგრმა ასევე ხელს შეუწყობს ადგილობრივ ინიციატვებს, ხელმისაწვდომი და აღტრნატულ შემოსავლს წყაროების

განვითარების კუთხით პროექტზე დამოკიდებულების რისკის შემცირების მიზნით აღნიშნული ღონისძიება ანგარიშში მოხსენიებულია, როგორც:

- [SOC 76] მუშათა დამოხილულობის გეგმა

7.3.11 რეგიონის გარეთ მცხოვრები მუშახელის მინიმუზაცია და მართვა

მშენებლობის ფაზაში პროექტით გამოწვეულ შიდა მიგრაციის შემსუბუქების სტრატეგია ორ მიზანს ემსახურება: (i) ყველ მთავარ შესაძლო ფაქტორს მინიმუმამდე შემცირება რაც იწვევს პროექტით გამოწვეულ მიგრაციას (ii) პროექტით გამოწვეულ მიგრაციის ყველ შესაძლო შემთხვევების მინიმუმამდე შემცირება.

მოხდება შემდეგი ზომების გატარება:

- ადგილობრივი მუშახელის გაზრდა და შესაბამისად ადგილობრივი დასაქმების სამიზნეების შექმნა; (იხ. პარაგრაფი 7.2.1);
- ვაკანსიების ადგილობრივად დაზოგადოება;
- EPC კონტრაქტორს მოეთხოვება რეკრუტების დეცენტრალიზებული ცენტრების შექმნა ქუთაისში, ნაკიში და მესტიაში, პროექტს დასაქმების სტრატეგიის შესაბამისად
- EPC კონტრაქტორი ჩაატარებს სოციალური ცნობიერების ამაღლების ტრენინგს უცხოელ თანამშრომლებისა და საქართველოს სხვა კუთხეებიდან ჩამოსულ თანამშრომლებისათვის;
- ყველ მუშა ვინც საქართველოში სხვა კუთხეებიდან ჩამოვა სამუშაოდ მშენებლობის დროს განათავსდება საცხოვრებელ ბანაკებში, ხოლო ოფისების დროს განათავსდება ოფისების სოფლებში, რათა მინიმუმამდე შემცირდეს ადგილობრივთა სიმშვიდის დარღვევის რისკები. რეკრუციულ ბანაკები დეხმარება წახალისებს მუშებს, რომ ადგილდდარჩენილ ბანაკებში.

7.3.12 მესამე მხარის მიერ დასაქმებული მუშახელი

პროექტში დასაქმებული ურავლესობის რეკრუტება, სამშენებლო სამუშაოების შესრულების მიზნით მოხდება EPC კონტრაქტორის მიერ აქედან გამომდინარე, იმისათვის, რომ EPC კონტრაქტორი და მისი ქვეკონტრაქტორები იყვნენ სამუშაოების მართვის მიზნებთან შესაბამისობაში, უნდა მოხდეს შემდეგი ღონისძიებების განხორციელება:

- საპროექტო კომპანია სახელმწიფოებრივ მოთხოვნადაა დგენს, EPC კონტრაქტორის მიერ პროექტს დასაქმების სტრატეგიის, საკადრო პოლიტიკის და შრომის მართვის პრინციპების დაცვას; (იხ. პარაგრაფი 7.2).
- EPC კონტრაქტორს ხელშეკრულებით მოეთხოვება საჭირო შრომის მართვის პროცესების, გეგმებისა და პროცედურების შემუშავება და განხორციელება პროექტს საკადრო პოლიტიკის პრინციპებისა და შრომის მართვის პროცესების (იხ 7.3) შესაბამისად აღნიშნულ ასევე შეეხება ყველ ქვე-კონტრაქტორს.
- მოხდება შესაბამისობის შემოწმება, რათა შეფასდეს EPC კონტრაქტორისა (და ქვე-კონტრაქტორების) საქმიანობა შრომით მოთხოვნებთან, საქართველოს

კანონმდებლობასთან და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისად შესაბამისობის შემოწმების შედეგად ჩატარდეს უშუალოდ პროექტკომპანიის ან გარე მესამე მხარის მიერ რომელიც დაქირავებული იქნება საპროექტკომპანიის მიერ

7.4 დასაქმების არაპირდაპირი შესაძლებლობები

პროექტთან დაკავშირებულ ნებისმიერი მიგრაციით ასევე სხვა რეგიონებიდან მუშახელს ჩამოსვლით ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში გაიზრდება საქონელა და მომსახურებაზე მოთხოვნა. აქედან გამომდინარე, პროექტს არაპირდაპირი დღებით გავლენა იქნება ახლ ბიზნეს შესაძლებლობებისა და არაპირდაპირი სამუშაოაღილების შექმნა.

საზოგადოებრივი ინვესტირების პროგრამა არის ინსტრუმენტი, რომელიც დეხმარება ადგილობრივ თემს განავითარონ საზოგადოების შესაძლებლობები, მიმართოს განვითარების გამოწვევები და ისარგებლოს განვითარებად შესაძლებლობები. აღნიშნულ გამოყენებულ იქნება ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ როგორც ახალ ბიზნეს შესაძლებლობა და / ან არაპირდაპირსამუშაოაღილები.

აღნიშნულ არაპირდაპირი ზემოქმედება შეიძლება ასევე გაიზარდოს ადგილობრივი საკვების ან მომსახურების მიწოდების მაქსიმალურ დაცვით

ანგარიშში აღნიშნულ ღონისძიებები შეტანილია როგორც:

- [SOC 71] ადგილობრივი რეკრუტებისა და შესყიდვების გეგმის შესაბამისად მუშახელს მართვის პროცესების შემუშავება და განხორციელება.

7.5 შესყიდვები და მომარგების ჯაჭვის მართვა

შესყიდვების მართვა განხორციელდება ადგილობრივი დასაქმების და შესყიდვების გეგმას (იხ 7.3.1) იმპლემენტაციის მეშვეობით პროექტ მოწოდებულია მაქსიმალურად გამოიყენოს საკვებისა და მომსახურების მიწოდების ადგილობრივი ჯაჭვი.

მიწოდების ჯაჭვის მართვაც ასევე განხორციელდება დაქირავების და შესყიდვების ადგილობრივი გეგმის იმპლემენტაციის მეშვეობით პროექტს ყველ მომწოდებელ უნდა მოქმედებდეს საქაროგელს შრომის სტანდარტებთან, ILO-ს მოქმედ სტანდარტებთან და კრედიტორების შრომის პოლიტიკასთან და პროცედურებთან შესაბამისად

მიმწოდებლის სტანდარტები გულისხმობს შემდეგს:

- მიმწოდებლების დასაქმების სტანდარტები: პროექტს მიმწოდებლებს როგორც მინიმუმ მოუთხოვებათ პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება საქაროგელს კანონმდებლობის და წესების შესაბამისად
- მიმწოდებელ სტანდარტები ადამიანის უფლებების კუთხით როგორც მინიმუმ, პროექტს მომწოდებლებს მოუთხოვებათ პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება, რომელიც პატივს სცემს ადამიანის ძირითად უფლებებსა და ღირსებას, განუჩევდოდ რიმე საფუძვლსა, მათ შორის სიცოცხლის უფლება, თავისუფლება და უსაფრთხოება, მონებისა და სისასტიკისგან თავისუფლება,

და თანაბარი დაცვის უწყობა, მოქმედ ქართულ და საერთაშორისო კანონმდებლობის დაცვით ჩატარება რისკის შეფასება და რეგულატორული მონიტორინგი, რათა უზრუნველყოფილიყოს ის რომ არმოხდეს ბავშვის შრომა ან იძულებითი შრომა.

- მიმწოდებლის სტანდარტები ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების კუთხით როგორც მინიმუმი, საქარულს მომწოდებლებს მოეხდებოდათ ყველ ჯანმრთელობის, უსაფრთხოებისა და გარემოს დაცვის (HSE) მოთხოვნების შესრულება და სამუშაო ადგილზე მიღებული დანებებისა და დავალებების აღმოჩენა და პოლიტიკის შესაბამისად როგორც შიდა ისე გარე დაზღვევის მოზიდვა, ასევე ძლიერი ორგანიზაციული, ასევე ანალოგისა და ანგარიშების უნარების დემონსტრირება.
- მიმწოდებელ სტანდარტები ადგილობრივებთან ურთიერთობისათვის: როგორც მინიმუმი, პროექტის მომწოდებლები ვალდებული არიან მოახდინონ ორგანიზაციული ვალდებულებების, პასუხისმგებლობისა და პროდუქტული საზოგადოებრივი ურთიერთობების დემონსტრირება.

მომწოდებლები აიღებენ აღნიშნულ სტანდარტის შესრულების ვალდებულებას, რასაც დადებით და მტკიცე გავლენა ექნება ადგილობრივ და მეზობელთაგან.

საპროექტო კომპანიის მოთხოვნაა, რომ ყველ მომწოდებელმა განსაკუთრებული ყურადღება გაამახვილოს საკუთარი ქვე-კონტრაქტორების მართვის საკითხზე. ყველ ქვე-კონტრაქტორის უნდა იქნას დამტკიცებულ წერილობით შესყიდვების გზით მიერ და უნდა აკმაყოფილებდეს HSE-სა და ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ პირობებს.

ანგარიშში აღნიშნულ ღონისძიებები შეტანილა როგორც:

- [SOC 71] ადგილობრივი რეკრუტებისა და შესყიდვების გეგმის შესაბამისად მოწახილეს მართვის პროცესების შემუშავება და განხორციელება.
- [SOC 77] მიწოდების ჯგუფის მონიტორინგი

7.6 უსაფრთხოება და ადამიანის უფლებები

7.6.1 რისკების შეფასება

A. უსაფრთხოების რისკების გამოვლენა

უსაფრთხოების რისკები შესაძლოა გამოწვეული იყოს პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამოქალაქო ან სოციალური ფაქტორებისაგან. რისკების პირველ დონე არის პოლიტიკური.

პროექტი განდგებულია ადმინისტრაციული საზღვრის მახლობლად სეპარატისტული რეგიონის მიმდებარედ აფაჩეთ საქარულს გამოყოფილ 1992-93 წლების ომის დროს და ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ ხელშეკრულება მიღებულია 1994 წელს. საომარი მოქმედებები ისევ განაგრძა 2008 წელს და ცეცხლის შეწყვეტის ხელშეკრულება, რომელიც გაფორმდა სამხრეთ ოსეთში 5-დღიანი ომის შემდეგ, ასევე შეეხო აფაჩეთსაც. 2008 წელს საქარულელმა ასევე მიიღო რეზოლუცია, რომლითაც აფაჩეთ გამოცხადდა რუსეთის მიერ ოკუპირებული ტერიტორიად 2008 წლის შემდეგ სიტუაცია მიიჩნევა "გაყინული კონფლიქტად" ანუ სიტუაცია და

რმიელშიც აქტუური შეიარაღებული კონფლიქტი უკვე მიყვანილია ბოლომდე, თქმაც არანაირი სამშვიდობო ხელშეკრულება ან სხვა პოლიტიკური ჩარჩოდღუშენტი არარის მიღებული. აქედან გამომდინარე, იურიდიული თვალსაზრისით კონფლიქტის დაწყება შესაძლებელია ნებისმიერ დროს, რმიელც გამოიწვევს დაუცველბასა და არასტაბილურობას.

კაშხალ და ჰესი განლგებულა აფაზეთ-საქაროელს საზღვრიდან 7 და 14 კილმეტრის დაშორებით აღმოსავლეთით თქმაც, საზღვარი გადს მითს ქედზე, რმიელც გარს აკრავს ნენსკრს ხეობას, მაგრამ არარსებობს ნენსკრს ხეობაზე გამავალ გზა, მხოლოდსაცალეხო ბილკი. ქაროელ მესაზღვრეები მუდმივად იმყოფებიან ნენსკრს ხეობაში. როგორც ადილბრივებმა განაცხადეს სოციალური გამოცოხვის დროს ჩატრებული ინტერვიუბისას, მესაზღვრეები საზღვრიდან შორს არიან. ცნობილა, რომ სხვადასხვა საომარი მოქმედებბისას ნენსკრსა და ნაკრს ხეობებში არ მომხდრ არანაირი საბრძოლო მოქმედბა და ადილზე აუუთუებელ ქვეით საწინააღმდეგო ნაღმბის არსებობა, დაფქსირებულქნა ადილბრივი მოსახლეობის მიერ

ამგვარად პროექტის ძირითად უსაფრთხოების რისკი წარმოადგენს ეროვნულ და აღბათ საერთაშორისო შემფოუბის საგანს. ამ ტპის რეგიონალური უსაფრთხოების კონფლიქტბის მოგვარბა ხდბა სახელმწიფო უშიშრობის ძალბის მიერ და პროექტც იმოქმედბს ხელსუფლების მითოებბის შესაბამისად იმისათვის, რომ მოხდეს აღნიშნულ რისკბის თავიდან აცილბა, პროექტი დამყარბს და შეინარჩუნბს მქიდრო თანამშრომლობას კომპეტენტურორგანოებთან.

B. ძალდბის შესაძლბლბები

აფაზეთის საზღვრის სიახლოვს მდებარეობითგამოწვეულ შესაძლო ძალდბის ფქტბის გარდ, არსებობს პატრ, უნიშვნელ ძალდბის აქტბის შესაძლბლბა, რც დაკავშირებულა ადილბრივი მოსახლეობის მხრიდან პროტესტან, რომლს ესკალცია გამოიწვევს ადილბრივი პოლციის ჩარუას. In

პროექტა შეაფსა და შეისწავლ ძალდბის შემთხვევები პროექტის ოპერირბის ტერიტორიაზე. 2015-2016 წლბში, ადილბრივმა მოსახლეობამ მოხდნა საპროექტო ტერიტორიაზე გზბის ბლკირბა. 2016 წლს 20 მაისს, გამაროულსაპროტესტაქციას მოჰყვა პოლციის მიერ 8 ადმიანის დაკავება - რმილბიც მოგვიანებითგათავისუფლს. არსებობს ექვი, რომ პოლციის მხრიდან მოხდ დაკავებულ ადმიანებბისადმი არსათანადმოწყრბა (იბ (C) ქვემოთ) და რმდნიმე სამოქალქო ორგანიზაციამ აღნიშნულთან დაკავშირებით გამოხატა შემფოუბა, კონკრეტულდ კი სახელმწიფოს სამართალდმცავი ორგანობის მიდფმასთან მიმარუბაში.

C. ადმიანის უფლებბის დრღვევები

საქაროელმ გაადლორ კავშირები ევროგავშირთან, ასოცირბის შეთანხმებბის ხელმწიერთა და რტოფიცირებით ხელშეკრულებბის ხელმწიერ წარმოადგენს საქაროელს მხრიდან ვალდბულებას აღბას, ადმიანის უფლებბის კუთხით განვითარბის შესახებ. ევრობის საბჭოს კომისარი ადმიანის უფლებათ საკითხებში (ევრობის საბჭო 2016) შემფოუბები გამოუქვა ქვემოთჩამოთვლლსაკითხებთან დაკავშირებით

- მარღმსაჯულების სისტემის მიმართ საზოგადოების ნდობის გაზრდის და ასევე თანასწორობის და უზრუნველყოფის უზრუნველყოფის, დემოკრატიულობისა და მიუხედავადობის გაძლიერების საჭიროება;
- მიერთანამდებობის პირების მხრიდან დაკავებული არსათანადომოყრება
- დარღვევები დაკარგულ პირების ბედს გარვევის პროცესში; და ანგარიშვალბულების უზრუნველყოფა უზანონო ქმედებებში დმნაშავეთაგის, რც ძირითადდგანხორციელდ 2008 წლის აგვისტოს შეიარაღებული კონფლიქტის დროს.

არსებობს რუკეთის და აფაჟეთის დ ფქტოხელსუფლების მხრიდან 2009 წელს საქარუელს მოქალქეების თიინებურ დაკავებების ფქტები, აფაჟეთის ტერიტორიულსაზვარზე. ეს განსაკუთრებით აქტუურია, აფაჟეთის გაღს რიონში, რომელც ახლს არის ქალქ ზუტდთან. გაღს რიონი წარმოადგენს აფაჟეთის მხოლოდნაწილს, რომელმაც უზრუნველყო ქარუელების დბრუნება, რომლებიც 1992-93 წლებში გადვიდენ საქარუელს სხვა მხარეებში. (აშშ-ის სახელმწიფო დპარტამენტი 2015).

იძულებით შრომისა და ბავშვთა შრომისთან დაკავშირებით საქარუელს კანონი კრძალვს იძულებით ან სავალბულოშრომისა და არარსებობს მსგავსი პრქტკა. არსებობს კანონები და ნორმები, რომელც იცავს ბავშვებს, სამუშაოადილზე ექსპლუტაციისაგან; უზრუნველყოფს მალდ დნე იწვევს ზრდსრულოშია- მოსამსახურეთა რაოენობის ზრდს, რომელმაც სურვილი აქვთიშაონ დბალ ხელსეგზე, თუცა ბავშვთა შრომის პრქტკა იშვიათა, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული შეიძლება მოხდეს საქარუელს სხვადასხვა რეგიონში, სოფლის მეურნეობის სექტორში, მოსავლის აღებისას. (აშშ-ის სახელმწიფო დპარტამენტი 2015). საქარუელს შრომის კოდექსის თანახმად 14-16 წლმდ ბავშვებს ეძლევათ საშუალება შეასრუონ "მსჭუქი სამუშაო". თუცა, კოდექსი არაკონკრეტებს, თურ შეიძლება ჩაითაღს „მსჭუქი სამუშაოდ“ (იხ7.7).

აქედან გამომდნარე, ქვემოთ წარმოადგენილა პროექტისათვის რელვანტური ადმიანის უფლებათა რისკები:

- რისკი, რომ პროექტის პერსონალ, მათშორის - კონტრქტორები და ქვე- კონტრქტორები შესადლო უზანონოდდაკავებულიქნას რუკეთის და აფაჟეთის დ ფქტოხელსუფლების მიერ აფაჟეთის საზღვრის უნებლე გადკვეთსათვის;
- რისკი, რომ პროექტთან დაკავშირებითადილბრივი მოსახლეობის მხრიდან ნებისმიერი პროტესტს შესადლო მოწყვეს ადილბრივი პოლიციის მიერ ხაღის დპატიმრება და დაკავებულებისადი არსათანადო მოყრება. და შესადლო ცულ მოყრების იმ დროს დაკავებს პატიმრება შეუფრდ.
- რისკები, რომელც გამოწვეულა შრომით დვების გამო, რმაც შესადლო გამოწვიოს სამუშაო პროცესის ჩაშლ ან / და საზოგადოებრივი არულება, რც თავის მხრე გამოწვევს ადილბრივი პოლიციის ჩარევას და შესადლოარსათანადომოყრებას.

D. კანონის უზენაესობა

კანონის უზენაესობა გულისხმობს უაფრთხოებასთან დაკავშირებული ინციდენტების რისკებს, რომელც გამოწვეულა სახელმწიფოუაფრთხოების

სამსახურების მხრიდან ადამიანის უფლებათა კუთხით არსებულსაქმიანობასთან. რადან წარუშლი პროექტს პრობლემები შეექმნა (იხ. B & C), პროექტის სოციალური გზით რომელიც პასუხისმგებელია საჩივრების მექანიზმზე, იცნობს აღნიშნულსაკითხებს და მომზადებული იქნებიან აღრიცხონ საწმინდო ბრალდებები. პროექტი ასევე ხელს შეუწყობს ადგილობრივი თემების ძალსხმევას, ადამიანის უფლებების დაცვის მონიტორინგის კუთხით

მოუხედავადიმისა, რომ ევროგავშირმა დააყენა საკითხები, საქარუელს მარაღმსაჯულების სისტემასთან დაკავშირებით ეს დაკავშირებულია თანასწორობისა და უმცირესობის უფლებებთან, რაც არწარმოადგენს პროექტისათვის რელევანტურსაკითხებს.

თქმაც, არსებობს რამდენიმე რეგიონი, მათშორის - სვანეთ - სადაც არსებობს ანგარიშები, რომ ხალხს სიოულები შეექმნათ მიწის რეგისტრაციასთან დაკავშირებით პრობლემის ძირეულ მიზეზი არის ის, რომ ხდება მიწის რეფორმის ნაწილობრივ განხორციელება.

არსამთავრობო ორგანიზაციებმა განაცხადეს რამდენიმე შემთხვევის შესახებ, რომელშიც ჯგუფები აცხადებდნენ რომ ყოფილა ხელსუფლებამ მოახდინა მათ ქონების უსამართლოდ დაბალფასადშემქენა (აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტი 2015).

შესაბამისადკანონის უზენაესობასთან დაკავშირებული რისკი არის ის, რომ მთავრობის მიერ პროექტს მიწის შესყიდვა შეიძლება მოხდეს უსამართლოდ დაბალ ფასად და შესაძლოა შეფერხდეს პროექტის შედეგადფარლებულ პირების მიერთავიანთ მიწების რეგისტრაცია. აღნიშნულ რისკების მართვა ხდება პროექტის მეშვეობით LALRP-ის გზით

E. კონფლიქტის ანაღო

საქარუელსა და რუსეთს მიერ ოფირებულიაფაზეთის ტერიტორიაზე განვითარებული "გაყინული კონფლიქტების" გარდ, (იხ (A) ზემოთ), მთავარადგილობრივ სოციალურკონფლიქტს წარმოადგენს ხეჭის ჭრა, რომელიც პროექტისგან დმოფილებელი პრობლემაა თქმაც გარვეუწილდაკავშირებულია პროექტთან. 2015 წელს აღნიშნულსაკითხი გახდა პროექტის ტერიტორიაზე, მთავრობასა და ადგილობრივ მოსახლეს შორის სოციალური დამაბულების საგანი. საბჭოთა სისტემის შემდეგ, ხალხი აგრძელებდა უნებარუოდხეების ჭრას. თქმაც, მთავრობამ განახორციელ ფრომასშტაბიანი პროგრამა ხის მჭრელ კომპანიებისათვის ლცენზიების მინიჭების მიზნითრათა მომხდარიყოდააღნიშნულტერიტორიაზე ტყეების მართვის აღდენა. ახალ ლცენზიის მფლობელები ახორციელებენ საკუთარი ტერიტორიების პატრულობას, უზანოხის ჭრის აღვეთს მიზნით ადგილობრივი კვლევების ჩატრებისას, მთავრობამ მოახდინა დმატებით ოფიცრების გაგზავნა, ახალ სისტემის აღსრულების მიზნით შედეგად ადგილობრივმა მოსახლემამ მოახდინა პროექტის ნიშნად გზების გადკეცა.

F. ობიექტების გადცემა

მშენებლობისა და ოფირების პერიოდში პროექტი მოახდენს უსაფრთხოების დაცვის კერძო სამსახურების ჩართვას, ობიექტების დაცვის უზრუნველყოფის მიზნითყველ ობიექტი იქნება შემოღობილ შესასვლლები და გასასვლლები გაკონტროლდება დაცვის თანამშრომლების მიერ რომლებიც მოახდენენ

შემოღობილ ტერიტორიაზე პატრულებას. დცვის თანამშრომლები არ იქნებიან შეიარაღებულები.

7.6.2 საზოგადოებრივი უსაფრთხოების მართვა

უსაფრთხოების დამცველების მხრიდან პროექტთან დაკავშირებით განხორციელებულ ქმედებები მოსალოდნელა რომ იქნება შემდეგი:

- ნენსკრას და ნაკრას ხეობაში სახელმწიფო მესაზღვრეების მუდმივი განლაგება. მესაზღვრეები რეგულარულდ პატრულებენ ხეობების გასწვრივ ხეობები და თითოეულ ხეობაში არის მესაზღვრეების პოსტი.
- არსებულ სიტუცია არის შემდეგი, ნენსკრას და ნაკრას ხეობებში არ არის მუდმივად პოლიცია. ერთი ოფიცერი, რომელიც დასაწყისში ხაიმში საჭიროების შემთხვევაში მიემგზავრება ხეობებში, დაახლოებით 20-ჯერ წელიწადში. ეს სიტუცია, სავარაუდოდ გაგრძელდება და რადგან არ არის მოსალოდნელი პროექტის არეალში პოლიციის მუდმივი წარმომადგენლების რაოდენობის ზრდა
- სავარაუდოდ საპატრულო პოლიცია მოახდენს სატრანსპორტისა და საშუალებების სიჩქარეების შემოწმებას ზღუდად-მესტის გზაზე, რომელიც გამოყენებული იქნება პროექტის მიერ გადასადგილებლად

თუმცა, ნენსკრას და ნაკრას ხეობაში ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ მოწყობილ საპროტესტო გამოსვლებისას, როგორცაა გზების ჩაკეტვა, რითაც ხდება მათი მიერ პროექტის გაპროტესტება, მოსალოდნელა, რომ გამოყენებული იქნება ადგილობრივი პოლიციის ძალები - სავარაუდოდ ზუგდდენ, როგორც ეს საჭირო იქნება, რადგან ამ კუთხით არსებობს წარსული გამოცდები. თუ უნდა მოხდეს ადამიანის უფლებების დარღვევის ინციდენტების დაფიქსირება, პროექტის გასაჩივრების მექანიზმი მოახდენს ბრალდებების აღრიცხვას და მიიღებს შესაბამის ზომებს.

იმისათვის, რომ მოხდეს საპროექტო კომპანიასა და საზოგადოებრივი უსაფრთხოების დცვის პროვაიდერს შორის ურთიერთქმედების მართვა, საპროექტო კომპანია დიცავს უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დცვის ნებაყოფლობით პრინციპებს. ამ მიზნითიგი რეგულარულად ითანამშრომლებს უსაფრთხოების პროვაიდერებთან, რათა უზრუნველყოს, მათ ინფორმირებულია პროექტის, საპროექტო კომპანიის პოლიტიკის, ადამიანის უფლებების, კერძოდ ძალის გამოყენების შესახებ. რათა ეს უზანადად მოხდეს მხოლოდ უიღბრესი აუცილებლობის შემთხვევაში, საფრთხის პროპორციულდ როდესაც საფრთხე ექმნება ადამიანის უფლებას გამოყენეს მშვიდობიანი შეკრების უფლება, რომელიც აღარებულია ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია.

ეროვნულ უსაფრთხოების სიტუციის შემთხვევაში, პროექტ იხელმძღვანელებს საზოგადოებრივი უსაფრთხოების დამცველთა მიხედვით

ანგარიშში აღნიშნულ ღონისძიებები მოცემულ შემდეგნაირად

- [SOC 78] ადგილობრივ პოლიციასთან თანამშრომლობა

7.6.3 კერძო საკუთრების დაცვის მართვა

EPC კონტრაქტორის მიერ მოხდ უსაფრთხოების კერძო პროვაიდერის ჩართვა სამშენებლო ფაზის დროს. მშენებლობის დასრულების შემდეგ, საჭირო იქნება

უაფრთხოების დაცვის შედარებით მცირე ძალები და საპროექტო კომპანია მოახდენს ან უაფრთხოების ახალ პროგნოზის ჩარუას, ან გააგრძელებს არსებულ პროგნოზთან თანამშრომლობას. უაფრთხოების პროგნოზის მთავარი როლი იქნება ობიექტების დაცვა - რომელც იქნება შემოღობილი - და ასევე ყველ ადამიანისა და მანქანის შემოწმება კონტროლირებად ტერიტორიებზე შესვლისა და გასვლისას. იმისათვის, რომ უაფრთხოების კერძოპროგნოზი დაიცვას უაფრთხოებისა და ადამიანის უფლების დაცვის ნებაყოფლობით პრინციპები, საპროექტო კომპანიამ აიღო ვალდებულება, რომ აღნიშნულ პუნქტს შეეტანა სახელშეკრულებომოთხოვნად EPC კონტრაქტთან გაფორმებული შეთანხმებაში. ეს ღონისძიება ანგარიშში მოხსენიებულია, როგორც:

- [SOC 79] უაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების ნებაყოფლობით პრინციპების დაცვა - მათ შორის კონტრაქტორების და ქვე-კონტრაქტორების მიერ

ადგილობრივების მხრიდან უაფრთხოების სამსახურის პერსონალს მუშაობასთან დაკავშირებით უაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით წარმოქმნილ რისკების შესაზომად განხორციელდება შემდგომი ღონისძიებები:

- დაცვის თანამშრომელ არჩენება შეიარაღებული;
- დაცვის თანამშრომლები დატრენინგებული იქნებიან ადამიანის უფლებებთან, პროექტის მიზნებთან და ასევე მოსახლეობისათვის საჩივრების მექანიზმის არსებობასთან დაკავშირებით
- ჩაუტარდებათ ტრენინგი უაფრთხოების დაცვის თანამშრომლის ქცევის კოდექსში, რომელც შეეხება დაცვის თანამშრომლის შესაბამის ქცევას, ჩართულობას და ძალის გამოყენებას. დაცვის თანამშრომლები დატრენინგებული არიან ადამიანის უფლებებთან, კულტურულ სენსიტიუზობასთან და უაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის ნებაყოფლობით პრინციპების შესახებ;
- დაცვის თანამშრომლების მუდმივი მონიტორინგი და უაფრთხოებისა და ადამიანურ უფლებების საკითხებზე ნებაყოფლობით პრინციპების გამოყენების აუდიტ;
- ადგილობრივი პოლიციის დანაყოფებთან თანამშრომლობა იმის უზრუნველყოფად რომ მოხდეს არანაირი ზეგავლენის მოხდენა მოსახლეობის უაფრთხოებაზე და ადამიანურ უფლებებზე
- კონსულტაციების გამართვა საქართველოს პოლიციის უწყებებთან და ადგილობრივებთან უაფრთხოების შეთანხმების და VPI, იმპლემენტაციისა და გამოცდების შესახებ.
- უაფრთხოების თანამშრომელთა დაკომპლექტების განხორციელება იმ შეთანხმების შესაბამისად რომელც განისაზღვრება ადგილობრივ პოლიციასთან ერთად მათ შორის რეგულარულ ანგარიშგება.

⁶ http://www.voluntaryprinciples.org/wp-content/uploads/2013/03/voluntary_principles_english.pdf

აღნიშნული ღონისძიება ანგარიშში შეტანილა როგორც:

- [SOC 80] უსაფრთხოების თანამშრომელთა სპეციალური ტრენინგი და მონიტორინგი ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით

7.6.4 უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების რისკების შემარბილებელი ღონისძიებები

ზემოცამოთვლილ რისკების შესაბამისად ნებისმიერი შემარბილებელი ღონისძიების გატარებამდე, საზოგადოების უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის რისკები განიხილება, როგორც წმინდი.

საპროექტო კომპანია აღიარებს უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის რისკებს, როგორც ეს აღწერილია წინა პუნქტებში. აღნიშნული რისკები იქნება შემცირებული, ზემოხსენებულ ღონისძიებების განხორციელების გზით რისკების შემდგომში შესაზომად JSCNH დაქირავებს მრჩეველს, უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით რომელიც:

- ჩაატარებს უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის რისკების დეტალურ შეფასებას, უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის ნებაყოფლობით პრინციპებთან შესაბამისობაში;
- უზრუნველყავს უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის აუდიტის ჩატარებას, უსაფრთხოების დაცვის კერძოპროვაიდერისაყვანამდე;
- განსაზღვრავს უსაფრთხოების დაცვის პერსონალისათვის კონკრეტულ ტრენინგებს ადამიანის უფლებების საკითხებზე;
- განსაზღვრავს ადგილობრივ პოლიციასთან თანამშრომლობის პროცედურებს;
- დატრენინგებს JSCNH-ს სოციალურ გუნდს, ადამიანის უფლებათა დარღვევის კუთხით

უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის მართვის გეგმა მომზადდება

JSCNH-ის მიერ ეს გეგმა მოიცავს მშენებლობის და ოპერირების ფაზებს. აღნიშნული ღონისძიებები ანგარიშში მოცემულია შემდეგნაირად

- [SOC 81] უსაფრთხოებისა და ადამიანური უფლებების მრჩეველს დაქირავება
- [SOC 82] მშენებლობისა და ოპერირებისათვის უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების მართვის გეგმი შემუშავება.

შემარბილებელი ღონისძიებების გატარების შემდეგ, ადგილობრივების უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით არსებული რისკები შედარებით დაბალია.

7.7 მუშახელის აუდიტი

საპროექტო კომპანია ვალდებულია რეგულარულდგანახორციელოს თანამშრომელთა უფლებების /სტანდარტების აუდიტი, ყველ მუშახელისათვის, მათ შორის კონტრაქტორის პერსონალისათვის, რათა უზრუნველყოს ეროვნულ კანონმდებლობასა და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის სტანდარტებთან შესაბამისობა. აღნიშნული აუდიტი ჩატარდება კვარტალურად მშენებლობის

ფაში, ხოლო ყოველწლიურად ოპერირების ფაში. აუტო მოცავს
კონტაქტორისა და ქვეკონტაქტორის თანამშრომლებს.
ეს ღონისძიება ანგარიშში მოცემულია როგორც [SOC 83] მუშახელს აუტო.

8 კულტურული მემკვიდრეობა

კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ წინამდებარე ქვეთავი დაფუძნებულია 2015 წლის ESIA-ზე, რომელიც დამტკიცებულია საქართველოს უწყებების მიერ

8.1 მატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა

8.1.1 ძირითადი მონაცემები

UNESCO-ს მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის უზენაესი პრექტის ტერიტორიასთან ყველზე ახლოს მესტიის მუნიციპალიტეტის სოფ ჩაჟაშია. ეს სოფელი მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ნუსხაში შეტანილია 1996 წლიდან⁷. მას უზავია 1.06 ჰა; ამას გარდა, მიმდებარე 19.16 ჰა მის ბუნებრივ მნიშვნელობას მიეკუთვნება. ეს სოფელი მსოფლიო მემკვიდრეობის ნუსხაში შეტანილი იქნა, რამდენადაც იგი შუა საუკუნეების ტაძრის დასახლებაა, სადაც წარმოდგენილია ტაძრის სვანური საცხოვრებელი კომპლექსები; ამას გარდა, იგი განლაგებულია გამორჩეული ლანდშაფტში. სოფ ჩაჟაშიში ჯერ კიდევ 200-ზე მეტი კომპლექსი შემორჩენილი. ეს დასახლება ნენსკრის ჰესის პროექტთან აღმოსავლეთით გეოდეზიური მანძილით 70 კმ-ში.

გასათვალისწინებელია, რომ ნენსკრის და ნაკრის ხეობაში არარსებებს სვანური კომპლექსები, ხოლო სოფ ჭჭერში და ნაკში არსებული კომპლექსები არარსებებს შუა საუკუნეების ტაძრის.

უემოსვანეთში მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის სხვა კანდიდატ უზენაესი არგვხვდება.

სვანეთში ჩართულობა არქეოლოგიურმა კვლევებმა გამოავლინა, რომ აღმოჩენილი არტეფაქტები გვიანბრინჯის ხანისაა და გავრცელებულია თითქმის ყველ დასახლებაში სვანეთში (კვიციანი და ჯბლბე 2015, **იხილეთ გრაფიკი 8**). ასევე აღმოჩენილია ქვის ხანის არტეფაქტებიც.

ჭჭერში და ნაკში, არქეოლოგიური კვლევებით აღმოჩენილიქნა:

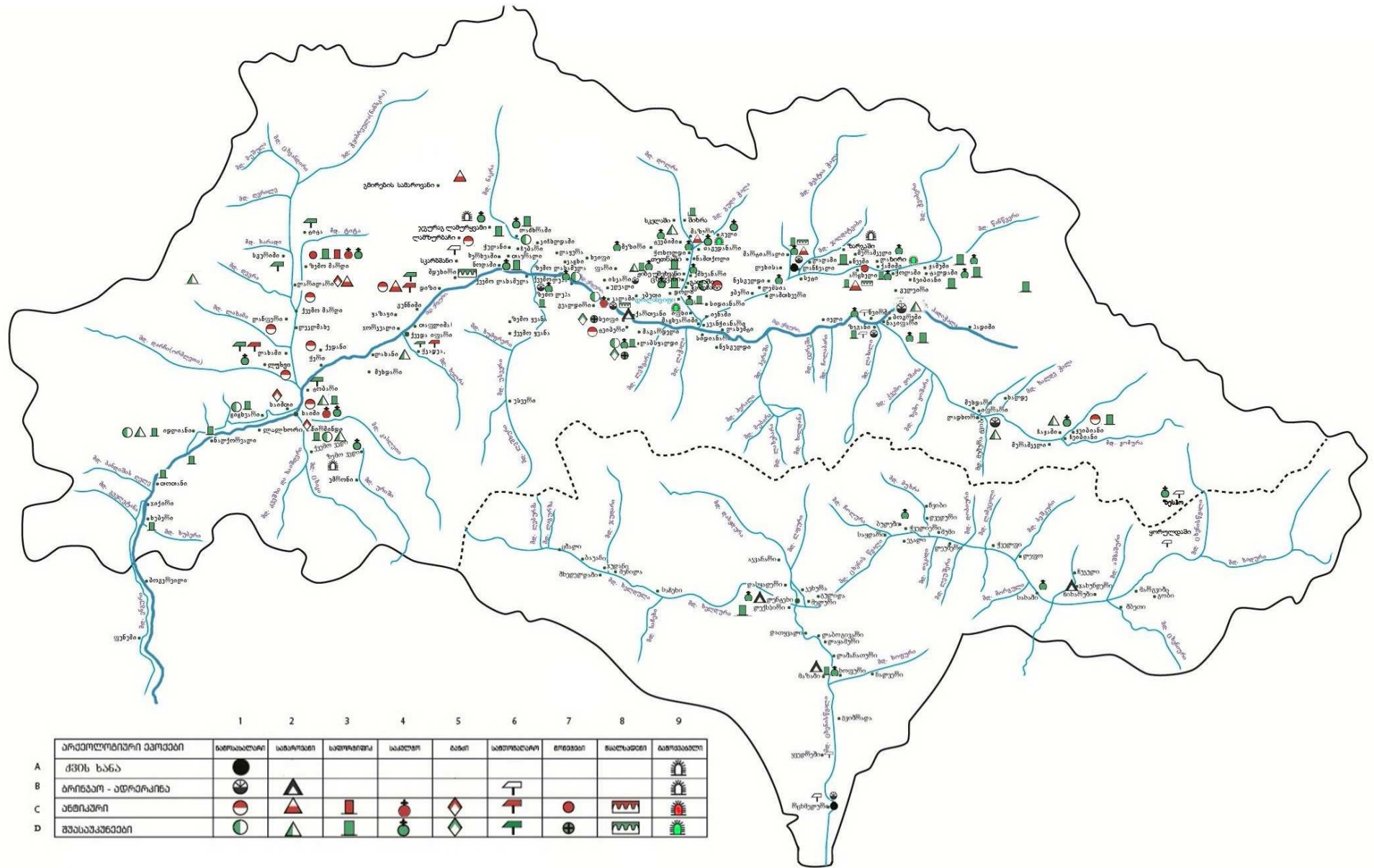
- უძველესი მეტალურგიული კომპლექსის და მალროების ნარჩენები სოფელ ზაბაში, ჭჭერში. ანტიკური პერიოდის ღრელები ნაპოვნია რამდენიმე ჰექტარზე. ეს კომპლექსი უნდა იყოს სპილენძის და რკინის მწარმოებელი უძველესი მეტალურგიული ცენტრი.
- რომაული საგზაგასა და მეტალურგიული კომპლექსის ნარჩენები სოფელ ჭეშომარში, ჭჭერში. არსებობს დიდი რაოდენობით ძველი ლითონის მონეტები და ვარაუდობენ, რომ ეს იყომონეტების მწარმოებელი ერთერთ მნიშვნელოვანი ცენტრი.
- უძველესი "მოგლ ხიდი" საგზაგასა კომპლექსის ნარჩენებთან ერთად სამარხი სოფელ ლრილთან ახლოს

⁷ წყარო Unesco, <http://whc.unesco.org/en/list/709/>

- ანტუკური საცხოვრებელ კომპლექსის, რგინისა და სპილენძის მადრობისა და მიწისქვეშა გვირაბის ნარჩენები სოფელნაკიში.

ჭტერსა და ნაკიში, ასევე მდებარეობს ძველი ეკლესიები, როგორცაა წმინდა გიორგის ეკლესია ჭტერში და მთავარანგელოზის მე-9 საუკუნიითდათარღებულ ეკლესია ლხამიში

სურათი 8 - სვანეთის არქეოლოგიური უბნების რუკა წყარო
კვიციანი & ჯიბლძე 2015

8.1.2 ზემოქმედება

A. მშენებლობა

ჰესის მშენებლობის ადგილს აღმოჩენილია ორი კერძოსასაფლო

- ერთი კერძო სასაფლო ოთხი საფლავით ეკუთვნის ერთ კომლ, რომელც ჰესიდან 500 მეტრის მოშორებით ჩრდილოეთით ცხოვრობს. აღნიშნულ საფლავები არ დაზარალდება პროექტის მიერ რაღაც ისინი არ მდებარეობს მიწის იმ მონაკვეთში, რომლის გამოყენებაც ხდება პროექტისათვის, შესაბამისად მფლობელებს არ შეექმნებათ საფლავებთან მისვლის პრობლემა.
- მეორე სასაფლავზე 9 ძველ საფლავია, რომელც ეკუთვნის სოფელ ჭაბუკაშვილში მცხოვრებ ჯგუფს. საფლავები განლაგებულია მიწის იმ მონაკვეთზე, რომელც შეძენილ იქნა პროექტისათვის, ჰესის ობიექტების მშენებლობისათვის. აღნიშნული ზემოქმედება და შემარბილებელ ღონისძიებები გაანალიზებულია ანგარიშში Vol. 9 - LALRP. ჯგუფის უფროსის განცხადებით ის თანახმაა საფლავების გადტანაზე, თუ ამისასათვის მიიღებს გარიგებულ კომპენსაციას. საფლავების გადტანა მოხდება საქართველოს სანიტარული კოდექსით დადგენილ ნორმების შესაბამისად მოხდება სამღვდელთა წარმომადგენლების ინფორმირება და მათთან კონსულტაციის გავლ, საფლავების გადტანის საკითხთან დაკავშირებით

პროექტს არეალში ან მის მიმდებარედ სხვა სასაფლავო საფლავები არიქნა აღმოჩენილი.

ო ღრთიფნიდის არქეოლოგიური ცენტრის მიერ მიწოდებული ინფორმაციაზე დაყრდნობით და სოფელში აღმოჩენილ განხორციელებულ არქეოლოგიური კვლევების მიმოხილვით ქართულმა ESIA 2015-მა საპროექტო ტერიტორიაზე გამოავლინა კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები. პროექტს არეალში არ იქნება აღმოჩენილი არც ერთ ისტორიულ, არქიტექტურულ და არქეოლოგიური ძეგლი. ყველ მათგანი პროექტის უშუალო ტერიტორიის გარეთ მდებარეობს და მათსაფრთხეს არაქმნის სამშენებლო საქმიანობა და წყალბაცავი.

თუმცა, რაღაც სვანეთის რეგიონს გააჩნია მდდარი ისტორიული წარსული და რაღაც ორივე ხეობაში აღმოჩენილიქნა არქეოლოგიური არტეფაქტები, მხალდელა რომ სამშენებლო პერიოდში შემთხვევით აღმოჩენილიყოს ზოგიერთ არტეფაქტ. შესაბამისად მატერიალურ კულტურულ მემკვიდრეობაზე გავლენა მიჩნეულა როგორც დაბალი.

B. ოპერირება

ოპერირების დროს, ნენსკრას წყალბაცავის ამოქმედების შემდგომ, ნებისმიერი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი, რომელც მდებარეობს ქვედა და მიდრეკილა წყალდობისაკენ, ნენსკრას წყალდობის მარშუტის მოცულობის შედეგად ნაკლებად დაზარალდება ბუნებრივი წყალდობისას.

8.1.3 შემარბილებელი ღონისძიებები

EPC კონტრაქტორმა, სამშენებლო ESMP-ს ფრეგუმბში მომზად პროცედურები, რომელც უნდა იქნას დცული კულტურული ძეგლის აღმოჩენის შემთხვევაში, რათ

დცულ იქნას ნებისმიერი ისტორიული ან არქეოლოგიური არტეფაქტი, რომელიც შეიძლება აღმოჩენილი იქნას ადგილზე, სამუშაოების მიმდინარეობისას. აღნიშნულ პროცედურები შეესაბამისობა იქნება საქაროელს "კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ" კანონთან (2007).

ეს ღონისძიება ანგარიშში აღნიშნულია, როგორც:

- [SOC 84] პროცედურა, რომელიც დცულ უნდა იქნას კულტურული ძეგლის აღმოჩენისას

თემის ინვესტირების პროგრამა (იხილეთ პარაგრაფი 3.5) ასევე გვთავაზობს არქეოლოგიურ კვლევებს.

8.2 არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობა

8.2.1 ძირითადი მონაცემები

“არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობა” UNESCO-ს⁸ მიერ განმარტებულია, როგორც საქმიანობა, წარმომადგენლობა, გამოხატულება, ცოდნა, უნარები, ასევე ინსტრუქციები, საგნები, არტეფაქტები და მასთან დაკავშირებული კულტურული სივრცე, და ზოგიერთ შემთხვევაში პირებიც კი მიჩნეულ არიან კულტურული მემკვიდრეობად აღნიშნული არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობა გადაეცემა თაობიდან თაობას, რომელ მუდივად ხელხელ იქმნება საზოგადოების მიერ მათგარემოში, ბუნებასთან და ისტორიასთან მორგების შესაბამისად და აყალიბებს მათ იდენტობას და განგრძობიობას, შესაბამისად ხდება კულტურული მრავალფეროვნების დფსება და ადმიანის საქმიანობის ხელშეწყობა. არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობა შესამჩნევადგამოხატულია ზეპირტრადციებასა და მეტყველებაში (მათშორის ენა), საშემსრულებლხელოვნებაში, სოციალურსაქმიანობაში, რიტულებსა და საღესასწაულო ღონისძიებებში; ბუნებასა და სამყაროსთან დაკავშირებულ ცოდნასა და პრაქტიკაში, ტრადციულსტატებაში.

საქაროელს კულტურული მემკვიდრეობის დცვის ეროვნული სააგენტო პასუხისმგებელია არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობის აღმოჩენასა და განვითარებაზე. 2014 წელს, ზემო სვანეთში ჩატრებული პირველდმა კვლევამ გამოვლინა 174 არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობის ელემენტი⁹ მათშორის:

- უვეელის სვანური მუიკალური ინსტრუმენტი - ჭჭირი
- ხეზე კვეთის ტრადცია;
- სვანური ქულების წარმოების ტექნოლოგია;
- ხაჭაპური ფუციით

⁸ UNESCO, მუხლ.2 არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობის დცვის ურტველოფის კონვენცია, 32-ე სესია, 2003 წლის 29 სექტემბერი - 17 ოქტომბერი

⁹ წყარო საქაროელს კულტურული მემკვიდრეობის დცვის ეროვნული სააგენტო <http://www.heritagesites.ge/>

- სვანური მაროლი;
- ადილბრივ ქალა დცვა.

2008 წელს ქართულ პოლიფონური სიმღერა შეტანილ იქნა UNESCO -ს კაცობრიობის არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობის წარმომადგენლობით ნუსხაში. როგორც პოლიფონია, რომელიც ასევე დამახასიათებელია სვანეთისათვის, მიჩნეულია არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობად სვანეთის კულტურა კარგად არის გადმოცემული მის სიმღერებსა და ცეკვებში. სვანეთი ცნობილია ერთერთ ყველაზე რთულ და არქაულ სამხმეოგანი პოლიფონიით სვანური სიმღერების უმეტესობა დკავშირებულია წრეში ცეკვასთან, რომელიც ხმამაღლ სრულდება და სავსეა დსონანსური აკორდებით¹⁰. სვანეთში ასევე ხშირდმოსმენს სიმღერებს, რომელიც აკომპანირებაც ხდება არფაზე ან სამსიმიან ვიოლინზე.

სვანეთისათვის დამახასიათებელია ბევრი რიტმული და ცერემონიები, როგორცაა ღმპრობის ფესტვალადრულაზაფაზე. რიტმული და ფესტვალური ხმირდთან ახლავს სიმღერები. 2016 წელს საქაროელს კულტურული მემკვიდრეობის დცვის ეროვნულმა სააგენტომ, არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობის სტატუსი მიანიჭა სვანეთში, დკრძალეობისას ზარის რიტმულ. ზარი მნიშვნელოვანი კომპონენტი დსაფლავებისას. ზარი არის ერთერთ სიმღერა, რომელიც არ უნდა ისწავლებოფს სახლში. მისი სწავლ რეკომენდრებულია სადღე სხვაგან, სახლდნ მომორებით მდნარის პირას ან ტყეში.

8.2.2 ზემოქმედება

არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობას როგორც წესი არ გააჩნია საზღვრები და ფქსირებული ადილდებარება; მქიდრდა დკავშირებული საცხოვრებელყოფსთან და ეკონომიკურმდომარეობასთან; ფროდია გაზარებული და მტეიცა, თცა სენსიტიური სოციო-ეკონომიკურსიტუციებთან მიმარებაში.

როგორც მატურალური კულტურის შესახებ ვისაზრეთქინა პარგრაფში 8.1, პროექტს არაღლი არ არის აღმოჩენილი მატურალური კულტურული მემკვიდრეობის ელემენტები, გარდ 9 კერძო საფლავისა, რომელიც გადტანილ იქნება LALRP-ის იმპლემენტაციის ფრგლებში განხორციელების (see Vol.9 LALRP). შესაბამისადარარის მოსალოდელი რომ პროექტს რომელი აქტეობამ მოხდნოს პირდპირი გავლენა ადილბრივ არმატურალური კულტურული მემკვიდრეობაზე. პროექტს მშენებლობა და ზერირება თავის მხრივ არდაზარლებს რიდე საქმიანობას, წარმომადგენლობას, გამოზატვებას, ცოდნას, უნარებს, ასევე ინსტრუქტებს, საგნებს, არტეფაქტებს და მასთან დკავშირებული კულტურულივრცეს.

პროექტმა შესადლო რდცეტპზე გამოიწვიოს სოციალური ცვლლების ზრდ და გარე კულტურის ჩარევა. მშენებლობის პერიოდში უფრომეტდდ ზერირების დროს უფრონაკლებად ნენსკრასა და ნაკრას ხეობაში ჩამოფლნ მუშა ხელ სხვა რეგიონებიდნ. ეს დსრულდება სოციალური გაცნობითმაგრამ შესადლებელია გამოიწვიოს სოციალური დმაბულობა სოფლებსა და გარე პირებს შორის.

¹⁰ Jordania, J. (2015). "Choral Singing in Human Culture and Evolution", Lambert Academic Publishers, Chapter "Traditional Polyphony in Svaneti", Pg. 120-123

ოქცა, როგორც ნათქვამია პარაგრაფში 2.2.6, ნენსკრას და ნაკრას ხეობის ადგილობრივი მოსახლეობა წარმოადგენს საქაროელს კულტურისა და ბუნების განუყოფელ ნაწილს. როგორც საქაროელს სხვა ნაწილებში, ადგილობრივები გახსნილობი არიან კულტურული ტენდენციებისა და მას მედიისა და. როგორც 50-ე ცხრილშია ნაჩვენები, ოჯახების 91%-ს გააჩნია ტელევიზორი და 42%-ს სატელეფონო ანტენა.

ადგილობრივი მოსახლეობა ძალა სენსიტიურია საკუთარი ტრადიციების, ჩვეულებების და რწმენის მიმართ აღნიშნულ ელემენტებზე რიმი სახის ზეგავლენა სმშენებლ პერიოდში ნაკლებად მოსალოდნელია, მშენებლობისას, როცა მუშები იცხოვრებენ ორ სოფელში. ოპერირებისას გარე პირთა როდენობა ლმიტირებული იქნება, როგორც ეს მოცემულია პარაგრაფში 7.1. არმატრიალურ კულტურულ მემკვიდრეობაზე ზემოქმედება ძალა დაბალია.

8.2.3 შემარბილებები ღონისძიებები

მშენებლობის პერიოდში, არმატრიალურ კულტურულ მემკვიდრეობაზე ზემოქმედების შერბილება მოხდება ზემოხსენებულ ღონისძიებებით რათა (i) მოხდეს პროექტთან დაკავშირებული შიდა მიგრაციის რისკების მინიმიზაცია (პარაგრაფი 6.8), და (ii) ადგილობრივ მოსახლეობაში სოციალური ინტეგრაციის გავლენის შემცირება (პარაგრაფი 6.9).

- [SOC 40] ადგილობრივი დასაქმების მოწინებები
- [SOC 56] სისტემის მონიტორინგი შიდა მიგრაციის აღრიცხვის მოწინით
- [SOC 59] SEP -ის ეფექტური იმპლემენტაცია და მონიტორინგი
- [SOC 60] პროექტის თანამშრომელთა ქცევის კოდექსი
- [SOC 61] სამშენებლობა ნაკლებში თანამშრომელთა განთავსება
- [SOC 62] საჩივრების მექანიზმის კომუნიკაცია

ამასთანავე, შემარბილებელ ღონისძიებების გარდა, JSCNH-ს მიერ შემუშავებულ ადგილობრივი მოსახლეობის ინვესტირების პროგრამა მოცავს ინიციატივებს, რიმილოც ხელს უწყობს ადგილობრივი არმატრიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვას. ანგარიშში ეს ღონისძიება აღნიშნულია როგორც:

- [SOC 85] თუმის ინვესტიციის პროგრამა მოცავს არმატრიალური, ადგილობრივი კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის მხარდაჭერის ინიციატივებს

აღნიშნულ შემაკავებელ ღონისძიება ასევე განხორციელდება ოპერირებისას, გარდა შიდა მიგრაციის მონიტორინგისა.

შემაკავებელ ღონისძიებების შესრულების შემდეგ ადგილობრივ არმატრიალურ კულტურულ მემკვიდრეობაზე.

9 ზემოქმედების სინთეზი, მნიშვნელობა და მზოა

ცხროლ 71 წარმოადგენს ყველ ზემოქმედების, ასევე შემარბილებელ ღონისძიებებისა და კომპენსაციის, უსაფრხოებისა და გაუზრბესების ღონისძიებების სინთეზს, რომელც გამოფლნილიქნა სოციალური ზემოქმედების შეფასების ფრგლებში. შემაჯმებელ ცხროლ მოიცავს ყველ იმ ღონისძიებას, რომელც ანგარიშში იყო აღნიშნულ როგორც - [SOC]. [SOC] ღონისძიებები არაა სავალდებულომოცემულ იყოს ნუქერციულ თანმიმდევრბის მიხედვით

ზოგიერთი ღონისძიება ასევე წარმოდგენიია დამატებით E&S კვლევებში. ყველა ნათარგმნია განხორციელებადი თვალსაზრისით (მართვის საქმიანობა, განრიგები, პასუხისმგებლობები) მე-8 თავში - გარემოსდაცვითი და სოციალური მართვის გეგმა, დამატებით გარემოსდაცვით და სოციალური კვლევაში.

ცხრილი 71 - ზემოქმედებისა და ვალდებულებების შეჯამება

სოციალური ღრეზულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომატებისა და შემცირების გარეშე მაღალ Hi - საშუალო M - დაბალ Lo	ვალდებულებები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართვით გადწყვეტილებები, სადაც შემცირების ან მომატების ღონისძიებები ს გატარების უფლება გადეცემა ESMP-ის.
		წინასწარ სამუშაოები	მოცარ ნაგებობა	საცავის ავსება	სამშაო				
სარგებლობა გადანაწილება	ადილის ბუნებრივი რესურსები (წყლის ნაკადი და ჰიდროენერგეტიკული პოტენციალი) ეკონომიკურად სასარგებლოდობა და იმ მოსახლეობას, რომელიც ცხოვრობს მიმდებარე ტერიტორიაზე აქვს უფლება გამოიყენოს ის.	☐	☐	☐	☒	Lo [+] პროექტი მოაწვდის სარგებელს მთელ საქართველოს, თუმცა არ მოაწვდის პირდაპირ სარგებელს ადილობრივი მოსახლეობისთვის.	[SOC 1] საზოგადოებრივი ინვესტირების პროგრამა.	M [+] 	საზოგადოებრივი ინვესტირების პროგრამა: DEVF 1., DEVF2., DEVF3.
ეკონომიკური ძვრები	მარცვლულ კულტურების, ნაგებობების, ხეებისა და მიწის დკარგვა.	☒	☒	☒	☐	M [-] ხშირი, მუდმივი. 80 დაზარალებული ოჯახი, 1,024 ხილისა და კაკლის ხე; 1 სათბარი და 1 კარტუფლის მინდორი, 1 სათადროგონაგებობა + ქობი; 14 საზაფხულო ქობი, 40 ხის ღებე	[SOC 2] თავიდან აირიდოს ან მინიმუმამდე დვიდოს ფიზიკური და ეკონომიკური ძვრები [SOC 3] განვითარდეს და შესრულდეს LALRP. [SOC 4] კომპენსაცია, დახმარება საცხოვრებელ ადილის შეცვლისას და საცხოვრისის აღდგენა	Lo [-] 	მიწის შესყიდვისა და განსახლების გეგმა: LALRP1., LALRP3.
	სადოვრების დკარგვა ან გარულებული მისვლ საცავის მშენებლობისა ან სამშენებლო სამუშაოების დროს.	☐	☒	☒	☐	Lo [-] ნენსკრა კაშხალი: ~ 15 კსადოვრიდან სრულდდ იკარგა, ხოლო ხელისაწვდომობა 6.5 კსადოვარიან შეიზუდ (20 ოჯახი დაზარადა) ნაკრ წყალმიღები: ~ 6 კსადოვრიდან სრულდდ იკარგა, ხოლო ხელისაწვდომობა 53 კსადოვარიან შეიზუდ (10 ოჯახი დაზარადა) სადოვრების საბოლოო დკარგვა: ნეგატური ზეგავლენა, გარვეული ვად, მუდმივად სადოვრების დროებით დკარგვა: ნეგატური ზეგავლენა, გარვეული ვად, მუდმივად	[SOC 2] თავიდან აირიდოს ან მინიმუმამდე დვიდოს ფიზიკური და ეკონომიკური ძვრები [SOC 3]] განვითარდეს და შესრულდეს LALRP. [SOC 4] კომპენსაცია, დახმარება საცხოვრებელ ადილის შეცვლისას და საცხოვრისის აღდგენა [SOC 5] EPC კონტრაქტორი შეინარჩუნებს სადოვრებზე ხელისაწვდომას, იმ ადილებზე, რომელსაცამუშაო ადილების გართმელობარებს და დროებითი ობიექტების გამომასთან მისვლ შეიზუდ. [SOC 6] მშენებლობების დასრულებისას, იმ ადილების რეაბილიტაცია, რომელიც გამოყენებულ სამშენებლო მიწებისთვის დიშლება და ადილები სადოვრება დქენება გამოყენებულ. იქ სადაც შესაძლებელია, ტყის	Lo [-] 	მიწის შესყიდვისა და განსახლების გეგმა: LALRP1., LALRP3. სადოვრების მისაღწევის აღდგენა: PAST1.

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომატებისა და შემცირების გარეშე მაღალ Hi - საშუალო M - დაბალ Lo	ვალებულები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართვით გადწყვეტოლ ება, სადაც შემცირების ან მომატების ღონისძიებები ს გატარების უწყება გადაეცემა ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარეობა	საგვარაუდო	სამუშაო				
						[+] დადებითი, [-] უარყოფითი აღბათა, მასშტაბები, მოცულობა, ხანგრძლივობა	ძირითად შემცირება, მომატება ან მართვის ღონისძიებები		
							ადგილები, სადაც ხეები მოშორდა ჩანაცვლება მსგავსი ჯიშის ხეებით		
	ხე-ტყის ადგილის ან ხელებისაწვდომობის დკარგვა საცავის ან სამშენებლო სამუშაოების გამო	☐	☒	☒	☐	Lo [-]ლოცნოის გარეშე კომერციულ მიწებისთვის ხე- ტყის მოშორება უზანოზ. არფორმალდფორმირილი მიწებისთვის ხე-ტყის მოშორება საძოვრების მიმდებარე ტერიტორიაზე ხდება. ოფცა, ის ადგილები რომელზეც პროექტ უნდ განხორციელდეს უკვე გაწმენდილია. გავლენა კი დაბალ სიხშირის იქნება. საცავი+ ელექტროსადფრის ტერიტორია: ნეგატური გავლენა, გარვეული დროით მუდვიად სხვა ადგილები: ნეგატური გავლენა, გარვეული დროით მუდვიად	[SOC 2] თავიდან აირიდს ან მინიმუმამდ დვიდს ფოიკური დ ეკონომიკური ძვრები [SOC 3] განვიდარდს დ შესრულდს LALRP. [SOC 4] კომპენსაცია, დხმარება საცხოვრებელ ადგილის შეცვლასა დ საცხოვრისის ადგენა [SOC 5] EPC კონტაქტური შეინარჩუნდეს საძოვრებზე ხელებისაწვდომას, იმ ადგილებზე, რომელც სამუშაო ადგილების გარემოებარეობს დ დროებითი ობიექტების გამომასთან მისვლ შეიძლდ.	უნიმ ვნელ	მიწის შესყიდვისა დ განსახლების გეგმა: LALRP3.
	ნენსკრას, ზედ ნაწილის, ხეობასთან მისადგომბა.	☐	☒	☒	☒	Lo [-]გარვეული დროით დაბალ, მუდვიი ნენსკრას კაშხალ დ მისი რეზერვუარი ხელს შეუშლს ნენსკრას ხეობის ზედ ნაწილან მისადგომბას, რდან გზის გაყვანა არარს დგემილი.	[SOC 7] რეზერვუარის შემოვლით -პირუტყვისთვის განკუთვნილ გზა		გარემოზე დკვირვება სამშენებლო სამუშაოების დრს: SURV1
საჯრო ინფრასტრუქტურა	პროექტის კომპონენტების მშენებლობა, რომელც მოიცავს რეზერვუარს, შესადლო გამოწვიის ინფრასტრუქტურის მაგ: ხიდების, გზების, საზოგადოებრივი დწესებულებებისა დ შენობების, სარწყავების ან აკვაკულტურული ობიექტების, მცირე ბიწესებისა დ მეწარმების დნაკარგი.	☐	☒	☐	☐	Lo [-]გარვეული დროით დაბალ, მუდვიი ერადერთ საჯროინფრასტრუქტურ, რომელც მდებარეობს პროექტის ტერიტორიაზე არის ხიდი, რომელც ნაკრზე, ჯუბირზე გავა.	[SOC 7] რეზერვუარის შემოვლით -პირუტყვისთვის განკუთვნილ გზა [SOC 8] ნაკრას ჯუბირის დხინი ისე, რომ ის ხიდი დ იქნეს გამოყენებულ	არც ერთ	გარემოზე დკვირვება სამშენებლო სამუშაოების დრს: SURV1

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომეტებისა და შემცირების გარეშე მაღალ Hi - საშუალო M - დაბალ Lo	ვალდებულები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მარჯოთ გადწყვეტოლება, სადაც შემცირების ან მომეტების ღონისძიებები ს გატარების უფლება გადიცხმა ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარეობა	სადაცვის ავსება	სამუშაო				
	არსებულ ხიდებისა და გზების გაწმენდისგება	☐	☒	☐	☐	Lo [+] გარეველო ღოით ნაკლებადდ ღოით, ხანგრძლივი 2 ახალ ხიდ აშენდება და არსებულ ერის რეაბილტაცია ჩაუტარდება ნენსკრას გოის გაწმენდისგების ღონისძიებების ფრელებში. მოვარი გზა, ნენსკრასა და ნაკრას ხეობაში რეაბილტარდება.	• არცერთ	Lo [+]	გარემოზე დაკვირვება სამშენებლო სამუშაოების დროს: SURV1
გავლენა სხვა ღონისძიებებზე	წყლის უფლებებთან დაკავშირებული კონფლიქტები ქვედა ღნებაზე	☐	☐	☒	☒	Lo [-] ნაკლებადსავარუთა, გრძელადანი, დაბალ სიხშირის, ურყოფით გავლენა მდნარის წყალ ცოტ რეფონიითიქნება გამოყენებული. არარის მუდმივი საწყავი სისტემა. ყველ არსებულ წყლის წისქვილო განდგებულა ნენსკრასა და ნაკრას მდნარის შენაკატებთან, გარდ სიმინდის წისწვილისა (აღრგამოყენება) რმელოც მდებარეობს მდნარე ნაკრზე სოფელნაკიში. ამ წისქვილების გამოყენებას არფერი შეუშლის ხელს.	• არცერთ	უწინმ ვნელო	
	მეთევზეობის პირობების გაურესება კაშხლის ქვემოთიეფში მდნარში წყლის დნის მატების, თევზების მიგრაციოლო მარშრუტების რევეის და მდნარის ჰიდროლოგიური მახასიათებლების და წყლის ხარისხის ცვლილების გამო	☐	☐	☒	☒	Lo [-] სავარუთა, გრძელადანი, ურყოფით, დაბალ სიხშირის გავლენა. თევზობა ადგილობრივი მოსახლეობისთვის ეკონომიკური აქტუობა არარის. მუშაობის პროექსში, მდნარე ენგოთან თევზების მიდნება დაიღებს. ქუტეში ხეობაში, სადაც 95 ოჯახი ცხოვრობს, კვლევებმა დასკვნა რომ თითოჯახიდან სულმცირე ერთადმინი თევზობს. ნაკის მოსახლეობამ, სადაც 21 ოჯახი ცხოვრობს განაცხად რომ კაშხლის დნებაში თევზ იქერს.	[SOC 9] მდნარის ბინადრების შემცირებისსტატუგა [SOC 10] თევზების მინიტორინგი [SOC 11] თევზის მეუწნეობის წამეწყების ინიციატუგების ხელეწყობა, როგორც საზოგადოებრივი ინვესტარების პროგრამის აგრეუტრული ნაწილი.	უწინმ ვნელო	ვეური ბუტების შენარჩუნება: WILD3 საზოგადოებრივი ინვესტარების პროგრამა: DEVF2., DEVF3.
	მეფუტრეობა	☒	☒	☐	☐	Lo [-] შესამღებელა, მოვლ ვადანი(	• [SOC 12] ინფრმაცია მეფუტრეებისთვის და	უწინმ	საზოგადოებრი

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომართვისა და შემცირების გარეშე მაღალ Hi - საშუალო M - დაბალ Lo	ვალუბულები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართვით გადწყვეტილება, სადაც შემცირების ან მომართვის ღონისძიებები ს გატარების უწყვეტად ექვემდებარება ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარება	სადაც აკრძალულია	სამუშაო				
						[+] დადებითი, [-] ურყეო ალბათობა, მასშტაბები, მოცულობა, ხანგრძლივობა	ძირითად შემცირება, მომართვა ან მართვის ღონისძიებები		
						მშენებლობის პროცესში, დაბალ სიხშირით მტერი და ხმაური ავტომობილების მოძრაობით გამოწვეული, რომელმაც შესაძლოა ფუტურების შეწყობა გამოიწვიოს. სავარაუდოდ 34 ოჯახი დაზარალებული.	მეფუტურების შემცირების ღონისძიებები	ვნიშნავ	ფიზიკური ინვესტირების პროგრამა: DEVF2
ბუნებრივი რესურსების კონცეიწირება და ურთიერთშედეგება	დატორვა, ან როდო ხელმისაწვდომობა მინერალურ რესურსებთან	□	■	■	■	N/A გავლენა არარს: პროექტის ტერიტორიაზე მხოლოდ მხოლოდ 1 მაღროიყო რომელიც 2016 წლის ობერვაციული ფაქტორიზირება და არ განუხლებიათ	• არცერთი	არცერთი	
	დატორვა, ან როდო ხელმისაწვდომობა მინერალურ რესურსებთან	□	■	■	■	N/A გავლენა არარს: ნენსკრას ხეობაში ორი სატყეო კონცეისია იყო მათი ფაქტორიზირების ვად 2016 წლის მარტში ამოწურა და აღრგანახლებული.	• არცერთი	არცერთი	
ტურიზმი	სამშენებლობის მომართვა, დატორვა და დგროვილობა წყალში შეიძლება გაანადგუროს მდინარის ბუნებრივი ობიექტები (მაგ: ჩანჩქერები და მდინარეები რომლებიც ტურიზმისა და რეკრეაციისთვის მნიშვნელოვან ადგილზეა, როგორც საპიკნიკისდისე ხედისთვის) ან ჩანანაცვლის სათავგადასავლო ტურიზმის სახეობებით როგორც არის კაიკინგი ან სპორტული თევზჭობა.	□	■	■	■	Lo შესაძლებელია, გრძელვადიანი ტურიზმი ნენსკრასა და ნაკრას ხეობებში კარგად არის განვითარებული. ორივე სოფელში, გამოცხადებული მოახლოება ამოზნდ, რომ ისინი სოფლის რესურსებს ტურისტული მიწებისთვის არ იყენებენ. ზოგიერთ ტურისტულ აქტივობა რესპონდენტების მიერ აღიწერა ნენსკრას ხეობაში, ხოლო ნაკრას ხეობაში, რესპონდენტმა განაცხადა რომ ტურისტული აქტივობები სოფელში არ არსებობს. კაიკინგი და ბორჯღალოსნობა შესაძლოა, რომ მშენებლობის დასრულების შემდეგ შეუძლებელი გახდეს. დაბალ სიხშირის ურყეოთი გავლენა, გრძელვადიანი, ნენსკრას ხეობაში ღვაღალებული.	• [SOC 13] ეკოტურიზმის განსავითარებელი ღონისძიებები	Lo (+)	საზოგადოებრივი ინვესტირების პროგრამა: DEVF2 DEVF3.

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომატებისა და შემცირების გარეშე მაღალ Hi - საშუალო M - დაბალ Lo	ვალდებულებები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართვით გადწყვეტილება, სადაც შემცირების ან მომატების ღონისძიებები სტატუსის უცვლელად დეველოპი ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარება	სადაც აკრძალვა	სამუშაო				
	მდინარის დამცველის შემთხვევაში შესაძლებელია საინტერესო ტურისტული რეკრეაციული ადგილის მოწყობა, რომელიც კაშხალს დაუკავშირდება. რეზერვუარმა, ზეფულის პერიოდში, შესაძლოა ნაოსნობის, წყლის სპორტის, საპიკნიკე ადგილების შექმნას შეუწყოს ხელი.			■	■	Lo [+]სავარაუდოდ ადგილობრივი მოსახლეობისთვის ადგილობრივი აქტივობების განვითარება სურს	[SOC 13] ეკოტურიზმის განვითარება - ღონისძიებები	Lo [+]	საზოგადოებრივი ინვესტირების პროგრამა: DEVF2, DEVF3.
საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა	უზრუნველყოფს პროექტის თანამშრომლებთან რომელიც სოციალურ მფლობელებს იწვევენ.	■	■	■	■	Lo [-] უზრუნველყოფს, დაბალ, ძირითადად მშენებლობის დროს. მშენებლობის პერიოდში 10000 თანამშრომელი იქნება წარმოდგენილი. ექსპლუატაციის შემდეგ კი ადგილზე 100-მდე გამოვლილი თანამშრომელი დარჩება.	[SOC 59] ეფექტური განხორციელება და მონიტორინგი SEP -ის [SOC 40] ადგილობრივების დასაქმება სამუშაო ადგილებზე [SOC 60] ქვეყნის კოდექსი დასაქმებულებისთვის [SOC 61] თანამშრომლების განსახლება სამშენებლო კარგებში [SOC 62] საჩივრების მექანიზმი და კომუნიკაცია	უმნიშვნელო	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოზე დაკვირვება: SURV2. დინტერესებულთა ჩართვის გეგმა: PUB4
	წყლის ხარისხის გაუმჯობესების (მყარი მასალებისა და ზოთი დამბინძურება) შემთხვევაში უაფთხოვანად წყლის დაკრეფა. ცუდი ხარისხის, უარისმოყვარე კაშხლის ქვემოთ უნდა გაედინოს.	□	■	■	■	Lo [-] ნაკლებად ადგილობრივი დაბალ, გრძელვადიან წყვეტად მდინარის წყალმომარაგების მოწყობის რამდენიმე ღონისძიების მიერ მოხდის მათ წყაროები შერბა ზეფულის პერიოდში.	[SOC 44] ტექნიკური ღონისძიებები რათა თავიდან იქნას აორთქლებული წყლის ხარისხზე ზემოქმედება [SOC 45] ნაკადულებისა და მინერალური წყლის ხარისხის კონტროლი [SOC 46] ადგილობრივი თემებში წყლის მონიტორინგის შედეგების გასაჯაროება [SOC 47] ვალდებულება უზრუნველყოს ადგილობრივი წყაროების დაცვა პროექტის ფარგლებში წყლის რესურსის ხარისხის გაუმჯობესება და ის გამოყენებულ გახდება თემისთვის.	არცერთი	გარემოზე დაკვირვება სამშენებლო სამუშაოებისას: SURV1. გარემოს მონიტორინგი: MON1.
	პროექტის სამუშაოების შედეგად დამატებითი დაავადებები (მათ შორის)	□	■	□	□	Hi [-] სავარაუდოდ დაბალ, მშენებლობის დროს. მშენებლობის პროცესში 1000 თანამშრომელი	[SOC 40] ადგილობრივი სამუშაო ადგილებზე [SOC 41] ჯანდაცვის ორგანოებთან თანამშრომლობა [SOC 42] ჯანმრთელობის საკითხებზე თემში	Lo [-]	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომართვისა და შემცირების გარეშე მაღალი Hi - საშუალო M - დაბალი Lo	ვალუბულები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართვით გადწყვეტილება, სადაც შემცირების ან მომართვის ღონისძიებები სტატუსის უწყობა გადაეცემა ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარება	სადავო აქტივობა	სამუშაო				
	სქესობრივი გოთუგადმდები დაავადებები					იქნება წარმოდგენილი (მშენებლობის პიკში)	ინფორმირების გარეშე • [SOC 43] კონტრაქტორის მიერ ანაშრომების მიმართ სამედიცინო ვალუბულების შესრულების მონიტორინგი		ზედმხედველი რა: SURV2. გარემოს მონიტორინგი: MON4
	მიკროკლიმატის ცვლილება რეზერვუარის ირგვლივ	□	□	■	■	 [-] ნაკლებად ავარჯუა, რომ თუმცა ჯანმრთელობაზე რამე გავლენა იქონიოს მშენებლობაში. მიკროკლიმატის შეცვლის ნენსკრას რეზერვუარის ირგვლივ ამინდი, რომელიც არარსის დასახლებულ. ცვლილებები ძნელ შესამჩნევი იქნება.	• არცერთი	არცერთი	
	წყლის დამაინფიცირებელი ან წყალთან დაკავშირებული დაავადებების შემთხვევების ზრდა.	□	□	■	■	 [-] ნაკლებად ავარჯუა, დაბალი სიხშირით, ლიმიტირებული ადგილი, მხოლოდ რეზერვუარის ირგვლივ დასახლებულ ადგილი. ორივე ხეობაში, არარსებობს წყლით გამოწვეული დაავადება. მისი გავრცელებაც ნაკლებად ავარჯუა.	• არცერთი	არცერთი	
	სამუშაო ადგილები- ხმაური და ვიბრაცია სამუშაო ადგილებზე, ასევე გზებზე.	□	■	□	□	 [-] სავარაუდოდ ლოკალურად, მშენებლობის დროს	• [SOC 24] სამუშაოების დროს ვიბრაციის მონიტორინგი ახლანაგებობებზე რა წარმოქმნას გარე ვიბრაციის ეფექტი • [SOC 25] სტრუქტურული შეფასება ელექტროსადგომთან ახლოს მდებარე შენობების მშენებლობის დაწყებამდე • [SOC 26] საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და ჯანდაცვის უზრუნველყოფის ზომები, ხმაური, მტკერ და ვიბრაცია მშენებლობის დროს	 [-]	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს ზედმხედველი რა: SURV2.
	ელექტროსადგომის მიერ მოქმედების დროს გამოწვეული ხმაური	□	□	□	■	 [-] სავარაუდოდ	• [SOC 37] საქარაუგელოს რეგულაციებთან შესაბამისობა ან რეკომენდაციები რომელიც ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ არის გამოცემული. ხმაურის	 [-]	გარემოს მონიტორინგი: MON4

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომეტებისა და შემცირების გარეშე მაღალ Hi - საშუალო M - დაბალ Lo	ვალდებულები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართვით გადწყვეტილება, სადაც შემცირების ან მომეტების ღონისძიებები ს გატარების უწყვეტად გადევნება ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარება	სადაც აკისრება	სამუშაო				
						[+] დადებითი, [-] უარყოფითი აღბრუნება, მასშტაბები, მოცულობა, ხანგრძლივობა	ძირითად შემცირება, მომეტება ან მართვის ღონისძიებები		
							რეცეპტორები უზრუნველყოფა ხმაურის იზოლაციას. • [SOC 38] მაცხოვრებლების ჯანმრთელობისთვის და უსაფრთხოებისთვის ხმაურის კონტროლი. • [SOC 39] აქტივობების მონიტორინგი მონაწილეების მხრიდან.		
	თემის უსაფრთხოება და ადამიანის უფლებები	□	■	□	■	 [-] სავარაუდოდ უსაფრთხოების მართვა: განღებულ იქნება შესასვლელში, მშენებლობის და ექსპლუატაციის დროს. დცვის სამსახურმა შესაძლო შეაშინოს ადგილობრივი მოსახლეობა და საფრთხე შეუქმნას მათ უსაფრთხოებას და უფლებების დცვას. საზოგადოებრივი უსაფრთხოების მართვა: ადგილობრივი პოლიცია, მესაზღვრეები ჩაერთვებიან იმ შემთხვევაში თუკი მოსახლეობა პროექტს გააპროტესტებს, ან ნებისმიერ შემთხვევაში როდესაც საზოგადოებრივი არეულობის საშიშროება დადგება.	• [SOC 79] ადგილობრივ პოლიციასთან თანამშრომლობა • [SOC 80] კონტრაქტორებისა და სუბკონტრაქტორების მიერ უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებების დცვა • [SOC 81] სპეციალური ტრენინგი და მონიტორინგი უსაფრთხოების სამსახურის მხრიდან ადამიანის უფლებების დცვასთან დაკავშირებით • [SOC 82] დცვისა და ადამიანის უფლებათა საკითხებში მრეცელების დასაქმება • [SOC 83] უსაფრთხოებისა და ადამიანის უფლებათა დცვის მართვის გეგმის მომზადება მშენებლობისთვის და ექსპლუატაციისთვის.	 [-]	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს კონტროლი: SURV2 გარემოსა და სოციალური მენეჯმენტის სისტემა: ESMS1 & ESMS2
	სოციალური ინტეგრაცია	□	■	□	□	 [-] გაუზრუნველყო, მშენებლობის დროს პოტენციური ლგალური კონფლიქტი ან უმადყოფნა, რომელმაც მხარის მიერ უთანასწორობის განცდის შემთხვევაში. შესაძლო დაპირისპირება წამოწყებულიქნას პროექტის პერსონალს ან კონტრაქტორების მხრიდან.	• [SOC 40] ადგილობრივების დასაქმება სამუშაო ადგილებზე • [SOC 60] ქვეყნის კოდექსთან თანამშრომლობისთვის • [SOC 59] SEP - ის ეფექტური და შესრულება და მონიტორინგი	უნივერსალი	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს კონტროლი: დკვირდება გარემოზე: MON6
მოსახლეობის უსაფრთხოება	ავტომატურად გადმოცემისა და დაცვით რისკები	□	■	□	□	 [-] გარკვეულ გზებზე რომელიც გამოყენდება მშენებლობის ფრეზებში გამოყენება, მიმდებარე ტრანსპორტის გამოყენებისას გააძლიერება	• [SOC 14] მშენებლობის პერიოდისთვის მომზადდება გასაჯდრევის მომართვის მართვის გეგმა • [SOC 15] კონკრეტულ უსაფრთხოების ღონისძიებები	 [-]	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომართვისა და შემცირების გარეშე მაღალ Hi - საშუალო M - დაბალ Lo	ვალებულები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართვით გადწყვეტილება, სადაც შემცირების ან მომართვის ღონისძიებები სტატუსის უწყობა გადაეცემა ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარეობა	სადავო აქცეზი	სამუშაო				
						[+] დადებითი, [-] უარყოფითი აღბრუნება, მასშტაბები, მოცულობა, ხანგრძლივობა	ძირითად შემცირება, მომართვა ან მართვის ღონისძიებები		
						გამოყენებად გზების რაოდენობა.	სკოლებისთვის, მომართვის მართვის გეგმის მიმართებით • [SOC 16] მომართვის მართვის გეგმისა და მართვის ადგილზე განთავსება • [SOC 17] ადგილობრივი მოსახლეობისთვის მძიმე კონკრეტული ჩვენება, გამოხატულება • [SOC 18] საგზაო ორსკების შესახებ ცნობადობის ამაღლება, მათთვის სკოლის ბავშვებში.		კონტროლი: SURV2
	მოსახლეობის უაფრთხოება - ფიზიკური შეზღუდვები და უაფრთხოების რისკები სამუშაო ადგილებზე	■	■	□	□	 [-] სავარაუდო, სამუშაო ადგილებზე და ზონებები ან ფაქტორი შემთხვევები, რა დასამუშაო ადგილები საშიშია.	• [SOC 22] უაფრთხოება მართვის გეგმის მიმართებით და უაფრთხოებისთვის • [SOC 27] ყველ სამშენებლო ღონისძიების მოსახლეობისთვის განცხადება • [SOC 28] რეგულარული შეხვედრები მოსახლეობასთან თუ უაფრთხოება და სამშენებლო რისკები • [SOC 29] გამოცხადება • [SOC 32] სამშენებლო სამუშაო ადგილებზე წვდომის კონტროლი • [SOC 49] წვდომის შეზღუდვა პროექტის ტერიტორიაზე, როგორც ირვლვ ისე ქვემოთ	 [-]	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს კონტროლი: SURV2 დინტერსებულ პირების ჩართვის გეგმა PUB2.
	ბუნებრივი კატასტროფები და კაშხლის უაფრთხოება	□	■	■	■	 [-] ნაკლებად სავარაუდო შესაძლო ზოგიერთ რისკიარ გამართლეს, მაგრამ მისი გამართლების შემთხვევაში ზიანი შეიძლება ძალიან მნიშვნელოვანი იყოს.	• [SOC 48] საბუნებრივი კატასტროფების რეგულაცია • [SOC 49] შეზღუდული ხელმისაწვდომობა პროექტის ინფრასტრუქტურის ირვლვ და ქვემოთ • [SOC 50] სიგნალიზაცია და გამაფრთხილებელი ნიშნები • [SOC 51] დამატებითი წყალდიდობის კვლევები & წყალდიდობისგან დაცვის ღონისძიებები • [SOC 52] რეგულარული კომუნიკაციები და ცნობიერების ასამაღლებელ კამპანიები კაშხლის უაფრთხოებასთან დაკავშირებით • [SOC 63] ტექნიკური გადწყვეტილებები • [SOC 64] რეზერვუარის სეისმოლოგიის შემცირება	მოსახლეობა არ მოექცევა ისეთი რისკის ქვეშ, რომელიც აღემა	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს კონტროლი: SURV2 საგანგებო სიტუაციების მართვის გეგმა: EPP1., EPP2., EPP3. ქვემო

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომატებისა და შემცირების გარეშე მაღალ Hi - საშუალო M - დაბალ Lo	ვალდებულებები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართული გადაწყვეტილება, სადაც შემცირების ან მომატების ღონისძიებები ს გატარების უფლება გადიცხმა ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარება	დაცვის ავსება	სამუშაო				
						[+] დადებითი, [-] უარყოფითი აღბათა, მასშტაბები, მოცულობა, ხანგრძლივობა	ძირითად შემცირება, მომატება ან მართვის ღონისძიებები		
							[SOC 65] მდნარე ნაკრას მნიშვნელობის ახსნა და შენაკადებიდან მოსული ნალექის მართვა [SOC 66] გაუფალსწინებელ შემთხვევების სამომხედგემის შემუშავება [SOC 67] ადრეულ შეტყობინების სისტემების, ტრენინგების და ვარჯიშების დნერგვა [SOC 68] რეგულარულ ცნობიერებისასამალბელ კამპანიები გაუფალსწინებელ, საგანგაშო შემთხვევების სამომხედგემის შესახებ	ტება დასაშვებ ზღვარს, განსაზღვრულ საერ თაშო რისო პრეტის მიხედვით	დნებაში დტორვისგან დცის გეგმა: DOWN1., DOWN2.
დასაქმება		■	■	■	■	M [+]განსაზღვრულ მშენებლობის პროცესში, დდ რაფნობით (რმდნიმე ასეულ) , სამუშაოადილი შეიქმნება, რომეღც მცირე გამოცდლების მქნე დასაქმების მსუფელათის იქნება განკუთნილი. მაგრამ, ასევე საჭიროიქნება (რმდნიმე ასეულ) გამოცდელ მუშა ექსპლუატაციის ფუნისთის.	[SOC 40] ადგილობრივების დასაქმება [SOC 72] დასაქმების სტრატეგია Error! Reference source not found. Error! Reference source not found. Error! Reference source not found.	Hi [+] 	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს კონტროლ: SURV2.
	ქალა დასაქმება	□	■	□	□	Lo [-]სავარაუდოდ მშენებლობის დროს ქალბს ნაკლები შანსი ექნებათდასაქმდნენ		Lo [+] 	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს კონტროლ:
	არპირდპირი დასაქმება და ბიჩნეს შესაძლებლობები	□	■		■	Lo [+]სავარაუდოდ მშენებლობის და სამუშაოების გამოადილობრივ ბაზარზე გაიზრდება მოთხოვნა საქონელა და	[SOC 77] მომარგების მონიტორინგი [SOC 1] საზოგადოებრივი ინვესტირებისპროგრამა	Lo [+] 	საზოგადოებრივი ინვესტირების

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომატებისა და შემცირების გარეშე მაღალი Hi - საშუალო M - დაბალი Lo	ვადადებულებები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართვით გადწყვეტილებები, სადაც შემცირების ან მომატების ღონისძიებები ს გატარების უფლება გააძევეს ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარება	საგების აგება	სამშენაო				
						[+] დადებითი, [-] უარყოფითი აღბრუნება, მასშტაბები, მოცულობა, ხანგრძლივობა	ძირითად შემცირება, მომატება ან მართვის ღონისძიებები		
						მომსახურებაზე, შეიქმნება არაპირდაპირი ბოძებები და გაჩნდება სხვა სამუშაო ადგილები.			პროგრამა DEFV2. სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს კონტროლი: SURV2.
	პროექტისგამოწვეული შიდა მოვარება დაწვება ინფრასტრუქტურას და სერვისებს (მაგ. სანიტარული, ჯანმრთელობის) ასევე შესაძლო გამოწვევის ფაქტორებისა და ადგილობრივი საკვებისა და სერვისებზე.	☐	☒	☐	☐	 Hi [-] შიდა მოვარება სამუშაოების მიერ ნაკლებ ნაკლებად, რადგან რეგიონში მსგავსი ტენდენცია არ შეინიშნება. მაქსიმუმ 1000 მუშა იქნება წარმოადგენილ მშენებლობის პერიოდში. მუშები ადგილობრივი თემებიდან და ნენსკრა და ნაკრას ხეობის მაცხოვრებლები იქნებიან. მოუხდევადი მისა, რომ სამუშაო ადგილები ადგილობრივი მოსახლეობისთვის არის განკუთვნილი, შესაძლო ადგილების ნახევარი ჩამოსულობა დიკავონ. ნენსკრასა და ნაკრას ხეობაში განსაზღვრული, მუდმივი და შექცევადი, უარყოფითი გავლენა.	[SOC 69] ყველ თანამშრომელსათვის, მათში, ადგილობრივი, არაკვალიფიციური თანამშრომლების ტრენინგის პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება მათი უნარების ასამაღლებლად	 Lo [-]	სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს კონტროლი: SURV2. გარემოს მონიტორინგი: MON6.
	მუშების დამოხილუბა	☐	☐	☐	☒	 Hi [-] დახლებით 900 მუშა მოხილუბა ორივე სოფელში.		 M [-]	საზოგადოებრივი ინვესტირების პროგრამა DEFV2. სამშენებლო სამუშაოებისას გარემოს კონტროლი: SURV2.

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომატებისა და შემცირების გარეშე მაღალ Hi - საშუალო M - დაბალ Lo	ვალდებულებები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართვით გადწყვეტილება, სადაც შემცირების ან მომატების ღონისძიებების გატარების უფლება გადეცემა ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარება	საფასო	სამუშაო				
								[+] დადებითი, [-] უარყოფითი აღბრუნება, მასშტაბები, მოცულობა, ხანგრძლივობა	ძირითად შემცირება, მომატება ან მართვის ღონისძიებები
	მუშების ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება	■	■	■	■	M [-]სავარაუდო, საშუალო შეეხება ყველ თანამშრომელს რომელიც იმუშავებს მშენებლობაზე და ექსპლუატაციაზე. ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული რისკები, როგორც არის მიმდებარე საშუალო (მაგ: გვირგვინის აფეთქება). ნაკლებად სავარაუდო შრომით უსაფრთხოების დაცვების, და ბავშვების საშუალოდ დადგომიერება ასევე იმუშავებენ.	• [SOC 19] მუშების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მართვა • [SOC 20] მშენებლობის ძირითად პრინციპებისა და უსაფრთხოების მართვის ღონისძიებები • [SOC 21] ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ზომების მართვა, მშენებლობაზე სამუშაო ნივთიერების გამოყენებისას. • [SOC 23] ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ზომების დაცვა ხმაურის, მტვრის და ვიბრაციისას მშენებლობის განმავლობაში. • [SOC 30] ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ზომების დაცვა ცეცხლისა და ფეთქებადი ნივთიერებებისაგან მშენებლობის პროცესში. • [SOC 33] ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ზომების დაცვა წარმოებისას. • [SOC 34] ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ზომების დაცვა სამუშაო ნივთიერებთან მიმართებით • [SOC 35] ცეცხლისა და აფეთქებების პრევენცია, რომელიც განხილულია GIIP ნაწილში. • [SOC 36] ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ზომების დაცვა ხმაურის შემთხვევაში • [SOC 42] საზოგადოების ინფორმირების კამპანიები ჯანმრთელობის საკითხებზე • [SOC 43] კონტრაქტორის მხრიდან, მუშების ჯანმრთელობის მდგომარეობის მონიტორინგის კონტროლი • [SOC 76] მუშათა უსაფრთხოების კომიტეტი • [SOC 78] მომარგების კონტროლი • [SOC 84] შრომის აუდიტ	Lo [-]	სამშენებლო სამუშაოებისა და გარემოს კონტროლი: SURV2.
კულტურული	მატერიალური კულტურული	■	■	■		Lo სავარაუდო დაბალი სიხშირე, მუდმივი	• [SOC 85] სამოქმედო გეგმა შემთხვევით	არც	გარემოზე

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომატებისა და შემცირების გარეშე მაღალი Hi - საშუალო M - დაბალი Lo	ვადადებულებები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მართვით გადწყვეტილება, სადაც შემცირების ან მომატების ღონისძიებების გატარების უფლება გადეცემა ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოხმარების დაგეგმვა	საგარეო გავლენები	სამუშაო				
მემკვიდრეობა	მემკვიდრეობა: არქეოლოგიური დანაკარგი, ისტორიული ან კულტურული ძეგლების რუხრეცია სამუშაო-ადგილებზე.					სამუშაო-ადგილებზე არცერთ ისტორიულ ან არქეოლოგიურ აღმოჩენა გაკეთებულ. ეკლესიები და სამღვდელთა მიმდებარე ტერიტორიაზე არარს. თუმცა, სვანეთის რეგიონი მდებარე ისტორიული ფრთხილ არქეოლოგიური არტეფაქტები მოხვებულ ორხეობაში (მეტლფრეილ წარმოების ნაშთები), შესაძლებელია ის, რომ არტეფაქტები შემთხვევითიქნეს აღმოჩენილი სამუშაო-ადგილებზე. ნაკლებადსავარაუდოა, ფრთხილ გავლენა მცირეა, მუდმივია	აღმოჩენებისას	ერთი	დაკვირვება სამშენებლო სამუშაოებისას : SURV2.
	არმატურული კულტურული მემკვიდრეობა.	■	■	■	■	Lo [-]ნაკლებადსავარაუდოა მაგრამ მუდმივი ნენსკრისა და ნაკრის ხეობების მოსახლეობა ქართული კულტურისა და ერის განუყოფელი ნაწილია. ადგილობრივი მოსახლეობა საკმაოდ ენისტიკური ტრადიციების დაცვების, ჩვეულებების და რწმენის მიმართ პოზიტიური შეხედულება გამოიწვევს სოციალური ცვლილება, და გაუხიზვება უხიზვების მიმართხიზვებაში.	• [SOC 40] ადგილობრივების დასაქმება სამუშაო-ადგილებზე • [SOC 56] მონიტორინგის სისტემა დღეგრძელებთან მიმართებით • [SOC 59] SEP-ის ეფექტური განხორციელება და შესრულება • [SOC 60] თანამშრომლებისთვის ქვეყნის კოდექსის შექმნა • [SOC 61] თანამშრომელთა განსახლება სამუშაო-ბანაკებში • [SOC 62] საჩივრები და კომპლენტების მექანიზმი • [SOC 86] CIP მოცავს არმატურული კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებასა და მხარდაჭერას	უნიკალური	გარემოზე დაკვირვება სამშენებლო სამუშაოებისას : SURV2. გარემოზე დაკვირვება : MON6. საზოგადოებრივი ინვესტირების პროგრამა : CIP2
ადგილობრივი მაცხოვრებლები	ადგილობრივი მაცხოვრებლებისთვის მნიშვნელოვანია, თავისუფალი, სწრაფი და ინფორმირებული	□	■	□	□	კრედიტორების კრედიტორებიდან გამოიღწეოთ დაზარალებული მოსახლეობა არკლსიფიცირება როგორც ადგილობრივი მაცხოვრებლები.	• არცერთი	არცერთი	არარს ინფორმაცია

სოციალური ღრეზულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომეტებისა და შემცირების გარეშე მაღალი Hi - საშუალო M - დაბალი Lo	ვალუტულები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მარჯობით გადწყვეტილება, სადაც შემცირების ან მომეტების ღონისძიებები ს გატერების უფლება გადგემა ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარეობა	საგვარის	სამუშაო				
						[+] დღებით, [-] ურყოფით აღბათა, მასშტებები, მოცულობა, ხანგრძლივობა	ძირითად შემცირება, მომეტება ან მარჯობის ღონისძიებები		
სოციალური დ უველი ზგულები	შეთანხმება დ ზარალბულ მაცხოვრებლბთან. ართანბარი გავლენები ღრბებზე, ქალბზე, ბავშვებზე დ სხვა მოწყვლად ზგულებზე, რომელც გამწვევლა პროექტის საქმიანობით მაგ: იძულებით განსახლბა, აქტუვების დკარგვა, ჯანმრთულობის საკიხები, ძალბებისა დ სექსუალური ექსპლუატციის რისკები, კულტურული მიწის დკარგვა დ მასთან კავშირის გაწყვეტ.	■	■	■	□	M [-] სავარაუდბდალ. ზოგიერთ დ უველ სახლ დ ზარალბა მიწის აღბის პროცესში. (მოცემულა მეცხრე თავში - LALRP). ბავშვების დცულობის ხარისხიც დაბალ იქნება, გზასთან დ მომრბასთან დკავშირბულ რისკების გამო	[SOC 2] თავიდან აირბდს ან მინიმუშიამდ დვიდს ფოზიური დ ეკონომიკურიძვრები [SOC 3] განვითარბს დ შესრულბს LALRP. [SOC 4] კომპენსაცია, დხმარბა საცხოვრბელ ადგილის შეცვლასა დ საცხოვრბის აღდენა [SOC 14] საგზომომრბის მარჯობის გეგმის მოზაღბა დ მოსახლობისთვის გაცნობა მშენებლობის პერიოლში [SOC 15] სპეციალური ღონისძიებებიუაფრბხობებაზე რომელც ჩატარბა სკოლებში სადაც გაეცნობიან საგზო მომრბის მარჯობის გეგმას [SOC 18] საინფორმაციოკამპანიები საგზო მომრბასთან დკავშირბულრისკებზე. კამპანია ასევე მოცავს მოსწავლეების ინფორმირბას.	Lo [-]	გარემოზე დკვირბება სამშენებლო სამუშაოებისას : SURV2. მიწის შესყიდვისა დ განსახლბის გეგმა: LALRP3.

სოციალური ღირებულება	გავლენის მომხდენი ფაქტორი	ფაზა				მნიშვნელობის შეფასება მომეტებისა და შემცირების გარეშე მაღალ Hi - საშუალო M - დაბალ Lo	ვალდებულებები	სავარაუდო ნარჩენების გავლენა	მარჯობით გადწყვეტილება, სადაც შემცირების ან მომეტების ღონისძიებები ს გატარების უფლება გადეცემა ESMP-ის.
		წინასწარი სამუშაოები	მოვარეობა	საგვარის ავსება	სამუშაო				
სოციალურ და უცვლელ ღირებულებები	შეთანხმება დარღვეულ მაცხოვრებელთან. არათანაბარი გავლენები ღირებულებებზე, ქალბზე, ბავშვებზე და სხვა მოწყვლად ჯგუფებზე, რომელიც გამოწვეულია პროექტის საქმიანობით მაგ: იძულებითი განსახლება, აქტუების დაკარგვა, ჯანმრთელობის საკითხები, ძალადობისა და სექსუალური ექსპლუატაციის რისკები, კულტურული მემკვიდრის დაკარგვა და მასთან კავშირის გაწყვეტა.	■	■	■	□	[+] დღებით, [-] უწყვეტით აღბრუნება, მასშტაბები, მოცულობა, ხანგრძლივობა	ძირითად შემცირება, მომეტება ან მარჯობის ღონისძიებები	□	გარემოზე დაკვირვება სამშენებლო სამუშაოებისას : SURV2. მიწის შესყიდვისა და განსახლების გეგმა: LALRP3.

დნარები

დანართი 1 - გამოყენებული ლიტერატურა

სიაში გა მოყენებული ლიტერატურა (2.2.6 პარაგრაფის გარდა - ეთნიკურობა)

ADB (2014) Country Partnership Strategy: Georgia, 2014–2018 Poverty Analysis Summary. Summary based on the Government of Georgia. 2014. Socio-economic Development Strategy of Georgia (Georgia 2020). Tbilisi; K. Pearce. 2011. Poverty in the South Caucasus. Caucasus Analytical Digest No. 24. Washington, DC.; United Nations Children’s Fund (UNICEF). 2012. Georgia: Reducing Child Poverty. Discussion Paper. Tbilisi; World Bank. 2012. Georgia: Poverty Assessment Update 2011. Washington, DC; and World Bank.

Council of Europe (2016), 2016 Observations on the human rights situation in Georgia: an update on justice reforms, tolerance and non-discrimination by Nils Muižnieks, Commissioner for Human Rights

Green Alternative (2011) Problems related to the Protection of Property Rights – The case of Mestia” prepared by, Green Alternative, Georgian Young Lawyers’ Association, Transparency International – Georgia and Georgian Regional Media Association. <http://greenalt.org/publications/problems-related-to-the-protection-of-property-rights-the-case-of-mestia/> (consulted on the 28/07/2016)

IFC (2009) Projects and People. A Handbook for Addressing Project-Induced In-Migration.

IFC (2009) Projects and People: A Handbook for Addressing Project-Induced In-Migration

IFC (2010), Strategic Community Investment - A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets

Koehler, Jan (2000): *Die Zeit der Jungs – Zur Organisation von Gewalt und der Austragung von Konflikten in Georgien*. Münster/Hamburg: Lit.)

Kvitsiani, Zviad & Jibladze, Leri (2015) “The latest archaeological discoveries in Svaneti”, Tbilisi

Kvitsinadze, L., D. Tvildiani, et G. Pkhakadze. (2010) « HIV/AIDS Prevalence in the Southern Caucasus ». Georgian Medical News, no 189 (December 2010): 26-36.

Ministry of Environment and Natural Resources Protection (2015) Letter dated 27 November 2015

National Statistics Office of Georgia (2015), citing the Social Service Agency, http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=188&lang=eng

Ribbands, C. R. “The Flight Range of the Honey-Bee”. Journal of Animal Ecology vol. 20, n° 2 (1951), pp. 220–26.

Stvilia K., Khatuna Todadze K., Nizharadze G. (2010), HIV and AIDS in Georgia: a socio-cultural approach, in UNESCO (2005) *HIV and AIDS in the Caucasus Region : A Socio-Cultural Approach*.

UNAIDS (2015), Georgia - Country progress report http://www.unaids.org/sites/default/files/country/documents/GEO_narrative_report_2015.pdf

Voell S., Jalabadze N., Janiashvili L., Kamm E, (2014) *Identity and traditional law - local legal conceptions in Svan villages, Georgia*. Anthropological Journal of European Cultures” 2014 Vol 23, 2

Voluntary Principles on Security and Human Rights (2000) <http://www.voluntaryprinciples.org/>

References used in the preparation of section 2.2.6 Ethnicity

- Abdushelishvili M.G. Anthropology of Ancient and Modern Population of Georgia. Tbilisi, Metsniereba, 1964
- ADB, Safeguard Policy Statement, 2009, Safeguard Requirements 3 - Indigenous people
- Bardavelidze V. Examples of Georgian (Svan) Ritual Graphic Art. Tb., 1953
- Bardavelidze V.V. Ancient Religious beliefs and Ritual Graphic Art of the Georgian Tribes. Tbilisi, 1957
- Berdzenishvili N. Issues of Georgian History, V, Tbilisi, 1971, p. 67
- Bitadze L. Changes of the Caucasian Mountains' Population by Blood Groups (ABO, Rhesus, MN, P, Kell). Collected works "Ochkhari", 2002, pp. 88-89
- Bitadze L. Dermatoglyphics of the Caucasian Mountains Population. Analebi, 2002, N1, pp. 64-71 Gabliani Eg. Old and New Svaneti. 1925
- Bitadze L., Chitanava D., Laliashvili Sh., Kvavadze E., Zubiashvili T. Question of Ethnicity of the Population of Kartli Region and Changes of Anthropological Type from IV Millennium BC to XX century AD. Tb., 2011
- Bitadze L., Chitanava D., Laliashvili Sh., Zubiashvili T., Shengelia R. Svans on Anthropologic Map of the Caucasus. International Scientific Conference "Caucasian Civilization – Interdisciplinary Researches". Conference materials. Mestia, 2015, pp. 31-33
- Bitadze L., Laliashvili Sh., Chitanava D. Anthropologic Characterization of Svans in Comparative Aspect. Part I. Internal Population Variability of Svans. Analebi, 2014, #10, pp. 467-470
- Bruck S.I. World Population. Ethnodemographic Reference Book. M. Nauka, 1981, p. 210
- Chartolani M. Dzveli Svaneti (Old Svaneti). Tbilisi, 1996
- Chartolani M. New building types in Svaneti, for ethnographic research of Svaneti, 1977
- Chikobava A.S. Kartvelian languages, their historical structure and characteristic old features. Iberian-Caucasian Linguistics, II, 1948
- Chikobava Arn. Kartvelian languages, their historical structure and characteristic old features, Iberian-Caucasian Linguistics, II, Tb. 1948, pp. 272-273
- Debets G.F., Levin M.G., Trifomova T.A. Anthropological Materials as the Source for the Ethnogenesis Research. Sovremennaya Etnografia, 1952, N 1
- EBRD Environmental and Social Policy, 2014, Performance Requirement 7 on Indigenous People.

EBRD, Guidance Note on Indigenous People ,2010, <http://www.ebrd.com/news/publications/guides/guidance-note-on-indigenous-peoples.html>

Essays on Georgian History, IV,1973, For Ethnographic Research of Svaneti, 1970

Gasviani G. From History of the Western Georgia Highlands. Tb., 1973 Gasviani

G. Studies on the History of Middle Ages Svaneti. Tbilisi, 1991, p. 19.

Gegeshidze M. Irrigation System in Zemo (Upper) Svaneti. Materials for Ethnography of Georgia, XI, Tbilisi, 1960

Georgians, 2016, p. 9

Giorgadze Gr. “Mushkaia”, “Mushki” and “Daiaen-Diauh” in Assyrian Cuneiform texts. In: Meskheti. Istoria da tanamedroveoba. Akhaltsikhe, 2000

Historical Atlas of Georgia. Georgia I-II centuries., p.12

Historical Atlas of Georgia. Georgia in II-I centuries BC, p. 12.

Historical Atlas of Georgia. Georgia in VI-III centuries BC, p. 11.

IFC, Performance Standards on environmental and Social Sustainability, 2012, Performance Standard 7 on Indigenous People

Ingorokva P. Giorgi Merchule. Writer of Tenth Century. Tb., 1954, p. 144

Ingorokva, 1941

Janashia S, Col. Works, Vol. 6. Tbilisi, 1988, p. 193

Janashia S. Tubal-Tabali, Tibareni. Col. Works. Tb., 1959, p. 68

Janashia S.Linkages between Svan-Adighe (Cherkez) languages, Col. Works, Vol. III, 1959, pp. 81-116

Javakhishvili Al. 1963.Vertical Distribution of Settlements and Population Dispersion in Georgian Caucasioni.Alexander Javakhishvili works. Vol. I, Papers on Anthropology, Tbilisi, 1990, p. 257

Javakhishvili Iv. Col. Works. Vol. 1, Tbilisi,1979

Kaukhchishvili S. Commune of Misimians. TSU, 1936, pp. 277-280

Kaukhchishvili T., Strabo’s Geography, Tb., 1952, pp.125-126

Kaukhchishvili T., Strabo’s Geography, Tb., 1957, pp.14, 126

Kurdiani M. First Habitat of Georgians According to Language Data and Tribe Structure of Common-Kartvelian Ethnos. Academy of Science of Georgia, Iv. Javakhishvili Institute of History and Ethnology. Ethno-genesis of Georgian people, Tb., 2002, pp. 52-88

Kurdiani M. Georgian Language and Script. Georgians, 2016, p. 91

Marr N. Travel in Svaneti (in Spring 1911-1912) XV vol. II in IP V, 1913, pp. 32, 34

Melikishvili G. Essays on the History of Georgia. vol. I. 1970

Melikishvili G. The Earliest Population in Georgia, Caucasus and the Near East. Tb., 1965, p. 65

Melikishvili G.A. Towards the History of Ancient Georgia Tb., 1959, p. 91-92, 309 Muskhelishvili D.L. About Linkages between the Central Transcaucasia and Western Asia in Early Antique Epoch. Col. Archaeological Issues in Georgia, I, Tbilisi, 1978

Mikeladze T. Researches in the History of the Ancient Population of Colchis and South-Eastern Littoral of the Black Sea. Tb., 1974, pp. 10-12

Muskhelishvili D. Georgia in VI-VIII Centuries. Tb., 2004, p. 79

Muskhelishvili D. The Basic Issues of the Historical Geography of Georgia. Tb., 1977

Nasidze I, Ling EY, Quinque D, Dupanloup I, Cordaux R, Rychkov S, Naumova O, Zhukova O, Sarraf-Zadegan N, Naderi GA, Asgary S, Sardas S, Farhud DD, Sarkisian T, Asadov C, Kerimov A, Stoneking M. 2004a. Mitochondrial DNA and Y-chromosome variation in the Caucasus. Annals of Human Genetics 68, 2004, p. 205-21.

Nasidze I., T. Sarkisian, C. Asadov, A. Kerimov and M. Stoneking Testing hypotheses of language replacement in the Caucasus: Evidence from the Y-chromosome. Hum Genet 112, 2003, p. 255-261.

Natishvili A. N., Abdushelishvili M.G. Main Results of Anthropological Expeditions of 1950, 1951, 1952. Institute of Experimental Morphology of Academy of Science of Georgian Soviet Republic. Tbilisi, 1953

Number and composition of population in the USSR. 1979 Census Data. Central Statistical Administration of the USSR. M., Finances and Statistics, 1985, p. 184

Orbeli I. Town of the twins Dioskuria - and tribe of the Charioteers - Iniochs. Journal of the Ministry of Education, 1911, part XXXIII, p. 215

Shurr T. G. Yardumian A, Shengelia R., Bitadze L, Chitanava D., Laliashvili Sh., Laliashvili I, Sanders A, Azzam A., Groner V, Edleson K., Vilar M. Genetic Diversity and Population History in Svaneti, Northwestern Georgia. International Scientific Conference Caucasian Civilization: interdisciplinary researches. Mestia, 2015, pp. 94-96

Takaishvili Ek. 1910

Topchishvili R., Svaneti and Its Inhabitants. Ethno-historical Studies.TSU, Scientific Institute of Ethnology, Iv. Javakhishvili Institute of History and Ethnology, Tbilisi, Universali, 2015, pp. 7-9

Topuria V., Svan Language, I, Verb, Tb. 1931

Totadze A. Georgian population at the boundary of second and third millennium. Tb. 1999, p. 37

Treaty of Georgievsk, Tbilisi, Metsniereba, 1983

Written Monuments of Svaneti, I, V. Silagava edition, Tb., 1986, pp. 112-11

დანართი 2 - თითოეულ სოფელში გამოკითხულ ოჯახთა რაოდენობის გადანაწილება

თითოეულს ოფე ლში გ ა მ ო ვ ი თ ბ უ ლ ო ჟ ა ხ თ ა რ ა ო დ ე ნ ო ბ ი ს გ ა დ ნ ა წ ი ლ ბ ა

ადგილობრულობა	A. სივრცით სურათში გამოვლენილ საცხოვრებელ კომპლექსების რაოდენობა	B. ოჯახების ანაღოთ (= გამოვითხოვლ მუდმივი ოჯახები) (% საერთო ოჯახების რაოდენობა)	C. ოჯახების რაოდენობა, რომელთა არარის შეტანილ ანაღოში	გაანაღოებული ნიშნებიდან ოჯახების გამოიცხვის მიზეზები				
				ზოო ოქვეს გამოვითხოვ ზე (% არარის გაანაღოებული; Col. C)	დღახაბლებელ, მშენებარე ან მიტოვებული (% არ არის გაანაღოებული; Col. C)	‘არშეესაბამება’ (კომპეტენტური (% არარის გაანაღოებული; Col. C)	HH-ის მაცხოვრებლები სეზონების მიხედვითად რომელთა წარმოდენილ არ იყვნენ კვლევის დროს (% არარის გაანაღოებული; Col. C)	HH-ის მაცხოვრებლები მხოლოდსეზონების მიხედვით რომლებიც წარმოდენილ დ გამოვითხოვნი იყვნენ კვლევისა, ოქვა ჯერარ არის გაანაღოებული (% არარის გაანაღოებული; Col. C)

საპროექტარეალ

ნენსკრას ხეობა	313 (100%)	268 (86%)	45 (14%)	2 (5%)	22 (48%)	0 (0%)	19(42%)	2 (5%)
ნენსკრას მარჯვენა ნაპირი	198 (100%)	172 (87%)	27 (13%)	2 (7%)	12 (44.5%)	0 (0%)	12 (44.5%)	1 (4%)
ნენსკრას მარცხენა სანაპირო	115 (100%)	96 (83.5%)	19 (14.8%)	0 (0%)	10 (59%)	0 (0%)	8 (35,5%)	1 (5,5%)
ნაკრას ხეობა	112 (100%)	85 (81%)	27 (19%)	0 (0%)	5 (18.5%)	2 (7.5%)	14 (52%)	6 (22%)
ჯამი	425 (100%)	353 (80%)	73 (20%)	2 (3%)	27 (36%)	2 (3%)	34 (47%)	8 (11%)

საპროექტაქვე-არეალ

ნენსკრა, მარჯვენა ნაპირი								
სგურიში	44	35	9	0	5	0	4	
კარი	50	40	10	2	3	0	5	
ღვერ	13	12	1	0	1	0	0	
ღვეფური	31	29	2	0	2	0	0	
ღხამი	50	47	3	0	1	0	2	1
ღჭი	10	9	1	0	0	0	1	
ჯამი	198 (100%)	172 (87%)	27 (13%)	2 (7%)	12 (44.5%)	0 (0%)	12 (44.5%)	1 (4%)
ნენსკრა, მარცხენა ნაპირი								

ადგილობრიობა	A. სივრცით სურათში გამოვლენილ საცხოვრებელ კომპლექსების რაოდენობა	B. ლახების ანაღოთ (= გამოვლენილ მუდმივი ლახები) (% საერთო ლახების რაოდენობა)	C. ლახების რაოდენობა, რომელიც არარს შეტანილ ანაღოთში	გაანაღოებული ნიმუშებიდან ლახების გამოვლენის მიზეზები				
				ური ოქვებს გამოვლენა შე (% არარს გაანაღოებული; Col. C)	დაუახლებელ, მშენებარე ან მიტოვებული (% არ არს გაანაღოებული; Col. C)	‘არშეესაბამება’ (კომპეტენტური (% არარს გაანაღოებული; Col. C)	HH-ის მაცხოვრებლები სეზონების მიხედვით რომელიც წარმოადგენს არ იყვნენ კვლევის დროს (% არარს გაანაღოებული; Col. C)	HH-ის მაცხოვრებლები მხოლოდ სეზონების მიხედვით რომელიც წარმოადგენს იყვნენ კვლევისა, ოქვად ჯერარ არს გაანაღოებული (% არ არს გაანაღოებული; Col. C)
ტოტ	3	2	1	0	0	0	1	
ზემომარგი	21	15	6	0	5	0	1	
ლოლო	22	20	2	0	1	0	1	
ქვემომარგი	47	43	4	0	2	0	1	1
ლეკაღახე	12	8	4	0	2	0	2	
ქედანი	3	3	0	0	0	0	0	
ოზარი	7	5	2	0	0	0	2	
ჯამი	115 (100%)	96 (83.5%)	19 (14.8%)	0 (0%)	10 (53%)	0 (0%)	8 (42%)	1 (5%)

ნაკრს ზეობა								
ლენკვაში ¹¹	4	0	4	0	0	0	4	
ნაკრ (ნაკი)	71	55	16	0	2	2	8	4
ანიღ	5	4	1	0	0	0	1	
კვიღანი	18	15	3	0	3	0	0	
ლეღოზა	10	7	3	0	0	0	1	2
შტევიპირი	4	4	0	0	0	0	0	
ჯამი	112 (100%)	85 (81%)	27 (19%)	0 (0%)	5 (18.5%)	2 (7.5%)	14 (52%)	6 (22%)

¹¹ დასახლება ლენკვაში რმდენიმე წლის წინ განაღოებულ მეწყერის შედეგად რმდენიმე მაცხოვრებელ კატასტროფში გარდიღვალ დ ყველ მუღიღი

მაცხოვრებელ სხვაგან იქნა გადასახლებული. რმდენიმე ოჯახი, რომელსა პირველად საცხოვრებელ საპროექტო არეალს მიღმაა და ისინიც ვინც ლენკვაში ცხოვრობენ და არ დაზარალებულნი პროექტის შედეგად ოქმცა დაბრუნდებიან ზეფულის სეფონზე.

დანართი 3 - სოცო-ეკონომიკური კითხვარი

Nenskra Hydropower Project
Complementary socioeconomic studies
Socioeconomic questionnaire
All households

1	Enumerator Name:	Code:	GPS #:
2	Date: (YYYY/MM/DD)		
3	Village*:	ID:	
4	Family ID number:*		
5	Family member interviewed:	ID HH Roster	
6	Family members present:	ID HH Roster	
7	HH head phone number +name:		
8	Spouse or relative phone number + name:		
9	Coordinates of Household's house: 9a ° ' " -- -- -- -- -- -- 9b ° ' " -- -- -- -- -- --		
10	Notes:		

* Household and interview number is: village number + family number. This unique ID number will appear on each set of interviews carried out with each family.

Reception		Checked:		Data entry	
Id:	Date:	Id:	Id:	Date:	Id:

A. Information on family members

ID N°	A.1 Name	A.2 Last Name	A.3 Relationship to Head of Household (HOH)	A.4 Residency (Enter code)	A.5 Marital status (Enter code)	A.6 Gender (Circle applicable)		A.7 Age (Enter)	A.8 Education (Enter code)	A.9 Nationality / Ethnic Group (Enter code)	A.10 Religion (Enter code)	A.11 Languages (Circle all applicable)				A.12 Occupation – Primary (Enter code) (One Answer)	A.13 Occupation –secondary (Enter code) (Several codes available)	A.14 Social Assistance or allowances (Enter code) (Several codes available, separate with comas)	A.15 Vulnerability (Enter code) (Several codes available, separate with comas)
1.			Head of HH			1	2					1	2	3	4				
2.						1	2					1	2	3	4				
3.						1	2					1	2	3	4				
4.						1	2					1	2	3	4				
5.						1	2					1	2	3	4				
6.						1	2					1	2	3	4				
7.						1	2					1	2	3	4				
8.						1	2					1	2	3	4				
9.						1	2					1	2	3	4				
10.						1	2					1	2	3	4				
	A.3 1. HOH 2. Spouse 3. Child 4. Parent 5. In-law 6. Grandchild 7. Step-Child 8. Nieces /nephews 9. Other relative 10. Renter 99. Unknown 77. No answer		A.4 1. Resident (permanent) 2. Resident (seasonal) 3. Permanent emigrant, but not student 4. Labor migrant (comes back and forth) 5. Student 99. Unknown 77. No answer	1. Never married 2. Currently married 3. Separated / divorced 4. Widowed 5. Others 99. Unknown 77. No answer	1. Male 2. Female	A.8 1. Elementary (1-2 class) 2. Incomplete Secondary 3. Finished secondary 4. Vocational 5. Higher 6. Under school Age 7. None (illiterate) 99. Unknown 77. No answer	1. Georgian 2. Armenian 3. Azeri 4. Russian 5. Other 99. Unknown 77. No answer	1. Orthodox 2. Muslim 3. Catholic 4. Other 5. None 99. Unknown 77. No answer	1. Georgian 2. Svan 3. Russian 4. Other	1. Farmer 2. Lumberman 3. Housewife 4. Civil servant 5. Merchant/ shopkeeper 6. Employee 7. Part-time / temporary employment 8. Retired 9. student 10. Other 11. No occ. 99. Unknown 77. No answer	1. Farmer 2. Lumberman 3. Housewife 4. Civil servant 5. Merchant/ shopkeeper 6. Employee 7. Part-time / temporary employment 8. Retired 9. student 10. Other 11. No occ. 99. Unknown 77. No answer	1. Poverty line 2. Medicine policy 3. Pensioner 4. Refugee 5. No assistance 99. Unknown 77. No answer	1. Handicapped (mobility) 2. Handicapped (learning capacity) 3. Blind 4. Deaf 5. Age (elderly) 6. Woman headed household 99. Unknown 77. No answer						

B. FAMILY HISTORY IN AREA												
B.1 When did your family move to this valley?												
1	Always been here	1	Ⓢ C.1									
2	A couple of hundred years ago	2	Ⓢ B.2									
3	In the last hundred years or so	3										
4	Between 90 and 10 years ago	4										
5	Less than 10 year	5										
6	Not known	77										
7	No answer	99										
B.2 What area did your family came from?												
B.3 Do you still have family in the area you moved from?												
Yes		1										
No		2										
No response		77										
Unknown		99										
C. Income source of each family member <i>ask only for adults</i> (1=yes, 2=no, 77=no response, 99= unknown)												
ID N°	C.1 Permanent salary in the public service	C.2 salary in a private company	C.3 Pension/ all allowances	C.4 Regular remittance (money send by family member or relative on a regular basis)	C.5 Renting land	C.6 Agriculture	C.7 Logging	C.8 Lumbering	C.9 Secondary forest products	C.10 Processed food (jam, baked goods...)	C.11 Craftworks	C.12 Other (Specify)
1.												
2.												
3.												
4.												
5.												
6.												
7.												
8.												
9.												
10.												

D. REAL ESTATE OF THE HOUSEHOLD <i>(leave blank if no reply or unknown)</i>									
D.1 Land plots / fields									
	D.1.1 <i>(1 – residential; 2 – commercial, 3 – agricultural ;)</i>						D.1.2 Area (ha)	D.1.3 owner	
Land plot 1	1		2		3				
Land Plot 2	1		2		3				
Land Plot 3	1		2		3				
Land Plot 4	1		2		3				
Land Plot 5	1		2		3				
Land Plot 6	1		2		3				
D.2 Buildings									
	D.2.1 Function (1 – residential ; 2 – auxiliary ; 3 – Barn ; 4- Garage, 5 – Commercial; 6 – Other, specify)						D.2.2 How many floors?	D.2.3 How many rooms?	D.2.4 Materials (1 – brick ; 2- concrete ; 3 – wooden; 4- Other)
Building 1	1	2	3	4	5	6			
Building 2	1	2	3	4	5	6			
Building 3	1	2	3	4	5	6			
Building 4	1	2	3	4	5	6			
Building 5	1	2	3	4	5	6			
Building 6	1	2	3	4	5	6			

E. AGRICULTURE			
E.1 AGRICULTURAL PRODUCTION			
E.1.1 What crops do you grow?			
1	Corn	1	
2	Fruit	2	
3	Potatoes	3	
4	Vegetables	4	
5	Hay	5	
6	No Crop Grown	6	
7	No answer/Unknown	99	
8	Other (please specify)		
E.1.2 Do you receive assistance to harvest your crops?			
Yes		1	Ⓢ E.1.3
No		2	Ⓢ E.1.6
No response		77	
Unknown		99	
E.1.3 If yes, who? (several answers)			
Relative		1	
Neighbor		2	
Hired labor		3	
Other		4	
E.1.4 If so, for how many days? (enter number of days)			
E.1.5 Daily rate? (Enter amount)			
E.1.6 How much of each crop (bags or weight—use local measures) do you harvest (Please consider last 3 years on average)			
		Quantity	Unit
1	Corn		
2	Fruit		
3	Potatoes		
4	Vegetables		
5	Hay		
6	Other (please specify)		
7	No answer/Unknown	99	
E.1.7 How much of each crop do you eat? Indicate percentage			
1	Corn		%
2	Fruit		%
3	Potatoes		%
4	Vegetables		%
5	Hay		%
6	Other (please specify)		%
7	No answer/Unknown	99	
E.1.8 How much do you feed to the animals? Indicate percentage			
1	Corn		%
2	Fruit		%
3	Potatoes		%
4	Vegetables		%
5	Hay		%
6	Other (please specify)		%
7	No answer/Unknown	99	

E.1.9 How much do you sell? Indicate percentage						
1	Corn					%
2	Fruit					%
3	Potatoes					%
4	Vegetables					%
5	Hay					%
6	Other (please specify)					%
7	No answer/Unknown				99	
E.2 AGRICULTURAL PROCESSING						
E.2.1 Do you process any fruit, vegetables, nuts or animal products? specify, for example jam, canned products, svanish salt, corn flour, cheese						
Yes		1		ⓈE.2.2		
No		2		Ⓢ E.3		
No response		77				
Unknown		99				
E.2.2 If so, What?		E.2.3 By Whom? <i>Refer to HH roster ID</i>		E.2.4 How much is produced?		E.2.5 How much is sold?
			Quantity	Unit	Quantity	Unit
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
E.2.6 Do you process honey?						
Yes		1		ⓈE.2.7		
No		2		Ⓢ E.3		
No response		77				
Unknown		99				
E.2.7 Who does this work? Refer to HH roster ID						
E.2.8 How much honey is produced?			Quantity		Unit	
E.2.9 How much honey is sold?			Quantity		Unit	

E.3 AGRICULTURAL EQUIPMENT											
E.3.1 How many of the following items do you use?											
		E.3.2 Do you use it? (1= yes, 2=No, 77= No response, 99= unknown)				E.3.3 If you use it, how do you access it? (1=Own, 2=Borrow, 3=Rent, 4=other, 77= No response, 99= unknown) (several answers)					
1	Horse or Oxen drawn plow	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
2	Hand cultivator	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
3	Tractor	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
4	Seeder	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
5	Cultivator	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
6	Baler (hay)	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
7	Sawmill ()	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
8	Ag cart (motorized)	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
9	Ag cart (horse-drawn)	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
10	Chain Saw	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
11	Other (specify:)	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99
12	Other (specify:)	1	2	77	99	1	2	3	4	77	99

F. LIVESTOCK/PASTURE		
F.1 Livestock assets		
F.1.1 Please indicate the number of the livestock you own? <i>(Indicate 0 if none, 77 – no answer and 99 unknown)</i>		
	LIVESTOCK	Quantity
1.	Cow, Ox and buffalo	
2.	Horse or donkey	
3.	Pigs	
4.	Sheep	
5.	Poultry	
F.2 PASTURE		
F.2.1 Which animals do you pasture in the highlands during the summer?		
1	Cows, ox & buffalo	1
2	Horse or donkey	2
3	Sheep	3
4	Other, specify.....	
F.2.2 How long do the animals stay there? Enter No. months		
1	Cows, ox & buffalo	
2	Horse or donkey	
3	Sheep	
4	Other, specify.....	
<i>(The following questions will be used with the map of the project area, to determine if pastures and transhumance routes used by the family are affected by the Project.)</i>		
F.2.3 Do you always go to the same pasture, or are there several pastures where you go?		
same pasture		1
several pasture		2
no response		77
unknown		99

F.2.4 What pasture did you go to last year?						
			Code			
1	Name of location					
2	Name of location					
3	Name of location					
4	Name of location					
F.2.5 And the year before that?						
1	Name of location					
2	Name of location					
3	Name of location					
4	Name of location					
F.2.6 Do you have to cross the flooded area to reach the pasture? (use maps)						
		Located in the affected area (use the maps 1- fully 2-partially 3= No 77= No response, 99= unknown)				
1	Name of location	1	2	3	77	99
2	Name of location	1	2	3	77	99
3	Name of location	1	2	3	77	99
4	Name of location	1	2	3	77	99
F.2.7 Are there any alternative routes to access the pasture that do not cross the affected area (dam territory) partially of fully? (use maps)						
		1=Yes 2= No, 77= No response, 99= unknown)				
1	Name of location	1	2	77	99	
2	Name of location	1	2	77	99	
3	Name of location	1	2	77	99	
4	Name of location	1	2	77	99	
F.2.8 Who takes the animals there? (Indicate HH member ID from HH roster, if non family member, specify)						
F.2.9 Do you pay this person?						
Yes						1
No						2
No response						77
Unknown						99
F.2.10 If so, how much? (Enter amount						
G. LOGGING/LUMBERING (SAWMILLS)						
G.1 LOGGING						
G.1.1 Do you log?						
Yes		1			© G.1.2	
No		2			© G.2	
No response		77				
Unknown		99				
G.1.2 What months do you log trees in the forest? (several answers)						
January		1	July		7	
February		2	August		8	
March		3	September		9	
April		4	October		10	
May		5	November		11	
June		6	December		12	
G.1.3 How many days do you work in the forest?						day
G.1.4 Where do you sell the logs?						
G.2 LUMBERING (SAWMILL)						
G.2.1 Do you own a sawmill?						
Yes		1				
No		2				
No response		77				
Unknown		99				

H. CRAFTS/ARTESANRY											
H.1 Does anyone in your family engage in the following for home consumption or for sale (note who and for what purpose)											
		1=Yes 2= No, 77= No response, 99= unknown)				H.2 Who is engaged? Refer to HH roster ID	H.3 For what purpose? (1=Sale, 2=Family consumption, 3=share with friend, 77=no response, 99=unknown)				
1	Fruit/vegetable preserving	1	2	77	99		1	2	3	77	99
2	Honey	1	2	77	99		1	2	3	77	99
3	Embroidery	1	2	77	99		1	2	3	77	99
4	Secondary forest products	1	2	77	99		1	2	3	77	99

I. SECONDARY FOREST PRODUCTS		
I.1 Do you or anyone in your family from time to time collect/harvest/use any of the following from the forest?		
Yes	1	Ⓢ I.2
No	2	
No response	77	Ⓢ J.1
Unknown	99	

	I.2 Product	I.3 Quantity Used at Home		I.4 Quantity for Sale		I.5 Who collects? Refer to HH roster ID
		Quantity	Unit	Quantity	Unit	
1	Berries					
2	Firewood					
3	Wild fruit					
4	Culinary herbs (specify)					
5	Medicinal herbs (specify)					
6	Mushroom (specify)					
7	Tree parts (bark, leaves, wood and seeds; pinecones and pine nuts)					
8	Other (specify)					

J. LABOR EXCHANGES						
J.1 How do you help out your neighbors from time to time?						
		Yes	No	No Response	Unknown	
1	Help with haying	1	2	77	99	
2	Help with plowing	1	2	77	99	
3	Help with harvesting	1	2	77	99	
4	Lend tools	1	2	77	99	
5	Help in house construction	1	2	77	99	
6	Other, please specify	1	2	77	99	
7	Not helping neighbors	0				

K. CREDIT AND ITS STRUCTURE <i>(ask only for adults members of household)</i>									
K.1 Do you or anyone in your family have a savings account?									
Yes					1				
No					2				
No response					77				
Unknown					99				
ID N°	K.2 Do you have a bank loan? (Yes = 1 ; No = 2 ; no response =77, unknown=99)				K.3 Do you have any private loan? (Yes = 1 ; No = 2 ; no response =77, unknown=99)				
1.	1	2	77	99	1	2	77	99	
2.	1	2	77	99	1	2	77	99	
3.	1	2	77	99	1	2	77	99	
4.	1	2	77	99	1	2	77	99	
5.	1	2	77	99	1	2	77	99	
6.	1	2	77	99	1	2	77	99	
7.	1	2	77	99	1	2	77	99	
8.	1	2	77	99	1	2	77	99	
9.	1	2	77	99	1	2	77	99	
10.	1	2	77	99	1	2	77	99	

L. REMITTANCES									
L.1 Does any adult child or relative send you money from abroad?									
Yes				1	Ⓢ L.2				
No				2					
No response				77	Ⓢ M.1				
Unknown				99					
L.2 Who?									
L.3 Frequency?									
L.4 Amount?									
L.5 How are the funds sent?									
Via bank				1					
Private person				2					
Other (specify)									

M. DOMESTIC WATER SUPPLY	
M.1What is your domestic water source?	
Source crossing the main road of the village	1
source that is not crossing the main village road	2
Well	3
River	4
River Spring	5
Other	6
M.2 Is your residential house located on the main road of the village to the dam?	
Yes	1
No	2
No response	77
Unknown	99

N. SANITATION									
N.1 What type of toilets do you have?									
latrine							1		
flush toilet							2		
others							3		

No response	77
Unknown	99

O. HOUSEHOLD FURNISHING		
O.1 How many of these items do you possess? (put in the number in front of each item – with 0 for none and 99 for unknown and 77 for not answered.)		
1	Radio	
2	Bicycle	
3	Television	
4	L.P.G Connection/ Gas Cylinder	
5	Computer	
6	Refrigerator	
7	Mobile phone/telephone	
8	Washing machine	
9	Motor cycle / scooter	
10	Car	
11	Air conditioner	
12	Kerosene lantern	
13	Other, specify:.....	

P. HUNTING						
P.1 Do you or anyone in your family go hunting?						
Yes		1	Ⓢ P.2			
No		2	Ⓢ Q.1			
No response		77				
Unknown		99				
P.2 When? (Several answers)						
Spring		1				
Summer		2				
Autumn		3				
Winter		4				
P.3 Where are your favorite hunting sites? (see map provided to be used with this questionnaire)						
		Located in the affected area (use the maps 1- fully 2-partially 3= No 77= No response, 99= unknown)				
1	Name of location	1	2	3	77	99
2	Name of location	1	2	3	77	99
3	Name of location	1	2	3	77	99
4	Name of location	1	2	3	77	99
P.4 For what animals? (Several answers)						
Bear		1				
Wolf		2				
Lynx		3				
Deer		4				
Wild goat		5				
Poultry		6				
Other, specify:.....						
P.5 What do you do with them? (Several answers)						
Sale		1				
Family Consumption		2				
Share with Friends		3				
No Response		77				
Unknown		99				

Q. FISHING

Q.1 Do you or anyone in your family go fishing?						
Yes					1	Ⓢ Q.2
No					2	
No response					77	Ⓢ R.1
Unknown					99	
Q.2 Where are your favorite fishing holes/sites?						
				<i>Located in the affected area (use the maps 1- fully 2-partially 3= No 77= No response, 99= unknown)</i>		
1	Name of location	1	2	3	77	99
2	Name of location	1	2	3	77	99
3	Name of location	1	2	3	77	99
4	Name of location	1	2	3	77	99
Q.3 When do you fish?						
Spring		1				
Summer		2				
Autumn		3				
Winter		4				
Q.4 Chat species of fish do you catch?						
1						
2						
3						
4						
5						
Q.5 What do you do with them?						
Sale					1	
Family Consumption					2	
Share with Friends					3	
No Response					77	
Unknown					99	
Q.6 How do you fish?						
1	Angling					1
2	Fishing Net					2
3	Other Specify					
4	No answer					4
R. WILDLIFE						
R.1 Have you seen following animals in the last 2 years in the valley you are living in? (Nenskra or Nakra)						
Lynx					1	Ⓢ R.3
Bear					2	
Wolf					3	
None					4	Ⓢ R.2
R.2 If not, when was the last year you have seen one or more of these three animals in the valley you are living in? (Nenskra or Nakra) (Enter a year)						
Lynx						
Bear						
Wolf						
R.3 Have any of your domestic animals (e.g. cow, sheep, chicken) injured or taken by a bear or a lynx or a wolf in the last 2 years?						
No					0	
Yes, lynx					1	
Yes, bear					2	
Yes, wolf					3	
Don't know which animal					99	
No Response					77	
R.4 Do you or another member of your family go sometimes beyond Tita village? (for Nenskra valley)						

Yes		1	Ⓢ R.5
No		2	Ⓢ R.6
No response		77	
Unknown		99	
R.5 If so, how far?			
1	less than 5 km	1	
2	between 5 and 10 km	2	
3	more than 10 km	3	
4	no response	77	
5	unknown	99	

R.6 Do you or another member of your family go sometimes north of Nakra? (for Nakra valley)				
Yes			1	Ⓢ R.7
No			2	
No response			77	Ⓢ S.1
Unknown			99	
R.7 If so, how far?				
1	less than 5 km		1	
2	between 5 and 10 km		2	
3	more than 10 km		3	
4	no response		77	
5	unknown		99	

S. KNOWLEDGE OF PROJECT	
S.1 What have you heard about the Nenskra project?	
S.2 Where did you hear this?	
Family	1
Friends in the village	2
Radio (note station)	3
TV (note station)	4
Newspaper (note paper)	5
Not known	77
No answer	99
What do you think about the Nenskra project? <i>Record the answers from woman and man separately</i> S. 3.1 Response from the man ::	
S. 3.2 Response from the woman :	
S.5 What are your concerns about the Nenskra project? <i>Record the answers from woman and man separately</i> S.4.1 Response from the man :	
Influx of workers/people	1

Change in nature of area	2
Trucks / traffic	3
Loss of water line	4
Dam safety	5
Loss of pastures or logging rights	6
No concern	7
No answer	99
Other (specify)	

S.4.2 Response from the woman

Influx of workers/people	1
Change in nature of area	2
Trucks / traffic	3
Loss of water line	4
Dam safety	5
Loss of pastures or logging rights	6
No concern	7
No answer	99
Other (specify)	

T. LOCAL DEVELOPMENT OPPORTUNITIES

The following questions should be asked to man and woman, to get distinct answers.

T. M Response from the man :

T.1 In your opinion, what other sort of initiative might best serve this area economically?

.....

.....

.....

.....

T.2 What kind of development assistance would be beneficial and should be prioritized for the next 3 to 5 years?

.....

.....

.....

.....

T.3 If local officials were to institute a tourism program in this area, would you possibly be interested in working as:

Bed-and-breakfast	1
Hiking guide	2
Horse-back trail guide	3
Fishing guide	4
Not interested	5
No answer (unknown)	99
Other (specify)	

T. F Response from the woman

T.4 In your opinion, what other sort of initiative might best serve this area economically?

.....

.....

.....

T.5 What kind of development assistance would be beneficial and should be prioritized for the next 3 to 5 years? 		
T.6 If local officials were to institute a tourism program in this area, would you possibly be interested in working as:		
Bed-and-breakfast	1	
Hiking guide	2	
Horse-back trail guide	3	
Fishing guide	4	
Not interested	5	
No answer /unknown	99	
Other (specify)		
T. F Response from the man		
T.7 Are any members of your family willing to be employed in scopes of the project?		
Yes	1	
No	2	
No response	77	
Unknown	99	
T.8 Who?		
<i>Refer to HH roster ID</i>		
T. F Response from the woman		
T.9 Are any members of your family willing to be employed in scopes of the project?		
Yes	1	Ⓢ T.8 Ⓢ Complete the Interview
No	2	
No response	77	
Unknown	99	
T.10 Who?		
<i>Refer to HH roster ID</i>		

Thank you for cooperation!

ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგურის პროექტი
დამატებითი სოციოეკონომიკური კვლევები
სოციო ეკონომიკური კითხვარი
ყველა შინამეურნეობისათვის

1	ინტერვიუერი:	კოდი:	GPS #:
2	ინტერვიუს ჩატარების თარიღი: (წელი/თვე/რიცხვი)		
3	სოფელი*:	ID:	
4	ოჯახის საიდენტიფიკაციო ნომერი:*		
5	გამოკითხული წვერი ოჯახიდან:	ID შმ სიიდან:	
6	ვინ ესწრებოდა ინტერვიუს ოჯახის წევრებიდან:	ID შმ სიიდან:	
7	ოჯახის უფროსის საკონტაქტო ტელეფონის ნომერი და სახელი:		
8	მეუღლის ან ნათესავის საკონტაქტო ტელეფონის ნომერი და სახელი:		
9	ოჯახის საცხოვრებელი სახლის კოორდინატები:	9a ° ' "	
		9b ° ' "	
10	შენიშვნები:		

* შინამეურნეობის და ინტერვიუს ნომერი არის სოფლის ნომერს + შინამეურნეობის ნომერი. აღნიშნული უნიკალური ნომერი დატალინი იქნება ყოველ შინამეურნეობასთან შევსებულ ყველა კითხვარზე.

მიღებულია:		შემოწმებულია:		შეყვანილია:	
Id:	თარიღი:	Id:	თარიღი:	Id:	თარიღი:

A. ინფორმაცია ოჯახის წევრების შესახებ

ID N°	A.1 სახელი	A.2 გვარი	A.3 კავშირი შმ უფროსთან	A.4 რეზიდენტობა (ჩაწერეთ კოდი)	A.5 ოჯახური მდგომარეობა (ჩაწერეთ კოდი)	A.6 სქესი (შემოხაზეთ)		A.7 ასაკი (ჩაწერეთ)	A.8 განათლება (ჩაწერეთ კოდი)	A.9 ეროვნება (ჩაწერეთ კოდი)	A.10 რელიგია (ჩაწერეთ კოდი)	A.11 ენა (შემოხაზეთ ყველა შესაბამისი)				A.12 საქმიანობა - ბირთვადი (ჩაწერეთ კოდი)	A.13 საქმიანობა - მეორადი (ჩაწერეთ კოდი)	A.14 სოციალური შეწყობა (ჩაწერეთ კოდი, რამდენიმე)	A.15 მოწყვლადი ჯგუფი (ჩაწერეთ კოდი რამდენიმე)
1.			უფროსი			1	2					1	2	3	4				
2.						1	2					1	2	3	4				
3.						1	2					1	2	3	4				
4.						1	2					1	2	3	4				
5.						1	2					1	2	3	4				
6.						1	2					1	2	3	4				
7.						1	2					1	2	3	4				
8.						1	2					1	2	3	4				
9.						1	2					1	2	3	4				
10.						1	2					1	2	3	4				
	A.3 1. შმ უფროსი 2. მეუღლე 3. შვილი 4. მშობელი 5. მეუღლის ნათესავები 6. შვილიშვილი 7. გერი 8. დისშვილი/მმისშვილი 9. სხვა ნათესავი 10. მდგმური 99. უცნობია 77. არ არის პასუხი		A.4 1. მაცხოვრებელი (მუდმივად) 2. მაცხოვრებელი (სეზონურად) 3. მიდმივად ემიგრირებული (არასტუდენტი) 4. მუშა მიგრანტი (მიდის და ბრუნდება) 5. სტუდენტი 99. უცნობია 77. არ არის პასუხი		1. არასოდეს ყოფილა დაქორწინებული 2. ამჟამად იმყოფება ქორწინებაში 3. გაშორებული/ცხოვრობს ცალკე 4. ქვრივი 5. სხვა 99. უცნობია 77. არ არის პასუხი	1. მამრობითი 2. მდედრობითი		A.8 1. დაწყებითი (1-2 კლასი) 2. არასრული საშუალო 3. სრული საშუალო 4. საშუალო პროფესიული 5. უმაღლესი 6. არასასკოლო ასაკის 7. განათლების გარეშე 99. უცნობია 77. არ არის პასუხი		1. ქართველი 2. სომეხი 3. აზერბაიჯანელი 4. რუსი 5. სხვა 99. უცნობია 77. არ არის პასუხი	1. მართლმადიდებელი 2. მუსულმანი 3. კათოლიკე 4. სხვა 5. არცერთი 99. უცნობია 77. არ არის პასუხი	1. ქართული 2. სვანური 3. რუსული 4. სხვა				1. ფერმერი 2. მეტყვე 3. დიასახლისი 4. საჯარო მოხელე 5. ვაჭარი/გამყიდველი 6. დამსაქმებელი 7. დროებითი/ნახევარგანაკვეთიანი სამსახური 8. პენსიონერი 9. სტუდენტი 10. სხვა 11. დასაქმების გარეშე 99. უცნობია 77. არ არის პასუხი	1. ფერმერი 2. მეტყვე 3. დიასახლისი 4. საჯარო მოხელე 5. ვაჭარი/გამყიდველი 6. დამსაქმებელი 7. დროებითი/ნახევარგანაკვეთიანი სამსახური 8. პენსიონერი 9. სტუდენტი 10. სხვა 11. დასაქმების გარეშე 99. უცნობია 77. არ არის პასუხი	1. სიღარიბის ზღვარი 2. სამედიცინო პოლისი 3. პენსიონერი 4. დევნილი (სწავლის უნარების შეზღუდვა) 5. დახმარების/შემწეობის გარეშე 99. უცნობია 77. არ არის პასუხი	1. უნარშეზღუდული (გადაადგილების პრობლემა) 2. უნარშეზღუდული (სწავლის უნარების შეზღუდვა) 3. ბრმა 4. ყრუ 5. ასაკოვანი (მოხუცი) 6. ოჯახები, რომლებსაც ქალები უძღვებიან 99. უცნობია 77. არ არის პასუხი

ბ. ოჯახის ისტორია საცხოვრებელ გარემოში

B.1 როდის გადმოსახლდა თქვენი ოჯახი ამ ხეობაში?

1	ყოველთვის აქ იყო	1	Ⓢ B.2
2	რამდენიმე ასეული წლის მანძილზე	2	Ⓢ C.1
3	უკანასკნელი 100 წლის მანძილზე	3	
4	10-30 წლის წინ	4	
5	10 წელზე ნაკლებია	5	
6	არ არის პასუხი	77	
7	უცნობია	99	

B.2 საიდან მოდის თქვენი ოჯახი?

B.3 ჯერ კიდევ გყავთ თუ არა ოჯახი/ნათესავები იქ, საიდანაც გადმოხვედით?

დღი	1
არა	2
არ არის პასუხი	77
უცნობია	99

C. ოჯახის თითოეული წევრის შემოსავალი

(3კითხვით მხოლოდ ოქჯახის ზრდასრულ წევრებს) (1=დიახ, 2=არა, 77=არ არის პასუხი, 99= უცნობია)

[illegible]

D. შინამეურნეობის უძრავი ქონება (უარის ან ინფორმაციის არ ქონის შემთხვევაში გამოტოვეთ)										
D.1 მიწის ნაკვეთი										
	D.1.1 კატეგორია (1 – საცხოვრებელი; 2 – კომერციული, 3 – სასოფლო-სამეურნეო;)						D.1.2 ფართობი (ჰა)	D.1.3 მფლობელი/მემკვიდრე (კოდი შმ სიიდან)		
ნაკვეთი 1	1				2		3			
ნაკვეთი 2	1				2		3			
ნაკვეთი 3	1				2		3			
ნაკვეთი 4	1				2		3			
ნაკვეთი 5	1				2		3			
ნაკვეთი 6	1				2		3			
D.2 შენობები										
	D.2.1 დანიშნულება (1 – საცხოვრებელი ; 2 – დამხმარე ; 3 – ბეღელი/ფარდული ; 4- გარაჟი, 5 – კომერციული; 6 – სხვა, დააკონკრეტეთ)						D.2.2 სართულების რაოდენობა	D.2.3 ოთახების რაოდენობა	D.2.4 გამოყენებული მასალა (1 – აგური ; 2- ბეტონი ; 3 – ხე, 4 - სხვა)	
შენობა 1	1	2	3	4	5	6				
შენობა 2	1	2	3	4	5	6				
შენობა 3	1	2	3	4	5	6				
შენობა 4	1	2	3	4	5	6				
შენობა 5	1	2	3	4	5	6				
შენობა 6	1	2	3	4	5	6				

E. სოფლის მეურნეობა			
E.1 სასოფლო სამეურნეო კულტურების მოყვანა			
E.1.1 რომელი კულტურები მოგყავთ?			
1	სიმინდი	1	
2	ხილი	2	
3	კარტოფილი	3	
4	ბოსტნეული	4	
5	თივა	5	
6	არაფერი	6	
7	არ არის პასუხი/უცნობია	99	
8	სხვა (დააკონკრეტეთ)		
E.1.2 გეხმარებათ თუ არა ვინმე მოსავლის აღებაში?			
	დიახ	1	
	არა	2	
	არ არის პასუხი	77	
	უცნობია	99	
E.1.3 ვინ გეხმარებათ მოსავლის აღებაში? (რამდენიმე პასუხი)			
	ნათესავი	1	
	მეზობელი	2	
	დაქირავებული პირი	3	
	სხვა	4	
E.1.4 რამდენი დღის განმავლობაში გეხმარებათ? (მიუთითეთ დღეების რაოდენობა)			
E.1.5 რამდენის შეადგენს დღიური ანაზღაურება? (ჩაწერეთ თანხა)			
E.1.6 რა რაოდენობის მოსავალს იღებთ? (მიუთითეთ ტომრები ან წონა - გამოიყენეთ ადგილობრივი საზომი ერთეული) (იგულისხმეთ უკანასკნელი 3 წლის მანძილზე აღებული მოსავალი - საშუალოდ)			
		რაოდენობა	ერთეული
1	სიმინდი		
2	ხილი		
3	კარტოფილი		
4	ბოსტნეული		
5	თივა		
6	არ არის პასუხი/უცნობია	99	
7	სხვა (დააკონკრეტეთ)		
E.1.7 მოსავლის რა ნაწილს/პროცენტს იყენებთ ოჯახში საკვებად? (მიუთითეთ პროცენტი)			
1	სიმინდი		%
2	ხილი		%
3	კარტოფილი		%
4	ბოსტნეული		%
5	თივა		%
6	სხვა (დააკონკრეტეთ)		%
7	არ არის პასუხი/უცნობია	99	
E.1.8 მოსავლის რა ნაწილს/პროცენტს იყენებთ პირუტყვების გამოსაკვებად? (მიუთითეთ პროცენტი)			
1	სიმინდი		%
2	ხილი		%
3	კარტოფილი		%
4	ბოსტნეული		%
5	თივა		%
6	სხვა (დააკონკრეტეთ)		%
7	არ არის პასუხი/უცნობია	99	
E.1.9 მოსავლის რა ნაწილს ყიდით? (მიუთითეთ ტომრები ან წონა - გამოიყენეთ			

ადგილობრივი საზოგადოებრივი ერთეული						
1	სიმინდი					%
2	ხილი					%
3	კარტოფილი					%
4	ბოსტნეული					%
5	თივა					%
6	სხვა (დააკონკრეტეთ)					%
7	არ არის პასუხი/უცნობია		99			
E.2 სასოფლო საშენობო კულტურების დამუშავება/წარმოება						
E.2.1 ამუშავებთ თუ არა ხილს, ბოსტნეულს, თხილს ან ცხოველურ პროდუქტებს, მაგალითად მურაბებს, მწნილებს, ყველს, მჭადის ფქვილს, სვანურ მარილს, ა.შ.?						
დიახ			1	ⓂE.2.2		
არა			2	Ⓜ E.3		
არ არის პასუხი			77			
უცნობია			99			
E.2.2 თუ კი, რომელს?	E.2.3 ვინ? (კოდი შმ სიიდან)	E.2.4 რა რაოდენობას გადაამუშავებთ? (მიუთითეთ რაოდენობა და ერთეული)		E.2.5 რა რაოდენობას ყიდით? (მიუთითეთ რაოდენობა და ერთეული)		
			რაოდენობა	ერთეული	რაოდენობა	ერთეული
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
E.2.6 აწარმოებთ თუ არა თაფლს?						
დიახ			1	ⓂE.2.7		
არა			2	Ⓜ E.3		
არ არის პასუხი			77			
უცნობია			99			
E.2.7 ოჯახის რომელი წევრი აწარმოებს თაფლს? (კოდი შმ სიიდან)						
E.2.8 რა რაოდენობის თაფლს აწარმოებთ?			რაოდენობა		ერთეული	
E.2.9 რა რაოდენობის თაფლს ყიდით?			რაოდენობა		ერთეული	

E.3 სასოფლო სამეურნეო დანადგარები/ტექნიკა

E.3.1 ქვემოთ ჩამოთვლილთაგან რამდენ მათგანს იყენებთ?											
		E.3.2 იყენებთ თუ არა? (დიახ = 1 ; არა = 2 ; არ არის პასუხი = 77, უცნობია=99)				E.3.3 თუ იყენებთ, ეს ნივთი არის... (1=საკუთარი, 2=ნათხოვარი, 3=დაქორწინებული, 4=სხვა, 77=არ არის პასუხი, 99=უცნობია)(რამდენიმე პასუხი)					
1	ცხენით ან რქიანი პირუტყვით მართული გუთანა	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
2	ხელის კულტივატორი	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
3	ტრაქტორი	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
4	სათესი	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
5	კულტივატორი	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
6	თივის საპრესი	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
7	ხე ტყის სახერხი დაზგა	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
8	საზიდი (ძრავზე მომუშავე)	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
9	საზიდი (ცხენზე მიბმული)	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
10	ხის საჭრელი ინსტრუმენტი	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
11	სხვა (დააკონკრეტეთ:)	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6
12	სხვა (დააკონკრეტეთ:)	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6

F. პირუტყვი/საქონელი	
F.1 პირუტყვი	
F.1.1 რა რაოდენობის ქვემოთ ჩამოთვლილ პირუტყვს ფლობთ? (ჩაწერეთ 0 თუ საქონელი არ ყავთ, 77 - არ არის პასუხი და 99 თუ უცნობია)	
	საქონელი
1.	ძროხა, ხარი, კამეჩი
2.	ცხენი ან ვირი
3.	ღორი
4.	ცხვარი
5.	ფრინველი
F.2 სამოვრეები	
F.2.1 რომელ პირუტყვს უშვებთ საზაფხულო იალაღებზე?	
1	ძროხა, ხარი, კამეჩი
2	ცხვარი
3	ცხენი/ვირი
4	სხვა, დააკონკრეტეთ.....
F.2.2 რამდენ ხანს რჩება პირუტყვი იალაღებზე? მიუთითეთ თვეების რაოდენობა	
1	ძროხა, ხარი, კამეჩი
2	ცხვარი
3	ცხენი/ვირი
4	სხვა, დააკონკრეტეთ.....
(შემდეგი კითხვები დასვით რუქების გამოყენებით, რათა დადგინდეს რამდენად ხვდება ოჯახის მიერ იალაღებზე მისასვლელი ან პირუტყვის გადარეკვის გზა პროექტის ზემოქმედების ქვეშ)	
F.2.3 ყოველთვის ერთსა და იმავე სამოვრეებზე უშვებთ საქონელს თუ რამდენიმეს იყენებთ?	
ერთი და იგივე	1
რამდენიმე	2
არ არის პასუხი	77
უცნობია	99

F.2.4 რომელი საბოვარი გამოიყენეთ შარშან?

						კოდი
1	ადგილის დასახელება					
2	ადგილის დასახელება					
3	ადგილის დასახელება					
4	ადგილის დასახელება					
F.2.5 რომელი საძოვარი გამოიყენეთ 2 წლის წინ?						
1	ადგილის დასახელება					
2	ადგილის დასახელება					
3	ადგილის დასახელება					
4	ადგილის დასახელება					
F.2.6 უნდა გაიაროთ თუ არა შეტბორვის ზონა, რათა მოხვდეთ თქვენს მიერ დასახელებულ საძოვარზე? (გამოიყენეთ რუქა)						
		არის თუ არა პროექტის ზემოქმედების ქვეშ (იხილეთ რუქები, 1=დიახ, სრულად, 2=დიახ, ნაწილობრივ, 3= არა, 77= არ არის პასუხი, 99=უცნობია)				
1	ადგილის დასახელება	1	2	3	77	99
2	ადგილის დასახელება	1	2	3	77	99
3	ადგილის დასახელება	1	2	3	77	99
4	ადგილის დასახელება	1	2	3	77	99
F.2.7 თქვენს მიერ დასახელებულ საძოვრებამდე არსებობს თუ არა ალტერნატიული მისასვლელი გზები, რომლებიც არ კვეთს (სრულად ან ნაწილობრივ) შეტბორვის ზონას? (გამოიყენეთ რუქა)						
		1=დიახ, 2= არა, 77= არ არის პასუხი, 99=უცნობია)				
1	ადგილის დასახელება	1	2	77		99
2	ადგილის დასახელება	1	2	77		99
3	ადგილის დასახელება	1	2	77		99
4	ადგილის დასახელება	1	2	77		99
F.2.8 ვის მიყავს პირუტყვი საძოვრებამდე? (კოდი შემ სიიდან, იმ შემთხვევაში თუ პირუტყვი მიყავს არა ოჯახის წევრს, მიუთითეთ სიტყვიერად)						
F.2.9 უხდით თუ არა ამ ადამიანს?						
დიახ						1
არა						2
არ არის პასუხი						77
უცნობია						99
F.2.10 რამდენს? (ჩაწერეთ თანხა)						

გ. ხე-ტყის მოჭრა/დამუშავება (ხის საჭრელი დანადგარები)			
G.1 ხე-ტყის ჭრა			
G.1.1 ჭრით თუ არა ხეს ?			
დიახ	1		© G.1.2
არა	2		© G.2
არ არის პასუხი	77		
უცნობია	99		
G.1.2 რომელ თვეებში ჭრით ხე-ტყეს ტყეში? (რამდენიმე პასუხი)			
იანვარი	1	ივლისი	7
თებერვალი	2	აგვისტო	8
მარტი	3	სექტემბერი	9
აპრილი	4	ოქტომბერი	10
მაისი	5	ნოემბერი	11
ივნისი	6	დეკემბერი	12
G.1.3 რამდენ დღეს მუშაობთ ტყეში?			დღე

G.1.4	სად ყიდით მოჭრილ ხეებს?	

G.2 ხე-ტყის დამუშავება (ხის საჭრელი დანადგარები)	
G.2.1 ფლოტთ თუ არა ხის საჭრელ დაზგას?	
დიახ	1
არა	2
არ არის პასუხი	77
უცნობია	99

H. ხელსაქმე/სახელოსნო წარმოება											
H.1 არის თუ არა ვინმე თქვენ ოჯახში ჩართული, საკუთარი მოხმარებისათვის ან რეალიზაციის მიზნით, შემდეგი ტიპის საქმიანობაში? (შენიშვნა: მიუთითეთ ვინ და რა მიზნით)											
		(1=დიახ, 2=არა; 77= არ არის პასუხი, 99=უცნობია)				H.2 ვინ ? (კოდი შემ სიიდან)	H.3 რა მიზნით? (1=გაყიდვა, 2=ოჯახში მოხმარება, 3=მეგობრისთვის გაზიარება, 77= არ არის პასუხი, 99=უცნობია)				
1	ხილის/ბოსტნეულის შენახვა	1	2	77	99		1	2	3	77	99
2	თაფლი	1	2	77	99		1	2	3	77	99
3	ქარგვა	1	2	77	99		1	2	3	77	99
4	ტყის მეორადი პროდუქტები	1	2	77	99		1	2	3	77	99

I. ტყის მეორადი პროდუქტები		
I.1 თქვენი ან თქვენი ოჯახის რომელიმე წევრი დროდადრო აგროვებთ/მოგყავთ ან იყენებთ ტყის მეორად პროდუქტებს?		
დიახ	1	Ⓢ I.2
არა	2	Ⓢ J.1
არ არის პასუხი	77	
უცნობია	99	

	I.2 პროდუქტი	I.3 ოჯახში მოხმარებული რაოდენობა	I.4 გასაყიდი რაოდენობა	I.5 ვინ აგროვებს? (კოდი შემ სიიდან)
1	კენკრა			
2	შეშა			
3	ველური ხილი			
4	კულინარიული მცენარეები (დააკონკრეტეთ)			
5	სამკურნალო მცენარეები (დააკონკრეტეთ)			
6	სოკო (დააკონკრეტეთ)			
7	ხის ნაწილები (ხის ქერქი, ნაფოტი, ფოთლები, გირჩი, გირჩის გული, ა.შ.)			
8	სხვა (დააკონკრეტეთ)			

J. შრომის განაწილება

M.1 როგორ ეხმარებით მეზობლები ერთმანეთს დროდადრო?				
	დიახ	არა	არ არის პასუხი	უცნობია

1	ვებმარები თიბვაში	1	2	77	99
2	ვებმარები ხვნაში	1	2	77	99
3	ვებმარები მოსავლის აღებაში	1	2	77	99
4	უსასყიდლოდ ვაძლევ სასოფლო სამეურნეო იარაღებს	1	2	77	99
5	ვებმარები სახლის აშენებაში	1	2	77	99
6	სხვა (დააკონკრეტეთ)	1	2	77	99
7	არ ვებმარებით ერთმანეთს	0			

K. კრედიტი და მისი სტრუქტურა (ჰკითხეთ მხოლოდ ოჯახის ზრდასრულ წევრებს)								
ID N°	K.1 გაქვთ თუ არა კრედიტი ბანკში? (დიახ = 1, არა = 2, არ არის პასუხი = 77, უცნობია=99)				K.2 გაქვთ თუ არა სესხი კერძო პირისგან? (დიახ = 1, არა = 2, არ არის პასუხი = 77, უცნობია=99)			
1.	1	2	77	99	1	2	77	99
2.	1	2	77	99	1	2	77	99
3.	1	2	77	99	1	2	77	99
4.	1	2	77	99	1	2	77	99
5.	1	2	77	99	1	2	77	99
6.	1	2	77	99	1	2	77	99
7.	1	2	77	99	1	2	77	99
8.	1	2	77	99	1	2	77	99
9.	1	2	77	99	1	2	77	99
10.	1	2	77	99	1	2	77	99

L. დახმარებები/ფულადი გზავნილები	
L.1 გიგზავნით თუ არა თქვენი ოჯახის წევრი ფულს საზღვარგარეთიდან?	
დიახ	1
არა	2
არ არის პასუხი	77
უცნობია	99
L.2 ვინ?	
L.3 რა სიხშირით?	
L.4 რა რაოდენობას?	
L.5 რა გზით/როგორ?	
ბანკის მეშვეობით	1
კერძო პირს ატანს	2
სხვა (დააკონკრეტეთ)	

M. სახლის წყლის მომარაგება	
M.1რა არის თქვენი ოჯახისათვის ძირითადი წყალმომარაგების წყარო?	
წყარო რომელიც კვეთს სოფლის მთავარ გზას	1
წყარო რომელიც არ კვეთს სოფლის მთავარ გზას	2
M.2 მდებარეობს თუ არა თქვენი საცხოვრებელი სახლი სოფლის მთავარ გზაზე, რომელს მიდის დამზამდე?	
დიახ	1
არა	2
არ არის პასუხი	77
უცნობია	99

N. კანალიზაცია	
N.1 რა სახის ტუალეტი გაქვთ?	
ჩეჩმა	1

ჩასარეცხი ტუალეტი	2
სხვა	3
არ არის პასუხი	77
უცნობია	99

O. საოჯახო ნივთები		
O.1 ქვემო ჩამოთვლილი ნივთებიდან რამდენს ფლობთ? (ყოველი ნივთის გასწვრივ დაწერეთ რაოდენობა-0- არქონის შემთხვევაში, 99 იმ შემთხვევაში თუ რაოდენობა უცნობია და 77 (უარი) პასუხის არქონის შემთხვევაში)		
1	რადიო	
2	ველოსიპედი	
3	ტელევიზორი	
4	გაზის ბალონი	
5	კომპიუტერი	
6	მაცივარი	
7	მობილური ტელეფონი/ტელეფონი	
8	სარეცხის მანქანა	
9	მოტოციკლეტი/სკუტერი	
10	მანქანა	
11	კონდინციონერი	
12	ნავთის ლამფა	
13	სხვა დააკონკრეტეთ:.....	

P. ნადირობა						
P.1 თქვენ ან თქვენი ოჯახის რომელიმე წევრი ნადირობთ?						
დიახ			1	Ⓢ P.2		
არა			2	Ⓢ Q.1		
არ არის პასუხი			77			
უცნობია			99			
P.2 როდის? (რამდენიმე პასუხი)						
გაზაფხული			1			
ზაფხული			2			
შემოდგომა			3			
ზამთარი			4			
P.3 რომელია თქვენი რჩეული სანადირო ადგილები? (იხილეთ რუკები)						
			არის თუ არა პროექტის ზემოქმედების ქვეშ/შეტბორვის ზონაში? (იხილეთ რუკები, 1=დიახ, სრულად, 2=დიახ, ნაწილობრივ, 3= არა, 77= არ არის პასუხი, 99=უცნობია)			
1	ადგილის დასახელება		1	2	3	77 99
2	ადგილის დასახელება		1	2	3	77 99
3	ადგილის დასახელება		1	2	3	77 99
4	ადგილის დასახელება		1	2	3	77 99

P.4 რაზე ნადირობთ? (რამდენიმე პასუხი)	
დათვი	1
მგელი	2

ფოცხვერი	3
ირემი	4
ველური თხა	5
ფრინველი	6
სხვა დააკონკრ(ეტეთ)	
P.5 რისთვის ნადირობთ? (რამდენიმე პასუხი)	
გასაყიდად	1
ოჯახში ვიყენებთ	2
მეგობრებს ვუზიარებ	3
არ არის პასუხი	77
უცნობია	99

Q. თევზაობა						
Q.1 თქვენ ან თქვენი ოჯახის რომელიმე წევრი თევზაობთ?						
დიახ	1	Ⓚ Q.2				
არა	2	Ⓚ R.1				
არ არის პასუხი	77					
უცნობია	99					
Q.2 რომელია თქვენი რჩეული სათევზაო ადგილები?						
		არის თუ არა პროექტის ზემოქმედების ქვეშ/შეტბორვის ზონაში? (იხილეთ რუკები, 1=დიახ, სრულად, 2=დიახ, ნაწილობრივ, 3= არა, 77= არ არის პასუხი, 99=უცნობია)				
1	ადგილის დასახელება	1	2	3	77	99
2	ადგილის დასახელება	1	2	3	77	99
3	ადგილის დასახელება	1	2	3	77	99
4	ადგილის დასახელება	1	2	3	77	99
Q.3 როდის თევზაობთ?						
გაზაფხული		1				
ზაფხული		2				
შემოდგომა		3				
ზამთარი		4				
Q.4 თევზის რომელ სახეობას იჭერთ?						
1						
2						
3						
4						
5						
Q.5 რისთვის იჭერთ თევზს?						
გასაყიდად		1				
ოჯახში ვიყენებთ		2				
მეგობრებს ვუზიარებ		3				
არ არის პასუხი		77				
უცნობია		99				
Q.6 როგორ თევზაობთ?						
1	ანკესით	1				
2	ბადით	2				
3	სხვა (დააკონკრეტეთ)	3				
4	არ არის პასუხი	4				
R. გარეული ცხოველები						
R.1 უკანასკნელი 2 წლის მანძილზე შეგიძმნევიათ თუ არა ქვემოთ ჩამოთვლილი ცხოველები თქვენს საცხოვრებელ ადგილას (ნენსკრას ან ნაკრას ხეობაში) ?						

ფოცხვერი	1	Ⓢ R.3
დათვი	2	
მგელი	3	
არცერთი	4	Ⓢ R.2
R.2 თუ არა, შეგიძლიათ გაიხსენოთ უკანასკნელად როდის შენიშნეთ ჩამოთვლილი სამი ცხოველიდან რომელიმე ერთი თქვენს საცხოვრებელ ადგილას (ნენსკრა ან ნაკრა) (მიუთითეთ წელი)		
ფოცხვერი		
დათვი		
მგელი		
R.3 ყოფილა თუ არა შემთხვევა, როდესაც თქვენი შინაური ცხოველი (ძროხა, ცხვარი, ქათამი) დააზიანა ან მოიტაცა დათვმა, ფოცხვერმა ან მგელმა უკანასკნელი 2 წლის მანძილზე?		
არა	0	
დიახ, ფოცხვერმა	1	
დიახ, დათვმა	2	
დიახ, მგელმა	3	
არ ვიცი რომელმა ცხოველმა	99	
არ არის პასუხი	77	
R.4 თქვენ ან თქვენი ოჯახის რომელიმე წევრი მიდის თუ არა ხანდახან სოფელ ტიტას მიღმა? (ნენსკრას ველი)		
დიახ	1	Ⓢ R.5
არა	2	Ⓢ R.6
არ არის პასუხი	77	
უცნობია	99	
R.5 თუ კი, რამდენად შორს?		
1	5 კმ-ზე ნაკლები	1
2	5-10 კმ	2
3	10 კმ-ზე მეტი	3
4	არ არის პასუხი	77
5	უცნობია	99
R.6 თქვენ ან თქვენი ოჯახის რომელიმე წევრი მიდის თუ არა ხანდახან ნაკრას ჩრდილოეთით? (ნანკრას ველი)		
დიახ	1	Ⓢ R.7
არა	2	Ⓢ S.1
არ არის პასუხი	77	
უცნობია	99	
R.7 თუ კი, რამდენად შორს?		
1	5 კმ-ზე ნაკლები	1
2	5-10 კმ	2
3	10 კმ-ზე მეტი	3
4	არ არის პასუხი	77
5	უცნობია	99

S. ინფორმაცია პროექტის შესახებ

S.1 რა გსმენიათ ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგურის პროექტის შესახებ?

.....

.....

S.2 საიდან გაიგეთ მის შესახებ?

ოჯახი	1
მეგობრები სოფელში	2
რადიო (მიუთითეთ სადგური)	3
ტელევიზია (მიუთითეთ არხი)	4
გაზეთი (მიუთითეთ)	5
არ არის პასუხი	77
უცნობია	99

S.3 რას ფიქრობთ ნენსკრას პროექტის შესახებ? ცალცალკე ჩაიწერეთ ქალისა და კაცის პასუხები.

S. 3.1 კაცის
პასუხი :

S. 3.2 ქალის
პასუხი :

S.4 რა გაწუხებთ ნენსკრას პროექტის ფარგლებში? ცალცალკე ჩაიწერეთ ქალისა და კაცის პასუხები.

S.4.1 კაცის პასუხი:

ხალხის/მუშების შემოღინება	1
ბუნების ცვლილება	2
სატვირთო მანქანები/მოძრაობა	3
წყლის დაკარგვა	4
წყალსაცავის უსაფრთხოება	5
სამოვრების ან ხე-ტყის დამუშავების უფლების დაკარგვა	6
არაფერი მაწუხებს	7
არ არის პასუხი	99
სხვა (დააკონკრეტეთ):	

S.4.2 ქალის პასუხი:

ხალხის/მუშების შემოღინება	1
ბუნების ცვლილება	2
სატვირთო მანქანები/მოძრაობა	3
წყლის დაკარგვა	4
წყალსაცავის უსაფრთხოება	5
სამოვრების ან ხე-ტყის დამუშავების უფლების დაკარგვა	6
არაფერი მაწუხებს	7
არ არის პასუხი	99
სხვა (დააკონკრეტეთ):	

T. ადგილობრივი განვითარების შესაძლებლობები	
<i>შემდეგი შეკითხვა ქალსა და კაცს ჰკითხეთ ცალცალკე, რათა მივიღოთ განსხვავებული პასუხები</i>	
T. M კაცის პასუხი	
T.1	თქვენი აზრით, სხვა რა ტიპის ინიციატივები/რომელი სფეროს/დარგის განვითარება დაეხმარება ამ

ადგილს ეკონომიკურად?

.....

.....

.....

.....

T.2 რა სახის დახმარება იქნება სასარგებლო განვითარებისათვის და რა უნდა იყოს პრიორიტეტად არჩეული უახლოესი 3 -5 წლის მანძილზე?

.....

.....

.....

.....

T.3 იმ შემთხვევაში, თუ ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები განახორციელებენ ტურისტულ პროგრამებს, იქნებოდათ თუ არა დაინტერესებული გემუშვით შემდეგი მიმართულებებით:

ლამის გასათევი და საუზმე	1
ლაშქრობის გიდი	2
საცხენოსნო გზის გიდი	3
მეთევზეობის გიდი	4
არ ვარ დაინტერესებული	5
არ არის პასუხი/უცნობია	99
სხვა (დააკონკრეტეთ):	

T. F ქალის პასუხი

T.4 თქვენი აზრით, სხვა რა ტიპის ინიციატივები/რომელი სფეროს/დარგის განვითარება დაეხმარება ამ ადგილს ეკონომიკურად?

.....

.....

.....

.....

T.5 რა სახის დახმარება იქნება სასარგებლო განვითარებისათვის და რა უნდა იყოს პრიორიტეტად არჩეული უახლოესი 3 -5 წლის მანძილზე?

.....

.....

.....

.....

T.6 იმ შემთხვევაში, თუ ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები განახორციელებენ ტურისტულ პროგრამებს, იქნებოდათ თუ არა დაინტერესებული გემუშვით შემდეგი მიმართულებებით:

ლამის გასათევი და საუზმე	1
ლაშქრობის გიდი	2
საცხენოსნო გზის გიდი	3
მეთევზეობის გიდი	4
არ ვარ დაინტერესებული	5
არ არის პასუხი/უცნობია	99
სხვა (დააკონკრეტეთ):	

T.7 თქვენი ოჯახის რომელიმე წევრს ხომ არ სურს დასაქმდეს ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგურის პროექტის ფარგლებში?

დიახ	1	Ⓣ T.8
არა	2	Ⓣ დაასრულეთ

72

არ არის პასუხი	77	ინტერვიუ
უცნობია	99	
T.8 რომელ წევრს სურს დასაქმება ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგურის პროექტის ფარგლებში?		
<i>მიუთითეთ კოდები შემ სიიდან</i>		

მადლობა თანამშრომლობისათვის!

დანართი 4. სვანები

დამატებითი E&S კვლევების მეშვეობით კონსულტანტებმა შეაფასეს, თუ რამდენად გამოიყენება “Indigenous Peoples” პოტენციური გამსესხებლების პოლიტიკა. ამასთანავე, სხვადასხვა სოციალური ექსპერტები, რომლებიც მუშაობდნენ დამატებით E&S კვლევებზე, ანთროპოლოგი, ივ. თბილისის ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტიდან ჩაერთო პროექტში სვანის ეთნიკური იდენტურობის, ენის, ისტორიის, ტრადიციების, ცხოვრების წესის, ცხოვრების დონის შესასწავლად. კვლევამ ასევე განიხილა პოტენციური კრედიტორების პოლიტიკის მახასიათებლები. E&S კვლევების დასკვნის დამატებითი მიმოხილვა უზრუნველყოფილ იქნა IPOE-ის ნაწილად დადგენილი დამოუკიდებელი საერთაშორისო სოციალური ექსპერტის მიერ.

ამ პროექტისთვის ხელმისაწვდომ სოციალურ უზრუნველყოფაზე დაყრდნობით დადგინდა, რომ აზიის განვითარების ბანკის (ADB) და ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის (EBRD) შესაბამისი “Indigenous Peoples” პოლიტიკა არ არის გამოწვეული ამ პროექტის კონტექსტში.

ამ შეფასებისათვის გამოყენებული დოკუმენტები და აკადემიური სქოლიოები მოცემულია დანართში 1.

არსებული ანთროპოლოგიური კვლევების საფუძველზე, სვანები არიან ქართველების (ქართველები ანუ ქართველები) ეთნიკური ქვე-ჯგუფი, რომლებიც ძირითადად თავმოყრილია საქართველოს მთიანეთის ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში, მაგრამ რომლებიც მთელი საქართველოს მასშტაბით იშლება. სხვა ქართველური ეთნიკური ქვე-ჯგუფების მსგავსად, როგორიცაა მეგრელები და ლაზები და ეთნოგრაფიული ჯგუფები, როგორიცაა იმერლები, თუშები, ხევსურები და კახები, სვანები შეადგენენ ქართველ ერს და სახელმწიფოს. საქართველოში სხვა ეთნიკური ქვე-ჯგუფების მსგავსად, სვანები არიან თვით-იდენტიფიცირებულნი და ასევე არიან იდენტიფიცირებულნი როგორც ქართველები.

ქართველები მიჩნეულ არიან როგორც უნიკალური პოლიმორფული ეთნოსები: ქართველებს შექმნილი აქვთ სამი ქართული ანბანი (ასომთავრული, ნუსხური, მხედრული), მათ შეინარჩუნეს რამდენიმე ქართველური ენა (ქართული, სვანური, მეგრული, ლაზური) და გამოავლინეს თავი ცალკეული ჯგუფის ნაწილის დაქართული ეთნოსის სახით.

სვანები არიან იმ მოსახლეობის შთამომავლები, რომლებიც ტრადიციულად იღებენ არასამთავრობო საარსებო საშუალებებს. თუმცა, სვანური საზოგადოება უკვე დაკავშირებულია დანარჩენი საქართველოსთან და ინტეგრირებულია ახ. წ. აღ-ით მე-9 საუკუნიდან, სამართლებრივი, პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური და ადმინისტრაციული თვალსაზრისით, სპეციფიკური კანონებისა თუ რეგულაციების გარეშე.

სვანური ენა

ცოტაოდენი გამონაკლისის გარდა, სვანები ორენოვანია: ისინი საუბრობენ საკუთარ, ოფიციალურად დაუწერელ სვანურ ენაზე, ისევე როგორც ქართულად, რომელიც არის ოფიციალური სახელმწიფო ენა და გამოიყენება სხვა ქართველებთან, ისევე როგორც წერილობითი კომუნიკაციის მიზნით. ქართული ერთადერთი ქართველური ენაა, რომელიც ოფიციალურად გამოიყენება დამწერლობისთვის და სწავლებისთვის და არის ყველა ქართველის მიერ გამოყენებული ლიტერატურული ენა.

სვანური, მეგრული და ლაზური ენები ეკუთვნის ქართული (ქართველური) ენების ოჯახს, რომლის ნაწილიც ქართულია. სვანები მიიჩნევენ, რომ სვანურმა ენამ შეინარჩუნა ლექსიკური ძალები პროტო- ანუ ძველი ქართული ენისგან. სვანები და მეგრელები ხშირად საუბრობენ იმავე ძველი ქართული ენის ვარიაციებზე. თუმცა სვანური ცალკე ენაა და განსხვავებულია ქართულისგან. ენათმეცნიერების მიერ ჩატარებული კვლევების მიხედვით, სვანური, მეგრული და ლაზური ენები

ყველა ქართველური ენების ჯგუფს მიეკუთვნება, სვანური მიიჩნევა როგორც განსხვავებული, როგორც განცალკევებული ენა ძვ. წ. აღ-ით მე-2 საუკუნეში.

სვანები არ არიან ეროვნული უმცირესობა

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში "ეთნიკური უმცირესობების" ოფიციალური ადმინისტრაციული განმარტება არ არსებობს, ადმინისტრაციული აღწერის მიხედვით არსებობს "ეროვნული უმცირესობები". ოფიციალური დემოგრაფიული აღწერისას სვანები ქართველებთან³ გაერთიანებულნი არიან. უმცირესობათა საკითხების ევროპული ცენტრის თბილისის რეგიონალური ოფისი არ მიიჩნევს სვანებს ცალკე ეთნიკურ ჯგუფად ან ეროვნულ უმცირესობად. ეროვნული უმცირესობების დაცვის ევროპული სტრუქტურის კონვენცია რატიფიცირებული საქართველოს პარლამენტის მიერ 2005 წელს და ძალაში შევიდა 2006 წლის 1 აპრილს. ეს სტრუქტურა წარმოადგენს ეროვნულ უმცირესობათა აღიარების ერთადერთ მექანიზმს. 2005 წლის ოქტომბერში მიღებულ საქართველოს პარლამენტის დადგენილებით, ეროვნული უმცირესობა განისაზღვრება როგორც ჯგუფი, რომლის წევრებიც არიან: ა) საქართველოს მოქალაქეები; ბ) მოსახლეობის დომინანტური ნაწილისაგან განსხვავებულნი ენის, კულტურისა და ეთნიკური იდენტობის თვალსაზრისით; გ) საქართველოს ტერიტორიაზე დიდი ხნის განმავლობაში მცხოვრებნი; დ) საქართველოს ტერიტორიაზე კომპაქტურად დასახლებულ პუნქტებში მცხოვრებნი. შემდეგ ჯგუფებს განეკუთვნება ეროვნული უმცირესობები⁴: აზერბაიჯანელები, სომხები, რუსები, იეზიდები, ქურთები, ბერძნები, ქისტები, უკრაინელები, ასურელები და ებრაელები.

ადმინისტრაციულად, სვანები შედიან ოფიციალურ ქართულ აღწერაში, როგორც ეთნიკური ქართველი და არ გმიიჩნევიან ეროვნული უმცირესობად. საქართველოს სახელმწიფო აღიარებს სვანებს, როგორც ქართული ეთნოსისა და თანამედროვე საქართველოს განუყოფელ ნაწილს. სვანები სრულად მოიცავენ საქართველოს სამართლებრივ, პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ და ადმინისტრაციულ სისტემებს. როგორც ქართული საზოგადოების შემადგენელი ნაწილი, ისინი არ ინარჩუნებენ ქართული საზოგადოებისგან განსხვავებულ ჩვეულებრივ ეკონომიკურ, სოციალურ და პოლიტიკურ ინსტიტუტებს. სვანები სარგებლობენ ყველა იმ უფლებით, რაც გათვალისწინებულია საქართველოს 1995 წლის კონსტიტუციით ქვეყნის ყველა მოქალაქისთვის. არიან სვანები, რომლებიც საქართველოს მთავრობის წევრები არიან, სვანები ექვემდებარებიან და ასრულებენ საქართველოს კანონებს. არ არსებობს კონკრეტული კანონები ან რეგულაციები სვანების მიმართ.

საარსებო საშუალებები

სვანები ისტორიულად განფენილნი არიან ზემო და ქვემო სვანეთის ტერიტორიებზე და მათი სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული სისტემები ვითარდება ამ გარემოში. ტომები, რომელთა შთამომავლები არიან სვანები, გადასახლდნენ აღმოსავლეთით სვანეთის რეგიონში დასავლეთ საქართველოდან ძვ. წ. აღ-ით მე -8 და მე -13 საუკუნეებში და სვანები თავიანთი რეგიონისადმი კულტურული თვალსაზრისით მჭიდროდ დაკავშირებულნი არიან. როგორც "სოციალური ზემოქმედების შეფასების" 2.3 ნაწილშია აღწერილი, ტრადიციული სვანური ცხოვრების წესი, რომელიც უმეტესწილად მიწათმოქმედებაზე და მეცხოველეობაზე იყო დაფუძნებული, უკანასკნელ პერიოდში შეიცვალა და საყოფაცხოვრებო შემოსავლები ასევე მოიცავს ხელფასებს, აგრეთვე წლიურ შემოსავლებსა და ტყის საექსპლუატაციო სამუშაოებს, განსაკუთრებით "პროექტის" ტერიტორიაზე.

³ თოთაძე, 1999, გვ. 37; სსრკ მოსახლეობის რაოდენობა და შემადგენლობა, 1985, გვ. 184; ბრუკი, 1981, გვ. 210.

⁴ ვითლი, ჯ. (2006). საქართველოში ეროვნული უმცირესობების დაცვის სტრუქტურა კონვენციის განხორციელება: სავარაუდო შესწავლა. ECMI სამუშაო დოკუმენტი # 28.

დღეისათვის, საშინაო მეურნეობის შემოსავლები მოიცავს როგორც საჯარო, ასევე კერძო სექტორის სამუშაოს და ეროვნული დახმარების სქემებს, ხოლო ძალიან მცირე საშინაო მეურნეობები მხოლოდ საარსებო მინიმუმზეა დამოკიდებული. სვანები ჩართულნი არიან საზოგადოების დომინანტურ სექტორებზე (მაგალითად, ტურიზმი) და აქტიურად მონაწილეობენ სახელფასო საქმიანობაში. მხოლოდ 25 ოჯახი (353 საშინაო მეურნეობის 7%) მუშაობს მხოლოდ სოფლის მეურნეობაში (ამ "სფშ"-ს 2.3 ნაწილი). ოჯახების უმრავლესობა რამდენიმე კარგად ანაზღაურებად საქმიანობაშია ჩართული. ხე-ტყის დამზადება ნენსკრასა და ნაქრას ხეობის ეკონომიკის ძირითადი შემოსავლის წყაროდ აღიარებულ იქნა ინფორმატორთა უმეტესობის მიერ. 2015 და 2016 წლებში, ადგილობრივებთან შეხვედრისას, მათ დაადასტურეს, რომ ხე-ტყის დამზადება შემოსავლის ძირითადი წყარო ყველაზე ოჯახისათვის. დასაქმების თვალსაზრისით, ორ ხეობაში (133 HHS ან 38%) ყველა ოჯახში მინიმუმ ერთი წევრი დასაქმებულია საჯარო სამსახურში ან კერძო კომპანიებში. ოჯახების ორი მესამედი იღებენ პენსიებს ან სხვა სახელმწიფო მოსაგებელს. სოფლის მეურნეობა და მეცხოველეობა მეტწილად სახლის მოხმარებისთვისაა განკუთვნილი.

განათლების თვალსაზრისით, ნენსკრასა და ნაქრას ხეობაში მცხოვრები ყველა სვანი იმავე ეროვნულ განათლებას იღებს, როგორც დანარჩენი საქართველო.

რელიგიური თვითმყოფადობის თვალსაზრისით, სვანები სხვა ქართველებისგან ოდნავ გამოირჩევიან: ისინი ქართველთან ერთად აღიარებენ ქართულ მართლმადიდებლურ რწმენას, რაც შეადგენს ქვეყნის მოსახლეობის 83%-ს, 2014 წლის აღწერის მიხედვით.

სვანეთის რეგიონი ყოველთვის მთლიანად ინტეგრირებული იყო საქართველოს საერთო სამართლებრივ, სოციალურ-ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ინსტიტუტებში.

სვანები მჭიდროდ არიან დაკავშირებული ტრადიციული პრაქტიკის მნიშვნელობასა და ფასეულობაზე, მათ შორის ტრადიციული დავის მოგვარების სისტემაში სოფლის უზუცესთა ჩართვით. თუმცა, ეს ტრადიციები და წესები ქართული კულტურული მემკვიდრეობის განუყოფელი ნაწილია. მსგავსი დავის მოგვარების სისტემები შეიძლება მოიძებნოს საქართველოს სხვა რეგიონებში და არ არის დამახასიათებელი მხოლოდ სვანეთისთვის⁵. პროექტის ზონაში, სადაც უზუცესებს არ შეუძლიათ დავის გადაწყვეტა, იგი გადაწყდება ოფიციალური ქართული ინსტიტუტების მეშვეობით, როგორცაა ადგილობრივი ხელისუფლება და/ან მართლმსაჯულება.

სვანის ინდივიდუალურობა და დაუცველობის კრიტერიუმი

სოციალურ-კულტურული ჯგუფის დაუცველობა წარმოადგენს ADB SPS-ს 2009 წლის საკვანძო ასპექტს Indigenous Peoples განმარტებასთან დაკავშირებით. დაუცველი სოციალური და კულტურული ჯგუფები შეიძლება განისაზღვროს, როგორც სოციალური და კულტურული ჯგუფები, რომლებიც განეკუთვნებიან სიღარიბის მაღალი რისკსა და სოციალური გამორიცხვას, ვიდრე ზოგადად მოსახლეობა. მსგავსი შემთხვევა არ არის აღმოჩენილი სვანების შემთხვევაში, რომლებიც პროექტის ზონაში ცხოვრობენ. პირველ ყოვლისა, სვანები ისტორიულად მიიჩნევიან, რომ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს ქართველი ერის და ქართული სახელმწიფოებრიობის ჩამოყალიბებაში ქართველ ტომებთან ერთად; და ამგვარად არ არსებობს მტკიცებულება, რომელიც ხელს შეუშლიდა სვანის ინდივიდუალურობის მქონე მარგინალიზაციას. არ არსებობს ჩანაწერები,

⁵ უზუცესთა ადგილობრივი საბჭო ფუნქციონირებს არა მარტო სვანეთში, არამედ სხვა მაღალმთიან რეგიონებში, როგორიცაა თუშეთი, თიანეთი, ხევსურეთი და სხვა. შეიძლება იყოს განსხვავებული დეტალები და ფორმები, მაგრამ საერთო პრინციპია ის, რომ ეს არის არაფორმალური წინასწარი კონფლიქტის მოგვარების მექანიზმი. არსებობს ცნობები, რომ უზუცესთა საბჭო, რომ ჯერ კიდევ ფუნქციონირებს ნაკრას თემში, მაგრამ არ ფუნქციონირებს ან არ არის ისე კარგად ჩამოყალიბებული, როგორც ჭუბერის თემში.

რომლების მიხედვითაც სვანები ჩანან როგორც საქართველოში მყოფი სხვა ეთნიკური ჯგუფებისა თუ ქვე-ჯგუფების მარგინალიზებული და დაუცველი სოციალური და კულტურული ჯგუფი.

მეორე, სვანებს აქვთ ისეთივე წვდომა და სარგებლობენ იგივე თანამედროვე საქონელით, როგორც ქართული მოსახლეობის დანარჩენი ნაწილი.

- რაც შეეხება სიღარიბესა და ეკონომიკურ დაუცველობას, პროექტის ზონის მოსახლეობის (22%) ყოველი მეხუთე ოჯახი იტყობინება უმწეობის დახმარების მიღების შესახებ და ოფიციალურად რეგისტრირებულია როგორც ღარიბი. საქართველოს ეროვნული სტატისტიკის სამსახურის 2014 წლის სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, ქვეყნის საშუალო მაჩვენებელი 11% -ზე მეტი, მაგრამ 2010 წლის მაჩვენებლების მიხედვით, 25% -ის საშუალო მაჩვენებელზე საშუალოდ ADB (2014a). ტიპური ღირებულებები დისტანციურად მაღალმთიან რეგიონებში შეიძლება იყოს 50% (ADB, 2014a). აქედან გამომდინარე, ოფიციალური ეროვნული სიღარიბის ზღვარსთან დაკავშირებით, პროექტის ზონა მიჩნეულია როგორც ზღვარი საქართველოში სოფლის მეურნეობის საშუალო მაჩვენებლის მიხედვით.
- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის 2016 წლის მონაცემების მიხედვით, სამეგრელო-ზემო სვანეთში 2016 წელს პენსიებისა და სოციალური პაკეტების მქონე პირთა პროცენტული მაჩვენებელი შედარებულია სხვა რეგიონებთან, როგორცაა იმერეთი ან გურია, ხოლო უფრო დაბალი რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონი, როგორც ნაჩვენებია ქვემოთ მოცემულ ცხრილში 1.

ცხრილი 1 - საპენსიო და სოციალური პაკეტების მქონე პირთა პროცენტული რაოდენობა

ზონა	საპენსიო და სოციალური პაკეტების მქონე პირთა პროცენტული რაოდენობა
საქართველო (მთლიანად)	24%
თბილისი	22%
აფხაზეთის ავტონომიური რეგიონი	ციფრები არ არის ხელმისაწვდომი
აჭარის ავტონომიური რეგიონი	20%
გურია	28%
იმერეთი	29%
კახეთი	25%
მცხეთა-მთიანეთი	24%
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	38%
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	29%
სამცხე-ჯავახეთი	22%
ქვემო ქართლი	19%
შიდა ქართლი	23%

- სიღარიბის ტენდენციების შესახებ არსებული მონაცემები გვიჩვენებს იმ ფაქტს, რომ პროექტის ზონაში მყოფი სვანები არ განიცდიან სიღარიბის მაღალი რისკისა და სოციალური დაუცველობის რისკს, ზოგადად სოფლის მოსახლეობასთან შედარებით.

პოტენციური ზემოქმედება სვანურ კულტურასა და ადათებზე

იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მკვლევარების პოლიტიკა Indigenous Peoples შესახებ არ არის პროვოცირებული პროექტის მიერ, შეფასებულ იქნა ადგილობრივი კულტურული მემკვიდრეობის ზემოქმედება (იხ. ნაწილი 8). განისაზღვრა კომპენსაციისა და საარსებო წყაროს აღდგენის მექანიზმები, რომლებიც შეესაბამება პროექტის განმახორციელებელ ზონაში მცხოვრებ თემთა ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად საჭირო ზომებს (იხ. ნაწილი 6).

ტრადიციული სოციალურ-კულტურული და რწმენის პრაქტიკა ექვემდებარება ზარალს სწრაფი სოციალური ცვლილებების პირობებში; და მგრძნობიარეა სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაციების შეცვლისა და კულტურული გავლენის მიღმა. კომუნიკური ცოდნა და რწმენის სისტემები (ისტორიისა და რიტუალების პრაქტიკული მაგალითი) ხშირად გულისხმობს კულტურის (პრაქტიკული მაგალითი. სასაფლაო ან ეკლესია) მკაფიო გამოვლინებებში, ამიტომ, ფიზიკურ ობიექტებზე ან ადგილებზე შესაძლოა გავლენა იქონიოს არამატერიალურმა კულტურულმა ღირებულებებზე, ა. არ არსებობს რაიმე ცნობილი კულტურული მემკვიდრეობის ელემენტი (არქეოლოგიური ნიმუში ან ცოცხალი კულტურული მემკვიდრეობა) პროექტის ზონაში. პროექტის მშენებლობასა და ექსპლუატაციაზე გავლენას არ მოახდენს რაიმე ადგილობრივი სოციალური პრაქტიკა, წარმომადგენლობა, გამოხატვა, ცოდნა, უნარ-ჩვევები და მასთან დაკავშირებული ინსტრუმენტები, ობიექტები, არტეფაქტები და კულტურული სივრცეები. ანალოგიურად, პროექტი გავლენას არ მოახდენს ამ ადგილობრივ სოციალურ პრაქტიკაზე, წარმომადგენლობებზე, გამოთქმებზე, ცოდნაზე, უნარ-ჩვევებზე.

აქედან გამომდინარე, არ არის მოსალოდნელი, რომ პროექტის ნებისმიერ საქმიანობას შეიძლება ჰქონდეს პირდაპირი ზეგავლენა ადგილობრივ არამატერიალურ კულტურულ მემკვიდრეობაზე. პროექტი ხელს შეუწყობს ადგილობრივი არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებას. ასევე დაგეგმილია ადგილობრივი კულტურული ღონისძიებების გაძლიერება და ხელშეწყობა (იხ. ნაწილი 8).

პოტენციურად, პროექტმა შეიძლება გარკვეულწილად გამოიწვიოს სოციალური ცვლილებები და გარე კულტურული ზეგავლენა, როგორც ამგვარი მასშტაბის ნებისმიერი პროექტის შემთხვევაში მოხდებოდა, რომელიც მდებარეობს მოშორებულ ტერიტორიაზე.

მშენებლობის პერიოდში და ნაკლები ექსპლუატაციის ფაზის დროს, ნენსკრასა და ნაქრას ხეობებში წარმოდგენილი იქნება საქართველოს სხვა კუთხეებიდან ან საზღვარგარეთ მცხოვრები რამდენიმე თანამშრომელი. თუმცა, შემსუბუქებული ღონისძიებები განისაზღვრა მშენებლობის დროს მოსახლეობის რაოდენობის მინიმუმამდე შემცირებით ხეობის მიღმა და პოტენციური უარყოფითი შედეგების მართვისა და შემცირების თვალსაზრისით (იხ. განყოფილებები 6.8 და 6.9 უფრო დეტალური ინფორმაციისთვის). ამასთანავე, სათემო საინვესტიციო პროგრამა განხორციელდება პროექტის მიერ (იხ. განყოფილება 3.5). ეს პროგრამა საშუალებას იძლევა უზრუნველყოს, რომ ნენსკრასა და ნაქრას ხეობაში ადგილობრივი მოსახლეობა ჰქონდეს პროექტში შეტანილი სარგებლის წილი. ეს არის პროექტის მიერ შემოთავაზებული ინსტრუმენტი, რომელიც მხარს უჭერს ადგილობრივ თემებს საზოგადოებრივი შესაძლებლობების შესაქმნელად, განვითარების პრობლემების გადასაჭრელად და გამოიმუშავებს შესაძლებლობების განვითარებას.

მიწის ნაკვეთების შეძენას პროექტისათვის არ ექნება რაიმე სახის გავლენა მიწის გამოყენების კულტურულ, საზეიმო ან სულიერ მიზნებზე, რაც განსაზღვრავს დაზარალებულ სვანების თემების ვინაობას. მოწა, რომელიც გამოყენებული იქნება პროექტის მიერ, გამოიყენება ეკონომიკური საქმიანობისთვის (ფერმერული მეურნეობა, მეცხოველეობა, დამატებითი E&S კვლევების ტომი 9 LALRP).

დანართი 5 - ეკო-სისტემის სერვისებზე ზემოქმედების შეფასება

ეკოსისტემის სერვისები (ES) განისაზღვრება, როგორც სარგებელი, რომლითაც ეკოსისტემა უზრუნველყოფს ხალხს:

- გარემოსდაცვითი რესურსების მხარდაჭერა, რომელსაც ეფუძნება ადამიანის ჯანმრთელობა და გადარჩენის საჭიროებები;
- ეკონომიკური და საარსებო აქტივობების მხარდაჭერა; და
- კულტურული რეალიზაციის უზრუნველყოფა

ეკოსისტემის სერვისები აღნიშნულ იქნა ასევე ESIA-ში, იმ ზარალის შეფასებისას, რომელიც დაკავშირებულია სოციალურ ეკონომიკებთან, ბიომრავალფეროვნებასთან, წყალთან და ბუნებრივ კატასტროფებთან. წინამდებარე დანართი შესაბამისად წარმოადგენს ეკოსისტემის სერვისების სინთეზს პროექტის სფეროში, განსაზღვრავს, თუ რომელ ეკოსისტემის სერვისზე ახდენს გავლენას პროექტი და გვთავაზობს კავშირს E&S დამატებითი კვლევების სხვა ნაწილებთან, სადაც ყურადღება გამახვილებულია ზარალზე.

ეკოსისტემის სერვისების კომპონენტების ღირებულება განისაზღვრა შემდეგი ასპექტების გათვალისწინებით (i) სერვისის მნიშვნელობა მისი ბენეფიციარებისათვის და (ii) ის თუ როგორ შეიძლება მოხდეს მისი ჩანაცვლება ან თუ არა, რა ალტერნატივა შეიძლება იქნას მოძებნილი (ჩანაცვლებადობა). ქვემოთ წარმოდგენილია ეკოსისტემის სერვისების ღირებულების განსაზღვრის მატრიცა.

ცხრილი 1 - ეკოსისტემის სერვისების ღირებულების განსაზღვრის კრიტერიუმები

		სერვისების ჩანაცვლებადობა		
		მაღალი (შესაძლებელია მრავალი გეოგრაფიული ლოკაცია)	ზომიერი (შესაძლებელია რამდენიმე გეოგრაფიული ლოკაცია)	დაბალი(შესაძლებელია მცირე, თითქმის არც- ერთი გეოგრაფიული ლოკაცია)
ეკოსისტემის ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	მცირედი	დაბალი	დაბალი	საშუალო
	ზომიერი	დაბალი	საშუალო	მაღალი
	მაღალი	საშუალო	მაღალი	კრიტიკულად მნიშვნელოვანი
	მნიშვნელოვანი	მაღალი	კრიტიკულად მნიშვნელოვანი	კრიტიკულად მნიშვნელოვანი

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარი	აღწერილობა	ბენეფიციართა ის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელ ი ლონისძიებებით)
უზრუნველყოფის სერვისები					
ფრინველის ხორცი / ადგილობრივი მოსახლეობა	ზოგიერთ სახეობაზე ნადირობა უკანონოა, თუმცა მაინც ხდება. საწყისი სოციალური კვლევისას მოხდა იმ ოჯახების 10%-ს გამოკითხვა, რომელიც ნადირობს. ყველა მათგანმა განაცხადა, რომ მათ მიერ ნანადირევი ცხოველის მოხმარება ხდება ძირითადად ოჯახში და მეგობრებთან ერთად. თუმცა ნადირობა არ წარმოადგენს კომერციულ ქმედებას, არამედ რეკრეაციულ აქტივობას.	მცირედი. ნადირობა არ წარმოადგენს საარსებო აქტივობას ამ ტერიტორიაზე. ფრინველის ხორცი არ წარმოადგენს პროტეინის ან ფინანსური დახმარების მნიშვნელოვან წყაროს ადგილობრივი ოჯახებისათვის.	ადგილობრივებში პროტეინის წყაროს კუთხით, ფრინველის ხორცის მნიშვნელოვან ალტერნატივას წარმოადგენს საქონელი და დაჭერილი თევზი.	დაბალი	უმნიშვნელო
ველური მცენარეები, თხილი, სოკო, ხილი, თაფლი / ადგილობრივი მოსახლეობა	სოციალური კვლევის არეალში მყოფი მოსახლეობი ს ნახევარი მიმდებარე ტყეებში აგროვებს კენკრას, სოკოს და მწვანილებს.	მცირედი. დაზარალებულ ტერიტორიაზე არის გარკვეული მოსავალი. თუმცა აღნიშნული არ წარმოადგენს ოჯახებისათვის შემოსავლის ან საკვების მნიშვნელოვან წყაროს.	მაღალი. პროექტის მიერ დაზარალებული ტერიტორიის მიღმა ბევრი ტერიტორიაა ხელმისაწვდომი. ველური მცენარეები და ხილი არ არის შეზღუდული კონკრეტული მაცხოვრებლებისათვის ა ტყისათვის თუმცა,	დაბალი	უმნიშვნელო

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარები	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი ლონისძიებებით)
	ტყეში არ ხდება თაფლის შეგროვება. სოციალური კვლევის არეალში მცხოვრები მოსახლეობის 10%-ს ჰყავს ფუტკარი.		წყალსაცავისათვის ტერიტორიის გასუფთავება შეამცირებს მათ ხელმისაწვდომობას. ამასთანავე, არსებობს ველური მცენარეებისა და ხილის შეგროვების ალტერნატივა, როგორცაა ხილისა და ბოსტნეულის მცენარეთა კულტივაცია.		

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარი	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი ლონისძიებებით)
კულტივირებული ნათესები / ადგილობრივი მოსახლეობა	სოფლის მეურნეობა ადგილობრივი ოჯახებისათვის წარმოადგენს უმთავრეს საარსებო აქტივობას. ეს არის მთავარი საარსებო საქმიანობა, რომლითაც ხდება ოჯახების გამოკვება და ამასთანავე დამატებითი შემოსავლის მიღება, გაყიდვის გზით. სოციალური კვლევის არეალში მოსახლეობის 80% ახორციელებს ნათესების კულტივაციას, კერძოდ, კარტოფილი, ლობიო, სიმინდი, ბოსტნეული და ხილი.	მნიშვნელოვანი. კულტივირებული ნათესები ადგილობრივი მოსახლეობისათვის მთავარ საარსებო წყაროს წარმოადგენს. თუმცა, მხოლოდ რამდენიმე ოჯახი არის დაზარალებული.	დაბალი. ტოპოგრაფიის მიხედვით, კულტივაციისათვის გეოგრაფიული ადგილმდებარეობის ალტერნატივები მცირეა. ნათესების მოყვანა ხდება წყლის დინების მიმდებარედ, ვაკე ადგილებში. ალტერნატივას წარმოადგენს საკვების მიმდებარე სოფლებში შემენა. თუმცა, ხილისა და ბოსტნეულის შემენა უფრო ძვირადღირებულია ვიდრე მათი მოყვანა. შესაბამისად ნათესებისათვის საჭირო მიწების ჩანაცვლებითობა ძალიან დაბალია.	კრიტიკულად მნიშვნელოვანი	უმნიშვნელო
მესაქონლეობა / ადგილობრივი მოსახლეობა	პროექტის მიერ მიწების ათვისება გამოიწვევს სასაძოვრე მიწების ან მათთან მისასვლელის ათვისებას. მიუხედავად	მნიშვნელოვანი. მესაქონლეობა მნიშვნელოვან საარსებო და შემოსავლის წყაროს წარმოადგენს ადგილობრივებისათვის.	დაბალი. ტერიტორია თავაზიოხს სხვა პროდუქტიულ საძოვრებს. თუმცა, ადგილობრივ, დაზარალებულ მოსახლეობას არ სურს სხვა, ალტერნატიული საძოვრებით სარგებლობა,	კრიტიკულად მნიშვნელოვანი	მცირედი - ზომიერი

ცხრილი 73- პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარი	აღწერილობა	ბენეფიციართა ის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელ ი ლონისძიებებით)
	იმისა, რომ აღნიშნული წარმოადგენს სასაძოვრე მიწების მხოლოდ უმნიშვნელო ნაწილს, გარკვეული მოსახლეობა მაინც მნიშვნელოვნ ად დაზარალებ ბა.		რომელიც სხვა მოსახლეობის მიერ გამოიყენება.		

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარები	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი დონისძიებებით)
დაჭერილი ველური /ადგილობრივი მოსახლეობა	სოციალური კვლევის დროს გამოკითხულ ოჯახთა 38%- მა განაცხადა, რომ მათი ოჯახიდან, სულ მცირე ერთი ადამიანი დაკავებული ა თევზჭერით.. ხალხი ძირითადად თევზაობს საკუთარი სიამოვნებისა თვის და რათა განსაკუთრებ ული კერძი მიართვან საკუთარ სტუმრებს. ნენსკრას და ნაკრას მდინარის აუზში ხელმისაწვდ ომია მხოლოდ ერთი სახეობა - <i>ყავისფერი ორაველი</i>	მცირედი. თევზაობა არ წარმოადგენს მიმდებარე ტერიტორიაზე საარსებო საქმიანობას. ხალხი საკვების ან დამატებითი შემოსავლის წყაროს კუთხით არ არის დამოკიდებული თევზჭერაზე. თევზჭერა არ წარმოადგენს პროტეინის ან ფინანსური დახმარების მნიშვნელოვან წყაროს.	ზომიერი თევზის სახეობების ხელმისაწვდომობა და ჯანმრთელობა მჭიდროდაა დაკავშირებული ზედა წყლების ხარისხთან. ადგილობრივი მოსახლეობისათვის თევზჭერის ალტერნატივას წარმოადგენს მესაქონლეობა და ფრინველის ხორცი. იმის გათვალისწინებით, რომ მიმდებარე ტერიტორიაზე მხოლოდ ერთი სახეობის თევზი არსებობს, ჩანაცვლებადობა იქნება ზომიერი.	დაბალი	მცირე
სუფთა წყალი სასოფლო- სამეურნეო და სამეწარმეო გამოყენებისათ ვის / ადგილობრივი მოსახლეობა და პროექტის მუშახელი	მიმდებარე ტერიტორია ზე მცხოვრები ოჯახები წყლებს (სასმელი წყალი, საშინაო და სასოფლო- სამეურნეო გამოყენების)	მნიშვნელოვანი. სუფთა წყალი მნიშვნელოვანია როგორც ადგილობრივი მოსახლეობისათ ვის, ისე პროექტის მუშაობისათვის. კერძოდ, წყლის ხარისხი გავლენას იქონიებს თევზების	მაღალი მიმდებარე ტერიტორიაზე ზედაპირული წყლების რესურსები საკმაოდ უხვია. აღნიშნული სიუხვის გამო, წყალზე წვდომა აღნიშნულ ტერიტორიაზე არ წარმოადგენს მნიშვნელოვან	მაღალი	უმნიშვნელო

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარები	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი დონისძიებებით)
	არ იღებენ პირდაპირ მდინარიდან, არამედ, წყლის სისტემიდან, რომელიც დაკავშირებულია წყაროებთან ან მცირე შენაკადებთან. პროექტის მიერ ხდება მხოლოდ ნენსკრას და ნაკრას მდინარეების გამოყენება, რომელიც არ შეეხება შენაკადებს – თუმცა, წყალსაცავის შევსებიდან პირველი 2-3 წლის განმავლობაში მოხდება მდინარის დინების და წყლის ხარისხის მოდიფიკაცია.	ჯანმრთელობასა და ხელმისაწვდომობაზე, რომლის მოხმარებაც ხდება მოსახლეობის მიერ.	პრობლემას. ზედაპირული წყლების მთავარ ალტერნატივას წარმოადგენს გრუნტის წყლების გამოყენება, ჭაბურღილების ან ტრადიციული ჭების საშუალებით. ორი მათგანი უკვე არსებობს ნენსკრას და ნაკრას ხეობაში.		

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარი	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი ლონისძიებებით)
ხეტყისა და ხის პროდუქტები / ადგილობრივი მოსახლეობა	ხე-ტყე და ხე ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ გამოიყენება ოჯახში და ინფრასტრუქტურის მოწყობისათვის და სასოფლო- სამეურნეო და საშინაო საქმიანობაში გამოსაყენებელი ხელსაწყოების შესაქმნელად. უკანონო ჩეხვა დიდ წილად გამოიყენება კომერციული მიზნებისათვის, ის, მიუხედავად იმისა, რომ არ ხდება მისი ოფიციალურ ად აღრიცხვა, მაინც კონტროლდება და რეგულირდება	მნიშვნელოვანი ხე-ტყე მნიშვნელოვანია საოჯახო საქმიანობისათვის და შემოსავლისათვის	ზომიერი. ტყის მასივი მრავლადაა საკვლევ ტერიტორიაზე. თუმცა, ძვირფასი ხის მასალის რესურსები, უშუალო სიახლოვეს მდებარე სოფლებში უკვე გაწმინდეს. ადამიანური ზეწოლის გამო, ხე- ტყის რესურსები უფრო მწირია გარშემო დასახლებებში. ხის, როგორც სამშენებლო მასალის ალტერნატივაა თანამედროვე სამშენებლო ტექნიკა. ეს უფრო ძვირია ოჯახისათვის. კომერციული საქმიანობის და შემოსავლის კუთხით, ხის ალტერნატივაა სამეურნეო საქმიანობა. თუმცა, ორივე გამოიყენება დამატებით აქტივობებად.	კრიტიკულად მნიშვნელოვანი	მცირე
არა ხის სატყეო პროდუქტები, საკვებისა და ბიოქიმიის გარდა	ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ გამოყენებული სხვა არა ხის, სატყეო პროდუქტები საკვებისა და ბიოქიმიის გარდა, არ	არ არის მნიშვნელოვანი	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარი	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი ლონისძიებებით)
	იქნება გამოვლენილი.				
ბიომასის საწვავი / ადგილობრივი მოსახლეობა	ადგილობრივ ები შეშას იყენებენ საყოფაცხოვრ ებო მიზნებისათვის. საჭმლის მომზადება ჯერ კიდევ შემის ღუმელებით ხდება. მიმდებარე ტერიტორია ზე შეშა არის პირველადი გათბობის მასალა	მნიშვნელოვანი პროექტის ტერიტორიაზე, ოჯახების უმრავლესობის მიერ შეშა გამოიყენება აუცილებელ ენერგორესურსად და გათბობის საშუალებად. აგრეთვე, ზამთარში დაბალი ტემპერატურის გათვალისწინებით, აღნიშნული სერვისი აუცილებელია.	მაღალი ტყეებში უხვადაა არა ძვირფასი ხეები, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას შეშად. ძალიან ცოტა ადაშიანი იყენებს გაზს და ელექტროენერგიის, რომელიც აქ უფასოა	მაღალი	უმნიშვნელო
ბიოქიმიური ნაერთები, ბუნებრივი მედიცინა, მედიკამენტები / ადგილობრივი მოსახლეობა	პროექტის ტერიტორია ზე გამოკითხულ ოჯახთა 14%- მა განაცხადა რომ აგროვებენ სამედიცინო მცენარეებს. აღნიშნული არ ხდება ფულადი მიზნებისათვის, არამედ მხოლოდ სამკურნალო დ.	მცირედი სამედიცინო მცენარეების შეგროვება, არც თუ ისე გავრცელებულია ამ ტერიტორიაზე.	მაღალი მცენარეების ტრადიციულ მედიცინაში გამოყენების მიზნით შეგროვება ზოგადად მდგრადი აქტივობაა. როგორც შეფასდა, საკმარისი ალტერნატიული სივრცე რჩება აღნიშნული საქმიანობისათვის. შესაბამისად, სამედიცინო მცენარეების განმეორებითობაც შეფასებულ იქნა როგორც მაღალი.	დაბალი	უმნიშვნელო
კულტურული სერვისები					
ესთეტიური ღირებულება / ადგილობრივი მოსახლეობა	ლანდშაფტის მცენარეული საფარისა და ბუნებრივი	საშუალო. მთების, ტყეების,	დამოკიდებულია ადგილზე,	მაღალი	ზომიერი

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარები	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი ლონისძიებებით)
	ღირსშესანიშნაობების ესთეტიური ან ვიზუალური ღირებულება. კვლევის არეალი მოიცავს რამდენიმე ხეობას, მდინარეს, სხვადასხვა მცენარეულ საფარს, ზონირებას სიმაღლის დონეების მიხედვით და მთებს, რომელთა სიმაღლე 4000 მეტრამდეა	მდინარეებისა და მწვანე სახეობების ესთეტიური ღირებულება ადგილობრივ თემისათვის და მის გარშემო მნიშვნელოვანია, როგორც მოსახლეობისათვის, ისე ტურიზმისათვის.	შეუძლებელია ლანდშაფტის ყველა ესთეტიური კომპონენტის აღდგენა, რაც დამოკიდებულია მათ მახასიათებლებზე.		
სულიერი და რელიგიური მნიშვნელობა	კვლევის დროს არ იქნა აღრიცხული არანაირი სულიერი ან რელიგიური მნიშვნელობის ადგილი, რომელსაც ზიანი მიადგა პროექტის მიერ	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება
ტრადიციული პრაქტიკა	არ იქნა გამოვლენილი ეკო სისტემებთან დაკავშირებული ტრადიციული პრაქტიკა.	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება
ბიომრავალფეროვნების შიდა ღირებულება	აღნიშნული სერვისი შეეხება ბიომრავალფეროვნების	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარი	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი ლონისძიებებით)
	არა- უტილიტარულ ღირებულება ს, როგორცაა ღირებულება, რომელიც ხალხმა შესაძლოა დაუკავშირო ნ გარკვეულ სახეობებს ან ერთ პიროვნებას, მისი უბრალო არსებობის გამო.				
<i>მარეგულირებელი</i>					
ჰაერის ხარისხის რეგულირება / ადგილობრივი მოსახლეობა, პროექტის მუშახელი და საქონელი	მცენარეულო ბით დაფარულ ტერიტორიებ ი იჭერს ნაწილაკებს და ამცირებს ადგილობრივ მოსახლეობაში ი და საქონელში მტერის წარმოქმნას. სოფლებში, მცენარეებით დაფარული ტერიტორიებ ი მზისგან თავისუფალი ა, თუმცა არასაკმარისი ა იმისათვის რომ შექმნას გაგრილების ეფექტი.	ზომიერი. თუმცა ჰაერის არსებული ხარისხი ზოგადად კარგია და გარე ფაქტორების ან პროექტის გამო არ უნდა აღმოჩნდეს რისკის ქვეშ. ჰაერის ხარისხი საშუალო მნიშვნელობისაა ადგილობრივი მოსახლეობისათვის.	მაღალი. ჰაერზე ზემოქმედება სავარაუდოდ იქნება ზედმიწვევით ლოკალიზებული და დროებითი (მაგ. გზებზე გადაადგილებით გამოწვეული მტვერი). ამასთანავე, მცენარეული საფარი, რომელიც გაიწმინდება, რეგიონული მასშტაბით არ იქნება მნიშვნელოვანი. ჰაერის ხარისხი განმეორებადია და განპირობებულია რეგიონული ფაქტორებით (მაგ. მეტეოროლოგია, მცენარეული საფარი) და ადგილობრივი	დაბალი	უმნიშვნელო

ცხრილი 2 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარი	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი დონისძიებებით)
			აქტივობებით (მაგ. ბურღვა, ტრანსპორტირება, ენერგიის წარმოება).		
კლიმატის რეგულირება: გლობალური	ტყე მოიპოვებს და ინახავს ნახშირორჟან გს, რომელიც სასარგებლოა გლობალურად.	არ მიესადაგება. პროექტის მიერ სათბურის გაზების ემისია არ იქნება მნიშვნელოვანი. ეს გამოიწვევს შედარებით მცირე ზემოქმედებას კლიმატის ცვლილებაზე. ასევე წყალსაცავის ტერიტორია პატარაა და უმნიშვნელო ზემოქმედება ექნება ნახშირბადის მოხმარებაზე	არ მიესადაგება.	არ მიესადაგება.	არ მიესადაგება.
ზედაპირული და გრუნტის წყლების რეგულირება / ადგილობრივი მოსახლეობა და პროექტის მუშახელი	წყლის დონე მნიშვნელოვნად განსხვავდება სეზონების მიხედვით. პროექტი ხელს უშლის წყლის დონის ცვალებადობას მდინარის გარკვეულ მონაკვეთზე (მათ შორის წყალსაცავი და ჰესი და ნაკრას კაშხლის ქვედა დინება)	მაღალი. წყლის რესურსები მაღალი მნიშვნელობისაა.	მაღალი არ მოხდა არანაირი კონკრეტული (HPP-ს გარდა) საფრთხეების გამოვლენა ზედაპირული და გრუნტის წყლების რეგულირების კუთხით.	საშუალო	უმნიშვნელო
ბუნებრივი კატასტროფების რეგულირება / ადგილობრივი	ნაკრას მდინარე წყალდიდობისას ჩარეცხავს	მნიშვნელოვანია ნაკრას მდინარიდან დაგროვებული	დაბალი. სერვისის სპეციფიურია	კრიტიკულად მნიშვნელოვანია	მაღალი

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარი	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი ლონისძიებებით)
მოსახლეობა	დაგროვებულ ნალექს და ღვარცოფის შემთხვევაში, შენაკადები ჩარეცხავს ნაკრას მდინარის ჯებირებს (როგორც ეს მოხდა 2011 წელს)	ნალექების ჩარეცხვით სარგებელს იღებს სოფელი ნაკრა, რადგან ხდება ბუნებრივი კაშხალიდან, ღვარცოფის შემთხვევაში დატბორვის რისკის შემცირება			
ეროზიის რეგულირება / ადგილობრივი მოსახლეობა	მცენარეული საფარი ფარავს ნიადაგს და ახდენს ნიადაგის დაკარგვის პრევენციას. აღნიშნული ტერიტორია ექვემდებარება ეროზიულ პროცესებს, რომელიც შეზღუდულია ტყისა და ჭალის ბიოტიპებით.	მნიშვნელოვანია ტყიანი ადგილები ახდენს ეროზიის პრევენციას ჰესის ზემო ფერდობებზე, რომელთა ნაწილობრივ გასუფთავებაც შესაძლებელია, რათა მოხდეს გზის მშენებლობა, რაც საფრთხეს შეუქმნის ადგილობრივ მოსახლეობას, ფერდობის არასტაბილურობის კუთხით	დაბალი. სერვისი სპეციფიურია	კრიტიკულად მნიშვნელოვანია	უმნიშვნელო

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარი	აღწერილობა	ბენეფიციართა ის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელ ი ღონისძიებებით)
წყლის წმენდა და ნარჩენების მოვლა	წყლის წმენდა წარმოადგენს ეკოსისტემის სერვისს, რომელიც ხორციელდე ბა კვლევის არეალის მცენარეული საფარის და ნიადაგის მიერ. მცენარეული საფარი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ორგანული ნარჩენებისა და დამაბინძურე ბლების ფილტრაციას ა და რღვევაში და ნაერთების ასიმილაციას ა და დეტოქსიკაც იაში.	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება
მავნე ორგანიზმების რეგულირება	მავნებელი მწერების ბუნებრივი მტერი, რომელიც ასევე ცნობილია როგორც ბიოლოგიური კონტროლის აგენტები, მათ შორის მტაცებლები, პარაზიტები და პათოგენები. მათ	არ მიესადაგება. ნაკლებ სავარაუდოა, რომ პროექტმა გავლენა მოახდინოს პარაზიტებისა და პათოგენების არსებობაზე ან არ არსებობაზე.	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარი	აღწერილობა	ბენეფიციართა ის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელ ი ღონისძიებებით)
	შესაძლოა გააკონტროლო ონ მავნე ორგანიზმები , რომლებიც საფრთხეს უქმნიან ნათესებსა და საქონელს.				
დაავადებათა რეგულირება	პროექტის არეალი არ წარმოადგენს მალარიის გავრცელების არეალს. პროექტი სავარაუდოდ არ გამოიწვევს არანაირი სახის წყლით გამოწვეულ დაავადებას. პროექტის არეალის ეკოსისტემას არ გააჩნია მნიშვნელოვან როლი დაავადებათა რეგულირება ს კუთხით.	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება	არ მიესადაგება

ცხრილი 73 - პროექტის მიერ დაზარალებული ეკოსისტემის შემოწმება

სერვისი / ბენეფიციარები	აღწერილობა	ბენეფიციართათვის მნიშვნელობა	ჩანაცვლებადობა	ღირებულება (მნიშვნელობა x განმეორებითობა)	ნარჩენი ზემოქმედების მნიშვნელობა (შემარბილებელი ლონისძიებებით)
დამხმარე სერვისები					
ბიო-ტიპების მიწოდება / ადგილობრივი , რეგიონული და გლობალური ბენეფიციარები	ბუნებრივი სახეობები, რომლებიც ინარჩუნებენ სახეობათა პოპულაციებს და იცავენ ეკოლოგიურ იწრის შესაძლებლობებს.	მაღალი. ბიო-ტიპები მიწოდება, უნაკლო, ბუნებრივი და მოდულიზირებული ბიო-ტიპების სახით, სახეობათა პოპულაციების შენარჩუნებისა და ეკოსისტემის მომარაგების მიზნით.	ზომიერი. ტერიტორია შემოსაზღვრულია მოდულიზირებული ბიო-ტიპებით (ქვედა ტერიტორიები და ზედა, სასაძოვრე მიწები), სადაც თითოეული ქმნის განსხვავებული ტიპის ეკოსისტემის სერვისებს, ბუნებრივი ბიო-ტიპები მნიშვნელოვანია შუალედური მარეგულირებელი სერვისების მიწოდებისათვის. იმის გათვალისწინებით, რომ ბუნებრივი ბიო- ტიპები რჩება პროექტის ტერიტორიის შიგნით და მიმდებარედ, მიუხედავად იმისა, რომ მოხდა მათი შემცირება, ბიო- ტიპების მიწოდების განმეორებითობა ზომიერია.	მაღალი	უმნიშვნელო

დანართი 6 თემის განვითარების ინვესტირების სტრატეგია

თემის საინვესტიციო სტრატეგია

2017-2021

2017 წლის თებერვალი

სარჩევი

1	ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს თემის საინვესტიციო სტრატეგია.....	1-4
1.1	შესავალი	1-4
1.1.1	პროექტის შესახებ	1-4
1.1.2	მიზანი და დასაბუთება	1-5
1.1.3	დოკუმენტის სტრუქტურა	1-5
1.2	თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მიმოხილვა.....	1-6
1.2.1	მისია	1-6
1.2.2	სახელმძღვანელო პრინციპები	1-6
1.2.3	კომპეტენცია	1-7
1.2.4	მეთოდოლოგია	1-8
1.3	პროექტის სტანდარტები.....	1-9
1.3.1	საქართველოში მოქმედი სტანდარტები	1-9
1.3.2	საქართველოს EIA მოთხოვნები.....	1-9
1.3.3	საქართველოს მთავრობის სხვა ვალდებულებები და მოთხოვნები	1-9
1.3.4	ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს სტანდარტები, პოლიტიკა და პროცედურები და ამ სფეროში გამოყენებული სხვა სახელმძღვანელო პრინციპები, რომელთა განხორციელების ვალდებულებაც ს.ს. ნენსკრა ჰიდრომ იკისრა.....	1-10
2	მართვა.....	2-11
2.1	მიდგომა	2-11
2.2	პირითადი როლი და პასუხისმგებლობა	2-11
2.3	მმართველობა	2-13
2.4	ინვესტიციის სფეროები	2-14
2.4.1	თემის ინვესტიციის სფეროები	2-14
2.4.2	თემის საინვესტიციო სტრატეგია და მიწის შესყიდვისა და საარსებო საშუალებების აღდგენის გეგმა/ LALRP	2-16
2.4.3	თემის საინვესტიციო სტრატეგია და გარემო	2-16
2.4.4	თემის საინვესტიციო სტრატეგია და გავლენა /სხვა ორგანიზაციების/დონორების საქმიანობების მხარდაჭერა.....	2-17
2.5	თემისა და მთავრობის ინფორმირება	2-17
3	განხორციელების განრიგი და მონიტორინგი-შეფასება.....	3-18
3.1	განხორციელების პირითადი ეტაპები	3-18
3.2	თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მონიტორინგის ჩარჩო.....	3-18
3.3	მენეჯმენტის მიერ ანგარიშების მომზადება	3-19
3.4	პროგრესი და შესრულების ანგარიშგება.....	3-19

3.5 თემის განვითარების პროექტების მონიტორინგი და შეფასება 3-20

აბრევიატურა

ADB	აზიის განვითარების ბანკი
CIP AC	თემის საინვესტიციო გეგმა-მრჩეველთა კომიტეტი
CI	თემის ინვესტიცია
CIS	თემის საინვესტიციო სტრატეგია
CIP	თემის საინვესტიციო პროექტი
CW Contractor	სამშენებლო სამუშაოების კონტრაქტორი
EBRD	ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი
EIB	ევროპის საინვესტიციო ბანკი
ES	გარემოდაცვითი და სოციალური
GNTA	საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია
GoG	საქართველოს მთავრობა
HPP	ჰიდროელექტროსადგური
KDB	კორეის განვითარების ბანკი
LALRP	მიწის შესყიდვისა და განსახლების გეგმა
LEPL	საჯარო სამართლის იურიდიული პირი
MDF	საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი
MoU	ურთიერთგაგების მემორანდუმი
MRDI	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
NACHP	საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო

RD MRDI	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს საავტომობილო გზების დეპარტამენტი
SLR	SLR Consulting
TSU	თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

1 ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს თემის საინვესტიციოსტრატეგია

1.1 შესავალი

1.1.1 პროექტის შესახებ

ნენსკრა ჰიდროელექტროსადგურის პროექტი წარმოადგენს მაღალი წნევის ჰიდროელექტროსადგურის პროექტს, რომელსაც გააჩნია 280 მგტ დადგმული სიმძლავრე. ჰიდროელექტროსადგური მდებარეობს საქართველოს ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში, სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში მდებარე ნენსკრა და ნაკრას ხეობების ზედა მისადგომებში.

პროექტი იყენებს მდინარე ნენსკრასა და მომიჯნავე მდინარე ნაკრას წყლის ხარჯს, გამოიმუშავებს მაქსიმუმ წნევას კაშხლის ქვედა ბიეფში, დაახლოებით 17 კილომეტრში მდებარე ჰიდროელექტროსადგურიდან 725 მ ქვემოთ. პროექტის მთავარი კომპონენტები შედგება 130 მ სიმაღლისა და 850 მ სიგრძის ასფალტით მოპრკეთებული ქვანაყარი კაშხლისაგან, რომელიც აშენდება მდინარე ნენსკრას ზედა წელში. კაშხალს გააჩნია 176 მილიონი კუბური მეტრის მოცულობის დაგროვების შესაძლებლობა. წყალსაცავის ტერიტორიის სრული მიწოდების დონე 2.7 კმ²-ია.

პროექტი ითვალისწინებს მდინარე ნაკრას დერივაციას ნენსკრას წყალსაცავში 12.2 კმ. სიგრძის სადერივაციო არხით. სადაწნეო წყალსატარის სიგრძე შეადგენს 15 კმ., წნევის ჭა და 1.790 მეტრი სიგრძის მიწისქვეშა სადაწნეო მილსადენი.

მიწისზედა ჰიდროელექტროსადგური მდებარეობს მდინარე ნენსკრას მარცხენა მხარეს, სადაც განთავსდება 90 მგვტ. სიმძლავრის სამი ვერტიკალური ჩამჩიანი (პელტონის) ტურბინა, 280 მგვტ. მთლიანი საერთო დადგმული სიმძლავრით. ასაშენებელია 220 კვტ. სიმძლავრის გადამცემი ხაზი, რომელიც ჰიდროელექტროსადგურის გამანაწილებელ ქვესადგურს ხუდონის ახალ ქვესადგურთან დააკავშირებს.

პროექტი შეიმუშავა ს.ს. ნენსკრა ჰიდრომ, რომლის მთავარი აქციონერია: K-WATER, კორეული სამთავრობო ორგანიზაცია და საპარტნიორო ფონდი, საქართველოს მთავრობის მფლობელობაში არსებული საინვესტიციო ფონდი. ამ დოკუმენტში K-WATER და საპარტნიორო ფონდი მოიხსენიება როგორც მფლობელები.

1.1.2 მიზანი და დასაბუთება

K-Water-საპარტნიორო ფონდის ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს საქმიანობის საერთო ამოცანებიდან გამომდინარე, რომლებიც ეხება მდგრად განვითარებასა და კორპორაციულ სოციალურ პასუხისმგებლობას, ასევე, 2017 წლის დამატებითი გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევების (2017 წლის დამატებითი გარემოსდაცვითი და სოციალური კვლევები) ფარგლებში აღებულ, ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს კონკრეტულ ვალდებულებებს, მოცემული დოკუმენტი აღწერს ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს თემის საინვესტიციო სტრატეგიას, რომელიც გახდება 2017-2021 წლების სამშენებლო პერიოდის თემის ინვესტიციის საფუძველი.

თემის საინვესტიციო სტრატეგიის ძირითადი მიზანია ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს პროექტის საქმიანობებისა და ოპერაციების შედეგად მიღებული, ადგილობრივ თემებზე პოზიტიური, ხანგრძლივმოქმედი ზემოქმედების მაქსიმალურად გაზრდა. თემის საინვესტიციო სტრატეგია განახლდება ექსპლუატაციის ფაზაში.

1.1.3 დოკუმენტის სტრუქტურა

დოკუმენტი დაყოფილია სამ თავად:

თავი 1: ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს თემის საინვესტიციო სტრატეგია

ამ თავში წარმოდგენილია თემის საინვესტიციო სტრატეგიის ისტორია, ბიზნეს-კეიზი და პოლიტიკის მოთხოვნები. ამის შემდეგ, წარმოდგენილია სტრატეგიის მიმოხილვა, რომელიც მოიცავს პროექტის სახელმძღვანელო პრინციპებს, კომპეტენციის ფარგლებს და მოცულობას, მეთოდოლოგიასა და გამოსაყენებელ სტანდარტებს.

თავი 2: მართვა

თავი 2 აღწერს თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მართვის/მენეჯმენტის მიდგომებს, როლსა და პასუხისმგებლობებს, მმართველობით სტრუქტურასა და საინვესტიციო სფეროებს და მათ კავშირს ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს სტრუქტურის ფარგლებში განხორციელებულ სხვა პროექტებთან.

თავი 3: თემის საინვესტიციო სტრატეგიის ანგარიშგება და მონიტორინგის ჩარჩო

ბოლო თავი აღწერს მონიტორინგის, შეფასებისა და ანგარიშგების სისტემებს და განსაზღვრავს ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს მიერ თემის საინვესტიციო სტრატეგიის

შედეგებისათვის დაგეგმილ მონიტორინგის ჩარჩო პროგრამას, რომლებიც
თავისი მხრივ, განსაზღვრულია შესრულების ძირითადი

ინდიკატორების, წყაროების, მონაცემთა შეგროვების სიხშირისა და მეთოდის მიხედვით.

1.2 თემის საინვესტიციოსტრატეგიის მიმოხილვა

1.2.1 მისია

თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მისიაა ს.ს. ნენსკრა ჰიდრომ საკუთარი წვლილი შეიტანოს იმ თემებისა და ზოგადად, ორივე დაზარალებული ხეობის მოსახლეობის მდგრად განვითარებაში, რომლებზეც პროექტი ზემოქმედებას ახდენს. მიზანი მიიღწევა სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი პროექტებისა და პროგრამების დაფინანსებით, რომლებიც პროექტის განხორციელების შედეგად არსებულ შესაძლებლობებს გააუმჯობესებს და მოსახლეობას, საჭიროებათა კვლევის პროცესისას გამოთქმული, განვითარების მისწრაფებების მიღწევაში დაეხმარება.

1.2.2 სახელმძღვანელო პრინციპები

თემის საინვესტიციო სტრატეგია ხელმძღვანელობს მთელი რიგი პრინციპებით, მათ შორის:

- აქტიური მონაწილეობა და მფლობელობა: სტრატეგია გააძლიერებს ადგილობრივ დაინტერესებულ პირებს (თემები და ხელისუფლება) თავად უხელმძღვანელონ საკუთარი თემების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროექტის განსაზღვრის პროცესს, მათი განხორციელებასა და მართვაში ჩართვით, მფლობელობის მიღწევით და ამ პროცესში, სოციალური ინვესტიციების მართვის პასუხისმგებლობისა და შესაძლებლობის განვითარებით. დაგეგმილია კონკრეტული პროექტების თემთან და ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს პროექტის სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან მჭიდრო თანამშრომლობით გამოვლენა და განხორციელება.
- შემოსავლის მიღება და შესაძლებლობათა განვითარება: სტრატეგია განავითარებს ადგილზე უკვე არსებულ, შემოსავლის მომტან შესაძლებლობებს. პროექტი განავითარებს ადგილობრივ შესაძლებლობებს არსებული უნარებისა და ცოდნის, ადგილობრივი ინსტიტუციების განვითარებით. საჭიროების შემთხვევაში, პროექტი მხარს დაუჭერს ახალი უნარების განვითარების შესაძლებლობებს.
- მდგრადობა: პროექტები შემუშავდება დამოუკიდებელი ეკონომიკური განვითარების (თვითუზრუნველყოფის) მხარდასაჭერად და ჰიდროელექტროსადგურის პროექტზე დამოკიდებულების თავიდან ასაცილებლად. ამავე დროს, შეიქმნება შესაძლებლობები მთავრობის მხარდასაჭერად და პარტნიორობები

განვითარების სფეროში მომუშავე სხვა აქტორებთან. პროექტებს ექნებათ ნათელი, მდგრადი სტრატეგია.

- ჩართულობა: უზრუნველსაყოფა იმისა, რომ ყველა დაზარალებულ თემს ჰქონდეს წვდომა საერთო საინვესტიციო პორტფელიდან გამომდინარე სარგებელთან. ეს პრინციპი ეხება ყველა მოწყვლად (სოციალურად დაუცველ ჯგუფს) იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მათ თემის საინვესტიციო პროექტებიდან გამომდინარე პოზიტიური სარგებლის მიღებაში პრიორიტეტი მიენიჭოთ.
- გაზომვადი შედეგები: ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს პროექტის შედეგები და ბენეფიციარები გაზომვადი უნდა იყოს ცვლილებების გასაზომი შედეგებისა და ზემოქმედების ინდიკატორების გამოყენებით.
- გამჭვირვალე: სათემო ინვესტიცია იხელმძღვანელებს ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს ბიზნესის განხორციელების კოდექსით. ინვესტიცია გამჭვირვალედ განხორციელდება. ჩატარდება აუდიტი.

1.2.3 კომპეტენცია

1.2.3.1 ვადა

თავდაპირველ ეტაპზე, თემის საინვესტიციო სტრატეგია მოიცავს 2017-2021 წლების სამშენებლო პერიოდს. ექსპლუატაციის ფაზის დაწყებამდე სტრატეგია განხალდება. სტრატეგიაში ჩაირთვება საოპერაციო ფაზა მშენებლობის ფაზის პერიოდში მიღებული გამოცდილებისა და მიღწევების გათვალისწინებით.

სტრატეგიის შესაბამისად მომზადდება და განხორციელდება დეტალური წლიური გეგმები.

შესაძლებელია ამ სტრატეგიის შეცვლა და გაუმჯობესება დაინტერესებული მხარეებისაგან მიღებული უკუკავშირისა და წვლილის გათვალისწინებით.

1.2.3.2 გეოგრაფიული არეალი

თემის საინვესტიციო სტრატეგიის გეოგრაფიული არეალის უპირველესი ფოკუსია ნენსკრასა და ნაკრას ხეობები.

თემის საინვესტიციო სტრატეგია, პირველ რიგში, ყურადღებას მიწის შესყიდვისა და საარსებო საშუალებების აღდგენის გეგმაში მოცემულ დაზარალებულ მოსახლეობაზე ამახვილებს. მიუხედავად იმისა, რომ დაზარალებული სოფლები სათემო ინვესტიციების ყველა პროექტის პრიორიტეტი იქნება, საქმიანობების ბუნებიდან გამომდინარე, თემის საინვესტიციო სტრატეგია ინკლუზიური იქნება. თემის საინვესტიციო

პროექტების ნაწილისათვის შესძლებელია მესტიაში არსებული ინსტიტუციებისა და პიროვნებების, ისევე როგორც, სვანეთის სხვა რაიონებში მცხოვრები პირების ჩართვა გახდეს საჭირო თემის

საინვესტიციო პროექტების განხორციელებისათვის აუცილებელი სერვისების მისაწოდებლად.

1.2.3.3 თემის ინვესტიციის სახეობები

თემის საინვესტიციო პროექტების შერჩევა დაეფუძნება თემის საინვესტიციო პროექტების წლიურ გეგმაში მოცემულ კრიტერიუმებს, რომელთა მიზანი საცხოვრებელი პირობების გაუმჯობესებაში წვლილის შეტანა და პროფესიული გაძლიერებაა. თემის საინვესტიციო სტრატეგია მხარს არ დაუჭერს შემდეგ საკითხებთან დაკავშირებულ პროექტებს:

- პოლიტიკური და რელიგიური საკითხები;
- ინდივიდუალური საჭიროებების დაკმაყოფილება;
- ფართომასშტაბიანი ინფრასტრუქტურა.

1.2.4 მეთოდოლოგია

თემის საინვესტიციო სტრატეგია შემუშავდა შემდეგი ნაბიჯების მხედველობაში მიღებით:

1.2.4.1 ნაბიჯი 1: ოფისში ჩატარებული მიმოხილვა

საწყისი სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ანალიზი სოციალურ-ეკონომიკური კვლევების არსებული მონაცემების დამუშავებით. ამისათვის, გამოყენებულ იქნება შემდეგი დოკუმენტები:

- სოციალური ზემოქმედების შეფასება/SLR 2017
- სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014 წლისათვის

1.2.4.2 ნაბიჯი 2: საჭიროებათა ანალიზი

ჩატარდება კონსულტაციები ადგილობრივ თემებთან და ხელისუფლებასთან პროექტის არეალში დაზარალებული თემების მოლოდინებისა და პრიორიტეტული საჭიროებების, რეგიონის განვითარების გეგმებისა და ძირითადი საქმიანობების გამოსავლენად. შეხვედრები ჩატარდება შემდეგ დაინტერესებულ მხარეებთან:

- მესტიის მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლები;
- ჭუმბურში და ნაკრას თემებში გამგებლისა წარმომადგენლები;

- ჭუბერის და ნაკრას თემების წარმომადგენლები;
- თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წარმომადგენლები, რომლებიც ჭუბერისა და ნაკრას არქეოლოგიურ საკითხებზე მუშაობენ;
- ენერგეტიკის სამინისტროს წარმომადგენლები;
- საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის წარმომადგენლები;

- საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს წარმომადგენლები.

კონსულტაციები ჩატარდა 2016 წლის დეკემბერში. კონსულტაციებს წარმართას ააიპ „მსოფლო გამოცდილება საქართველოსათვის“-ის წარმომადგენლისაგან შემდგარმა გუნდმა, რომელსაც დაეხმარა ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს სოციალურ საკითხებზე მომუშავე გუნდი.

უკუკავშირი ადგილობრივი თემებიდან და ხელისუფლებიდან თემისათვის შეთავაზებული ინვესტიციების შესახებ ინტეგრირებულ იქნა 2016 წლის დეკემბერში ააიპ „მსოფლო გამოცდილება საქართველოსათვის“ მიერ მომზადებულ საჭიროებათა შეფასების ანგარიშში.

1.3 პროექტის სტანდარტები

გამოსაყენებელი სტანდარტები პროექტის საქმიანობებთან უნდა მოვიდეს შესაბამისობაში (პროექტის სტანდარტები). პროექტის სტანდარტები ეფუძნება:

- საქართველოში მოქმედი სტანდარტებს;
- საქართველოს EIA-ის მოთხოვნებს;
- საქართველოს მთავრობის სხვა ვალდებულებებსა და მოთხოვნებს;
- კრედიტორებისა და სხვა საერთაშორისო სტანდარტებსა და სახელმძღვანელო პრინციპებს.
- ს.ს. ნენსკრა ჰიდროში მოქმედ სტანდარტებს, პოლიტიკასა და პროცედურებს და ამ სფეროში გამოყენებულ, სხვა სახელმძღვანელო პრინციპებს, რომელთა განხორციელების ვალდებულებაც ს.ს. ნენსკრა ჰიდრომ იკისრა.

1.3.1 საქართველოში მოქმედი სტანდარტები

სტრატეგიას არ ეხება.

1.3.2 საქართველოს EIA მოთხოვნები

სტრატეგიას არ ეხება.

1.3.3 საქართველოს მთავრობის სხვა ვალდებულებები და მოთხოვნები

არავითარი.

**1.3.4 ს.ს.ნენსკრაჰიდროსსტანდარტები,პოლიტიკადა
პროცედურებიდაამსფეროშიგამოყენებულიისხვა
სახელმძღვანელო პრინციპები, რომელთა
განხორციელების ვალდებულებაც ს.ს. ნენსკრა ჰიდრომ
იკისრა**

მიუხედავად იმისა, რომ 2015 წელს, ს.ს. ნენსკრა ჰიდროსა და საქართველოს მთავრობას შორის გაფორმებული განხორციელების შეთანხმება და ეროვნული კანონმდებლობა არ მოითხოვს თემის ინვესტიციების არანაირ ვალდებულებას, მფლობელებმა ვალდებულება აიღეს შეასრულონ საერთაშორისო სტანდარტები, რომლებიც უფრო მაღალ მოთხოვნებს აყენებს.

თემის საინვესტიციო სტრატეგია შემუშავდა საერთაშორისო საფინანსო კორპორაციის "თემის სტრატეგიული ინვესტიცია - საუკეთესო პრაქტიკის სახელმძღვანელო სათემო ინვესტიციისათვის" დოკუმენტზე დაყრდნობით¹.

გარდა ამისა, თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მიზანია ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს საზოგადოებასთან ურთიერთობის ამოცანების მხარდაჭერა. ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს საზოგადოებასთან ურთიერთობის ამოცანები შესაბამისობაში მოდის ევროპის განვითარებისა და რეკონსტრუქციის ბანკის, აზიის განვითარების ბანკის, ევროპის საინვესტიციო ბანკის, კორეის განვითარების ბანკისა და SACE-ს (იტალიური საკრედიტო სააგენტო) ზოგად მოთხოვნებთან, რომლებიც პროექტის ზემოქმედების თავიდან აცილებას, შემცირებასა და შემსუბუქებას ეხება.

http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/ace84b8048855511b57cf76a6515bb18/IFC_com_inv_handbook_2.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ace84b8048855511b57cf76a6515bb18 18 იანვარი 2017

მოცემული თავი აღწერს თემის საინვესტიციო სტრატეგიის საერთო მენეჯმენტს. ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს სისტემებისა და პროცედურების შესაბამისად შემუშავდება კონკრეტული პროცედურა, თემის საინვესტიციო მართვის გეგმა.

2.1 მიდგომა

ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს მიზანია მოახდინოს თემის განვითარების სტრატეგიის კოორდინაცია ორგანიზაციის შიდა რესურსების გამოყენებით. მესამე მხარეები (სათემო ორგანიზაციები, არასამთავრობო ორგანიზაციები, კონსულტანტები და სამთავრობო დაწესებულებები) ჩაერთვებიან პროექტში კონკრეტული საინვესტიციო პროგრამის განმახორციელებელ პარტნიორებად. განმახორციელებელ პარტნიორებს მოეთხოვებათ დაამტკიცონ პროექტის განხორციელების სფეროებში საჭირო გამოცდილებისა და უნარების ქონა. საუკეთესო შემთხვევაში, შეირჩევა ადგილობრივი პარტნიორები, რომელთაც ადგილობრივი გარემოსა და კულტურის საფუძვლიანი ცოდნა გააჩნიათ. მნიშვნელოვანია, რომ მათი ინტერესები შესაბამისობაში მოვიდეს თემების ინტერესებთან, ისევე როგორც, სტრატეგიის განვითარების შედეგების განხორციელებასთან.¹

2.2 ძირითადი როლი და პასუხისმგებლობა

ძირითადი როლები და პასუხისმგებლობა თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მართვისათვის აღწერილია ქვემოთ. ცხრილი მოიცავს გარე დაწესებულებებსა, რომლებიც მომდევნო თავში აღწერილი მმართველობის სქემის ნაწილია.

¹ პოტენციური განმახორციელებელი პარტნიორებია: საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, საქართველოს კულტურული

მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო (NACHP), საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს საავტომობილო გზების დეპარტამენტი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი და სამოქალაქო მშენებლობის სფეროში მომუშავე სხვადასხვა კონტრაქტორი.

1: ძირითადი როლები და პასუხისმგებლობა

როლი	პასუხისმგებლობა
ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს პროექტის მენეჯერი	თემის საინვესტიციო მოცემული სტრატეგიის დამტკიცება და რესურსები განხორციელებისათვის
ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს მთავარი გარემოსდაცვითი და სოციალური ოფიცერი	- საერთო პასუხისმგებლობა კომპეტენციის განსაზღვრისა და განხორციელებისათვის; - თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მონიტორინგისა და შეფასების, ანგარიშგებისა და საჭიროების შემთხვევაში, ცვლილებების უზრუნველყოფა.
ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს მთავარი სოციალური მენეჯერი	თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მიმდინარეობისა და ზედამხედველობის მეთვალყურეობა.
ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს თემის ინვესტიციების მენეჯერი	- თემის საინვესტიციო სტრატეგიის გეგმის შემუშავება და განხორციელება. - გეგმის დროული განხორციელება, მათ შორის, განმახორციელებელ ორგანიზაციებთან და სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან კოორდინაცია.
ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს შესყიდვების დეპარტამენტი	თემის საინვესტიციო სტრატეგიის განხორციელების საკონტრაქტო პროცესის მართვა.
ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს ფინანსური დეპარტამენტი	თემის საინვესტიციო სტრატეგიის განხორციელებისათვის თანხების გამოყოფა და თემის საინვესტიციო სტრატეგიის ბიუჯეტის მონიტორინგი.
ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტი	თემის საინვესტიციო სტრატეგიის კომუნიკაციის მასალის მომზადება და მიღწევები.
თემის საინვესტიციო პროგრამის საკონსულტაციო საბჭო (მრჩეველთა კომიტეტი)	- თემის საინვესტიციო გეგმასთან შეთანხმება. - პროექტების განხორციელების ზედამხედველობა, მიღების აქტის ხელმოწერა, გრძელვადიანი მონიტორინგის ზედამხედველობა.
განმახორციელებელი პარტნიორები	საკუთარი იურისდიქციის ქვეშ არსებული პროექტების კონტრაქტის/შეთანხმების პირობების მიხედვით განხორციელება
მესტიის მუნიციპალიტეტი	- თემის საინვესტიციო გეგმასთან შეთანხმება. - პროექტების განხორციელების ზედამხედველობა, მიღების აქტის ხელმოწერა (საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის შემთხვევაში). - დასრულების შემდეგ, საკუთარი იურისდიქციის ქვეშ არსებულ პროექტებზე საკუთრების აღება.
საქართველოს სხვადასხვა სამინისტროები (სოფლის მეურნეობის, განათლების, ჯანდაცვის, კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული სააგენტო და ა.შ.)	- საკუთარი იურისდიქციის ქვეშ არსებული პროექტების თემის საინვესტიციო გეგმასთან შეთანხმება. - პროექტების განხორციელების მონიტორინგში/შეფასებაში მონაწილეობის მიღება. - დასრულების შემდეგ, საკუთარი იურისდიქციის ქვეშ არსებულ პროექტებზე საკუთრების აღება.
საქართველოს მთავრობა	საინვესტიციო პროექტების დროული ჩაბარებისათვის მთელი ძალისხმევის მიმართვა
გარე მონიტორინგის კონსულტანტი	კრედიტორებისათვის ანგარიშის მიწოდება თემის საინვესტიციო სტრატეგიის განხორციელებისას მიღწეული პროგრესის შესახებ

2.3 მმართველობა

თემის საინვესტიციო გეგმა - შემუშავებიდან დასრულებამდე - მოიცავს სხვადასხვა უწყებებს თემის მდგრადი საინვესტიციო ინიციატივების წარმატებით განხორციელებისათვის. ეს უწყებებია:

თემის საინვესტიციო გეგმა - მრჩეველთა კომიტეტი (CIP-AC)

თემის საინვესტიციო სტრატეგია, თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტის (CIP-AC) წამყვანი ორგანოა.

მმართველობის შემოთავაზებული მიდგომის ძირითადი ელემენტები მოიცავს:

- თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტი იხელმძღვანელებს შეთანხმებული წესებით, რომლებიც ჰყოფს ფინანსურ ასიგნირებასა და საკონტრაქტო წესებს (იმართება ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს მიერ), ისევე როგორც, გადაწყვეტილების მიღებას შესრულებისაგან.
- თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტი რჩევებს იძლევა თემის საინვესტიციო წლიური, დეტალური გეგმისა და თემის საინვესტიციო განხორციელების წლიური გეგმის შესახებ.
- თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტი ზედამხედველობს პროექტების განხორციელებას.
- პროექტის დასრულების შემდეგ, თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტი ხელს აწერს მიღების აქტს, რომელიც ადასტურებს პროექტის დამაკმაყოფილებელ დონეზე და წინასწარ შეთანხმებული სამუშაო აღწერილობის შესაბამისად დასრულებას.

კომიტეტი შედგება შემდეგი წევრებისაგან:

- მესტიის მუნიციპალიტეტის გამგეობის ორი წარმომადგენელი ჭუბერსა და ნაკრას თემებში;
- მესტიის მუნიციპალიტეტის საკებულოს ორი არჩეული წევრი ჭუბერისა და ნაკრას თემებიდან;
- სოფლების - ჭუბერისა და ნაკრას ორი წარმომადგენელი (თითო თითოეული სოფლიდან).
- ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს ორი წარმომადგენელი.

თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტი იკრიბება იმდენად ხშირად, რამდენადაც ეს საჭიროა თემის საინვესტიციო გეგმის თემის საჭიროებებთან შესაბამისობაში მოსაყვანად და მისი განხორციელების განმახორციელებელ პარტნიორებთან შეთანხმებული ვადებისა და პირობების შესაბამისად უზრუნველსაყოფად.

შედგება ურთიერთგაგების მემორანდუმი, რომელიც განმარტავს წესებს აღმასრულებელი კომიტეტის წევრებისათვის, როგორ იმუშავენ

კომიტეტი/დამტკიცების მექანიზმი და წევრების როლი და პასუხისმგებლობა.

მესტიის მუნიციპალიტეტი

მესტიის მუნიციპალიტეტი დანიშნავს წარმომადგენლებს თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტში. როგორც ნაწილი თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტისა, მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლები მონაწილეობას მიიღებენ პროექტების განხორციელების ზედამხედველობაში და რაც უფრო მნიშვნელოვანია, მათთვის საინტერესო პროექტის მფლობელობას აიღებენ პროექტის ექსპლუატაციის ფაზაში, განსაკუთრებით, ინფრასტრუქტურის პროექტებთან დაკავშირებით.

სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო და სხვა ადგილობრივი სახელმწიფო დაწესებულებები/განვითარების სააგენტოები, სხვა საერთაშორისო/ადგილობრივი (ქართული) დონორები, აგროკოოპერატივები, სოფლის განვითარების ასოციაციები, და ა.შ.

შესაძლებელია საჭირო გახდეს მთავრობის ტექნიკური სერვისების ტექნიკური ექსპერტიზისათვის მიმართვა კონკრეტული შემთხვევებისათვის და ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს წარმომადგენლებიც ჩაერთვებიან ტექნიკური მხარდაჭერისა და ხელმძღვანელობის უზრუნველყოფაში. მთავრობის ტექნიკური სერვისების წარმომადგენლები მონაწილეობას მიიღებენ პროექტის შემუშავებასა და მონიტორინგში მათი ექსპერტიზის სფეროს მიხედვით. ისინი წინასწარ შეთანხმდებიან პროექტების დიზაინზე დასრულების შემდეგ პროექტის ექსპლუატაციისათვის აუცილებელი პერსონალის უზრუნველსაყოფად, მაგალითად, სკოლის მასწავლებლები, ჯანდაცვის სისტემის წარმომადგენლები და სამედიცინო დაწესებულებების ექიმები, და ა.შ.

2.4 ინვესტიციის სფეროები

2.4.1 თემის ინვესტიციის სფეროები

როგორც ეს 1.5 თავშია განხილული (თავი 1.5: მეთოდოლოგია), გამოვლინდა თემის ინიციატივების ძირითადი სფეროები ორ, ძირითად ფაქტორზე დაყრდნობით:

- პროექტის გარემოსდაცვითი და სოციალური ზემოქმედება წინა პლანზეა წამოწეული ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს 2017 წლის დამატებით გარემოსდაცვით და სოციალურ კვლევებში.

- თემის საჭიროებები და პრიორიტეტები ძირითადად განისაზღვრა 2016 წლის დეკემბერში, საჭიროებათა შეფასების შესახებ

ჩატარებული კონსულტაციების მეშვეობით, რომლებიც დამტკიცდა თემის საინვესტიციო თავდაპირველი გეგმის შესახებ გამართული ბოლო კონსულტაციისას.

ამ ორ ფაქტორზე დაყრდნობით, თემის საინვესტიციო გეგმა გამოყოფს ხუთ ძირითად სფეროს, რომლების როგორც შიდა, ასევე გარე პროცედურების შედეგად დამტკიცდა ადგილობრივი ხელისუფლებისა და თემების მიერ, თემის საინვესტიციო თავდაპირველი სტრატეგიის შესახებ გამართული კონსულტაციებისას. დაინტერესებული მხარეების აქტიური მონაწილეობა და მფლობელობა ხუთივე ძირითადი სფეროს ძირითადი საყრდენია.

შემდეგი ორი გვერდი წარმოგვიდგენს თემის საინვესტიციო სტრატეგიის ფოკუსსა და თემის საინვესტიციო პრიორიტეტებს, რომლებიც საჭიროებათა შეფასების პროცესის განმავლობაში გამოვლინდა.

ცხრილი 2: თემის საინვესტიციო პრიორიტეტები ¹

საინვესტიციო სტრატეგია ფოკუსი	თემის საინვესტიციო პრიორიტეტები
ინფრასტრუქტურა	- გზების რემონტი - სოციალური ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება პირდაპირ დაზარალებულ მოსახლეობაში
ჯანდაცვა	- ნარჩენების მართვის გაუმჯობესება; - სასმელი წყლის მიწოდების გაუმჯობესება; - კლინიკების გარემონტება და გაუმჯობესება; - სამედიცინო აღჭურვილობა და სასწრაფო დახმარების მანქანები.
განათლებისა და სწავლება/ტრენინგი	- სკოლებისა და ბაღების მშენებლობა/რემონტი; - ხელმისაწვდომობა კვალიფიკაციის ამაღლების ტრენინგზე, მანქანის ტარების ტრენინგი უმუშევარი ახალგაზრდებისათვის და ქალებისათვის სპეციალური ტრენინგები. - თანაბარი შესაძლებლობის სამოქმედო გეგმის შემუშავება გენდერული თანასწორობის უზრუნველსაყოფად.

¹ ესენია პრიორიტეტები, რომლებიც ორივე მხარესთან, როგორც დაზარალებულ მოსახლეობასთან, ასევე ადგილობრივ ხელისუფლებასთან 2016 წლის დეკემბერში

ჩატარებული საჭიროებათა შეფასებისას იქნა შეთანხმებული. აღნიშნული პრიორიტეტები შესაძლოა შეიცვალოს ყველა დაინტერესებული მხარის თანხმობით.

სოფლის მეურნეობა და მეცხოველეობა	• მდგრადი სასოფლო-სამეურნეო წარმოების მხარდაჭერა/მესაქონლეობის/მაღალი ხარისხის ფურაჟის/მემარცვლეობის, თაფლის წარმოებისა და სათბურის წარმოების შესახებ ფერმერებისათვის ტრენინგის ჩატარება. • მარკეტინგული მხარდაჭერა.
ტურიზმი	• ტურისტული საქმიანობისა და მარკეტინგის მხარდაჭერა

2017-2021 წლების სამშენებლო პერიოდისათვის ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს მთლიანი ბიუჯეტი 4,000,000 აშშ დოლარია. წლიურად გამოყოფილი ბიუჯეტი თემის საინვესტიციო გეგმის ნაწილი გახდება. საოპერაციო/ექსპლუატაციის ფაზისათვის ს.ს. ნენსკრა ჰიდრო ახალ ბიუჯეტს გამოყოფს და თემის საინვესტიციო სტრატეგიაც შეიცვლება. თემის საინვესტიციო სტრატეგია ექსპლუატაციის ფაზისათვის დაეფუძნება მშენებლობის პერიოდში მიღებულ გამოცდილებასა და მიღწევებს.

2.4.2 თემის საინვესტიციო სტრატეგია და მიწის შესყიდვისა და საარსებო საშუალებების აღდგენის გეგმა/ LALRP

ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს მიწის შესყიდვისა და განსახლების გეგმის განყოფილების მანდატი უზრუნველყოფს მიწის შესყიდვის, კომპენსაციისა და საარსებო წყაროების აღსადგენად მიმართული საარსებო წყაროების აღდგენის ღონისძიებების წარმატებასა და პროექტით დაზარალებული მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებას. ამგვარი ზომები თემის ინვესტიციად არ ითვლება. თუმცა, ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს თემის საინვესტიციო გეგმის მიზანია მიწის შესყიდვისა და განსახლების გეგმის ღონისძიებების შევსება, გაძლიერება და გაუმჯობესება. თემის საინვესტიციო სტრატეგია დაზარალებულ თემებს დამატებით სარგებელს მოუტანს, იგი შეავსებს ზემოქმედების შემსუბუქების ღონისძიებებს და ხელს შეუწყობს 'წმინდა მოგების' მიღებას. გარდა ამისა, პრიორიტეტი მიენიჭებათ ეკონომიკური მიზეზებით ადგილნაცვალ პირებს, მათ შორის, შემოსავლის მიღების, სოფლის-მეურნეობის, მესაქონლეობისა და შესაძლებლობათა გაძლიერების საქმიანობებთან განხორციელებისას.

2.4.3 თემის საინვესტიციო სტრატეგია და გარემო

მრავალი სათემო პროექტი გარემოსდაცვით სარგებელს მოიტანს. თემის საინვესტიციო სტრატეგია ერთობლივ ძალისხმევას მიმართავს თემის

მონაწილეობისა და სარგებლის მაქსიმალურად გასაზრდელად იმ
პროექტებთან დაკავშირებით, რომლებსაც თემისათვის სარგებლობის

მომტანი და გარემოსდაცვითი საერთო ამოცანები აქვთ. სოფლის მეურნეობა, მიწის გამოყენება, ბუნებრივი რესურსების მართვა, ნარჩენების მართვა და სანიტარული პირობების გაუმჯობესება კარგ შესაძლებლობას წარმოადგენს გარემოსდაცვით დეპარტამენტთან თანამშრომლობისათვის.

2.4.4 თემის საინვესტიციო სტრატეგია და გავლენა /სხვა ორგანიზაციების/დონორების საქმიანობების მხარდაჭერა

შესაძლებლობის მიხედვით, ს.ს. ნენსკრა ჰიდრო სათემო ინვესტიციას მიზნის მიღწევის საშუალებად გამოიყენებს და სარგებლის მაქსიმალურად გასაზრდელად საკუთარ საქმიანობებს რეგიონში მოქმედ სხვა ორგანიზაციებთან და დონორებთან შეაჯერებს. გარემოსდაცვითი და სოციალური გუნდი მჭიდროდ იმუშავებს დონორთან თემის საინვესტიციო სტრატეგიის თანმიმდევრულობის უზრუნველსაყოფად.

2.5 თემისა და მთავრობის ინფორმირება

თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტი და ს.ს. ნენსკრა ჰიდრო პროგრესის შესახებ ანგარიშს წარუდგენს დაზარალებულ თემებს პერიოდულად გამართულ სათემო შეხვედრებზე. დონორებისათვის ანგარიშის წარდგენა მოხდება მონიტორინგის ყოველთვიური, გარემოსდაცვითი და სოციალური ანგარიშების მეშვეობით. ს.ს. ნენსკრა ჰიდრო საკუთარ ვებ-გვერდზე განათავსებს სიახლეებს თემის საინვესტიციო საქმიანობების შესახებ.

თემის საინვესტიციო სტრატეგიის შესახებ ინფორმაცია მიეწოდება სამეგრელო-ზემო სვანეთის¹ რეგიონულ ოფისს პრეზენტაციების მეშვეობით და ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების/ESIA პაკეტის ნაწილი გახდება.

¹ ადგილზე სპეციალურად მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით.

განხორციელების განრიგი და მონიტორინგი- შეფასება

3.1 განხორციელების ძირითადი ეტაპები

თემის საინვესტიციო სტრატეგიასთან დაკავშირებული განხორციელების ძირითადი ეტაპები:

- თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტის სტრუქტურის (წესებსა და შეთანხმებასთან ერთად) ჩამოყალიბება;
- განვითარების სფეროში მოღვაწე სხვა ორგანიზაციებთან/დონორებთან შუამდგომლობა და მათზე გავლენის მოხდენა, შესაძლებლობათა განვითარება სვანეთის რეგიონისათვის უფრო მეტი სარგებლის მოსატანად.

3.2 თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მონიტორინგის ჩარჩო

თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა წარმოადგენილია დანართში #1. გეგმა მოიცავს შესრულების ძირითად ინდიკატორებს განხორციელების გეგმაში მითითებული თემის საინვესტიციო სტრატეგიის ზოგადი შედეგებისა და გავლენისათვის. გარდა ამისა, თითოეული შედეგის ან გავლენისათვის, თემის საინვესტიციო პროექტის მონიტორინგის ჩარჩო განსაზღვრავს მონაცემთა საჭირო წყაროებსა და მონაცემთა შეგროვების მეთოდს. თემის საინვესტიციო სტრატეგიის მონიტორინგი წლიურად ჩატარდება და სესხის მთელი ციკლის განმავლობაში გაგრძელდება.

აღქმის კვლევა

ყოველწლიურად, ს.ს. ნენსკრა ჰიდრო დანიშნავს მესამე მხარის მკვლევარს, რომელიც აღქმის კვლევას ჩატარებს. მოხდება კვლევის შედეგების ანალიზი კვლევის რეკომენდაციების თემის საინვესტიციო გეგმაში ჩასართავად.

შესრულების ძირითადი ინდიკატორები და მონიტორინგისა და შეფასების ჩარჩო ინდივიდუალურად შეირჩევა თემის განვითარების თითოეული პროექტისათვის და თემის საინვესტიციო წლიური გეგმის ნაწილი გახდება, რომელიც ასევე მოიცავს პროექტის შეთანხმებებს. თემის საინვესტიციო თითოეული გეგმისათვის საჭირო გახდება ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს მიერ საწყისი სტატუსის შეფასების, შუა პერიოდის შეფასებისა და პროექტების დასრულების შემდგომი შეფასების ჩატარება. აღნიშნულ პროცესებში მონაწილეობას მიიღებენ თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტი

და სხვა დაინტერესებული მხარეები, რომლებსაც მონაწილეობის ინტერესი გააჩნიათ.

პროექტის დასრულების შემდეგ განხორციელებული შეფასება გამოყენებულ იქნება თითოეული პროექტის ზოგადი ეფექტურობისა და ხანგძლივმოქმედი ზემოქმედების შესაფასებლად.

3.3 მენეჯმენტის მიერ ანგარიშების მომზადება

გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითხების უფროსი ოფიცერი პასუხისმგებელია თემის საინვესტიციო სტრატეგიის ზოგად მართვასა და სტრატეგიაში ცვლილების შეტანაზე.

სოციალური საკითხების მენეჯერი პასუხისმგებელია თემის საინვესტიციო სტრატეგიის განხორციელების ზოგად ზედამხედველობაზე.

სათემო ინვესტიციების ოფიცერი პასუხისმგებელია თემის საინვესტიციო წლიური გეგმის ზოგად დიზაინსა და განხორციელებაზე.

საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტი და თემთან ურთიერთობის ოფიცრები დამატებით მხარდაჭერას აღმოუჩენენ და დაეხმარებიან თემის საინვესტიციო გეგმის განხორციელების ზედამხედველობასა და მონიტორინგში.

თემის საინვესტიციო გეგმის განმახორციელებელ პარტიორებს პერიოდულად მოეთხოვებათ პროექტის პროგრესისა და ფინანსური ანგარიშების წარდგენა (ყოველთვიური, კვარტალური, როგორც ეს თითოეული პროექტის ხელშეკრულებითაა განსაზღვრული).

მენეჯმენტი და ანგარიშება მოხდება ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს პროცედურების შესაბამისად.

3.4 პროგრესი და შესრულების ანგარიშება

კვარტალური პროგრეს-ანგარიში მომზადდება თემის საინვესტიციო გეგმის მრჩეველთა კომიტეტის, ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს პროექტის მენეჯერისათვის. ანგარიში მიეწოდებათ კრედიტორებს გარემოსდაცვითი და სოციალური მონიტორინგის კვარტალური ანგარიშების სახით.

წლიური პროგრეს-ანგარიში მომზადდება საზოგადოებისათვის ინფორმაციის მისაწოდებლად.

3.5 თემის განვითარების პროექტების მონიტორინგი და შეფასება

ს.ს. ნენსკრა ჰიდროს მიერ დაფინანსებული და სხვადასხვა განმახორციელებელი პარტნიორების მიერ განხორციელებული თემის ინვესტიციების ყველა პროექტისათვის გამოყენებულ იქნება საერთო მეთოდოლოგია.

მონიტორინგი და შეფასება პროექტის მართვისა და დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის ძირითადი ნაწილია. მონიტორინგი და შეფასება ეხმარება პროექტს გაიგოს თემის საინვესტიციო პროექტების პროგრესი, ისწავლოს მიღწევებისა და პრობლემებისაგან და შეათანხმოს წლიური გეგმის გაუმჯობესების პრაქტიკული გზები. მონიტორინგისა და შეფასების მთავარი დანიშნულებაა შესრულების შეფასებით გაუმჯობესების უზრუნველყოფა, თემის თითოეული საინვესტიციო პროექტის ზემოქმედების მაქსიმალურად გაზრდა და დემონსტრირება იმისა, რომ მიღებული ზემოქმედება მოსალოდნელი ზემოქმედების შესაბამისია და იმ შემთხვევაში, თუკი არ არის შესაბამისი, ფასდება პროექტის ზემოქმედება.

მონიტორინგისა და შეფასების საქმიანობების მიზანია პოზიტიური ან ნეგატიური, მოსალოდნელი ან მოულოდნელი ზემოქმედების მასშტაბის განსაზღვრა სამიზნე მოსახლეობის საარსებო საშუალებებზე. ანგარიშგება, მონიტორინგისა და შეფასების საქმიანობები ქვემოთ აღწერილი მიდგომის მსგავსად განხორციელდება:

ს.ს. ნენსკრა ჰიდროსათვის ყოველთვიური ანგარიშების წარგენა შეთანხმებული ფორმატის შესაბამისად:

- რაოდენობრივი მონაცემები, რომელიც აჩვენებს პროექტის ზოგადი ხელშეკრულებით შეთანხმებული განხორციელების ძირითადი ინდიკატორების პროგრესს.
- განხორციელების პროცესში წამოჭრილი საკითხებისა და შეთავაზებული გადაწყვეტილებების წერილობითი შეჯამება.
- ფინანსური ანგარიში დაგეგმილი ბიუჯეტისა და ფაქტობრივი ხარჯების შესახებ.

მოხდება კვარტალური ანგარიშის წარდგენაც. ანგარიშის სტრუქტურა:

- წერილობითი ნაწილი, რომელიც ყოველთვიურ ანგარიშებში მოცემულ საკითხებს, მოქმედებებსა და საქმიანობებს აჯამებს.
- ფინანსური ნაწილი: ფინანსური ანგარიშგება, ზემოქმედება/შეთანხმებული ფონდები (ხელზე ფული ან ნატურის სახით) და ნებისმიერი სხვა მნიშვნელოვანი საკითხი, დაგეგმილი ან განხორციელებული ქმედებები, მიღებული გამოცდილება, დახმარების მოთხოვნა.
- შემდგომი საანგარიშო პერიოდისათვის დაგეგმილი საქმიანობები.

- შესრულების ძირითადი ინდიკატორების პროგრემის შესახებ ინფორმაციის მიწოდება.

გარდა ანგარიშებისა, მოეწყობა რეგულარული ვიზიტები პროექტების განხორციელების ადგილებში. ჩატარდება შეხვედრები პროექტების მიმდინარეობის პროგრესის შესახებ ისე ხშირად, რამდენადაც ეს აუცილებელია.

